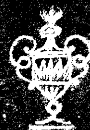

VAZQVEZ
QVAESTIO
MEDIDÆ

QVAESTIONES PRACTICÆ, MEDICÆ, ET CHIRVRGICAE.

AVTORE DOCTORE AVGVSTINO Vazquez, Medico, publico Professore, in Gymnasio Salmanticensi.

Cum Priuilegio.

SALMANTICÆ,
Apud Ioannem, & Andræam Renaut fratres.

MDLXXXIX.

EL REY.

OR quanto por parte de vos el Doctor Augustin Vazquez Cathedratico de Medicina en la Vniuersidad de Salamanca, nos fue fecha relaciõ diziendo que vos auiades cõpuesto vn libro intitulado Quæstiones Practicas sobre la Medicina y Cirurgia, el qual os auia costado mucho estudio y trabajo y era muy vtil y prouechoso, suplicandonos os mandassemos dar licencia y facultad pa le poder imprimir y priuilegio por veynte años, o como la nuestra merced fuesse, lo qual visto por los del nro consejo, por quanto en el dicho libro se hizo la diligencia q̃ la Pragmatica por nos sobre ello fecha dispone, fue acordado q̃ deuiamos mandar dar esta nra cedula en la dicha razon y nos tuuimos lo por bien, por la qual vos damos licencia facultad para q̃ por tiempo y espacio de diez años cũplidos primeros siguientes q̃ corren y se cuentan desde el dia de la data desta nra cedula en adelante vos, o la persona q̃ para ello vro poder ouiere, y no otra persona podays imprimir y vender el dicho libro q̃ de suso se haze mencion, y por la presente damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nros reynos q̃ vos nõbraredes, para q̃ por esta vez le pueda imprimir con q̃ despues de impresso antes q̃ se venda la trayga al nro consejo juntamente con el original q̃ en el fue visto q̃ va rubricada cada plana y firmado al fin del de Lucas de Camargo nro escriuano de camara para q̃ se vea si la dicha impresiõ esta cõforme al original y traygays fe en publica forma en como por corrector por nos nõbrado se vio y corrigio la dicha impresiõ por el original y se imprimio cõforme a el y q̃ quedã ansi mismo impressas las erratas por el apũtadas para cada vn libro de los q̃ ansi fueren impressos, y se os tasse el precio q̃ por cada volumen ouieredes de auer, y mãdamos q̃ durante el dicho tiẽpo

persona

persona alguna sin vuestra licencia no lo pueda imprimir, ni vender, so pena que el que lo imprimiere y vendiere aya perdido y pierda qualesquier libros moldes y aparejos que del tuuiere, y mas incurra en pena de cincuenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea la tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para nuestra camara, y la otra tercia parte para el que lo denunciare, y mandamos a los del nuestro consejo Presidente y Oydores de las nuestras audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa y corte y Chancillerias y a todos los Corregidores, Asistente, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios y otros juezes y justicias qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares de los nuestros reynos y señorios, a cada vno dellos en su jurisdicion, ansi a los que agora son, como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y merced que ansi vos hazemos, y contra ella no vos vayan, ni passen, ni consientan yr, ni passar en manera alguna, so pena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra camara. Fecha en Sant Lorenço a onze dias del mes de Iunio de mil y quinientos y ochenta y ocho años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro Señor,

Iuan Vazquez.

ERRATA.

Pagina.3.lin.27.capite,capiti in qua deficit & vt dicat, & aliquẽ sin xũ capiti mouere.pag.4 lin 15.eo.id.p.5.lin.3.29.19.ead.pa eis.superest.p.8.l.5 non.nam p.8.l.10.est.esse.p.9.l.14.probat.probant pa. 11.l.28.patere.patet.p.12.l.14.Craclidis.Eraclidis.p.16.l.15.1.apho.7. 2.aphor.15.p.16.l.24.admittit admittere.p.17.l.1.disputare.desperare. p.18.l.10.omißii.omißis.p.19.l.14.nigrum.ingirum.p.20.l.1.condriaca. hipocõdriaca.p.20.l.8.quo.qua.p.21.l.2.desicit à nõ vulsione.pa.21.l.17. ostensa.offensa.p.25.l.14 cõtinire cõtingere.p.25.l.22.nã.etiã.p.31.l.6. sitũ.si tamen p.38.l.10.amoueãtur.admoueãtur.p.ead.l.17.cluneũ.crurũ. ead.in titul.quæst.de vsu trebentitionis.de vsu terbentinæ.p.40.l.20.lieni lum.p.41.quæst.1.titul.dextris lateris abũdat.p.41.l.24.tit.text.p.42.l. 1.sunt.abũdat.p.43.l.22.illos.alios.p.43.l.30.ad phlebotomiã.ad lipotomiã.p.44.l.28.applicãda.applicãdas.p.46.l.1.potenti.in potenti.p.47.l.5. 98.vbi.p.47.l.27.vnde.an.pa.48.l.10.cresa,lemnia.p.49.l.19.ne.re.pa. 51.l.13.mula.tota.p.52.philoniã.philoniũ.p.55.l.10.Galeno Galenus.l. 14.experite,ex parte.p.57.l.18.quod,nõ quod.p.59.l.1.intẽperies,intẽperiæ.p.62.l.3.ca.1.&.p.63.l.4.alium,aluũ.p.65.l.10.stipata,stipcitas.l.5. nõ mortalis,mortalis.p.80.l.1.ad modũ, ad mediũ.p.81.l.13.si ventris,si virtus.p.83.l.14 præparati,præparato.p.86.l.4.nõ cõuenit,ergo nõ conuenit.p.87.l.7.si integrũ,si integra.ead.p.l.21.gliserrita,glizerbiza.pa.88.l. 15.emplastri,emplastro.p.89.l.15.cõstructione,cõstrictione.p.94.l.1.consistenti,cõsistentia.p.95.l.8.vacuatione,in hac paßione p.96.l.6.calidi.calidis.p.102.l.27.trabẽdus.extrabẽdus.p.104.l.17.ernoglosa,arnoglosa.p. 105.l.4.carisniæ,charißimæ p.106.in titulo est mẽda de rara & , & rara de.p.107.Auiceni,Auicenæ.p.108.l.8 qui.quæ.p.109.l.15.tali.venã tali.p.109.l.17.inflãmatione.inflatione.p.111.l.21.quas,quos.p.112.l.6. artificiũ,artificio.p.113.l.16.ex principio,experientia.p.115.l.18.probũ, prauũ.p.116.l.22.ipse.ipse Gale.p.119.l.27.diusi.disisti p.120.l.7.ijs,in his.p.122.l.7.hemenocalo,hemerocali.p.125.l.21.cuius sententiæ, cuius cõtrariæ sentẽtiæ.p.127.l.12.recesim in humiditatis, recessum humiditatis.p.132.l.14.probum.prauũ.p.146.l.vlti.particam.particulã.p.164.l. 15.inscida.viscidus.p.165.l.13.cißinis.cißimis.p.170.l.18.vbi.vti pa. 176.l.28.dicenprorum.dicendũ.p.195.l.1.nonnullã querimoniã, nonnullas querimonias.p.196.l.13.scisione.scisionem.p.198.l.10.tumorosa.timorosa p.201.l.15.ne,in.p.204.l.8.vacutionis,suitionis.p.210.l.18.tãtas, tentas.p.214 l.21.cõuenire,nõ cõuenire pa.216.l.17.remouere,remorare. p.219.l.27.gurgubionis,gurgulionis.p.224.l.11.debilitatẽ,siecitatem.p. 227.l.9.ne,in.p.227.l.16.nec,hæc.p.229.l.12.se,si.p.234.l.18.& ita, & ita ad.p.235.l.2.repertit,repercutit.p.237.l.17.nec ne,clarè.

AMPLISSIMO D. DIDACO, LICENTIATO Pacheco, vtriusque Iuris peritissmo Augustinus Vazquez. S. exoptat.

NTER PRÆCLARA, ET eximia in hoc orbis theatro ad contemplandũ (am plissime vir) diuinitus posita, nihil certe Dei prouidentia admirabilius cerni, quicquam potest: ea enim fortiter, & suauius disponens omnia, diuinitatis suæ vestigia, & seminaria, inserere rebus è fonte pleno, & omnipotentia sua ad mundi tutelã voluit: non alia de causa quam vt nos pietatis suæ cultu, veritatis & disciplinarum bonarum inquisitione ad sui amorem rapiamur: quæ autem cum multa sint, ac diuersa propter diuersam hominum propensionem, & inclinationem, diuersa diuersi appetunt. Alij cælorum ordinatum motum contemplantur, dum vicissitudines nocturnas, & diurnas præmeditantur, tempora decedentia, & remeantia expetendo: nonnulli vero naturas rerum illustrant, veluti metallorum, herbarum, plantarum gemmarum, in quibus diuersa gaudet facultas, quæ ab homine veluti imagine Dei contemplatur. Hæc autem pars medicis tantum grata necessariaq́; vt finem suum assequantur, omitto tantum sui proprij hominis partem cognitiuam, quæ cum à nobis tot annis Salmanticæ fuerit illustrata, alterius tamen, vt diximus via est, vt finem assequamur nostrum, & maximi momenti, & non solum vt à nobis ipsis medicam artem exercentibus excolatur, sed vt à viris grauissimis, tanta (vt tu vir grauissime) eruditione plenius diligatur, in qua cum à prima ætate plurimos progressus fecissem, iterãdo, legendo, plurimos de hac re viros consulendo, tanquam potissimum fundamentnm reliqui vt ad maiora, & prouectiora transirem, videlicet ad terapeutice præcepta gradum feci: adeo insudaui vt spatio sex annorum vtramq́; methodum cum meis amantissimis comilitonibus vniuersam absoluerim, solum quod mei muneris erat explicando, dilucidando. quare sic in animum induxi meum (Mœcenas optime) Deo duce & auspice semper me totum dare huic parti medicinæ, atque hoc tandiu proposito in continuis disputationibus non desisterem hæc scripsi, quæ grata intelligo erunt, licet non minus grauia, non medicina magistris, sed profitentibus hanc artem potissimum qui non ver-

santur continuo in scholis, cum ab his disputationibus remoti ad memoriam reuocare poßint quæ se offerunt, in medendo: his ergo bene accepta erunt non stylo obscuro, & neumatico, sed leui plano, & cum necessarijs sententijs principuum medicorum sunt scripta, ex quibus non solum controuersias componant, sed methodum verißimam quisque curandi: discat: tandem remedia vnicuiq; ægritudini (quæ potißima operis lucubrati ratio fuit) quã ita spero profuturã, sicuti noster animus syncerus exoptat quẽ non intelligo, nec à doctis nec ab indoctis repulsam passuram. Hæc ergo scripta nostra si bene appareant, promitto (Deo volente) aliqua selectißima scriptis mandare. Sed cum agitarem fœturæ meæ magnam ex te austionem futurã magnũq; applausum si sub tui nominis splẽdore, & gratia in lucem exierit, ausus sum) præclarißime Domine) id tibi operis consacrare, quod à me esse magnis vigilijs elaboratum, & quia magnis rationibus sum adductus inter quas illa vna sit, quia quo primũ aditum tibi ad nos patefecisti dum summa nobilitate animi candore Salmãticæ prudentiæ iuris incũberes, inter clientulos tuos mihi potißimum humanitatis tuæ specimẽ dedisti, vt iam exinde ea mihi policeri auderem quæ de optimo, & præstãtißimo viro omnibus omniũ & virtutũ & literarũ ornamẽtis exculto, & summa dignitate ornato, expectari, à quoquã merito poßint. Secũdo vero nõ minor causa (licet interesse ad meas partes videatur) quod tãta vteris beneuolẽtia & gratia erga tuos ac tandẽ familiaritate, vt nulli deneges clarã tuã spem, & voluntatẽ quibus omnibus tuos ita persequeris vt ab ore tuo omnes pendẽtes vtriusq; familiæ, & diuinitus in tui amorẽ rapiãtur quis ergo viso te nõ gaudet? & gaudẽt omnes solũ nomine tuo aures petente. Tertia causa & potißima est quia nullũ opus apud mortales stat, quod repulsam non patiatur id autẽ quãdo à nullo defensam sustinet in ruinã peruenit à qua raro liberatur: cũ ergo hoc nostrũ munusculũ te vnũ defensorẽ habeat, ab ea securũ vt tutũ patrociniũ dederis tãta tua autoritate tãto splẽdore, vt omniũ maleuolentiũ oculos linguas cõfundat Vltima causa & ineuitabilis est, quia cũ nulla alia in re me tibi gratũ possem ostendere, & memorẽ beneficiorũ tuorũ ad molã salsam me cõtuli tibi offerendã, & lucubrationẽ hanc meam, obseruantiæ in te symbolũ libens offert: hac conditione, vt quod deficit in ipso luminis splẽdore autoritate, & sapiẽtia faueas eo quod sis rerũ optimarũ diligẽtißimus obseruator ostẽdũt autẽ id cõtinuus in vtroq; iure labor, vnicũ vitæ exẽplũ sanctitas morũ integritas, vt turris firmißima omniũ virtutũ plena, vt cito nostra Ecclesia clarißimũ antistitem te expectet. Accipe clarißime exigua munuscula, quæ tibi offero, desiderando in multo maioribus te patronum suscipere. Vale prosperrime Domine aluanæ domus eximium decus & ornamentum & me qui tua, gratia dignum fecisti, eadem ipsa fouere velis.

AD LECTOREM.

T S I antiquitus Roma dominatrix omnium scientiarum, omnibus scientijs abundaret, & potissimum eloquentia, cui præcipuè omnes se tradebāt, referente Plinio, & Cornelio Celso viro grauissimo in procemio suæ medicinæ. Tantū ergo huius scientiæ defectus artificio reparabatur, existimantes cum pro sua æua Hippo. & Gale. deficerent, qui principes medicinæ erant alijs haud posse satis fieri curationibus, & medellę morborū. Et ita refert Marcus Cato in epistola, quā scribit ad Marcum filium. Cuius causa commotus Cornelius Celsus elegantissimo stylo illam simulauit, vt audacissimè in omnium conspectu apparuisset, & à nemine prorsus repulsam pateretur, qui graui industria id fecit, non ratione quæstus, quia satis diues erat, sed, vt suo stylo ornatissimo maiorum præcepta commendaret; quam commendationem, & causam legitimam cum perspiceret Romanorum cœtus, ita illos in admirationē euexit, vt medicinam sexcentis annis explosam, denuo ex animo reciperet. Nam præter eloquentiam, quam in primis duobus libris ostenderat, adeò artificiose medicinæ præcepta tradidit, vt maxima necessitate illos coegerit medicinæ partem practicam maximè esse æstimandam. Ita refert Plin. lib 1. & lib. 11. à quousque in nostrum æuum adeò ab Arabibus, & Græcis poste ioribus exculta fuit, vt non solum nostro indigno stylo indigeret, sed nec multo magis artificioso. Sed cùm ad nostrū seculum magna existimatione peruenisset, & in eo plures ad sint grauissimæ disputationes, ex vtraq; schola pendentes, quarum quædam ab antiquissimis viris fierunt depromptæ, quædam verò ex meditatione hominum sint adinuentæ, quæ partem theorices respiciunt, peritioribus, & quibus vacat per otium relinquimus. Quæ partem praxis concernunt assum-

psimus

pſimus ad diſputandas, non penuria grauiſsimorum autho-
rum, ſed, quia, vt nobis viſum fuit abſit tanta machina barba-
rorum authorũ, qui eaſdem inopes faciunt, & in intelligibiles
vt noſtra reſolutione confidentes, tum curantibus, tum ſtu-
dentibus conemur ſatisfacere, & in eiſdem euoluendis alio-
rum labores nobis non imponemus, ſed vnicuique, quod ſuũ
eſt damus. Non ſolum his, qui ſcriptis mandarunt, ſed maio-
ribus, & præceptoribus ſua ſelectiſsima perſcribimus. Semper
fidelitatem ſeruaui, & contemporaneos euexi, tum, quod me
ritis plurimis donentur, tum quod amore intimo eos proſe-
quar, à quibus ſpero, hoc noſtrum munuſculum defenſum
ſubiri, vt nemo ſit auſus, nec labijs, nec ore id detractare. Et, vt
noſtram orationem ad dilectiſsimos milites conuertam, qui
tam graui deſiderio hoc opus efflagitarunt, rogo, vt attentè le
gant, & ſi aliquid, quod non arrideat præhabitis viris grauiſsi-
mis ſuæ cupiditati tribuant, quia tum amor noſter, tum illo-
rum quotidiana efflagitatio noſtræ præcipitationis cauſa fue-
runt. Tantum volumus vtilitatem, & non vulgi famam. Et
Deo noſtro opera commendando, qui ea erigat, & non
arrogantiæ nomen acquirant: ſed hunc ſeruum
ad meliora inclinet, & præterita non
reſpiciat. Amen.

QVAESTIONES PRACTICÆ, MEDICÆ ET CHIRVRGICÆ.

Autore Doctore Augustino Vazqui Medico in gymnasio Salmanticensi, Medicinæ & Anathomes professore.

PRIMA QVÆSTIO.

RIMAM difficultatem, Deo duce, aggrediendo de capitis dolore versabitur, omissa quæstione de causis doloris, in qua tam varij, & elegantes authores disputarunt, vt nostro calamo non indigeat: præsertim cum nostrum institutum tantum sit, quæstiones, praximconcernentes, euoluere. Et prima difficultas est, vtrum dolor capitis posit occupare partem, & non tótum: hoc est, posit esse, in vna parte, & non in toto cerebro. Quod necesse sit, vniuersum cerebrum consentire, certum est, quia dolor capitis accidit, per consensum ventriculi, potisimum oris ipsius, & è conuerso ex dolore, & affectione capitis fit nausea, & subuersio ventriculi. Vt constat ex Galeno lib. 7. Metho. cap. 11. & in lib. 2. de locis c. vltim. 3. de locis cap. 7. ergo non poterit esse in vna parte, quin sit in alia: quoniam maior consensus est cerebri, cum se ipso, quàm cum alijs partibus. Sed in contrarium est dolor emicraniæ, qui dolor semitus capitis est. Præterea id ostendit Anathomes, nam cerebrum diuisum est, per tertium sinum duræ meningis, vt manifestè distinguatur pars dextra à parte sinistra. Præterea dolores capitis ali

quando in craneo, aliqñ impericraneo, aliqñ in meningibus, aliqñ in substantia cerebri, qui omnes distinguuntur lib. 2. per loc. c. 1. ex profunditate doloris, & acutie; ergo necesse est vt fiant aliquando in vna, aliquãdo in altera parte. Vnde obiter videbis, in quo errore versentur scriptores, vt dicant cerebrum non habere sensum, & probant falso testimonio Galeni in lib. de facul. naturalib. sed talis sententia Galeni non reperitur, & quod sentiat, clarè constat ex Galeno lib. 2. per locos cap. 1. & lib. 8. de vsu. 2. part. c. 1. quod si Gal. 1. de Sympto. causis cap. 8. dicit, non esse instrumentum sentiendi, dicit, facta comparatione ad neruos qui sunt instrumenta sentiendi, sicuti ex corde arteriæ sunt instrumenta pulsandi, sed ne imperitè ab instituto deuiemus, ad quæstionem principalem reuertamur, in qua tantum quæritur: quæ nam sit causa, cur ab vna parte, vel ex vna parte cerebri alteri non communicetur. Matthæus de gradi. lib. 9. ad Almansorem insinuat, causam huius cõsistere in maiori continuitate cerebri cum neruis sextæ coniugationis, quod sub consideratione cadere nõ potest. Nam totum cerebrum cõtinuum est, & velamina, etiam si diuisionem patiantur per sinus. Potius ergo in fortitudine, & langore partis, & acliuitate membrorum mandantium, & recipientium, vel quoniam magis ex directo respiciant cor, vel iecur, vel ventriculum & ex eo ista nostra responsio poterit constare, sic conuulsio, & paralysis magis ad vnum latus, quam in alterum declinant: & in eadem parte, vt aliquando ad interiorem, aliquando ad exteriorem declinent, & ita sub breuibus manet soluta quæstio.

QVAE-

QVÆSTIO II.
De dolore capitis.

SED circa dolorem capitis quæstio suboritur. Vtrum in doloribus capitis, qui à sanguine vel à materia calida dependent, vena secanda sit, cephalica, vel basilica, quã quæstionem disputant interpretes apud Auicen. 1.3.tract. 2.cap. de soda sanguinea, & circa Rasium lib.9.ad Alman so.cap.proprio. Barbari omnes censent, venam secandam esse communem, existente plenitudine, quæ respiciat vniuersum corpus. Primo probant authoritate Auicennæ. 4. 1.cap.2.vbi docet, quod vena cephalica capiti communicat, ergo in principio potius ad caput traheret. Secundo etiam probant, quia in principio fit reuulsio, sed maior fit reuulsio ex vena media, ergo ab ista debet fieri ven̄[m] sectio. Sed his non obstantibus, verius erit, sanguinem ex cephalica mittere, prima & secunda vice, quia omnis vacuatio, debet fieri ex vena, quæ habeat consensum cum parte læsa, sed reliquæ non habent consensum cũ parte læsa, ergo faciẽda est ex vena cephalica: maior manifesta est, ex Galen. multis locis: & confirmatur ex Gal. libr. de sangui. mis. cap.17. in casu illo Erasistrati, & cap. 16. ante acto. Præterea probatur manifesto argumento, quoniam vnicuiq; regioni sua priuata vena consentit, sicuti in morbis thoracis basilica, ergo in affectionibus capitis vena cephalica. Nec valet ratio illorum dicentium, attrahi maiorem copiam ex vena consentiente capiti, illud enim intelligitur de vena frontis, & nasi, quæ in ipsomet capite habentur. Vena vero humeraria longo interstitio à capite distat, & vt prosit morbis capitis, aliquem fluxum capite mouere, vt docet Auicen. loco notato. Sed quod magis est, clare sua opinio repugnat Rasio lib.9.ad Almãso.cap pro

prio in princ. Auicennæ etiam repugnat, 1.3. tract. 1. c. 19. De sectione vero venæ capitis, quæ iuxta finem brachij habetur, hac non indiget speculatione, ratione reuulsionis, posse in principio secari, sicuti quæ in fronte, vel in naso habetur, post has omnes vacuationes administrandas esse, & in his secandis is à medico seruari debet scopus, vt in affectibus interioribus capitis, vena nasi, quia cõmunicat cũ sinu tertio duræ meningis, in exterioribus vero, vena frontis, quia cum partibus cutaneis magis communicat. Vnum tamen hic subticendum nõ est Barbarorum, quod postquam in his doloribus antiquis, facta est vacuatio reuulsiua, maximæ vtilitatis est, ex loco affecto venam secare, quod præcipit Galenus lib. de curandi ratione per sanguinis missionem capite de deriuatione, vel de hirudinibus, & lib. de cucurbitulis, etenim eo ostendit Auicenna loc. notato, dum inquit, sed si materia in capite non fuerit fluens, sed fluxa, non oportet diuertere, sed euacuare Galen. in commento illius sententiæ lib. 5. Apho. 68. docet, Hyppocr. illud via reuulsionis faciendum existimare

QVÆSTIO I
De Phrenitide.

SED vt ad caput de Phrenitide perueniamus, illud in primis est inuestigandum. Vtrum in omni Phrenitide competat, flebotomia. Ratio dubitandi ea est, quia timorosum videtur, sanguinem mittere in phreniticis, quia sunt debiles, & semper vigilant. Pro parte affirmatiua est Galen. lib. 11. Metho. capit. 18. dum inquit in his cucurbitulis vtendum, si prius totum corpus vacuatum fuerit, idem lib. 13. Metho. cap. 21. §. itaq; incindenda in tali affectu vena est, nisi quid obstet.

obstet. Præterea in omni dolore, & inflammatione interiori competit flebotomia, ex Galeno lib.1. Aphor.24. & melius multo libr.4. de victu acutorum.29. vbi eis etiã in biliosis inflãmmationibus iubet sanguinem mittendum dum modo sint interiores, veluti herpetes, Erisipellata, quam sententiam etiam in phrenitide, Alexand. Tralianus confirmat. lib.1.c.13. tit. de euacuatione phreniticorum, idem etiam Auicen.fen.1.3.tract.3.c.3. cum inquit: communis quidem earum verarum est flebotomia, cuius rei potissima desumitur ratio, ex Galen.lib.4. de victus ratione citato, quia à loco in quo dolor est, oportet reuellere, sed in nulla alia parte maior dolor potest accidere, quã in inflammatione interna, ergo in phrenitide inchoãdum à sanguinis misione est. Pro parte tamen negatiua, est fortissima sentẽtia Mesues cap. propria de Phrenitide, vbi docet, non in omni phrenitide competere flebotomiam, vel vti in biliosa, quam sententiam docet Alçarabius vir eximius in praxi. Idem Rasius in suis diuisionibus, & ex eo deducitur, quia in phrenitide biliosa, humor ille separatus à sanguine, potius indiget vacuatione, medicamento purganti, lib. de curandi per sangui.mis.10. & lib.4. de sanita. tuenda. Præterea probatur authoritate grauissima, & communi Auicen.1.4.tract.2.cap.7. & 4.1. c.20. de flebotom. caue ne ægrum perducas ad vnam duarum rerum ad colericorum ebullitionem &c. sed ista ebullitio magis timetur propter cerebrum, ne fiat raptus, ergo existente in cerebro phrenitide non competit sanguine misio. Et ita apparet ista sententia vera, vt non audeant medici, viso phrenitico sanguinem extrahere, propter vulgi opinionem, quia si forsan malè succedit, sibi impingitur error, cui quæstioni his conclusionibus possumus satisfacere. Prima conclusio, in Phrenitide antiqua non est sanguis extrahendus per venæ sectionem, sed per cucurbitulas, ista con

clusio deducitur ex Traliano loco notato, quoniam ratione diuturnitatis vigiliæ multæ præcesserunt, & cibi abstinentia, & ideo minime possunt sufferre talem euacuationem. Secunda conclusio, si non sit antiqua, sed recens, tutò possumus sanguinem mittere, siue sit sanguinea, siue biliosa quia interna inflammatio nunquam pura, & sincera est. Tertia conclusio, si merè biliosa sit, cum moderamine in principio sanguinem extrahes, & per cucurbitulas, quibus possumus vti in principio, quoties non competit vacuatio reuulsionis gratia, vt docuit Galen. loco citato lib. 11. Metho. & lib. de hirudinibus, & Valeriola in quadam enarratione lib. 4. enarrationib. quæst. de cucurbitulis, quod si cucurbitulis vtamur, facta sufficienti vacuatione, vt dicit Auicen. loco notato, an scarificatis, vel non scarificatis sit vtendum: non est dubitandum, nos posse vti scarificatis, & sine scarificatione, pro habitu ægrotantis, & pro cutis demonstratione, pro virtutis permisione & hoc istud iudicio medici relinquendum est. An prius sint applicandæ, superis, vel inferioribus distinguendũ est. Hoc modo, vel applicantur vt fiat reuulsio, vel deriuatio, si ad faciendam reuulsionem, à partibus inferioribus inchoandũ, si vero reliquo modo à partibus superioribus inchoãdum est, & huius sententiæ fuit Auicenna ad finem illius capitis.

QVAESTIO. II.

De Phrenitide.

SECVNDA quæstio de Phrenitide duplicata versatur, circa applicationem medicamentorum topicorum. Prima quæstio disputat, an embrocationibus quibus vtimur frigidis vel tepidis, sit vtendum. Secunda quæstio, vtrum sit vtendũ mere repercusiuis, hoc est, adstringentibus,

bus, circa primam dubitationem, clarè docet Auicenna.1.3.tract.3.cap.3.post med. his vtendum non solum frigidis, sed niue refrigeratis, cuius sententiæ fuit Galen.lib.13.Metho.cap.21.&.9.Metho.cap.17. AEtius vero, treta.2.sermo.2.cap.2.docet, tepida esse admonenda, quoniam cerebrum maximè offenditur à frigidis, & paniculi, vt docet Hippocr.libr.5.Aphoris.18. frigidum inimicum cerebro &c. Sed ista sententia non obstante, verissima est sententia Auicennæ dum vult vt frigidis tenuissimæ substantiæ vtamur, vt fluxum cōpescere & calorem attemperare possimus, quid tamen sit dicendum AEtio, dicit Matthæus de gradi intelligendum esse in corpore senili, sed hoc nō habet locum, quia in illo arguit maiorem recessum, potius dicendum est, ꝙ quāuis ex frigidorum admotione, prohiberent humoris euaporationem hoc nō intenditur in principio inflammationis, sed repellere humorem quod est alterum genus euacuationis docente Galeno, libro de tumoribus præter naturam capite. 2. & libro. 13. Method. capite.2. & libro. 4. Method. capite. 3. Quod attinet ad secundam quæstionem, vtrum sit vtendum merè repercusiuis, videlicet astringētibus, vel frigidis emollientibus, nō minor dubitatio est, nam si sit de natura flegmonis potius stiptica, si sit de natura erisipelatis, potius humida: ferè omnes vt huic quæstioni satisfaciant, negant applicanda esse stiptica, quia compingitur humor, & inflammatio, propter difficilem euaporationem durior fit: sed potius debent esse emollientia, quod est tenendum, iuxta illud Auice.1.3.tract.3.c.3.cū inquit, incipe ab eo, in quo sit parū mollificationis, & sedationis doloris, velut sunt rosæ, lactuca, portulaca, quibus semper vtimur & aliijs similibus, vnū tamen notāt Practici, hoc ideo esse faciendū, quoniā inflāmatio semper est in paniculis, quasi verè ea quæ stiptica sunt, nō nocerent magis cerebro, quā paniculis. Sed

hac

hac in parte magis multo est annotandum, quod quando inflammatio exterior faciei, communicat cum interioribus, ſicuti in caro Pauli, de quo lib. 3. cap. 7. diſputat, nullatenus repercurſiua ſint apponenda nec humida emolientia, vel ſtiptica, inquit Paul. ex tali applicatione facilè emori, niſi præhabita maxima euacuatione.

QVAESTIO. I.

De Lethargo.

TRVM Letargus, fiat & poſsit fieri in ventriculis cerebri: quia phrenitis, & letargus, etiã ſi ſint contrariæ paſsiones, ſemper in eodem loco debent fieri, maior, & communis opinio cenſet, fieri in membranis, cuius legitima ratio eſt, non quando cauitates cerebri oplentur, vel apoplexia, vel epilepſia contingit, ergo non fit niſi in velaminibus, & ideo hac in re non eſt ſubſtinenda ſententia Iaquini, qui exiſtimat hoc malum cerebri in ſola intemperiè conſiſtere, quia Græcorum nullus dixit, apoſthematũ genus eſt. Auicenna id annotauit, ſat eſt, quod Galen. 13. Method. 21. dixit contrariam eſſe diſpoſitionem phreniridi. Sed an poſſit contingere in cerebro, vel in cerebri ventriculis inquirendum eſt. Auicen. 1. 3. titu. 3. cap. 7. in omnibus locis fieri inſinuat, infra craneum ſunt plures partes, nempe velamina, cerebrum, meatus cerebri, id eſt anfractus, & ventriculi in quibus omnibus inſinuat fieri litargiam. Hanc ſententiam cenſemus eſſe veram, quia id facile quibus poſsit cõprehendere ex ſubſtantiæ modo, craſſæ, vel tenuis: nam materia craſſa facilius anfractus cerebri, tenuis & aquoſa facilius paniculos, & velamina poterit occupare ex libr. 6. Aphor. 33.

QVAE-

QVAESTIO. II.
De Lethargo.

VTRVM repercusiuis liceat vti, ratio dubitandi est: quia cum sit affectus frigidus magis augebitur, ex horũ applicatione. Rasius primo cõtinentis, Tralianus loco allegato capite proprio de lethargo, tenent à principio, non merè repercusiua competere, sed mixta cum aliquo medicamento calido, veluti, cum oxirrodino parum castorei obtinente: & istam sententiam tenet Matthæus de Gradi, tum vt subtilietur & attenuetur materia, tum etiam, quoniam causa coniuncta magis impingitur etiam si aliquid de causa antecedenti prohibeatur. Sed his non obstantibus Gentilis supra Auicen.1.3.tract.3.c.9. tenet in principio principianti repercusiuis vtendum moderatis, veluti oxirrodino ex aceto & oleo rosato tribus partibus olei rosati & vna aceti, quam sententiam probat ex Auicenna loco notato, & Galen.lib.13.Method.cap.21.§.commune autem vtrisq; oxirrodinũ, nã repellendus à capite est, quisquis iste humor fuerit. Trãsactis vero duabus diebus, ad medicamenta digerentia accedendum, velut ad oleum castorei, vel ipsum oxirrodinum cum castoreo mixtum. Quod autem ita sit faciendum probatur, quia in principio maximè prohibenda acensio vaporum ad supera, vt probat Gal. ibi, his adde, quod acetũ vnicũ remediũ est ædematoso tumori, quia ipsum partim reprimit, partim vero discutit ex lib.2.de arte cura.ad Glauco.c.4.

QVAESTIO. III.
De Lethargo.

VTRVM ista repercusiua, debeant applicari in parte anteriori, vel posteriori non minor est difficul-

tas, quidam Barbari dicunt in parte posteriori, propter nocumentum & noxam, quia in isto morbo, noxa magis cõmunicatur parti posteriori, ex eo, quia magis læditur memoria, vnde lethargici maximè oblibiosi fiunt: sed his nõ obstantibus, potius talia medicamenta, magis sunt applicanda partibus anterioribus, quam posterioribus, vt clarè colligitur ex Auicen. loco allato, cuius causam affert Gentilis, quia ab anterioribus magis prohibetur diuaporatio, propter acensum venarum, & arteriarum soporem inducentium. Sed multo ea præstantior ratio est, quæ desumitur à Galeno lib. 13. Method. cap. 22. citato, quia partibus posterioribus partes anteriores capitis moliores sunt, & plures sint suturæ, per quas facilius iter medicamentis paratur, & ita ex anathome colligitur, & ex his quæ sæpius Galen. lib. 9. de vsu par. & lib. 11. passim docet.

QVAESTIO I.

De Apoplexia.

Væritur & merito in hac. 1. quæst. de Apoplexia sitne fortior syncopi; pro cuius meliori introductione, notandum hic, non fieri comparationem cum animi deliquio, sed cũ syncope, quæ est præceps virium lapsus, vt dicit Galen. l. 12. Metho. 5. suppositis his pro vtraq; parte difficilima sunt argumẽta, quod sit fortior & mortalis syncopis ꝓbatur, quia affectio est periculosior in qua plures facultates & virtutes læduntur, sed in syncope læduntur tres facultates, vt habet Gal. loco citato, ergo est fortior & periculosior, & confirmatur, quia dato casu quod syncopis solius cordis esset integra affectio, vel lapsus, dignior est faculras cordis, quã cerebri, docente Galeno lib. 7. Metho. c. 13. lib. 9. Meth. 10.

Præ-

Præterea facilius curantur morbi ex repletione quam ex inanitione, ex lib. 7. Metho. cap. 6. in fine. ergo facilius curatur Apoplexia quæ suboritur ab infarctu, humorum frigidorum occupantium ventriculos cerebri. Ex altera parte instat Hippocr. lib. 2. Aphor. 42. apoplexiam fortem solvere est impossibile, debilem vero non facilè, sed syncopis fortis quotidie reparatur, vt constat ex communi omnium praxi, ergo Apoplexia fortior & minus reparabilis. In qua difficultate non placet sententia & ratio Matthæi de gradi, dicentis, syncopem fortiorem morbum, sed facilioris curationis, quia syncopis fit retracto spiritu ad cor, qui rursus fortificatur: qui modus dicendi præter rationẽ omnem medicinæ est, nam in vera syncope est maxima resolutio omnium spirituum, vt vult Gale. lib. 12. Metho. citato, cuius erroris maxima causa est, quoniam non fecit distinctionem inter animi deliquum & syncopim vera ergo sua sententia est: sed ratio non tenet dicendũ ergo Apoplexiam esse difficilioris curationis, quia membrum quod patitur debile est & tantum malum à se expellere non valet quoniã est molle & minus spirituosum, his adde nam ex Apoplexia sequitur difficilis respiratio. ex qua difficilius cor mouetur, & serius spiritus ab ipso cerebro communicantur.

QVÆSTIO II.
De Apoplexia.

VTRVM necessario in Apoplexia forti debeat amitti respiratio, quod autem non posit amitti respiratio patere ex Arist. quia impossibile est animal viuere sine respiratione lib. de respi. ca. 2. quia animal vt animal est impossibile est viuere sine respiratione. Idq; cõfirmat

Galen.lib.2.Aphor.42.vbi dicet mirari autem licet, quomodo omnibus alijs musculis motu carentibus in apoplexijs,& hi vero qui thoracem attollunt quanuis difficulter mouentur:ergo signum est,quod semper seruatur respiratio:cuius causam eam existimat Galen. superius enarrans diuersas differentias respirationis,quæ apparent in Apoplexia : ergo signum est,quod semper seruatur respiratio causam eam existimat Galenus esse propter necessitatem respirationis.Pro parte altera Auicen.1.3. tract.5.cap. 12.& est Apoplexia fortis in qua homines apparent similes mortuis & reuiuiscunt ex ea:quod dicunt ferè omnes cõmentatores.Rasis se vidisse. Sed vltra hoc in strangulatu vteri manifestè constat, in totum auferri respirationem, vt colliges ex Galeno 6. de locis cap.5.ex mente Craclidis quod probat exemplo animalium,quæ in latibulis degunt,quæ propter frigiditatem in latibulis sine respiratione viuunt, idque non solum in mulieribus histericis probat Gale. sed in viris. Quid ergo dicendum sit in hac quæstione, breuiter cum Galeno.6.de locis citato dicendum est,quod quãuis vita sine respiratione consistere non posit,tamen potest ablata respiratione thoracis sola per spiratione,quæ fit motu arteriarũ conseruari:id tamen raro nisi in strangulatis,qua in re maior suboritur difficultas, cur in his histericis magis quã in apoplecticis auferatur respiratio, cui quæstioni nullus scribentium satisfacit, eo videlicet, quia vident Apoplexiam vehementiorem esse morbum strangulatu, sed propositæ dubitationi satisfaciemus, supponentes omnia quæ Gale.supponit lib.6.de locis citato si dicamus frigiditatem per arterias ad cor communicari in strangulatis magis quam in apoplecticis & ideo non indigere respiratione,his adde quod strangulatus non fit subito,sed paulatim à qua alteratione paulatina cum cor paulatim alteretur fit vt sensim respirationis vsu non indigeat,

quia

quia ſtrangulatæ inſtar animalium quæ latibuloſa ſunt frigiditatem accititiam acquirant.

QVÆSTIO III.
De Apoplexia.

VTRVM ſtatim ſuccedente Apoplexia ſit aliquid operandum. Quam quæſtionem latiſsimè diſputat Matthæus de gradi cap.1. de apoplexia in lib.9. ad Almanſorem, & ideo in ea immorandum nõ cenſemus: tantũ ergo in dicto conciliatoris inſiſtendum in differentia 182. vbi docet quod ſi Apoplexia fuerit debilis, in ea immorandum non eſt, ne ex debili fiat fortis iuxta illud in 4. Aphor. 10. cum inquit, medicari in valde acutis &c. ſi tamen fuerit fortis cum præuiſione mortis, aliquid operandum eſt. Sed authores grauiſsimi oſtendunt nobis quid difficillimum veluti Aliabas.5. practicæ cap. proprio qui docet ante 60. horas nihil operandum eſſe: quam ſententiam exponit Matth. de grad. intelligendam de operatione cum victus ratione vel nihil dandum eſſe alias non ſolum in tam magno ſpatio, ſed multo minori poterat mori. Sed quamuis acuta ſit explicatio non quadrat, doctrinæ Aliabatis, quia inquit, nihil operandum cum attractiua & euacuatiua, medicina melius eſt, vt intelligamus locum Aliabatis iuxta Raſium cum inquit nihil operandum ſi ſpuma in ore appareat, quia ſignũm certiſsimæ ſtrangulaꝛionis in apoplecticis, & tunc nihil operandum iuxta illud Hippocratis lib.2. Aphor.43. ſtrangulati vel diſſoluti &c. in quo aphoriſmo videtur mihi, iuxta tranſlationem Leoniceni, duas illas negationes magis affirmare, vt ſit ſenſus quibus ſpuma circa os apparet referri mortuos. Hactenus de hac quæſtione ad epilepſiam neceſſe eſt, vt ſermonem conuertamus.

QVÆSTIO I.
De Epilepſia.

TRVM Epilepſia poſsit prouenire à cauſa in materiali, aliqui dixerunt à cauſa in materiali non prouenire, in Epilepſia quæ fit per conſenſum vteri, vel vt in ea paſsione quã vteri ſtrangulatũ appellamus, vteri Epilepſia eſt, vt vult arrtheus in hac non cõmunicatur humor, ſed mala qualitas, quia per neruos aliquis humor trãſire nõ valet nec aſcẽdere, ergo idẽ cõtingit in Epilepſia ab aurea frigida cõicata: illa cũ aurea frigida ſit in forma flatus non põt trãſire, quia nec ſpiritus non poſſunt permeare niſi ad certã diſtantiã, ergo nec flatus vel ventus: de cuius cõmunicatione diſputat Gal. lib. 3. de loc. c. 7. in puero, qui 14. annũ attigebat, à crure aureã frigidã per ſentire: ſimiliter ex affectionibus vẽtriculi id cõtingit, id etiã accidit ex ictu falongiorũ, vt teſtatur Gal. loco citato. Tandem Gal. eo loci, ſentit manifeſtè ſolã qualitatẽ alterantẽ ſpirituoſam alteratis partibus per cõtinuitatẽ cõmunicari, quia humor tantã vim non habet.

¶ Sed altera ex parte quod fiat à cauſa materiali, eſt Auicen. 1. 3. tract. 5. cap. 8. cum inquit, & quidam dicunt, quod eſt quædam Epilepſia quæ non ſit à materia, & falluntur: quia ſi ſola à mala complexione fieret nõ tam cito ſic moueretur & rediret, quam ſententiã deſumpſit ex Auerroe 3. collige cap. vltimo. Cum dicit, quidam exiſtimãt quod hæc paſsio fit à mala cõplexione in materiali, ſed hoc eſt à ratione alienum, quã ſententiam ex profeſſo dixerunt aduerſus Galen. quia exiſtimaret ab aurea frigida prouenire communicata cerebro: non intelligentes modũ factionis Epilepſiæ: ſed quod non quadret hoc cum veritate Gale. conſtat ex eo, quòd docet Galen. lib. 3. de locis cap. de Epilepſia, cum loquatur de Epilepſia, & de melancholia, ita inquit,

inquit, atque horum vtrūlibet magis accidit, quia vel abijt in corpus, vel cauitatem, si abijt in corpus: constituit Epilepsiam, si vero in mentem constituit melācholiam, quasi dixisset. Si in mutetur temperamentum, & alteretur fit melancholia si vero cauitatem cerebri repleat, constituit Epilepsiam: itaque semper epilepsia morbus materialis est. In ista quęstione multa dicit Centilis sine necessitate, Matthæus de Gradi libr. 9. ad Almansorem cap. proprio, sentit epilepsiam, non posse fieri à causa in materiali cerebri communicata, sine cōmunicatione materiæ, quæ sententia falsa est nam in ictu falangij nulla materia communicatur. Sed meo iudicio respondendum est his conclusionibus. Prima cōclusio epilepsia morbus materialis est, vt constat ex lib. 3. de locis cap. 7. Secunda conclusio epilepsia excitatur à causa in materiali antecedenti. Sed fit à causa materiali quæ per concussionem & motum cerebri liquatur, & funditur, ad cauitatem cerebri.

QVAESTIO II.
De Epilepsia.

DVbitāt interpretes vtrū pœonia faciat ꝑ curatiōe Epilepsię, à ꝓprietate vel à qualitate manifesta, Auicena loco citato cap. de cura epilepsiæ. Sentit à ꝓprietate id fieri qua à colo suspensa remouet epilepsiā puerorū: id esse cūda. 1. c. de his quæ comedūtur & bibūtur, idq; cōfirmāt autoritate Serapionis & Rasij, qui dicūt epilepsiā sanare pedibus appensa, veluti smaraldus: & alia medicamēta quā plurima amuleta: sed veritas est, quod huiusmodi medicamēta quāuis plurima à ꝓprietate specifica videātur ꝑficere nihilominus pœonia à qualitate manifesta calida & sicca videtur perficere: alterādo cerebrū, idq; manifestè cōstat ex Gal. lib. 6. simpl. cap. de pœonia, vbi dicit vis nāq; ei est ex-

est exsicatoria, eaque potest discutere, & exsiccare Epilepsiam, quia alterat aerem attractũ per inspirationem: ergo si sanat alterato aere attracto per inspirationem, non curat à proprietate, sed à qualitate manifesta. Idque experientia constat, quia si colligatur facie posita contra aerem inflammat. Vnde vulgares rosam montis appellauerũt, quia facili ex ea rosa faciei consurgit propter validam facultatem exsiccandi & calfaciendi quam habet: & ob id multi medici magnæ autoritatis decoctum huius plantæ, pro morbo sacro commendant, & melius multo mixta cum radice eringij, vt notat quidam neotericus in praxi doctissimus, ea enim curati fuere multi, post vigesimum quintum annum.

QVAESTIO. III.

De Epilepsia.

IN hac quæstione dubitatur, vtrũ Epilepsia debeat curari. Quam dubitant interpretes apud Rasiũ, & ratio dubitandi est quia Hippocr. lib. 1. Apho. 7. docet mutatione ætatis sæpe curari, ergo si per se curatur nõ debet curari: & ideo non videtur admittere curationem, sed clarè constat ex Gal. lib. 1. simplicium, & lib. 3. de locis citato, posse admittere curationem: nec in hoc immorandum: sed tanquã superfluum relinquendũ melius est disputare, vtrum Epilepsia post 25. annum suæ ætatis patientis posit curari, quia stulti medici est infamare præsidia, quæ alijs fuere saluti, ex lib. 11. Metho. sed Hippoc. libr. 5. Aphor. expressè negat admittit curationem post istam ætatem: ergo post 25. annũ nõ admittere curationem. Signũ enim est, quod non potuit à calore veieto iuuentutis dissolui, qui vsque ad illam ætatem vigorosior fuit: sed his non obstantibus ne

medici

medici videntur disputare simul cum ægris teneo aduersus sapientissimum Hippocr. posse aliquando admittere curationem, quam sententiam probo autoritate AEtij in secundo sermone capit. 19. Vbi docet pueros, & senes curari posse. Idque ex Cornelio Celso, & probatur, quia si aliquando Epilepsia potest curari est in consistentia, quia in prægressis ætatibus sola ætatis mutatione curatur: vt constat ex sententia Hippocr. libr. 5. Aphor. citato, & ita Paulus lib. 3. cap. 13. tandem experientia id confirmatũ est, vt constat, ex Ioanne Pasca Valentino qui mulierem quadragenariam curabit: quod si tamen dixit Hippo. lib. 5. Aphor. 7. post 25. annum ægros mori si non curentur, intelligit, & ideo omni adhibita diligentia tales curandi sunt. Extant enim vehementissima & elegantissima remedia, veluti decoctum ligni Indi, vel fontanela cruribus, vel brachio applicita, occipio, etiam applicata, quæ apud antiquos non extabant quibus facili negotio cum reliquis curari possunt Deo duce.

QVÆSTIO I.

De Melancholia.

Disputandum vtrùm causa materialis sit necessaria ad causandam maniam. Partem negatiuam insinuat Auicena. 1. 3. tracta. 4. cap. 18. vbi dicit, melancholia, ergo quæ est mutatio cogitationum à cursu naturali, ad corruptionem & timorem, propter malam complexionem, quæ siluestrem spiritum reddijt cerebri. Ergo si tantum in mutatur temperies cerebri, & spiritus tantum causa in materialis erit maniæ. Idem insinuabat Galen. lib. 3. de locis cap. 6. cum inquit loco illo difficillimo quod si abijt in spiritum facit ma

niam, si vero in cauitatem constituit epilepsiam, ergo, vt constituatur melancholia, solum requiritur, vt alteretur spiritus. In contrarium tamen adest Galen. citato, & Auicena citato loco reddens causam tristitiæ, inquit prouenire ab humore melancholico nigro, idem dixit Rasius primo cōtinentis cap. 3. cum dixit, dico quòd aliquando fit melancholia humoribus existentibus bonis, vt constat ex præmeditationibus diutinis, & profundis cogitationibus ex quibus facili negotio homines incidunt in alienationem mentis: omissis responsionibus multorum autorum, qui plura machinantur, sine necessitate, dicendum melancholiam semper suscitari ab humore melancholico non immediatè causante errorem cogitationum, sed causante malam intemperiem, quæ ad cerebri arcem ascendens, maximè alterat spiritum. Vnde & meritò Hippocr. lib. 7. Aphor. 23. dixit, Si timor & mœstitia, longo tempore perseuerauerint melancholiam ostendūt, quia ex assidua impressione talis humoris fit mania, indiget enim assidua & valida impressiōe talis humoris, vt possit præuaricari spiritum, propter eius inualidam actionem, & hæc est causa (quę hucusque à nullo neotericorum tacta est) cur iste melancholicus furor frequenter per motus lunę magis homines alteret, ideo est, quia vt alteret indiget vehementi agitatione: talis autem datur in coniunctionibus & plenilunio quæ maxima dispositio necessario inducit effectum, itaq; immediatè mania nō cōsistit in causa materiali, sed mediatè, quia ipsa alterat spiritum. Ex qua dubitatione infertur interpretatio ad quæstionem, quā disputat Gentilis loco citato, supra Auicenā, vtrū terror & tristitia in melancholicis proueniat à nigredine humoris, & tenet Gentilis istā causam iuxta sententiam Auicenæ, tum quia animi mores corporis temperaturam ostendunt, & sequuntur, & experientia constat, quia homines in loco obscuro diu

detenti

detenti sunt tristes & melancholici euadũt. Sed istam causam negat Auerrous lib. 3. collige cap. 40. tum quia color non est morbus, & non potest esse causa læsionis in operationibus. Præterea anima non terretur à coloribus nisi per priuationem sensati. Sed vt Auerroi satisfaciamus non indigemus tantis distinctionibus, quas affert Matthæus de Gradi: sed dicendum, quòd anima in quantum anima ab his qualitatibus non alteratur per se, sed per viam instrumenti spiritus, qui fit crassus terrestris & cum fit instrumentum animæ vitiat animæ operationes, & licet non posit melancholia alterare in quantum nigra, alterat in quantum frigida & verè permutat naturam spiritus. Et hinc dimanat causa cur in vertigine etiam si videantur nobis omnia nigrum, non sic iudicat extimatiua, quia spiritus non contraxerunt aliquam alterationem, licet inordinatè moueantur.

QVAESTIO II.
De Melancholia.

VTRVM in melancholia liceat sanguinem mittere, quæ quæstio merè practica est, & quod non debeat fieri, patet quia sunt vigiles, vigilia autem solet in totum scopum sanguinis misionis auferre, lib. 1. de arte curatiua ad glauconem cap. 13. & huius ratio est, quia debilis virtus est: præterea isti sunt inquieti, & ideo minus apti, vt in his sanguis extrahatur. Sed his non obstantibus omnes tenent debere fieri sanguinis misionem in melancholia. Rasius libr. nono. ad Almansorem capit. proprio, & libro primo. Continentis, quòd phlebotomia seu sanguinis misio in melancholia fiat nisi, vt

condriaca: nec repugnat Auicenæ.1.3.tract.4.cap.20. Vbi docet in omni melancholia faciendam esse, nisi sit casus virtutis. Auicena intelligendus in omni melancholia per essentiam, secus est si per consensum à liene, quia arguit vehementem inteperiem frigidā, quæ multo calore opus habet, vt posit ab sumi. Et nisi in toto fuerit abundantia sanguinis melancholicę non licet sanguinem mittere. Sed ex quo vena debeat fieri dubium est, nam varij, varia sentiunt, quidam ex talo, quidam vero ex basilica, vel ex media: sed distinguendo diuersas causas affectionis, facili momento possumus satisfacere, his conclusionibus. Prima conclusio est, si melancholia proueniat ex suppresione hæmorroidarum, vel mensium retentione, sanguis ex talo mittendus est. Secunda conclusio, si vero ex redundantia totius, ex cephalica, vel media, crediderim, non faciendam esse ex basilica, nisi alia non appareat, quia non fit ex directo loci patientis, etiam si in toto sit redundantia: post quas vacuationes per cucurbitulas, vel sanguinis extractionem ex venis priuatis tentare non nocebit, & potissimum cucurbitularum administratione, pro hæmorroidum prouocatione, quæ vnica salus melancholijs solet esse. Nostra tamen disputatio nō est intelligenda de ea mania siue de lyrio quę ex inflammatione ventriculi, aut lienis suboritur, vt docuit Galen.3. de locis, cap.7. quòd explicuit Auicena.1.3. tracta.5. capit.1. cum inquit, & quandoque est ibi aposthema faciens vaporem melancholicum, & facit euenire melancholiam, quia quando prouenit ex tali causa, certum est, sanguinis misionem competere.

*

QVAE-

QVAESTIO I.

De Paralysi.

VAESTIO & difficultas à nobis solũ præmeditata. Vtrùm Paralysis solum differat humoris qualitate, vel loco in quo est ea, omnes interpretes existimant conuulsionem à paralysi differre solum humoris qualitate, quia paralysis ex humore tenui qui neruos laxat, conuulsionem vero fieri ex crasso, qui neruum tendit & bibrat teretemq; reddit. Sed quotidie à nostrata iuuentute ista sententia non quadrabit, nec placere potuit: nam si ambæ passiones neruorum sunt vt postea videbimus, & non æqualiter sensus & motus læduntur in eis, ergo necesse est vt istæ passiones sint in diuersis partibus neruorum. Et ostenditur hac potissimum ratione, paralysis est priuatio motus, & sensus, & aliquando vnius & aliquando alterius, ita Galen. lib. 3. de locis cap. 10. & lib. 2. de simpt. causis, lib. 1. de causis simpt. cap. 5. & ideo in hoc distat, ab stupore, quia in illo non integra obstructio est, nec in totum facultas priuatur, sed conuulsio tantum deprauatus motus est. Ergo in eadem parte non potest consistere humor, sed in diuersis: & ita Auicena. 2. 3. cap. 8. dixit: & ideo necesse est, vt in tetano cadat humor, in loco nerui secundum formam prohibitionis dilatationis motus: ergo videtur quod sit in loco, id est parte nerui quæ tendit, & non prohibeat: & paulo inferius dixit in tetano aleulet cadit humor circa partes neruosas, quasi dixisset cadit non in cauitates, sed circum circa. Præterea tertio argumento sic nostra concluditur opinio, paralysis vt ex superioribus constat est mera obstructio neruorum, sed magis obstruunt humores crassi, quam tenues, ergo non solum in qualitate humoris, sed in

loco vbi resident differunt, conuulsio & paralysis: & ideo fit vt in luxationibus vertebrarum magis causetur paralysis, quam conuulsio, quia integrè obstruit ex qua doctrina dimanat causa cur in puncturis neruorum & in morsibus viperarum magis contingat conuulsio, & in cisionibus neruorum multo magis paralysis. Qua de causa etsi à nullo neotericorũ hoc fuerit discussum: audeo dicere conuulsionem fieri ab humoribus existentibus circa neruos, vel tunicas neruorum: paralysim vero ex eisdem cauitatem, vel propriam substantiam occupantibus, & iuxta nostram sententiam intelligitur Auicen. cap. quo dicit, & necesse est, vt cadat humor in loco nerui, id est circa neruos, vel in tunicas eius.

QVÆSTIO II.

De Paralysi.

VTRVM in Paralysi liceat sanguinem mittere, in qua quæstione nullum inuenio qui in disputationem controuertat, existimantes solum in paralysi quæ fit, casu, & ostensa, faciendam esse phlebotomiam, quia ex casu oportet à toto diuertere, & à loco doloris, iuxta sententiam Auicenæ, & ita vult significare Galen. lib. 4. de locis cap. 4. de affectibus spinæ. Sed an debeat fieri in reliquis casibus, hoc opus, hic labor est, qua in quæstione solum auscultandus AEtius est, treta 2. sermone 2. ca. 28. qui docet, præsentaneum remedium esse si reliqua consentiant, ætas & virium robur si tamen omnia non cõsentiant sanguis detrahendus non est: quasi dixisset propter timorem frigiditatis, vt sanguis mittatur omnia debent cõsentire: quam sententiam vt debite assequamur illud Auicenæ præsupponendum est. 2. 3. loco allato videlicet si assistat febris,

quia

quia ratione febris fit maior colliquatio humoris, ad partes neruosas quæ vt prohibeantur, vnicum auxilium flagitant sanguinis misionem. Et ideò Auicena loco allato periculosissimam censebat, paralysim quam febris concomitabatur, vt ferè non admittere posit curationem, & an talis, ergo phlebotomia debet fieri minima quantitate vt consulit AEtius loco citato.

QVÆSTIO III.
De Paralysi.

VTRVM in Paralysi magis ex vsu, sit vti diureticis quam sudorem prouocantibus, vel vice versa, pro meliori intelligentia huius quæstionis supponendum est ex sententia Auicenæ, ꝙ his medicamentis non est vtendum nisi toto corpore integrè mundato, & euacuato, quo supposito Conciliator in differentia 233. docet his omnibus possumus vti, nam quanuis diuretica conuertant materias ad neruos, semper habent respectum ad partes quas euacuant, sed addit conuenientius multo naturam has materias vacuare per sudorem, nam talia medicamenta subtiliando, consequuntur effectum vacuationis, vnde est, vt in ægritudinibus iuncturarum plurimi Arabes laudauerint vina alba aquosa, vt fuit Serapio. Idem fecit Benedictus à musia, & in experientia comprobatum est, quòd plurimis senescentibus. Cum paralysis inciperet, statim ex vino guaioco parato de cocto, cū sirupo sticade facilime voluntate Dei persanati sunt: & ita Leonardus Iaquinus ex mente medicorū suæ regionis, laudat balneū aluminosum, à cuius assumptione necesse est sudorem prouocari valet nostra quotidiana obseruatio balneorū Tormis iuxta villam Ledesmæ quæ tot ac tantos paralyticos libe-

liberauit, dummodo morbo Gallico non fuerint tentati, vt latius infra disputabitur.

QVÆSTIO I.
De Tremore.

EST enim hæc passio deprauatus motus animalis ex imbecilla facultate cum materia morbifica, ita vt ex vtriusq; pugna talis motus inordinatus contingat, qui dicitur tremor lib. 2. de simpt. causis. c. 2. Et ideo Auicena dicebat est defectus facultatis motiuæ, cum membri grauitate, in quo affectu via problematis inquirendum, cur magis in manibus senum quam in pedibus contingat, siquidem huiusmodi difficultas maior debebat esse in partibus distantibus magis à corde, pedes magis distant à corde & grauiores sunt. Cui obiectioni respondet Gerardus non ita in pedibus continere, quia virtus motiua pedum est vehementior, quæ responsio nec tenet in medica facultate, nec in philosophia, nam quanuis pedes facti sint ad incessum, brachia facta sunt ad pugnandũ, in quo actu maior vis requiritur, & quòd magis est brachia inseruiunt ad onera subleuanda. Placet magis illa responsio dicentium, hoc fieri propter dispositiones neruorum, quia si nerui brachiorum magis lædantur, magis accidit manibus, si vero nerui crurium, magis in pedibus. Sed si quæras cur magis manibus quam pedibus hoc contingat, ideo est quia natura vt plurimũ magis trudit materias partibus propinquis, potissimum in facultate animali quæ debilis est.

*

QVAE-

QVAESTIO Vnica.

De Tortura oris.

ALIS passio conuulsio cinica, vel canina dicitur ab authoribus, quæ vel sit paralysis, vel conuulsio, ex modo doloris notitia consurgit: sed cum in omni conuulsione, vel paralysi pro topicorum medicamentorum in positione, ad radices neruorum attendere liceat, vt vult. Galen. libr. 6. Methodi cap. 4. & 1. de locis. 6. & lib. 2. per genera. Dubitatur an medicamēta topica quæ radices neruorum debēt prospicere, magis nucā id est partem posteriorem vel partem capitis anteriorem. Omnes authores, & cum eis Rasius in præsenti existimant, ad radicem occipicij imponenda, quod non vitio verto, quia vbicunque cerebrum exsiccetur, his passionibus opitulatur, sed melius est, vt partem magis affectam prospiciamus, scilicet, partē anteriorem: quæ neruos promittit bucis ex partibus cerebri anterioribus, ex tertia & quarta neruorum coniugatione, quæ sententia vltra anathomem, demonstrat tum locus læsus, quantum distet ab occipitio, tum ostendit commoditas partis, cui sunt applicanda, nam ossa syncipitis rasa & spongiosa sunt per quæ facilior transitus est ad cerebrum, vt habet lib. 11. Method. cap. 18. & lib. 13. Method. cap. 22. & nam præter hæc omnia tenuissimum est hoc loco craneum. Et ideo præ cæteris remedijs Rasius & Auicena laudarunt, euacuationem per nasum. Sed non sine causa ab omnibus authoribus dubitatur. Vtrùm hecticus possit capi spasmo, quia spasmus ex siccitate fit per consumptionem humiditatis. Respondetur quod non, quia huiusmodi siccitas non subitò cōtrahitur, placet ista causa, sed non in totum arridet, nā in plurimis qui conueluntur ex sicci-

tate, veluti ab igne sacro, vel herpete paulatim siccitas partibus neruosis inducitur: & etiam in illis quibus humiditates iuncturarum resudant, vt cõtingit in vulneribus maximis quibus accidunt tetanos & cõuulsio. Magis tamen videtur nostra ratio, quòd hectici non conuelluntur, quia loco deperditi plurimi humiditates accitiæ restaurantur, vnde necesse est, vt musculi & membra animalia madore afficiantur, vel dicetur cum Galen. libr. de inæquali intemper. cap. 2. cum sic dicitur, in vltimis verbis capitis nõ enim ex eorum particulis hæc agit, hæc patitur cum omnes inter se iam similes redditæ sint, ac vnicam habeant consentientem temperiem &c. Ergo nequit esse conuulsio in febre hectica, quia cũ omnes partes. v. g. nerui sint similes omnes obediunt tensioni.

QVAESTIO II.

De Spasmo.

SOLET aliquando spasmus contingere ex punctura nerui, quam cõuulsionem appellant proportionatam ad materiam. Dubitatur quibus & qualibus medicamentis curari debeat, Auicena 6.4. tract. 1. de punctura nerui docet laxantibus vtendum esse, vt dolor leniatur, sedeturque: sed clarè repugnat Galen. lib. 6. Metho. cap. 2. vbi docet vtendum esse sulphure euphorbio, & alijs medicamentis habentibus tenuissimam substantiam, vt facilius pus educatur, præmissis vacuationibus necessarijs. Sed breuiter possumus satisfacere, dicendo in punctura nerui cæca, vtendum esse medicamentis calidis, in manifesta vero cui neruus non occultatur, sed discoopertus est: prædicto medicamento Auicenæ vtendum.

QVÆSTIO Vnica.
De Catharro.

T planius nostra quæstio procedat, hic fit mentio de Catharro, qui propriè significat distillationem ad pectus, vel ad fauces vel ad nasum, membro mandante cerebro: apud Græcos Catharrus significat quamuis distillationem ad quamcunque partem. Talis autem catharrus aliquando separatus est, aliquando epidemicus & contagiosus simul qualis proximus ille anni 1 5 8 0. qui ferè non solum per vniuersam Europam migrauit, sed à finibus Asiæ ad nos peruenit: de quo in præsenti sermo est: & de eo vno loco mentionem fecit Galen. lib. 5. Metho. cap. 12. & 13. in hoc queritur & merito. Vtrùm sanguis sit extrahendus? quam quæstionem mouet Matthæus de Gradi, cap. proprio lib. 9. ad Almansorem, quòd autem sanguis sit extrahendus, docet Messües in sua praxi, capite proprio, vbi docet aliquando tantum necessitatem vrgere, vt sanguis extrahatur, vt tot vicibus extrahendus sit sicuti in pleuritide. Sed altera ex parte experientia contrarium suadet, nam Catharro contagioso cui sanguinem detrahis statim abijt, & moritur vt prædicto anno & prægressis manifestū fuit: & ratio est quia ista distillatio est, vacuatio paulatim morbi venenosi à natura tentata. Maximè cerebrum occupan te quod frigidum est. Ergo non est præpedienda nec irritanda, ex lib. 1. Aphor. 20. ergo in tali morbo alia vacuatione non est opus. Sed altera ex parte videtur quod sanguis sit extrahendus, quia in quocunque morbo oportet curare, & præseruare. Sed ex isto Catharro sæpe inducitur vlcus pulmonis: ergo istud præpedire oportet, minor patet ex Galen. loco allato, in duobus casibus senescentis mulie

ris, & iuuenis, cui quæstioni his cõclusionibus est satisfaciẽdũ. Prima cõclusio in Catharro contagioso & in principio potissimũ tẽpore autumni sanguis non est extrahendus, quia eo tẽpore morbus exitialis est, ex lib. 3. Aphor. 9. Secunda conclusio in Catharro non contagioso veris tempore, vel hyemis. Si cum febre accidat, sanguis extrahendus, cuius causa est, quia morbus intra venas est & tẽpus salutiferũ. Tertia conclusio in quocunq; catharro si ex eo immineat casus humoris ad pectus sanguis, extrahendus est modice: cuius ratio est ea quia perynegmoniam, vel ptisim, concitabit, & ita intelligendi sunt. Messues, & Auicena, quando dicunt. Raro competit phlebotomia in Catharro, nisi in casibus Messues, existente materia sanguinea, & purè calida, & ob id ab authoribus nostri temporis laudantur alexiteria, veluti suffumigium labendullæ cum quo in isto morbo sudor prouocatur & pro alexiterio experientia comprobatur.

QVAESTIO I.

De Optalmia.

TRVM vinum in Optalmia competat. Certum est ex omnium authorum sententia in optalmia non competere, quia capitosum est, & perturbationẽ agitationemq; humorum parit: & in hoc conuenit Auicena Fen. 3. 3 tract. 1. cap. 9. & inquit alienatio omnis vaporosi &c. talis est in vino. Et clarè omnes tenent, non conuenire in optalmia recenti. Verùm in declinatione conueniat videtur aliquo modo insinuare Hippoc. lib. 6. Apho. 31. vbi docet dolores oculorum meri potione sanari. Sed reuera Galen. non sentit cum Hippocr. quia solum affirmat

mat Hippocra. hoc experiētia cognouiſſe aut proficere, idq; nullus ſcribentiū aſsignat. Ego auderē dicere nō ſine cauſa hoc dixiſſe Hippoc. quia ex multa potione vini per modum ebrietatis ſtupor in omnibus partibus inducitur, ſic vino vtitur Auicen. 4.3. tract. 1. cap. 8. in doloribus aurium, quia ſomno à vino cōciliato hebetatur ſenſus doloris, & hæc nec eſt recta curatio, per ſe, nec per accidens, quia quocunque modo inflammatio augebitur, & quòd magis eſt, ex ſtupore cerebri in ſigilationem perueniet. Et ita Cardanus maxima indiget correctione, in prædicti aphoriſmi interpretatione, quando reprehendit Galen. hoc tamen non ſine cauſa dixiſſe Hippocr. videlicet, quādo humor concretus eſt in cerebro: quæ interpretatio bona eſt, nam vinum nec via medicamenti, nec via alimenti dari poteſt. Via alimenti conſtat clarè, nec medicamenti, nam ferit, repletque, & quod magis eſt omne genus neruoſum lædit: vnde & caput dolentibus nocet: & ita Auicena loco allato dicebat, & ſit alienatio rei acuti ſaporis, & odoris, ex quo ego infero alterum corolarium aduerſus omnes ſcribentes, nec in declinatione nec ad humores impactos oculorum vinum prodeſſe, nam etiam ſi habeat vim diſcutiendi: humorum vehiculum eſt, ad partes neruoſas, proinde niſi in plus iuſto aſſuetis vinum interdicendum iudico, ſiue in inflammatione exiſtente in principio, ſiue in declinatione. Et illud probat, quod ex ſententia peritiſsimorum authorum, nec ſomnus diutinus in declinatione morborum oculorum prodeſt. Vt dicebat Auicena loco allato, cum dicebat, & ſomnus nocet, vbi indigemus ſuperfluitatem expulſione. Et ita intelligitur Tralianus libro ſecundo, capit. tertio. & Paulus libro tertio, capite 22. vbi vinum exibent intelligendi ſunt in aſſuetis. Et ita Auicena loco citato ſolum laudauit vinum tenue, quod ſuffitu, inculcato humores ſanet, ſi ve-

ro assumptum posit diuaporat & ferit exterius applicitum anodinum est.

QVAESTIO II.

De Optalmia.

VTRVM in omni Optalmia competat venæ sectio, nam quod competat probat Auicena loco allato, vt dicat competere in omnibus speciebus eius. Sed altera ex parte videtur oppositum si fuerit biliosa præstat potius vti medicamento purganti lib. 14. Methodi capite 3. & libr. 2. de arte curatiua ad Glauconem capit. 2. Vbi expresse in erysipellate exteriori tenet, potius vtendum esse medicamento purganti, quia est humor peccans sua mala qualitate. Præterea si sit pituitosa vel serosa euacuatio sanguinis cuius non est opus frustranea erit. His tamen non obstantibus, vera est sententia Auicenæ cum Galen. in omni optalmia competere sanguinis missionem: quam sententiam probat Galen. lib. 13. Methodi capite vltimo. Sed quomodo sit satisfaciendum Galen. libr. 14. Metho. ca. 3. dicenti in oculo esse diuersam rationem, nam oculus eximij sensus est, & ob id gratia diuersionis semper sanguinis missione vti licet, sicuti in partibus interioribus propter eximium sensum. Si accidat erysipellas vel herpes, quanuis dependeant ab humore bilioso; tum sanguinis missione, tum purgatione vtendum est: ex libro. 4. de victu acutorum 21. idque magis militat in oculis: semper humores quantumuis frigidi cum calidis miscentur: & quantumuis biliosi cum sanguineis miscentur, idque egregie annotarat Gentilis, supra Auicenam loco allato.

QVAE-

QVAESTIO III.

De Purgatione.

VTRVM tamen sit vtendum sine discrimine quouis medicamento purganti in optalmia, breuiter huic problemati possumus satisfacere in ista inflammatione optalmiæ periculosa esse medicamenta purgantia, quia sunt capitosa cum cito feriant caput, sed debemus vti clementi medicamento purganti situm à frigido humore dependeat optalmia: etiam si caput obtundat vti possumus quolibet, quia causam minuant simul intemperiem corrigunt diuaporando, consumendo. Et tandem vno actu multa præstant, & ita increbuit vsus medicorum vt exhibito medicamento forti, postea clementi forti in pauca quantitate vtantur.

QVAESTIO IIII.

De Medicamentorum narcuticorum impositione.

HIC ergo vltima querimonia à nobis solum vertitur, Vtrùm in morbis oculorum saltem calidis cõpetant medicamenta soporifera: quoties vehementissimis doloribus cum inflammatione tenentur: quorũ vsum prohibet Galen. lib. 6. Aphor. Commento 31. quia & horum medicamentorum vsu affectus in curabilis relinquitur. Vnde Auicena Fen. 33. tract. 1. cap. 9. dicebat, & non infrigidandum cum his quæ sunt stiptica, & aspera, & soporifera, quia augent inflammationem. Sed altera ex parte Galen. lib. 12. Meto. c. 1. docet, in Colicis & morbis oculorum se aliquando vsum fuisse sopientibus medicamentis:

tis: quam sententiam ex eo confirmant, quia Galen. lib. 12. Methodi cap. vltimo, sensu acutissimo præditi oculi sunt, ergo multo maiori dolore afficiũtur, & per consequens melius in his, soporiferis medicamentis possumus vti. Et ita Auicena loco allegato post medium capitis dicebat: & quandoq; pro vehementia doloris necessarius est vsus stupefacientium: sed remoue illa quantum potes. Sed quo pacto sit satisfaciendum Galeno, libr. 6. Aphor. citato ex multis interpretationibus quas habeo in lib. 12. Metho. illam solum eligo, quæ tenet Galenum loquutũ fuisse de humoribus inpactis qui crassi sunt, secus autem se habet in humoribus calidis feruentibus, & corrosiuis, in quibus vt vis eorum infrænetur, necessarius est vsus medicamentorum sopientium. Ita Galenus tenet in doloribus intestinorum à causa calida lib. 12. Metho. cap. 7. & ita in eodem casu Auicena loco allato. §. quod si materia subtilis est, & corrosiua nõ est alienũ vti opio. Vnde Rasius sæpenumero etiã in morbis oculorũ suo colyrio albo vtitur cũ opio quod passim in officinis confingitur pro doloribus vesicæ, & oculorum. Talia enim medicamenta blanda, & amœna sunt, & minimè aspera quæ laudantur. Vnde est, vt oleum quantumuis frigidum non est ex vsu idque à nullo scribentium dictum est. Existimarem ego non conuenire, quia quodcũque oleum particeps astrictionis est, & statim, dolores oculorum mouet.

QVÆSTIO I.

De Morbis aurium.

EX his quæ dicta sunt facilis est responsio ad quæstionem de dolore aurium. Verùm conueniant repercussiua, vel narcotica, quòd autem narcotica non conueniant ex eo colligitur,

tur,

tur quia neque competunt repercussiua ex libr. 3. per locos capite 2. vbi docet curam perficiendam esse per attrahentia & mollificantia & minimè repercussiua & astringentia conuenire, & ex eo, quia has partes dicauit veluti emũctoria ad expurgãdum tam circa adenes quã in meatu, vnde si in parotidibus astringentibus, vel narcoticis vteremur in grauissima pericula ægrotantes traherentur. Sed altera ex parte Rasius lib. 4. ad Almansorem capite de dolore aurium docet si dolor: vehemens fuerit necessario aliquo opiato vtendum erit veluti, opio cum oleo rosato cuius causam assignat Auicen. Fen. 4. 3. tracta. 1. cap. 8. §. & quandoque necessaria sunt narcotica, si dolor vehemens fuerit, vt ex dolore timeatur phrenitis vel cerebri inflammatio, & ita Galen. lib. 3. per genera. cap. 1. pro dolore aurium à causa calida ex mente peritissimorum antiquorũ plura narcotica instituit, quid ergo dicendum est? in ista controuersia breuiter possumus dicere, quod dolor aut est in profundo aurium vel in partibus exterioribus, si dolor est in profundo aurium, cum calore, & inflammatione, repercussiuis, & opiatis possumus vti: quia valde periculosi sunt & grauiora mala solent causare. Si tamen dolor ad exteriora vergat, vt iam iam committere inflammationem videatur, quam parotidam antiqui appellant, minimè repercussiuis, sed potius mollientibus, & parum attrahentibus vtendum ne motus naturæ impediatur. Ita tenet Gerardus in præsenti.

QVÆSTIO I.
De Angina.

TRVM in omni Angina competat phlebotomia? difficilis quæstio est? pro parte negatiua adest Mesues in sua Praxi capit. proprio de squinantia, vbi docet in phlegmatica

& biliosa, necesse esse prius euacuare humorem redundantem, quia augebitur magis Angina per ebulitionem bilis, & casum pituitæ, & sic pasim contingit. Et id comprobatur ex Auicena illo communi dicto superabundantem euacua & postea minue. Et illud insinuabat Auicena Fen. 9.3. tract. 1. cap. 11. §. quandoque necesse est, vt cadat euacuatio materiæ egritudinis, vt remaneat virtus & ex eo cõstat, quia si fit à pituita, à capite cadente cõstat per sanguinis misionem magis augeri casum. Sed his non obstantibus ista conclusione possumus satisfacere in omni Angina si cætera non dissuadeãt sanguis mittendus est, magis in sanguinea, minus in pituitosa: in qua post venæ sectionem propria euacuatio per pharmatiam indiget. Quam conclusionem primo probo ratione communissima, quia est morbus magnus & per consequens indiget magno remedio & semper fit ab inflammatione quæ siue sanguinea sit siue pituitosa, semper habet sanguinis permixtionem, vt notat Gentilis super Auicenam loco allegato deduciturque ex Galeno libr. 4. de victu acutorum 30. §. corpus igitur, vbi in Anginis pituitosis, vel biliosis, post euacuationem per sanguinis misionem, docet vtendum esse medicamento purganti, vt fluxio ad locum læsum compescatur. Id etiam colligitur ex Galen. libr. 4. de victu acutorum 21. in inflammationibus in ternis à quocunque humore dependeant prius à sanguinis misione exorditur. Et ita intelligitur Auicena loco allato, vt constat ex. §. superiori & quando virtus tolerat expulsionem sanguinis ad maturitatem: & ita salua pace Mesues, non est tenenda sua sententia: nisi forsan intelligatur fieri per in bibitionem humoris pituitosi, vt quotidie senibus contingit. Vnde Rasius lib. 2. Cõtinentis irridebat quendã Hebræũ qui in Angina pituitosa sanguinis misionẽ prohibebat, & ideo minimè abscultãda solutio Matth. de Gradi.

QVAE-

QVAESTIO II.

De vſu gargariſmatũ repercutientium.

CVM partibus exterioribus medicamenta repercuſsiua non conueniant, quia truditur materia interius infringitur & imbibitur magis. Quæritur vtrum per partes palati per os conueniant iſta medicamenta repercuſsiua? Auicena ergo loco citato, & Gal. lib. 6. per locos à cap. 2. plura inſtituit medicamenta repercuſsiua quæ nõ ſolum, vt frigida conueniunt, ſed vt iſtis partibus appropriata vt diamoron, ſucus malorum granatorum accidorum. Et ita ferè omnes eo medicamento vtuntur, & inde dimanauit quòd admiſsis aſtringentibus per interiora facilimè truduntur fluxus ad exteriora. Sed altera ex parte obſtat, quia in paraſynanchi interiori, ſi his vtamur magis in partibus interioribus in pinguntur, quam aliquid foris extrahant. Et probatur. Firmiſsimo argumento, quia in morbis pectoris non eſt vtendum repelentibus, ergo in partibus guturis quæ eidem vſui inſcribũtur non eſt vtendum eiſdem, antecedens probat Galen. lib. 11. Metho. cap. 16. & 17. conſtatque experientia, quia ſi aſtringentibus vtamur ſtatim ſuffocationes mouentur, ergo minante eadem ſuffocatione, non eſt vtendum, aſtringentibus. Et ita probat Conciliator in differentia 176. Vnde peritiſsimus Guido in periculoſis Anginis ſolũ vtitur lacte, vel mixtione lactis cum caſsia: quid ergo in iſta quæſtione dicendum? his concluſionibus poſſumus reſpondere. Prima concluſio in omnibus ſpeciebus Anginæ repercuſsiua moderata conueniunt, veluti Rob mororum, & nucum nam quanuis reprimant præpediunt ex partibus exterioribus ne ſanguis accurrat, quia vena iugularis externa quam venam Barbari organicam appellant maxima

 eſt quo-

est quoniam omnes has partes gubernat. Secunda conclusio est in Anginis interioribus, & in locis penitissimis existentibus in musculis proprijs lariogis potissimũ claudentibus, tutissimum medicamentum mulcebre est, sedans dolorem, veluti lac per se solum vel cum cassia demulcet dolores & tumoris dissipationem efficit: & ita nostra conclusio probatur ex eo, quia Galen. lib. 6. per locos voluit aliquid oximellis esse admiscendum: vt scindantur humores si sint crassi, & si tenues attemperentur. Sed quoniam diuersæ sunt differentiæ Anginæ, tum ratione loci tum etiam ratione humoris: præstat ergo diuersa medicamentorũ genera aptare ex Matthæo de Gradi ex proprio libro. 9. ad Almansorem.

QVAESTIO I.
De Asmate.

DE reliquis egritudinibus, vsque ad istum locum dubitationes paucæ sunt, & faciles, quas clasſici communiter euentillãt, ad asmatis curationem accedendo, quasdam dubitationes pro difficili eius curatione volumus promouere. Vtrùm frequentius accidat viris quam fœminis ipsis? & quòd frequentius fœminis, ex eo constãt, quia humidiores sunt, minoreque exercitio vtuntur, præterea cerebrum humidius est cuius distillatione necesse est pectori pulmoni communicari. Sed experientia contrarium ostendit, quia homines frequentius hoc malo corripiuntur: eoque intereunt, cuius causam Gentilis relinquit celeriori respirationi & quietudini humorum, quia viri habent celeriorem respirationem & humores minus subtiles. Sed istæ causæ nobis displicent, nam quibus celerior respiratio est:

tio eſt: facilius à malo pectoris liberantur & eo reſiſtunt ſicut ſi compares iuuenem cum ſene facilius reſiſtit iuuenis quam ſenex, quia iuuenis reſpirationem habet celeriorem. Dicendum ergo eſt accidere hominibus magis, quia voratiores ſunt, crapulis, & vino magis indulgent, cuius legitima cauſa eſt, nam pueri habent fortiorem calorem & melius cõcoqunt, ſed frequentius cruditatibus affi ciuntur, non niſi quia voratiores ſunt ex Galen. lib. 1. cryſium capit. 12. ex cuius quæſtionis deciſione conſtat facilius multo in viris curari ex lib. 2. Aphor. 34. nam magis accidunt & per cõſequens facilius in eis vincitur malum ex lib. 2. aphor. 49. his adde quia homines pectus latius habent in eoque magis ſuſcipiunt & mulieres menſali euacuatione à plurimis liberantur malis.

QVÆSTIO II.

De applicatione cucurbitularum.

IN morbis pectoris & potiſsimum aſtmatis quando validiſsimè affligit per ſuas certas acceſsiones ſolent medici priuata remedia quærere, vt tanto accidenti ſubuenire poſsint, inter quæ illud potiſsimum habetur applicatio cucurbitularum. Vtrum iſtæ ſint applicandæ & qua in parte ſint affigendæ, non clarè conſtat: circa hoc abſolutè tenet Matthæus de Gradi, non eſſe affigendas cucurbitulas, & neque fricationes faciendas cuius cauſam non exhibet: ſed quæ nam huius cauſa ſit certè intelligerem, vnam eſſe potiſsimam, quia cum pectus ſit pars concaua, & ad eam partem trahat cucurbitula potius ſuffocationem tentabit, quam leuamen poſſet afferre. Secunda eſt & potiſsima quia per appoſitionem cucurbitularum muſculi pectoris conuelluntur & per conſequens ad motum impediuntur,

diuntur,ergo immotis in ipsa accessione facilius astmatici suffocabuntur, & sic tenet infricationibus in ipso pectore nullis cucurbitulis vtendũ.Sed his non obstantibus possũ mus defendere in casu accessionis astmatis nos posse vti cucurbitulis siccis licet non in ipso thorace, sed in partibus proximioribus Thoracis veluti in humeris in lumbis femoribus, quæ solent esse alicuius vtilitatis, quia diuertunt à loco læso quam conclusionem, ita volumus intelligere dummodo toto corpore euacuato amoueantur, iuxta Galeni sententiam in fragmento de cucurbitulis: prætereà dummodo quando in lumbis applicãtur hypochondrijs nõ inhæreant.Ex quibus colligo cõtra Iachinum & alios medicos peritissimos in ipso accessionis tempore quando humor est in capacitate thoracis nullo modo vtendũ esse fricationibus pectoris, quia quantumuis digerant magis mouent ad eandem cauitatem præstat,ergo vti ligaturis brachiorum clunerem clismate acri, & post hæc aqua tepida vti non nocebit.

QVAESTIO III.

De vsu Terbentione.

LAudant plurimi Terbentinam abietinã, quia ex Galen.sententia apertè detergit & vim subducendi habet idque ex sapore eius amaro constare. Sed salua pace istorum medicorum, neque huic malo prodest, neque ab aliquo antiquorum commendatũ,sed missa, ista faciamus, ratione manifesta nõ cõducit,nam illa medicamenta quæ prosunt debent esse pectoralia amœna suauia minimèque aspera & astringentia, sed talis conditionis Terbentina non est,ergo ea non est vtendum. Quòd si dicas habere vim abstergendi hæc eadem facultas inest: mirabo-

rabobanis & thamarindis quantumuis facultatem detersoriam habeant, quia sua facultate manifesta astringunt, & ideo Iachinus cum suis socijs lapsus est.

QVÆSTIO I.
De Pleuritide.

T ergo ad primam quæstionem deueniamus de sanguine mittendo in Pleuritide ad sunt à neothericis egregia monumenta de sanguinis missione ex eodem latere, vt superstitiosum intelligã eam quæstionem euentilare potissimum cum Manardus egregius vir, qui ferè primus absurdam opinionem deuicerit quæ tot hominum millia iugulauit, de qua late libr. 12. episto. 5. in ea epistola multis rationibus confirmat faciendum esse, ex eodem latere licet in eo videatur ab errare, q̃ dicat, q̃ si fiat ex eodem latere tantum sit euacuatiua quãtum reuulsiua, quia multo magis reuulsiua est, & per cõsequens con sulerem ne tempus conterant dilecti studiosi in lectione Turini, qui tot composuit machinamenta, vt suam opinionem confirmaret.

QVAESTIO II.
Est de periculo vtriusque lateris.

SOLVM inuenio peritissimum virum Valesium, qui hanc disputationem moueat, licet Conciliator, & Matthæus de Gradi, leui conferentia hanc discutiant, Auicena 1. 3. tract. 4. ca. 4. vbi sentit deteriorem esse Pleuriticum dolorem lateris sinistri, quia est proximior cordi, quæ

di, quæ sententia nobis magis placet tum ratione vicinitatis cordis mala enim quæ cum eo magis cõmunicant deteriora sunt, sæuiora accidentia tunc contingunt, & non ab erat, quòd ista pars lateris thoracis sit nobilior, quia in parte sinistra splendescit facultas propria ipsius cordis & si absolutè partes dextræ sint calidiores & principaliores sinistris, in corde aliter res se habet, mala enim quæ parti sinistræ cordis cõtingunt citius enecant, vt constat ex Galen. lib. 5. de locis cap. 2. neque obstat, quòd latus dextrum fortius cum sit, & pleuritis dextri lateris arguat maiorem causam, quia ibi est maior apparatus ex copia sanguinis, puta venæ cauæ & dextri ventriculi cordis quorum causa maior copia sauguinis funditur, neque facit, ad rem (salua pace tanti Vallesij) quòd arteria ad latus dextrum inflectatur hoc autem non fit nisi multo inferius quando gula ad ventriculum complantationem comminatur, & ideo, sentio cum Auicena pleuriticum lateris sinistri deteriorem esse: his adde quòd facilius terminatur, eiusmodi inflammatio, quia debilior est pars sinistra qnam dextra, idque probo simili argumento ignobilior est lieni quam iecur, nihilominus tamen inflammatio lienis deterior est tum, quia non habet vias præuias per quas se exonoret sicut iecur, quanuis sit in parte sinistra & ignobili, & ob id etiam Rasius tertio continentis tenet istam nostram sententiã quam, non dedignabor, vna experientia confirmare vidimus in publico AErario AEgyptium hominem iuuenem qui ob saltum in sinistro latere passus fuit inflammationem, quæ tam maligna fuit, vt mediam partem Pericardij exederet & nunquam hoc visum in latere dextro, non alia de causa nisi ratione communicationis leuissimæ quam committit ad partes sinistras, tum ratione feruentissimi caloris partis sinistræ adaucti à calore inflammationis. Prætereà quis dubitat, quòd vbi sæuiora accidentia

dentia reperiuntur maiorem & vehementiorem & periculosiorem esse morbum, sed in parte sinistra, maior est difficultas inæqualitas & tandem spiritum difficiliorẽ redit, ergo ibi erit maior morbus neque pudet, nos posse satisfacere loco Hippocr. libr. de morbis cum de pleuritidis transmutatione disputat cum dicit optandum, vt sonitus fiat in latere sinistro, non vult Hippoc. vt optetur ipsis, neque suppuratio in latere sinistro, sed cum pleuritis apprehenderit latus sinistrum transmutatio optanda est, in eodem latere, quia si pleuritis in vna parte est, & trãsmutatio in altera parte fuerit infelix prouentus ex ea timeretur.

QVAESTIO III.

De Pleuritide dextris lateris.

INTER extrema remedia & maxima quæ laudauit Galen. vacuatio est vsque ad animi deliquium potissimum in inflammationibus interioribus, veluti in pleuritide quæritur inter grauissimos authores. Vnde talis euacuatio, sit exercenda, ita vt semel, funditus & vna vice sanguis extrahendus sit, probat Hippocrates libr. 3. epide, secret. 5. in histo. Anaxionis in 8. ægroto secuit venam idem Hippocr. lib. 2. de victu acutorum, textu 10. & lib. 4. de victu acutorum, text. 19. Galen. melius, lib. 1. Aphor. 23. sed clarè sibi repugnat Galen. Hippoc. libr. 2. de victu acutorum citato, vbi expressè docet, neque tam copiose, sanguis extrahendus, sed ad mutationem coloris in quo titul. circa ista verba non parua, dubitatio est, & ideo Auicena. 1. 3. tract. 5. cap. de cura pleuritidis magis diligit quantitatem discretam quam continuam, & ita sæpe, dicebat melius est infra subsistere, quam exquisitè euacuare potissimum in his inflammationibus quæ paulatim à natura

F termi-

terminantur, quæ sunt per certa interualla comminuuntur, vel augentur necesse est per eandem subuenire vel leuare, & ita in communi vsu habetur, vt fiat in hoc morbo partita euacuatio Hippocrates vero lib. 3. epide in historia Anaxionis, vnica, vice extrahit, quia sero & vsque ad octauum, sanguinem non misit Galen. vero intelligendus est pro magnitudine inflammationis.

QVAESTIO I.

De Peripneumonia.

CVM ergo ista passio inflammatio pulmonis sit quæritur cum possit oriri à diuersis humoribus quæ verior est Peripneumonia an ea, quæ fit ex pituita vel ea quæ fit ex bile. In qua quæstione plura consumit Matth. de Gradi ex mente Mesues, sed breuiter dicendum huic quæstioni, quòd in ratione temperamenti, & naturæ inflammationis verior est quæ fit ex bile, quam quæ fit ex pituita, sed in ratione apparatus recipiendi verior est, quæ fit ex pituita, quia pars fungosa & in senibus facili momento ex quauis occasione ex pituita contingit, & ita intelligitur Galen. libr. 4. de causis pulsum, cap. 12. vbi tenet Peripneumoniam magis accidere ex pituitosis propter pulmonis dispositionem, sed hac in re, vna & difficilis, quæstio suboritur, circa Auicenam quam non soluunt communiter interpretantes: nã sen. 10. 3. tract. 4. cap. 10. ibi docet Peripneumoniam, quæ ex pituita fit esse minus periculosam, quia biliosa cito interficit cum biliosa, magis consonet temperamento pulmonis, neque pro responsione huius quæstionis necessaria est turba quam mouet Matth. de Gradi, an excrementum pulmonis sit biliosum vel pituitosum, nam vnumquodq

quodque, recrementum atteſtatur parti, à qua ducitur niſi forte ex alijs partibus attrahatur. Dicendum eſt ergo cũ Auicena magis periculoſam eſſe bilioſam propter propinquitatem cordis, quia vires reſoluit cordis, non tamen per ſe, quia facilius diſsipabitur, ſi ex bile fit. Et ita Gale. lib. 4. de cauſa pulſibus cap. 7. Peripneumoniã, periculoſam magis eſſe quã pleuritis, quia magis cõmunicat cordi, & ita plures ſeniores viſi ſunt ſaluari, ex Peripneumonia, licet tardius & praua pectoris, diſpoſitione his adde difficultatem, vacuationis, in cauſa eſſe, nam ex bile difficilius vacuatur, quia magis adhæret pulmoni.

QVAESTIO II.

HViuſmodi ſecũda quæſtio ex prima dipendet, quia ſi vt plurimum fit ex ſanguine pituitoſo conueniet ſanguinem mittere in ea abundantia, vt in pleuritide. Cui quæſtioni reſpondet Raſius. 4. Continentis, & Auicena 10. 3. tract. 4. cap. citato, quòd valde timoroſum eſt in hac ſanguinem, in maxima quãtitate extrahere ſicuti in Pleuritide, tum quia magis ægri ex ſoluti ſunt, tum etiam, quia ex pituitæ abundantia ſuboriatur: & ita cum maiori præmeditatione his ſanguis detrahendus. Vnde & merito Cornelius Celſus lib. 1. cap. 7. & Paulus lib. 3. cap. 30. cenſet, quòd ſi ad illos morbos ſubſequatur peripneumonia ſanguis detrahendus non eſt, qui Authores cum ſale intelligendi ſunt, ſi videlicet prius eger non fuerit expertus, aliquam euacuationem, vel plus iuſto debilis fuerit, quia ſi fortis ſit & non præceſsit aliqua euacuatio ſanguis detrahendus eſt, eſt enim magnus morbus & cum febre continua alias Paulo repugnaret AEtio, & alijs viris grauiſsimis qui in quauis peripneumonia cenſent ſtatim, in principio ſanguinem detrahendũ eſſe. Ad phlebotomiã,

neque ſcopus, neq; indicatio à tempore ſumunt: niſi quatenus ratione temporis vires collabuntur Galen. lib. 9. Metho. capit. 5. §. optimum igitur. Et idem libr. de ſanguinis miſsione cap. 2. §. cum ergo. ad med.

QVAESTIO III.

De Peripneumonia de vſu cucurbitulæ.

DE cucurbitularum applicatione, non ita facilis ſermo eſt in pleuritide, & peripneumonia, nam in iſta inflammatione Raſius & omnes Arabes dicunt eſſe applicanda gratia euacuationis. Ita vt poſtquam abundè vniuerſum corpus vacuatum ſit poſſumus his vti. Quam ſententiã Galen. docet lib. 11. Meth. c. 17. ad fin. §. itaq; etiã cucurbitula deficit & non in alijs, ſed nobis grauis inſurgit difficultas qua de cauſa & quorſum his in his inflammationibus vtamur. Et primo oſtenditur fruſtraneũ eſſe earum vſum, quia ſi gratia euacuationis, vt ab eodem loco materia extrahatur non eſt poſsibile, quia cucurbitula nõ attingit partem inflammatam, ergo ab eadem extrahere humorem non poteſt, id autem proprium vacuationi & annexum eſt, vt ab eadem parte humor, euacuetur, ex lib. de ſanguinis miſsione ſæpe lib. 13. Metho. cap. 11. & 19. & meli us lib. & cap. de cucurbitulis, vbi de cucurbitulæ effectibus loquens ait, id habere, vt factis omnibus, vacuationibus apertè inflammationem reſoluat foraſque attrahat humorem. Præterea in reliquis inflammationibus interioribus in declinatione nullus vſus erit cucurbitarum. Cum ergo in parte, tam caua & profunda vſus erit cucurbitulæ, item quoties in reliquis inflammationibus exterioribus, fit vacuatio ab eodem loco ſemper fit ſcarificatio in eadem parte inflammata, vt humor extrahatur.

Ita Galen. fecit & consulit lib. 2. de arte curatiua ad Glauc. cap. 7. & 8. & alias sæpe lib 14. Metho. cap. 7. de ateromate & asteatomate loquens, & his omissis, si cucurbitula admouetur, eo fit, quia inflammatio euinci & repurgari à natura nō potuit, sed impossibile est, vt à cucurbitula extrahatur, ergo superfluus & noxius erit vsus cucurbitulæ proinde necesse est examinare, quomodo vsus cucurbitulæ desumatur, desumitur ex quantitate & qualitate morbi: & tempore & contingentia morbi est, res maximę admirationis, quo pacto in ista inflammatione conueniat quando neq; enim in inflammatione hepatis renum vel cerebri ab authoribus commendetur, & ita admiratur Tralianus libr. 6. capit. 1. in partitione secunda. qui melius inter omnes vsum cucurbitulæ commendauit, dicens proficere vsum cucurbitulæ factis omnibus vacuationibus vbi virtus debilis, & pauca copia sanguinis est, sed addit debere fieri cum scarificatione, in quo cum illo sentio si enim exteriores inflammationes scarificationem desiderant multò melius & interiores quem modum administrandi non sequuti sunt nostri authores neotherici, sed etiam applicant siccam, sed vt verè dignoscatur quorsum non sine necessitate applicatur dicendum esse administrādā permissis vacuationibus, si dolor instat tensio in latere sentitur, quia posset fieri, vt simul cum inflammatione spiritus flatulentus misceatur, cuius curatio ex sola cucurbitula dependet. Sed quæ nam fuerit causa cur in dolore pleuritico, & non in alijs inflāmatiōibus proficiat difficillimū, satisfacere potissimum in inflammatione pulmonis credendum causam esse, quia dolor pleuriticus fit ab humore subtili, vt plurimum raro ab humore crasso, & quia cucurbitula maximè resoluit, & fugit ex parte interiori, ad exteriora, quoties in eadem parte consistit ob id, humor qui est in pleura, quia adhæret costis exsugitur in

potenti nihil est difficile & melius multo quando admi-niculatur auxilio medici.

QVÆSTIO I.

De Ptysi vtrum semper sequatur ex ea hectica.

VM ergo iuxta sententiam Hippoc. libr. 5. Aphor. 15. pleuritici, si empyematici sint in quadraginta diebus nō repurgātur in tabem transeant, hoc est, vlcus pulmonis resurgit, ex quo tabes sequitur. Quæritur vtrū ad vlcus pulmonis sequatur tabes vel hectica febris necessario hāc quæstionem dispután interpretes apud Rasium lib. 9. ad Almāsorem cap. pprio, vbi Matth. de Gradi adhibuit aliquas euasiones quas breuissimè excludit Iachinus ad quem relego curiosum lectorem. In qua quæstione grauissimū vnum argumentū est, q non necessario ptysicus debeat esse hecticus, quia cōstat experientia plures vixisse ptysicos & per multos annos durasse, idque non continge ret, si statim tabe vel hectica corriperentur, idque probat ex Conciliatore qui adducit plura exempla in differentia 210. exhaliabate. 6. practice capit. proprio de ptysi, cuius argumenti euasio Matth. nobis non satisfacit dicendo in vera ptysi, posse fieri, vt non vera hectica fiat, quia multum temporis vita prorogari potest, vtendo debita præseruatione per regimen debitum ex modicè abstergentibus mixtis cum modice refrigerantibus: nam primo repugnat Galen. lib. 5. Metho. cap. 12. vbi docet vlcere nō solum existente in pulmone, sed in cana pulmonis necessario ptysicum, & tabidum fieri, & ex lib. 7. Aphor. 16.

Præterea deducitur, ex eo, quia febris quæcunque ista sit, quæ

ſit, quæ ſequitur ad vlcus pulmonis ad nullũ aliud genus febrium, reduci poteſt, niſi ad hecticam, ergo neceſſariò omnis ptyſicus verè hecticus & tabidus eſt, nam tantus, & tam magnus morbus non potuit cedere niſi magno remedio, vt habet Galen. lib. 5. Metho. cap. 12. 98. non ſolum vtendũ modice exſicantibus & aſtringenibus potiſsimum, cum medicamenta quæ ad pulmonem attingere debent niſi maxima vi conſtarent ad pulmones nõ facilè peruenirent, omiſsis diſtinctionibus: Arabum ad mentem Galen. locis citatis vera ptyſis non eſt poſsibile, vt cõtingat ſine vlcere pulmonis vel canarum eius. Si nobis appareat ptyſicos diu noſtro tempore durare hoc, nõ contingit ex aliqua præſeruatione, ſed quia quantũuis ex pulmone plurima recrementa cocta appareant, & ſuppurata nõ induxerunt vlcus pulmonis, eſt potius purulentia, quę vel à capite vel à iecore, quotidie ad pulmonem demandatur, cumqua multis annis viuere vidimus & liberãtur huiuſmodi per vias vrinæ, vt docet Galen. lib. 6. de locis cap. 4. ad fin. & lib. 3. epydem, in pluribus gratis, idem colliges ex lib. 7. Aphor. 30. de qua purulentia loquitur Gale. lib. 4. de locis cap. 8. ad fin. §. ſi citra febrem ſeroſus aut pituitoſus humor & talis purulentia, ſolet contingere in his qui diuturna febre quotidiana vel tertiana, notha apprehenduntur, ꝙ ſubito ad pectus multitudo humorũ accurrat ſi tantũ talis purulentia diu perſiſtat cito vlcus excitatur.

QVAESTIO II.

De Ptyſi.

ETIAM etiam ſi ab authoribus non controuertatur. An de in Ptyſi liceat vti ſuffumigijs ex medicamentis epuloticis, alio nomine corro dentibus, vel mortiferis,

feris,veluti ex cinabrio vel ex aqua argentariorum vel ex alijs quam plurimis medicamentis quam tradit Auicen. 10.3.tract.5.cap.6.§.& quandoq; prosunt genera suffumigiorum. Sed maximè pugnare videtur cum methodo curādi istius ægritudinis, primo quia ptysicus hecticus est, & hæc medicamenta plus iusto exsicant quæ toto genere vitanda sunt in ptysicis.Præterea cum sint venenosa,fastidiosa,prauiq; odoris thussim mouent, & vlcus dilacerāt, & veneno cor afficiunt. Placet hac parte consiliū Matth. de Gradi sub tacitum,qui parat suffumigia ex terra cressa, vel bolo armeno cum cortice oliuæ, vel alijs medicamentis similibus. Qua in re velim admonere lectorem, vt his medicamentis non vtatur, nisi forsan in purulenticis, qui citra febrem expuunt suppurata, pro quorum curatione tutissimum est consilium Manardi libr. 18. Epistolarum, Epistola 5. vbi docet esse maximum remedium efficere fontanellā in humero, videlicet in musculo bicorni quatuor digitis ab humero.

QVÆSTIO III.

De Ptysi de impositione medicamenti ex tapsia.

SOLET aliquando Ptysis accidere ex consensu capitis, propter distillationem humoris feruentissimi, & sal suginosi, qualis casus obtigit, in illa immani pestilentia, quam enarrat Galen. lib. 5. Metho. cap. 15. ex catharro pestilenti, qui multis annis ad nos ex Oriente peruenit, quæritur vtrum in hoc morbo conueniat vti synapismis vel diopacibus medicamentis positis in sutura coronali, quibus vtebatur Galen. loco citato, veluti emplastro ex tapsia vel stercore columbino, quorum medicamentorū

præceps

præceps vſus à Galen. fuit conſtitutus, vt ſubito attraherentur humiditates ad exteriora, ne pectori cõmunicatæ vlcus excitarent, vel in aſpera alteria vel in pulmonibus, quam opinionem conuellit Tralianus lib. 2. c. 5. quia his ſi vatmur cõcalfiet magis caput, & maior erit humorũ præcipitatio ad pectus, & calidiores fient, vnde maius malum concitabitur, ſed ſalua pace, tanti authoris per impoſitionem horum medicamentorum, non vult Galen. vt calfiant humores, ſed potius vt exterius euocentur, & caput exſiccetur, per modũ reuulſionis ab interioribus ad exteriora, quod eſt vnum genus reuulſionis, & hoc debet fieri vna, aut altera vacuatione facta vel per ſanguinis miſsionem, vel medicamento purganti, quæ omnia, vt vult Galenus eod. loco vna die debent fieri, quia cito ex diſtillatione illa, Ptyſis poterit concitari, & ſic amatus & nunquam dilectus in quadam centuria perperam Alexandrum contra Galen. defendit: quia cenſet præſtantius eſſe, vt vtamur medicamentis, & elegmatibus attemperatibus tantum feruorem: cui dices non eſſe hoc contra Galen. nam ne mouendo humorem, & ab ſumendo, & aſperam arteriam attemperando, facibus cauſa calida abigetur.

QVÆSTIO I.
De Morbis cordis.

TRVM cor poſsit pati, aliquam ſolutionem continui longa dubitatio eſt, & magna, Ariſto. lib. 3. de partibus ani. dixit quòd nuſquam in cordis morbis viſa ſunt, apoſthemata diſſectis animalibus, potiſsimum in ceruis qui magnò cordis dolore affliguntur, quia cor propter robur reſiſtit omni curſui humorũ, vt ſic affligatur. Dicitur tamen viſa

esse in Pericardio,& ego vidi in AErario meis oculis eri-sipelas Pericardi,quod citò inter necauit illustrem virum videlicet intra triduum ,& Auicen.Fen.11.3. tract. cap.2. dicebat, quòd cor nec dolorem tolerat, nec apostema; quòd ante docuit Galen.ca.1. de locis affectis impossibile est,quòd cor patiatur abscessum,& ob id Rasius dicebat lib.7.continentis.peculiari tractatu,cor nō posse pati apo-sthema, quia propter suum calorem citò liquabit illud, sed altera ex parte videtur oppositum ex Galen.libr.5.de locis cap.2. vbi in animalibus,scilicet ceruis, qui in venatione colliguntur visi sunt per aliquot dies vixisse, qui habuerūt tella affixa cordi, etiam eod.tract.dicit,visos fuisse milites, qui in bello occisi sunt ex aposthematibus calidis in corde acceptis.Et ita breuiter tenendum est in hac quæstione,cor posse pati solutionem continui & aposthema, sed nō citra mortis periculum,& illud voluit sentire Auicen. locis citatis, in prima parte quæstionis. Quod si aliquis dicat quodnam signum possit haberi ad ostendendum aposthema cordis, nō certum est,ex Galen.certum est esse pulsum intercidentem,quia cor non potest dilatari,nec complere suum motum, si aliquo malo teneatur, vel vt melius dicam ferè in totum pulsum amitti, vt vidi in exemplo dicto.

QVAESTIO II.
De corde.

EX qua vena in tremore cordis debeat fieri venæ sectio? Omnes authores, qui de venæ sectione in hac passione loquuntur omnes tales sine discrimine, & præmeditatione aliqua tenent, sanguinem detrahendum esse ex basilica sinistra: quia cor magis vergit ad sinistram:

hanc

hanc tamen doctrinam nullius authoritate confirmant, nec Rasij, nec Auicenæ, solum communissima, & vulgatissima obseruatione, quòd cor magis ad læuam, quam ad dexteram declinet: veluti in morbis lyenis ex sinistra parte, in morbis iecoris ex parte dextra vena secatur, ratione rectitudinis naturalis partiũ. Sed ego nõ intelligo quo modo ista opinio possit saluari. Primò, quia cor residet & pendet ex media thoracis regione, ex lib. 6. de vsu par. cap. 7. ergo non magis declinat ad vnam partem, quam ad aliam, & per consequens ratione situs non indicat magis debere fieri ex vno latere, quam ex alio. Secundò ex eo constat, quia vena caua, quæ cor intrat potius adhæret parti dextræ, quam sinistræ, imo muta ventriculo dextro cordis inhæret, ex lib. 6. de vsu part. cap. 11. & 12. & cap. 4. ex quo sic formatur argumentum, ab ea vena facienda est venæ sectio quæ magis communicat cum parte læsa, ex libr. 5. Metho. cap. 3. lib. de sanguinis missione. cap. 15. sed basilica magis communicat cum vena caua, quia semper per dextrum inclinat: ergo ex vena basilica facienda est venæ sectio. His adde quod Rasius lib. 9. ad Almansorem cap. de tremore cordis, absolutè dixit faciendam esse venæ sectionem ex basilica, sed basilica absolutè dicta stat pro vena lateris dextri. Idem cõfirmat Auicen. 11. 3. tract. 2. cap. 6. quod si cor declinare videtur ad leuam est ratione mucronis, quæ ignobilior pars est inter cæteras partes cordis, teste Galen. lib. 6. de vsu part. citato, & quia pulsatio magis in parte sinistra quàm dextra sentitur.

QVAESTIO III.
De corde.

VTRVM in passionibus cordis, videlicet tremoris competant nimis frigida, quando videlicet tremor

à causa calida procedit vel contingit sæpe in vehementissi mis febribus vel continentibus ex vehementissima effumatione caliginosa,& tremore, cor ipsum corripi: & aliquando syncopi vexari, quæritur prolixe ab authoribus. Vtrum debeamus vti his medicamentis, tum foris applicitis, tum interius exhibitis. In qua quæstione varius est modus procedendi, & quoniam quæstio est de vitæ conseruatione, vtpote quod agatur de custodia virtutis vitalis, quæ dignior est reliquis, ex libr. 9. Metho. cap. 10. sine ambagibus in ista quæstione sola sententia Auicenæ in sequenda est,& omittenda Conciliatoris in different. 196. & machinamenta, quæ dum apprehenduntur potius medici iudicium confundunt, quam claritatem, & viam curationis insinuent, Auicen. ergo. 11. 3. tract. 2. cap. 4. ita respondet per distinctionem, si febris vehemens fuerit, vt intolerabilis intemperies cordi communicetur, tum purè frigida admouere, & exhibere scilicet, vt aquam niue refrigeratam, vel aquã mixtam cum niue, vel cum aqua rosacea: cuius præcepti ea est potissima causa, vt subitò compescamus ipsum calorem, ne suffocet ipsum cor: & illud est, quod innuebat ipse cum dicit, & quandoq; febris tantæ magnitudinis est, & acuitatis, vt relicto regimine causæ licet vti vltima refrigeratione, cui dogmati, adde hoc faciendum virtute existenti forti, alioqui resoluetur, & suffocabitur ab incursu frigidorum: si tamen virtus sit debilis, oportet cum medicamentis frigidis in misceri calida. Vt facilius penetrent, & ne prædictum inconueniens sequatur. Ex quibus aliquot corolaria sequuntur animaduertenda. Primum est posse dari frigidam intense in casu præhabito. Secundum posse exhiberi opiatum ea quantitate communi, qua solet exhiberi, vt existimat Conciliator, in differentia præhabita, veluti philoniam mandragoram Theriacam, quorum exhibitionis causa est, vt humo

rum

rum acrimonia ſubtilitaſque reprimi poſsit. Iuxta mentem Galen.lib.12. Metho. cap.7. Pro quo vſu elegans electarium componitur à Conciliatore, quod imperiale nominant, in eundem vſum prodeſt theriaca, quia medicamentum oppiatum eſt. Sed certè cum plurimorum medicamentorum calidorum prouentum habeat, ſuſpectũ nobis eſt nec foris applicitum, nec interius ebibitum, & in hoc parcat cœtus Luſitanorum, qui in ſuis tractibus de corde maximè commendant theriacam. Aduertendum ineſt, huiuſmodi medicamenta ſemper aſſumenda, vel exhibenda cum medicamento cordiali, in quorũ oppiatorum vſu ſemper memoriæ commendanda eſt Auicenæ ſententia 4. primi. cap. 30. §. debet. ergo bonæ menſurationis, &c.

QVÆSTIO Vnica. De Syncopi.

TRVM in Syncopi competat vacuatio aliqua, maximum dubium eſt: quoties ex multitudine humorũ prouenit ſolet, nanq; ipſa ſuffocare, tale autẽ accidens nõ frequẽtatione ſolet accidere, tantũ his qui plus iuſto veneri, & ingluuiei, deditι ſunt, de quibus loquutus eſt Galen.lib.1. de arte curat. ad Glauconem, capit. 14. §. quæ vero ex humorũ multitudine &c. In qua difficultate medici auribus lupum tenent, & ferè nullus medicorum protulit ſuam ſententiam, nec antiquorum, nec Neothericorum, nec hic ſermonem facimus de animi deliquio, ſed de Syncopi, quæ præceps virium lapſus eſt, in quorum diſtinctione non bene ſe habuit ſchola Gomplutenſis, quæ definit animi deliquium, per animalis facultatis lapſum:

itaque animi deliquium ſolum ſit lapſus facultatis animalis, quæ ſententia delira eſt: nam vna facultate reſoluta, reliquas perire vel reſolui neceſſe eſt libr. 9. Methodi capit. 10. quibus ſuppoſitis ad quæſtionis vim accedamus, nam ſi ſyncopis præceps virium lapſus eſt, in qua virium reſolutio eſt, nulla vacuatio competere videtur. Et ita ſentit Galen. lib. 12. Methodi capit. 3. vbi vtramque vacuationẽ negat his qui ſyncope tenentur. Ex altera parte videtur his conuenire vacuationem, nam niſi multitudo deponatur, non poſſumus ſuffocationem præpedire: vnde Galenus libr. 9. Methodi capit. 10. ibi docet in abundantia humorum virtute exiſtente debili curationem per epicraſim deberi quę Paulatim euacuet: & modice virtutem reficiat, ergo aliqua vacuatio debetur his dummodo non ſit extrema. Præterea videtur impoſsibile, quòd ſit plenitudo & virium per eſſentiam labefactatio, ſed potius per aggrauationem. His tamen non obſtantibus tenendum eſt cum Galeno, libr. 12. Methodi citato, non poſſe in his affectibus aliquam notatu dignam vacuationem fieri niſi fricationem, vel aliquem leuem clyſterem vel vomitionem, ſemi ſpontinam: & ita conſulit Galenus libr. primo. de arte citato, cum inquit, hi tractandi victu tenui veluti aqua mulſa, talis autem gubernatio ſufficit, pro euacuatione: quia non ſubito diſſoluit naturam ipſam: ſed promouet concoctionem, & conſumptionem, idem ſentiebat Auicen. 1 1. 3 tract. 2. cap. 8. §. & quandoque duæ neceſsitates nobis coniunguntur ſecundùm partes diuerſas, indigemus minutione, & ſpiritus reſtauratione: & ita dicit & concludit, quòd etiam ſi indigeamus regimine cauſæ, non datur locus ratione accidentis.

*

QVAE-

QVÆSTIO I.

De Paſsionibus ventriculi, & primo de Colirica paſsione, quæritur vtrùm cum huiuſmodi vacuatio ſit per vtramque viam, liceat ne vomitum iuuare, vt vomitus vomitu curetur.

SAEVISSIMA eſt iſta paſsio, vt cum natura vtrique vacuationi ſit intenta liceat vomitum iuuare, videtur difficile, & pro parte negatiua adeſt illa communiſsima ſententia Galeni lib. 1. de arte. capit. 14. vbi inquit. Quibus venter fluit ſufficit pro vacuatione, ergo quibus per vtramque viam ſit excretio, magis ſufficit: & ex eo patet, quia huiuſmodi euacuatio maximè ſymptomatica eſt, ratione dilacerationis ventriculi, quem potius corroborare, & firmare, quã ſubuertere licet, docet Galeno lib. 11. Meth. cap. 16. per totum. Preterea iſta paſsio authbre Raſio cap. proprio, lib. 9. ad Almanſorem, ſit à prouentu humorum calidorum, & humoribus corruptis, ergo putrefactio & malitia à vomentibus augebitur. Sed altera experite eſt ſententia Auicenæ 13. 3. tract. 5. cap. 8. de ſubuerſione ventriculi, ſi materia fuerit in fundo & corrupta præſtat euacuare ipſam, cuius documenti cauſa euidens eſt: quia dum continetur in ventriculo maiora mala cõcitat, ergo præſtantius eſt eam educere. Proinde breuiter dicendum, in hac paſsione vomitum prouocandum, quoties in pauca quantitate euomitur & cum nauſea, & anxietudine, & ita Aliabas. 7. practicæ, in princip. in colirica paſsione, in primo feſtina cum vomitu, & non occupari in remotione. Et ita Tralianus lib. 7. cap. 14. inquit ſi igitur ciborum corruptio per initia tibi appareat & æger nihil operetur per ventrẽ, aut vomitum

tum excernat, ſed nauſeat, & velicetur tunc exhibere conabimur, quæ vomitũ potius prouocare largius poſsint. Ex quibus ſententijs commotus Matthæus de Gradi, hoc præceptum nobis reliquit.

QVAESTIO II.

De debilitate ventriculi, vtrùm liceat eleuare patellam, quam Hiſpani eſpinillam appellant.

IN hac quæſtione quæritur debili exiſtente ventriculo, liceat eleuare mucronatam cartilaginem, pro qua nota quod per debilitatem non intelligimus quamlibet intemperantiam more impicicorũ, qui omnem ventriculi langorem debilitatem appellãt, iuxta ſententiam Galen. lib. 7. Meth. cap. 2. ad fin. §. non intelligere ea quæ dicunt &c. Per debilitatem intelligimus propriè langorem ventriculi communiſsimum, quando nec retinet, nec concoquit: tunc obſtetrices, quæ ſemper omnia mala procurant, exiſtimant patellam oſsis pectoris, vel mucronatam cartilaginem, ab oſſe pectoris concidi, & quod magis eſt, fuerunt nonnulli medici huius noſtri temporis, qui cum videant prodeſſe remedium harum maleficarum, illarum ſententiæ aſſentiant: ſed verè falluntur cum eis, quia impoſsibilis eſt caſus mucronatæ cartileginis, nam ſi ipſa cõcideret, neceſſario coſtæ quæ ipſi adhærent, deciderent, quod eſt impoſsibile, quia in accidentia coſtarum deuiantium à ſua ſede contingerent. Præterea demonſtratio anothomica id oſtendit clarè: nam in homine de mortuo, qui imbecilliores habet partes, quantumuis cultro obtuſo conteratur frangitur, & non relaxatur. Præterea ipſa eſt cartilaginea, quam ſic cõſtituit natura, vt ſolueret vim percutientis, ergo quando à cauſis externis non poteſt domari, nec à

nec à cauſis internis:& per conſequens nec cadit iſta pars à ſua ſede,nec eleuatur. Sed ſi quæras vnde habuit originem iſte modus curandi,quia in caſu præhabito maximè prodeſſe ſolet:dicendum eſt,hoc ab antiquis duxiſſe principium,non quia mucronata cartilago conciſa vel relaxata ſit,ſed quia calor ventriculi ſuſcitetur, qui veluti ſepultus iacebat,& ita vult Galen.in loco Peregrino, qui à nullo hucuſque interpretatus fuit,lib.7.Metho.cap.7. in medio,cum inquit. Sanè in his optimũ medicamentum eſt, quo picatores iutendũt illinire,& auellere: huiuſmodi illinitio & auulſio fit per medicamenta picantia,quæ Græcè dropatia dicuntur,talia cum picant,calorem ſuſcitant qualia ex ſynapi, & Pipere cum melle componuntur, & ſi pro ventriculo curando ſpecies Elephanginas miſcueris, gratiora erunt ventriculo.De quibus medicamentis in genere meminit Galen.lib.14.Metho.cap.16.de extenuationum curatione: cum inquit. His verò picari commodum eſt: & ita manet ſoluta dubitatio, quòd vſu horum medicamentorũ mucronata cartilago eleuetur: ſed quia ventriculus languidus ſuſcitatione caloris reſtauretur. Et ita Galen.libr.7. Methodi capit.4. §. quòd ſi horum nihil profecerit, &c.

QVÆSTIO III.

De Intemperantia ſicca ventriculi.

IN huiuſmodi intemperantia ſicca ventriculi,quam hecticam ventriculi appellant, dubitatio eſt,an competat potus aquæ frigidæ:nam Galen. pro intemperie calida dedit potum aquæ, quæ non ſolum frigida fontana, ſed etiã niue refrigerata concedenda,ita inſinuauit libr.7. Metho. cap.4.cum dicebat. Quippe qui vidiſti nõ ſolum vna die,

ſed hora plurimos ab hac intemperie ſanatos, &c. Idem insinuat cap.9.eiuſdem in principio. Sed videtur ſibi repugnare Galen.lib.9. Metho.cap.5. vbi exiſtenti aliqua parte debili non competere potum dixit, Potiſsimum ex interioribus, ſed poterit aliquis ſatisfacere dicendo, quod per debilitatem intelligit Galen. quando aliqua pars intemperie frigida vel humida corripitur, quia propriè partes debiles dicuntur, quando orbantur calore. Sed tunc maior conſurgit difficultas, potius exhibet potum in intemperie humida & calida, quam in intemperie calida & ſicca, vt ipſe inſinuat cap.9.allegato cap.12.ad fin.cum dicebat, qui autem calor cum ſiccitate coniunctus eſt eadem genere remedia popoſcit, ſed non adeò ſecurus eſt propter cauſas iam dictas, ſed maior debilitas contrahitur per humiditatem, & calorem quàm per ſiccitatem coniunctam calori. Item magis contradicit potus aquæ intemperiei calidæ & ſiccæ, quam humidæ & calidæ, ergo non tenet reſponſio. Præterea omnis curatio componitur ex præſeruatione & curatione, ſed magis curandum eſt de præſeruatione hecticæ in omnibus intemperantijs, ergo potu aquæ frigidæ melius in ſicca calida, quam in calida, & humida competit, & quia facilior eſt transſmigratio ab in temperie ſicca quàm humida, totam iſtam cōſequutionem, probat Galen. lib.10. Metho.cap.6.in medio. Loquendo de febribus à quibus fit tranſmigratio in hecticas. Ita inquit, ego enim in talium, non paucis dedi (ſcilicet potus aquæ frigidæ) tutius eſſe ratus phlegmonas in præſens augere, quam ſinere hominem in hecticam incidere, vſque igitur (vt ſemper dicere ſoleo) curatio dignotionem prænotionemque conſequitur: ſiquidem Medicus dignoſcat quod præſens eſt, & prouideat ex eo quod futurū eſt. Cui quæſtioni poſſumus primò ſatisfacere, quòd in vtraque competit potus aquæ, ſi vires valentes ſint. Secundò dices magis com-

gis competere in calida & humida, quia sicca intemperies maximè virtus resoluitur, & citò à tanta frigiditate extinguetur. Et ita Galen. lib. de marcore cap. 8. & cap. 7. docet in febribus prædictis nihil magis prohibere marcoris generationem, quam potus aquæ frigidæ, etiamsi febribus ipsis lædat. ¶ Ex quibus colligo vnum corolarium, quòd non per modum disputationis voluimus exagitare, in intemperie sicca, quæ fit vel per consensum ventriculi, vel per primam affectionem cordis non competere balneum aquæ frigidæ, sed tepidæ, vt clarè probat Galen. lib. 7. Metho. cap. 6. & lib. de marasmo cap. 6. & 7. Nam in huiusmodi balneo intenditur humectare, & corpus pinguescere, & ob id Galen. lib. 7. Metho. cap. 6. docet à balneo inungendos oleo ne frigidum exterius offendat, & per cōsequens magis offenderet frigiditas aquæ, quia densior est, & calorem tum naturalem, tum præter naturam exorberet.

QVAESTIO IIII.

Vtrùm ventriculo tepida vel calida quātum fieri posit, sint admouenda remedia.

ALIQVI existimabant medicamenta, quæ ventriculo admouentur tepida admouenda esse, eo quia medicamenta tepentia sunt caloris moderati, quo calor ventriculi conseruatur, & probant autoritate Galen. lib. 7. Metho. cap. 6. vbi docet Catullum, vel infantem ventriculo ad motum, vires ventriculi reficere, ergo cum tepentia medicamenta habeant similem calorem potius tepentia quam calida plus iusto sunt admouenda. Præterea si ventriculus afficiatnr intemperie calida vel aliqua inflammatione magis fluxus humorum & inflāmmatio augeretur.

Sed his non obstantibus dicendum breuiter est, semper calida, & non tepida admouenda in affectibus frigidis: frigida verò in affectibus calidis, quia per admotionem pefacientium robur ventriculi dissoluitur. Ita sentit Galen. lib. 11. Metho. cap. 16. vbi docet relaxantia semper nocua ventriculo esse, nisi adstringentibus misceãtur, quòd si calor animalium prodest ventriculo, id fit propter similitudinem veluti accidit cũ vestibus ex pellibus cõstructis quibus calor in hyeme fouetur augetur, & cõseruatur.

QVÆSTIO V.

De aposthemate ventriculi.

QVAERVNT apud Rasium interpretes, vtrùm in omni aposthemate ventriculi competat phlebotomia, & communis Medicorum schola sentit, faciendã esse ex basilica, quia est morbus magnus: ergo competit phlebotomia, idque cõfirmat Galenus lib. 4. de victu acutorum comment. 21. illo qui incipit obsessa, in quo comment. Galenus inquit in omni aposthemate interiori semper inchoandum esse à sanguinis missione, etiam si sit edematosa vel ex humore frigido semper in partibus interioribus nunquam synceri tumores fiunt, sed mixti veluti in pleuritide, peripneumonia, iecoris inflammatione, sed in hac quæstione difficilis est locus Auicenæ 13. 3. tract. 4. cap. 3. vbi docet phlebotomiam in tali casu necessariã esse in pluribus horis, videtur insinuare, quòd non semper competat: si in aliquibus horis non competit: quid autem Auicena voluerit significare per illud verbum in pluribus horis, varij varia sentiunt, quidam dicunt, vt Gerardus in lib. 9. ad Almanso. voluisse Auicenã intelligere aposthema colericum, quia in illo non competit phlebotomia, sed

reuera

reuera fallitur, quia in omnibus aposthematibus, & inflã-
mationibus interioribus curatio incipienda est à phlebo-
tomia, vt docet Galen. libr. 4. de victu acutorũ text. citato,
nec intelligit Auicena quãdo inquit in pluribus horis sco
pos phlebotomiæ, vt vult Matthæus de Gradi ex mente
Gentilis, nam quis dubitat, in his magnis morbis hos sco-
pos non esse procurandos ad vltimum, nam in inflam-
mationibus pueros senes necessariò phlebotomabis, siue
per scarificationem, siue per venæ sectionem; vt in ea quæ
stione omnes Authores censent, nam pleuritici senes, &
pueri necessario phlebotomandi sunt. Quare possumus
dicere per horas Auicenam intelligere propriè tempora
morbi, sicuti sæpè solet significare in prima. 4. vide hunc
locum tract. 2. cap. de horis febrium. Ita ergo intelligitur
in præsenti, quasi diceret non licet sanguinem mittere trã-
sacto principio, quia in incremento vel statu occasione
deperdita solent accidere animi defectus, syncopis (solet
enim syncopis & ventriculi consensu accidere quoties ma
gno malo capitur) quibus existentibus, nõ licet hanc eua-
cuationem exercere, nam & si à tempore nulla sumatur
indicatio ad sanguinem mittendum, verum est, nisi ratio-
ne temporis vires collabuntur ab ea desistendum, iuxta
Galeni sententiam lib. 9. Metho. cap. 5. §. optimum igitur
factum est, id quod nos in re facere vidisti statim non nu-
mero dierum, sed vni virium robori attentum.

QVÆSTIO VI.

Circa eundem casum an liceat vti medi-camento purganti.

IN hac quæstione aliqua examinabuntur. Primum est
an liceat aliquo solutiuo vti. Secundò quo solutiuo phar

maco sit vtendum. Circa primum videtur, quòd nō competat, quia vt fiat purgatio & solutio necessariò locus debet esse conferens, ex Hippo. lib. 1. Aphor. 21. ca. 1. debet esse securus, sed ventriculus inflammatione correptus est læsus, ergo necessariò non competit pharmacia. Præterea ex sententia Galen. in quauis inflammatione potius oportet reuellere à parte inflammata, & læsa, vt si in vtero inflammato, non debet vti eis quis, quæ menstrua prouocent, nec quando est in ventre, ea quæ ad ventrem moueant, sed potius eis vti licet, quæ vomitu euaquent. Ita docet Galen. lib. 13. Meth. cap. 11. post medium, cum inquit, itaque si ventriculum vel intestina phlegmone occupauerit, medicamento purganti, vti non licet, & ita Rasius lib. 5. continentis vituperat in principio. medicamenta laxantia. Sed aliæ ex parte Auicen. 13. 3. tract. 4. cap. 3. laudat statim in princip. cassiam fistularem cum aqua solani, & endiuie, & ita Auençoar. Rasius idem lib. 9. ad Almansorem cap. proprio: & quòd competat videtur, quia si sit ex bile, ergo euacuanda. Pro isto primo articulo aduerte prius, quod examinari, & dilucidari debet in secundo articulo, videlicet, quæ medicamenta in isto casu sint propinanda, quidam antiquiores Rasio, vt ipse scribit, quinto continentis; dicunt propinari posse hieram Galen. simplicem cum syrupo rosato, & addito scamonio, cum quibus non est assentiendum: nam plus iusto medicamenta ista calfaciunt. Qua sententia omissa dubitatur delenitiuis purgantibus, quæ nostris fuerunt cognita sint propinanda, an stiptica vel emolientia stiptica, vt sunt mirabolani emollientia, vt cassia, sirupus violarum, qui efficitur ex nouem infusinnibus, Auicena loco allegato, quem sequitur Matthæus de Gradi in præsenti, tenet nullo modo competere stiptica, quia impingunt magis materiam. Rasius verò docet nos posse exhibere mirabolanos, & quia necesse

est, sem-

est, semper cum solutiuis robur membro indere, & praebere: & ita deducitur ex Galen. lib. 11. Metho. cap. 16. & ex eo cõfirmatur, quia in vijs ductum, quoties est aliquod impedimentum, necesse est ita alium promouere, ne ab alijs partibus excrementa confluant. Et ita Galen. egregiè lib. 11. Metho. cap. 19. post medium, inquit, ad ventriculum vero & lienem & iecur si phlegmone sint vitiata, mulsa vtilis non est, sed mulsa interdicenda, sed hoc mitissimum medicamentum est, ergo emolientia non sunt exhibenda. Proinde vt colligitur ex sententia Gale. in praesenti cap. nisi in declinatione, nec vnum, nec alterum exhiberem: & si debet exhiberi assentior magis cum sententia Rasij dummodo inclinanti morbo propinetur. Et haec est huius quaestionis resolutio: non prohibendo quòd ex his medicamentis, quae ad manum habemus fieri posit mixtura, vt si ex cassia sirupum rosatum ex nouem infusionibus vel mirabolanos cum syrupo violato ex nouem infusionibus exhibeas.

QVAESTIO VII.

De appetitu canino.

QVAERITVR & meritò ab authoribus vtrum in appetitu canino vinum competat, q non competat ex eo deducitur, quia huiusmodi passio prouenit à calore, vt docet Auicena 13. 3. tract. 2. capit. 12. & cap. 18. §. & caliditas, secundùm plurimum causa famis est: & cõstat quia hectici, & conualescentes famelici sunt, ergo si à caliditate prouenit non competit vinum.

Contrariam sententiam fatetur Galen. lib. 2. Aphor. 21. Pro respõsione huius quaestionis absolutè omnes negant Auicenae sententiam, quia imposibile censent famem calore

lore ventriculi excitari posse: quia calor appetitum corrumpit, vt ipsemet docet Auicena eadem Fen.tract.2.capit.7.§.& frigiditas magis conducit appetitui, quàm caliditas, & probat exemplis aeris ambientis. Vnde Galen.lib. artis medicinalis cap.63.& capit.64. de ventriculo calido & frigido disputans docet, ventriculos calidos magis concoquere, quàm appetere, cuius contrarium contingit ventriculo frigido.

Huic quæstioni breuiter dicendum, vinum competere in fame, quia excitatur à causa frigida, & non à causa calida, sed quomodo intemperies calida causet famem, dicendum, prouentum caliditatis non adesse in stomacho vel ventriculo, sed in longinquis partibus, qui dissipat vniuersum corpus, sed cum in altera specie famis frigida videlicet vinum gratia medicamenti sit propinandum, an sit exhibendum, post cibum, vel ante, maxima difficultas est: nam Auicena capit.14. exhibet vinum pro fame ista in multa quantitate ieiuno ventriculo, sed sic exhibitum multa mala concitabimus, ergo vinum non exhibendum ante cibum. Sed hoc non obstante dicendum est, vinum ieiuno ventriculo exhibendum, ex sententia Galen. loco allato, cum inquit, quòd vini potus non competit inediæ quæ ex fluxibus excitatur: quasi diceret semper mũdũ debere esse ventriculũ à quouis humore, ergo quibus debet opitulari, ante cibos debet exhiberi, vnde meritò venit reprehendendus Matthæus de Gradi, qui censet ad Galen. mentem semper post cibum exhibendum. Vana etiam super Auicenam loco citato iudicanda est Gentilis distinctio, quando distinguit vinum in hac passione dari gratia nutritionis vel calfactionis, nam eo modo quo est medicamentum semper datur gratia calfactionis.

QVAE-

QVÆSTIO I.

De inflammatio iecoris, vtrùm in inflammatione iecoris partis cauę magis competat fluxus ventris quàm in giba.

ARA ista difficultas est, quæ à nullo Neothericorum discussa fuit, quòd autem magis competat in parte giba ventris solutio, quàm in caua ex eo deducitur, quia in omnibus, quæ bene operantur à natura medicus eam imitari tenetur lib.1.Aphor.21.sed natura solet in gibæ iecoris inflammatione magis euacuare per ventrem: ergo in ea magis euacuatio per ventrem emollienda est: minor patet ex Rasio lib.7.continentis, cum inquit, vt plurimum maior sequitur stipatas ventris in caua quàm in giba cuius sententiæ Rasij ea ratio fuit, quia in caua multò magis aggregatur de materia, quàm in giba: & proinde maior obstructio excitatur: ex qua maius impedimentum ad morbi terminationem sequitur. His adde, quòd calor acris inflammationis exurgens à partibus vicinis feces exicat: vnde illud difficillimum dictum Alexandri habet locum lib.8.cap.1. in secunda partitione, cum inquit minus mali ex caua iecoris inflammata, quàm ex reliquis partibus succedit. Sed his non obstantibus tenendum habita ratione vtriusque inflammationis, magis conuenire solutionem ventris in inflammatione partis cauę, quàm gibæ. Quæ sententia clara Galen. est multis locis, præcipuè lib.13. Metho. cap.17. in medio, cum inquit, à societate verò cum vicinis partibus, quòd idem cum situ est illa capiuntur, quòd giba iecoris per renes, caua iecoris per ventrem inferiorem expurgari oporteat: ergo magis competit alui subductio in inflammatione partis cauæ quàm gibæ: & id clarè mon-

stratur, ex anathomes, quia caua iecoris ex vena portæ gubernatur quæ producit venas, quæ ad ventrem terminantur sicuti giba per venam caua m, quæ per renes expurgatur. Et illud egregie significauit Galen. libr. 13. Metho. cap. 14. ad finem. §. caua igitur &c. Sed his addere licet vt veram & genuinam curandi rationem inueniamus, in his inflammationibus medicamenta purgantia præter lenientia non conuenire, vt clarè colligitur ex eod. Galen. lib. 13. Metho. cap. 11. cum inquit, siquidem ex his quibus oculi phlegmone tentari cœperant, purgatione facta vna die sanatos vidi, quam rem si quis facere tentet lo cinere inflammato maximè excitabit phlegmone. Idem Tralianus in 3. parte loci citati, vbi docet grauissima pericula medicos ægris afferre, quicunque medicamentis purgantibus ausi sunt vti. ¶ Ad argumentum ex Rasij authoritate dicendum illud, dixisse via signi, quòd non sit semper signum certum inflammationis cauæ iecoris ventrem humidum, sed non negat in tali casu melius molliri vacuationem per partem cauam, ad ventrem quàm per vrinam, sed hanc securius medici tentare possunt per clysteres.

QVAESTIO II.

De inflammatione iecoris.

VTRVM magis conueniant assa, quàm cocta, certè morbus tam acutus non exposcebat huius quæstionis dissolutionem, sed potius aliorum remediorum inquisitionem, quæ citius morbo tanto satisfacerent, sed vt mori scholæ Barbarorum satisfaciamus in his detineri nō piguit. Rasius ergo cap. proprio insinuat decocta conuenientiora esse, in quo sibi ipsi repugnat eod. cap. de intemperie frigida iecoris, vbi docet magis conuenire assa, & multò

multò magis conueniunt assa, in intemperie calida, quia facilius concoquuntur, quam in intemperie frigida, ergo potius contraria ratione hæc sunt disponenda, vt potius in frigida cocta, in calida assa exhibeantur facilius enim cocta quam assa concoquuntur.

Huic quæstioni (præter omnium mentem) facilis est responsio, si dicamus in inflammatione iecoris decocta exhiberi ratione iuris alterati à rebus frigidis quibus decoquitur, & quia ius magis infrigidat & humectat, idque colligitur ex Galen. lib. de optima secta ad Thrasybulū ca. 37. quòd si assa exhibentur in intemperie frigida, est ratione humiditatis, quæ citò cum illa vnitur & coniungitur ex lib. 7. Metho. cap. 7. in initio.

QVAESTIO III.

Vtrùm in Aposthematibus, vel inflammationibus iecoris sit facienda flebothomia lateris dextri, vel vtriusque?

ISTA quæstio communiter ab omnibus exagitatur, quam quæstionem disputat Conciliator in differ. 197. Existimant aliqui Barbari faciendam esse ex sinistro latere, quia in principio cuiuis inflammationi debetur reuulsio, sed ex latere opposito fit maxima reuulsio, ergo debet fieri ex opposito. Probant consequutionem ex pleuritide, quia in pleuritide ex latere opposito fit venæ sectio: sed omisso isto argumento, quod apud ipsos maximè tenet, quia pro viribus istam sententiam perniciosam defendūt, ad nostras rationes perueniamus. Præterea ratio est, iecur licet magis declinet ad partem dextram, etiam decumbit ad sinistram, ergo non potius ex vena dextri lateris, quam sinistri. Præterea vena caua, qua gubernatur non minori

partitione conſiſtit,& partitur in parte dextra, quam ſiniſtra, ergo ſi inflammatio decumbit ad partem ſiniſtri lateris poterit fieri venæ ſectio ex parte ſiniſtra, quia æqualis diuiſio,& ſicuti correſpondet vna iecori, ita & reliqua. Item patet ex eo, quia ita ſeruaretur rectitudo in ſectione vnius venæ ſicuti alterius, ergo vtraque poteſt ſecari, patet antecedens, quia ibi ſeruatur rectitudo naturalis, vbi non tranſcendit duos diametros ſicuti in rectitudine vnius cruris ad alterum, ergo ex vtroque latere poteſt fieri, quam conſequutionem probat Galen.lib.13. Metho.cap.5. vno crurium laboranti reliquum ſcarificabis inquit, & manus ſi laboret crus eiuſdem lateris. Sed his non obſtantibus veriſsimam cenſemus opinionem conciliatoris, cum opinione Græcorum in inflammatione iecoris faciendam eſſe phlebothomiam ex latere dextro,& baſilica ipſius. Ita inſinuat Galen.lib.13.Metho.cap.11. vbi non ſolum faciendam eſſe docet venæ ſectionem ex baſilica lateris dextri, ſed ex cefalica eiuſdem ſi reliquæ non appareant propter conſenſum lateris dextri,in quo loco non parua dubitatio eſt,quia apparenter cognoſcitur, quòd vena baſilica ſiniſtri lateris magis communicat iecori, quam vena capitis dextri cuius argumenti ſolutionem relinquimus peritioribus, reliquum eſt, vt ad argumenta in contrarium ſatiſfaciamus.

Ad argumentum de pleuritide dicendum non tenere ſecundum noſtram firmiſsimam opinionem, quia ſemper facienda eſt, ex eodem latere: & ita ad argumentum quod verſatur circa ſitum iecoris, concedimus, vt apparet experientia manifeſta, in ſiniſtram partem inclinare. Sed quia gubernatur vena caua, quæ ſemper per dextrum inflectitur. Et ideo maior & præcipua pars iecoris in dextra habetur. Ad reliquum tamen quod innititur inæqua partitione venæ cauæ poſſumus dicere non eſſe eandem ra-

tionem

nem in partitione venæ cauæ inguinum, vt cum ſuperioribus, ſuperius plures patitur partitiones vena caba, quàm inferius: vnde neceſſe eſt, vt elongetur & obſcuretur, recti tudo in ſuperioribus quàm inferioribus, & cum id iam clariſsimè ex demonſtratione anothomica demonſtratum ſit in his, iam amplius in morari non licet. Sed noſtrum argumentum, non eſt rationi conſonum, vt inſolubile iaceat, quia vrget nimis, nam certum eſt venam axiliarem maiorem conſenſum habere cum iecore cuiuſcunque lateris ſit, quam vena cefalica dextri. Dicendum meo iudicio, & pro reſponſione aptius conſideramus, ꝙ iſte conſenſus in latere dextro, non eſt certus in ratione venæ capitis, ſed ratione proximitatis, quam habet cum vena baſilica eiuſdem, & ita pluries viſum eſt venam cefalicam è vena axilari oriri.

QVAESTIO IIII.

Vtrùm potus aquæ frigidæ competat in inflamamtione iecoris.

IACHINVS vnus ſolus neotericorum diſputat quæſtionem hanc, tam obſcure, & arroganter, vt ſolum ſecum videatur agere diſputationem, quod turpe eſt, potiſsimum Medicis, quia cum in his de re ſeria agatur, omnibus pateat eſt neceſſe, quid ſit agendum. Quod autem cõueniat ex eo colligitur quia in iecore ſua multa humorũ pro lubie, non ſolum timenda eſt inflãmationis augmentatio, ſed timenda eſt reliquarum partium noxa: ſed iſta omnia præpediuntur ex potu aquæ frigidæ. Præterea inter remedia maxima iſtud commodius cenſetur, libro. 9. Metho. cap. 5. quòd ſolet ſubſtituere ſanguinis miſsioni: ergo quibus præ timore ſanguis non extractus eſt, his potus

aquæ conuenit:& ita colligitur ex Galen.lib.10.Metho.capit.6.vt superius titul.de ventriculo diximus.

His tamen non obstãtibus cum Galen.censendum est, potum aquæ non conuenire in inflammatione iecoris: quia prohibet transitum per expurgatoria à natura destinata,& ita concedit Galen.libr.9.Metho. capit.5. si tamen Galen.lib. 10. Meth. id concedit,euitando maius malum, videlicet Marasmum qui in duobus casibus timetur in natura sicca biliosa, quam sæpè appellat caninam, & in his quibus, si phlegmone ad erisipelatis naturam tendit, dignoscitur ab authoribus grauissimis,si cum reliquis signis, de tertio in tertium augeatur,vel si forsan sanguinis missio præ timore vel in curia omissa fuit,potus etiam conuenit.

QVAESTIO Vnica.

De scirro iecoris,& de scirro lienis,& potissima est.

TRVM in Scirro harum partium præcipuarum magis conueniant plus iusto attenuãtia medicamenta libro. 2. de arte curatiua ad Glauc. cap. 4. in princ. negat impositionem horum medicamentorum, cum inquit, qui vtuntur medicamentis valde digerentibus sperantes huiusmodi tumorem minui, in curabilem reddunt. Eandem sententiã fatetur Galen.lib.14. Metho.cap.12. Idem Fen.3.4. tract. 2.cap.4. idem Paulus lib.4.cap.32.vnde est, vt omnes authores in his affectibus vtantur medullis, & gummis, & omni genere medicamentorum emollientium.

Sed his clarè aduersatur Galen. libr. 2. de arte curat. ad Glauconem cap.5.in med.vbi in scirro iecoris vtitur oleo de abscinthio,oleo nardi, & ex glande vnguentaria. Præterea,

terea,quod magis eſt in eodem cap.5.in princip. vtitur in ſcirro lienis medicamentis valde digerentibus, veluti radice caparri,radice lilij,miricæ: & quòd exiſtimandum eſt, quòd in aceto iſta decocta ſint, vt magis, & vehementius operentur, ſed hoc timoroſum apparet, quia acetum inimicum lieni eſt. In qua difficultate duo ſunt aperienda. Primum eſt quare in ſcirro iecoris calidis aliquantulum & non emollientibus, ſed potius corroborantibus vtendum. Secundum eſt qua de cauſa in lienis ſcirro, potius valde diſsipantibus, ſit vtendum. Circa primum dices hanc dubitationem Galen.ſoluere lib.11.Meth.cap.15.ante fen.vbi docet partium præcipuarum ſemper eſt ſeruanda facultas,& nunquam diſſoluenda, veluti facultas cerebri facultas ventriculi,&c. reliquarum verò partium, veluti lienis inteſtinorum,veſicæ vrinariæ potius laxantibus tractandat,& ita cenſet libro.2.Aphor.9.comment.exponens quòd partes fluxiles debent reddi, quando purgatio fieri debet,& ideo in ſcirro iecoris his corroborãtibus medicamentis vtendum, quia potius volumus facultatem iecoris ſeruare, quam in totum aduerſus iecoris ſcirrum agere,ſed cum prædictis medicamentis Galen.non erit inconueniens aliquod emolliens medicamentum in miſcereri, vt voluit ſignificare Auicen. 14.3.tract.3.c.16.cum inquit, & oportet vt ſtipcitas, & aromaticatio, prædominantior ſit quam initio, quaſi diceret in curatione iſta ſemper ea quæ corroborant, & neceſſario aliquid medicamentorum ad miſcendum eſſe, quæ habeant rationem emolliendi.

Ad ſecundum,ergo nos conuertendo,certè res dura videtur cum acetum ſit inimicũ lieni, proſint medicamenta ei in aceto decocta. Dicendum eſt breuiſsimè à Galen. decocta fuiſſe, vt facilius penetrent, quoniam in partibus exterioribus admoueri debent, & iſta valde calida ſi ſint

ſemper

ſemper admiſcenda cum rebus emollientibus: ſic ſemper intelligendus Galen. libr. 2. de arte. vt cum medicamentis digerentibus emollientia miſcerentur, in quorum mixtione aduerte maximè proficere medicamenta aromatica, vt vinum aromaticatum, oleum de ſpica, oleum balſami, vt refert Auicena loco allegato.

QVAESTIO Vnica.

De hictəritia competat phlebotomia.

EQVITVR explicanda quæſtio, vtrùm in hicteritia, cōpetat phlebotmmia, quæ quæſtio, vt procedat aduerte, hic nos non loqui de hicteritia quæ fit ex obſtructione vaſis regij. Sed de ea, quæ fit ab inflammatione iecoris vel ex vitio, & ex obſtructione lienis, quæ ſolet eſſe via ad elephantiaſin. Nam in ea, quæ fit ex obſtructione, non eſt locus diſputationis, quia fit ex obſtructione vaſis regij: in qua alia via curatio mollienda eſt, ad reliquas, ergo ſpecies deſcendendo dubitatur. Vtrùm in Hicteritia ex inflammatione iecoris, & ex vitio lienis liceat ſanguinem mittere. Prius diſputandum eſt de bilioſa, quòd in bilioſa non competat videtur, quia quod ſuperabundat eſt bilis, quæ deponenda eſt medicamento purganti, ex lib. 14. Metho. capit. 3. §. ſed pro ſanguinis miſsione, &c. idem libro de ſanguinis miſsione cap. 16. probat Galen. idem lib. 2. de arte cap. 2. vnde illud Auicennicum ſuper abundantem euacua, & poſtea minue & deducitur, ex eod. authore. 4. 1. cap. 20. aureo cum inquit caue ne ægrum perducas ad cholericorum ebullitionem, aut frigidorum cruditatem: ſi ergo in toto habitu corporis bilis conſiſtit, eſt ipſamet ebullitio, & per conſequens in ea ſanguis extrahendus nō eſt. Sed his non obſtā

tibus

tibus est sententia omnium grauissimorũ authorum, qui defendũt necessario sanguinem esse mittendũ, sed cũ moderatione, nempe Matthæi de Gradi, qui docet cũ moderatione viribus constantibus esse extrahendũ sanguinem. Quia cum huiusmodi Hicterus sit morbus magnus, semper à sanguinis missione esse inchoandũ, iuxta illud Hippocr. lib. 4. de ratione victus in morbis acutis text. 20. in cuius sententiæ commentario Galenus tenet, in inflammationibus biliosis inchoandum à sanguinis missione. Quid tamen dicendum sit in Hicteritia nigra ex obstructione lienis nihil ab authoribus dictum est, solum dignum scitu est, hanc passionem viam esse ad elephantiaticum morbum, quem lepram antiqui appellant Arabes: in hac ergo passione cum distinctione operandum esse existimant, nam si habitus totius corporis peruersus est, vt ad elephantiasim declinare videatur, tuto sanguinem mittere oportet: sin minus prius aliquo medicamento purganti vtendum, ita deducitur ex Galeno lib. 2. de arte curat. ad Glauconem capit. 13.

QVÆSTIO I.

De Hydrope.

VBIVM est, vtrùm fluxus ventris conueniat in Hydrope, & quòd non competat. Primo deducitur ex Auicen. 14.3.tract.4.capit.4. post med. & scias quod fluxus ventris in Hydrope nõ mortalis est fluxũ ventris ꝓmouere, nõ cõuenit deduciturq; ratione manifesta, nam qñ inferior venter laborat melius est reuellere & euacuare per vomitum, docente Galeno lib.13.Metho.cap.11.§.siquidem longissimè attentata fluxione parte, quod redundat reuellere. Sed his

non obstantibus expressè colligitur contrarium ex doctrina Hippocr. lib. 6. Aphor. 14. ab aqua inter cutem habito, si aqua per venas in ventrē defluat soluitur morbus, idem insinuat lib. 7. Aphor. 29. ex quibus locis talis constituitur syllogismus, quo magis vel maximè natura ducit, eodem itinere vergere oportet, sed natura leuatur ventris fluxu, ergo eodem medicum vti licet: quid ergo Hydropicis cōuenientius erit, quam ventrem soluere, potissimum cum alia euacuatione in ea non vti possimus. Et ita confirmat Rasius lib. 7. continentis, de mente Hippocratis, sed consequens est, vt Auicennæ satisfaciamus, quia sibi repugnat in eod. tract. cap. de cura Hydropis, varij ergo authores, varia sentiunt, sed hac in re in sequenda sententia Matthæi de Gradi, dicentis, Auicennam intelligendum esse de euacuatione ventris existente virtute debili, secus est si possit tolerare, vnde infert quòd huiusmodi euacuatio semper noxia est in ascite, quia virtus horum debilis est, & non in Hiposarca, ascites enim est veluti hectica accidentalis, quia partes alimento priuantur, & apepsia laborant, atque in ijs affectibus fluxus ventris potius ruinam significat, ita voluit significare Hippocr. lib. 5. Aphor. 14. qui tabe molestantur si alui profluuio corripiantur moriuntur, & sic in ijs non conuenit purgatio nisi circa statum, vel in fine incrementi, quia sunt plus iusto debiles, aut quando debilitas maxima sentiatur.

QVÆSTIO II.

VTRVM in Hydropicis ex ascite, quando perueniunt ad curationem desperatam manualem, videlicet ad apertionem ventris sit facienda in initio, vel in fine morbi, pro qua quæstione aduerte, hoc iussum fuisse ab antiquis, vt docetur lib. 6. Aphor. 27. de qua euacuatione me-

ne meminit Auicen.loco allato.14.3.tract.4.cap. allegato, quo ſuppoſito fuerunt nonnulli, qui ſalua eorum pace licet fuerint acuti, non intelligentes veram huius affectus curationem, dixerunt, in principio faciendam eſſe, quorum fundamentum in eo innititur, quia in principio virtus fortis eſt, qua ſic exiſtente huiuſmodi extremum remedium poterit ſufferre, nam proceſſu morbi langueſcit, & labefactatur, & ita inſinuare videtur Hippoc.lib.6. Aphoriſm. citato, quando dicebat ſi aqua in vniuerſum exierit lethale, &c. quaſi dixiſſet, ſi aqua exeat ab vſtione in totũ moriuntur, quia eorum virtus reſoluitur, ſed in fine morbi nimis reſoluta eſt virtus, ergo in eo tempore non conuenit ſectio vel apertio, ſed iſta ſententia non obſtante veriſsima eſt ſententia virorum doctiſsimorum, quòd curatio per chirurgiam debet fieri morbo iam in graueſcente. Quòd primo deducitur ex Galeno lib.12. Meth. cap.7. vbi docet in morbis omnibus ſi poſsibile eſt incipiendum eſſe, à leuioribus, ergo ab huiuſmodi remedio atroci non eſt incipiendum. Secundò deducitur ab experientia peritiſsimorum medicorum, qui prius remedia faciliora tentant, deinde grauiora procurant, ſic ſit in purulentis, in quibus magis timenda. Sed ad iſtam confirmandam opinionem, accedat Hippoc.in lib.de internis affectionibus, titu. 29. loco difficillimo ſic inquit, ſi ergo videatur decidiſſe ab hepate ferro vri, eamq́ue apparuerit locum vrito non vult Hippocrates, quòd huiuſmodi affectio deuiet à iecore, quia impoſsibile eſt, quod contingat hydrops ſine iecoris læſione, ſed ſignificat, quòd quando venter plus iuſto intumeſcit, & ſuperat ad ſitum lienis, vrenda hydrops eſt, ergo poſtquam inualuerit hydrops, neceſſariò debet fieri vſtio, quis ergo poterit negare, quòd periculoſioribus remedijs vtendum non ſit, donec leuiora tententur, & ita Auicen.loco allato in cap.de curatione aſcitis, dicit, ſi alia

cura non est posibilis, adurenda hydrops est, fundamento alterius opinionis, ita possumus satisfacere dicendo curationem per chirurgiam non esse exercendam debili existente ægro, sed modico robore virium constante, sed si quæras quo pacto iste modus chirurgiæ posit fieri cum artificio, & industria dicimus faciendam vstionem, vt paulatim aqua extrahatur, vt iubet Hippocr. loco allato, & libro 6. Aphor. prius ergo debet fieri obliqua, postea transuersa, propter diuersum situm musculorum abdominis, præterea quando fit necessario à ministris violenter versus inferiora abdomen trahatur, & tandem tenta cum albumine administretur, vt pro voluntate chirurgi aqua extrahatur, quam operationem omnes necesse est intelligant faciendam esse in vno latere, & non in medio propter membranam ex tendinibus musculorum factam.

QVAESTIO III.

De Hydropicis.

VTRVM lac Hydropicis conueniat? Aliabas in 11. titul. suæ praxis negat lactis vsum, quia frigidum est, & humidum, & omnes ferè species hydropis ab intemperie frigida oriantur: ergo non videtur lac in ijs conuenire. Tandem deducitur ab Hippocrate libr. 5. Aphoris. 64. vbi docet lac dare, quibus ilia suspensa murmurant, malum, id est ijs, quibus ilia plena flatibus existunt, sed ferè nulla est species hydropis, in qua non ad sint flatus, ergo non exhibendum est lac. Auicenna vero in cap. allegato in prima quæstione expresè tenet, lac conuenire, cum inquit (reprehendens Sophistas sui temporis) & non respicias ad id, quod quidam dicunt, imo est lac valde iuuatiuum, propter id, quod est in eo de abstersione: dat tamen

lac

lac non ſingulis mane, ſed bis, vel ter, per modum indicationis iuuantis & nocentis, de mente Raſis lib.7. continentis, in qua quæſtione conatur Matthæus de Gradi breuiſsimè ſatisfacere, quòd Auicenna non laudauit, quodcunq; lac, ſed lac camelinum, vel aſininum, & quòd ſit enutritum herbis abſtergentibus: ſed pro maiori complemento poſſumus addere lac dari ab Auicenna, quodcunque: ſed intelligitur potiſsimũ in aſcite, quia omnes partes apepſia, vel atrophia, id eſt defectu alimenti laborant, in ea, & vt aliquo modo natura poſsit reſtaurari, poteſt exhiberi, & hoc non debet eſſe craſſæ conſiſtentiæ ſed alimenti facilis, & tenuis, ſiue ſit caprinum, ſiue aſininum, ſiue camelinum, ex quibus colligitur clarè, quòd ſerum, quòd aquã caſei Barbari appellant, non conuenit in hydrope, tunc quia plus iuſto infrigidat, & temperat iecur, tum etiam, quia quamuis ſeroſos videatur educere humores, potius cum eiſdem in corpore remanebit, quia quòd redundat in hydrope ſerum eſt, & fortius trahet debilius, & ita planè hallucinatur princeps Auicenna 14. 3. allegato, quando in hydrope ſerum propinat, valet authoritas Raſij, qui dat ſerum cum turbit, quia tunc non ratione ſua, ſed ratione alterius medicamenti admixti facit opus, & ita ſentit AEtius tetrabibl.1. ſermone ſecundo, capit. 96. cum inquit, cum quis ſero fortius conatur ſubducere ſemper medicamento aliquo fortiori admiſcendum exiſtimo. Præterea Galenus libro decimo. de ſimplicium medicamentorum facultatibus capit. primo, inſinuat ſerum purgare bilem, ergo non educit humorem ſeroſum, & per conſequens ſerum hydrope affectis, non conuenit.

QVAESTIO Vnica.

De dolore lienis.

EXISTIT ergo difficultas maxima an in doloribus lienis cum medicamentis calidis liceat, immiscere adstringentia, cuius rei partem affirmatiuam comprobat Auicenna 15. 3. tract. 2. cap. 6. Cum inquit, & præstant aliquando stiptica cum calidis veluti plantaginem, & portulacam miscere, & Paulo inferius inquit, De his, quæ valde conferunt, est acetum, in quo infusum est capparrum, vel scolopendrium, & sequenti cap. 7. de cura generali inquit, & præstat in hoc maximè syrupus acetosus, quia quod crassum est attenuat, quod viscosum inscindit, quod tenue est, attemperat, & quod lentum est, attemperat, ergo licet admiscere adstringentia, cuius sententiæ contrarium sentit Galenus lib. 11. Metho. cap. 16. vbi solum laxantia in morbis lienis concedit, & primo deducitur, nam sicuti in iecore adstringentibus vtimur, vt pars princeps corroboretur, ita in liene, quia pars mollis, & laxa est, & receptaculũ fæcis, crassi humoris, quę potius laxãtia desiderat emollientibus vtendũ. Secũdò deducitur, quia vt plurimũ lien per intestina purgatur, sed intestina laxantia desiderãt, ergo in doloribus lienis laxantibus, & minimè adstringẽtibus, vt in calidis, oleo violaceo, nenupharino in frigidis, camemalino, caperino & thamarino, maior huius consecutionis probatur à Galeno lib. 13. Methodi cap. 18. in princip. dicens, sicuti Iocinoris caua per intestina &c. minor patet per Galenum libr. 11. Methodi cap. 16. Idem confirmat Galenus de liene lib. 9. per locos. c. 2. huic quęstioni satisfacit Gale. lib. 11. Methodi cap. 16. paulò post medium, cum ita inquit, si vero æger ex ijs sit, qui multum atrabiliarij congerit re-

rit re-

rit recrementi, vel ſuccus in eo abundet, neceſſe eſt, vt adſtringentia ijs admiſceas, ſin vero paucum vel nullum ſit, atiæ bilis excrementum omnino adſtringendum nō eſt, aut parciſsimè, ex qua Galeni ſententia facilè poſſumus colligere, quòd parcius adſtringentibus in liene vtendū ſit, & ſi aliquo vtendum acetum eſt, quod maximè conuenit, iuxta ſententiam Auicennæ loco allato.

QVAESTIO I.
De morbis inteſtinorum.

TRVM in dolore renum præſtet habere magis ventrem vacuum, quam in dolore colico, vel iliaco, Auicenna 13.3. tract. capit. 18. expreſsè docet, inter ſigna, quæ oſtendunt dolorem renis, quòd aſſumpto cibo fortificetur dolor, de colico vero dolore expreſsè ſentit Auicenna, quia ſtatim aſſumpto cibo neceſſario ventriculus comprimit inteſtinum colon, huic quæſtioni facilis eſt reſponſio, magis cōducibile eſſe habere ventrem vacuum in morbis inteſtinorum, quam in morbis renum, quia ventriculus immediatè cibis repletus non comprimit renes niſi quando ad inteſtina deſcenderint, non tamen præter rationem erit in vtraque paſsione ventrem habere vacuum, ex quibus ſi quęras an vomitus magis competat in vna paſsione, quā in reliqua, reſpondebis vomitum magis conferre in morbis renum, quia cauſa antecedens magis vrget, inteſtinis, gracilibus.

QVAESTIO II.
De Fluxu ventris.

VTRVM in fluxu ventris liceat promouere vacuationem, quæ ardua eſt, & difficilis, quam inter neo-

terricos

tericos Mundela vir peritißimus exagitat in priuata episto la 12. ad modum epistolæ vbi expreßè. Partem negatiuã defendit, quòd nullatenus nec in ventris fluxu, nec dyssentericis, medicamentum purgans exhibendum, primo deducitur ex Gale. lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem ca. 14. §. quibus venter fluit sufficit pro vacuatione: ergo in omni genere fluxus venter irritandus non est. Secundò deducitur ea potißimum ratione, quia vel fluxus ventris est symptomaticus, vel à natura tentatus, vel criticus, sed nec vnus, nec alter irritandus est. De symptomatico clarum est, quòd est compescendus ex lib. 4. Aphor. 2. de critico magis patet, per Galenum & Hippocratem libro. 1. Aphor. 20. illo quæ iudicantur &c. ergo in fluxu ventris non licet promouere vacuationem. Patet tertio potißimum in dyssenteria, quia omnis vacuatio debet fieri per loca conferentia, hoc est sana, sed in fluxu ventris dyssenterico locus sanus non est, ergo non licet promouere vacuationem in isto affectu, tandem confirmatur quia à loco læso semper deuiare cursum humorum debemus, ergo in hac paßione potius ad loca contraria deuiare, & reuellere oportet, antecedens patet per Galenum lib. 13. Methodi cap. 11. in med. & illud melius in eodem casu colligitur ex Auicenna 16. 3. capit. generali de curatione fluxus ventris, dum docet, & in ijs melius est per sudorem minuere, & reuellere, vel per vomitũ reuellere, quam sententiam attendant obsecro curiosi, idem Auicenna confirmat 4. 1. cap. 7. in med. Dum inquit, quoties immoderata succedit vacuatio per fricationes alio natura diuertatur. Sed ex altera parte videtur quod sit promouenda vacuatio, & deducitur ea ratione communißima, quia in omnibus morbis vbi causa est, prius causa deponenda est, lib. artis medic. 89. Galen. lib. 4. Metho. cap. 6. ergo in fluxu ventris, qui à tantis causis suboritur, prius vna quæuis causa depo-

deponenda, nam aliquando à cerebro, aliquandò à iecore, aliquando à liene, quandoque vero à toto corpore suboritur: & ita Auicen. 16.3. tract. 2. cap. 10. de fluxu opilatiuo docet ex noxa timendum à restrictiuis, idem affert in eodem tract. cap. 9. de fluxu cerebrali, in eodem sensu intelligitur sententia Auicennæ eodem tract. cap. de cholirica passione, cum inquit, & fluxus fluxum curat, propter quam causam Galenus lib. 7. per locos purgat cum Hiera sua dyssentericos. Tandem Auicen. loco allato, tract. 2. capit. 2. de fluxu omnium modorum purgat diuersimodè in ratione causæ fluxus, ergo saltim ratione causæ vacuandum est in fluxu ventris, huic quæstioni aliquibus conclusionibus satisfaciendum. Prima conclusio si ventris constet in fluxibus intestinorum sine vlcere medicamento conuenienti purgandum, si corpus cachochimicum sit. Secunda cõclusio eodem casu existenti in dyssenteria mitiori & corroboranti medicamento purganti vtendum, potissimum si cachochimia & varietas humorum appareat. Ita sentit Auicen. 16.3. tract. 2. capit. 3. in quibus casibus cũ mirabolanis & rha purgat, & ita de hac quæstione.

QVÆSTIO III.

VTRVM vomitus in his conueniat breuis & difficillima quæstio est, quod non competat, videtur ex eo quia vt plurimum hi morbi dependent ex abundanti materia in intestinis contenta, sed tales euacuandi sunt per inferiora, ergo necessario per inferiora purgandi sunt in fluxibus ventris ægri: minorem probat Galenus libro. 4. Aphoris. 12. post med. §. earum, quæ in summa parte hærent &c. Et idem Hippocrates licet obscurè videtur confirmare in lib. 4. Aphor. 12. cum inquit in læuitatibus intestinorum hyberno tempore supra purgari malum, vbi

animaduertendum est in tali paſsione cum ex vitio ventriculi ſuboriatur timendam eſſe euacuationem per ſuperiora. Sed ijs tamen non obſtantibus dicendum, aliquando in ijs competere vomitum, in quibuſdam caſibus, primo quando eſt redundantia bilis pallidę, ſecundo quando pituita fluxibilis in ventriculo redundat ſi potiſsimum à capite vel ab alijs partibus ſupernis concidat, & multò magis ſi æſtate fiat, quam ſententiam probat Auicenna loco allato, & Raſius lib. 9. ad Almanſorem cap. de fluxu ventris. §. ſi humor fuerit lubrificans & idem Auicenna 16. 3. tract. 2. cap. 5. cap. de lubricitate cum dicebat, & adminiſtretur vomitus in omni ſeptimana his omnibus adde ſi in hoc caſu facilis ſit æger ad vomendum & nauſeabundus ſit, de qua licet tibi exactiſsimum campum videre apud Matthæum de Gradi lib. 9. ad Almanſorem, cap. de fluxibus ventris quæſtione ſecunda.

QVAESTIO IIII.

Difficultas eſt.

VTRVM in dyſſenteria biliosa competat lac, nam quòd in fluxu ſimplici inteſtinorum non competat clara res eſt, ex Galeno & Hippocrate lib. 5. Aphor. 64. Sed an in vlcere competat difficilis quæſtio. Nam huiuſmodi vlcus poteſt ſuboriri ex de fluxu humorum biliosorum, & in ijs non competit, quia auget cauſam vlceris; item poteſt accidere cum febre, in qua non competit lac, teſte Hippocrate loco allato, & AEtio tetrabibl. 3. ſermone 1. cap. 4. §. lac tranſactis tribus diebus conuenit, permittentibus febribus, quaſi dixerit, ſi febris permiſerit lac offerendum, ſed ferè raró vlcus confirmatum inteſtinorum reperiri poteſt ſine febre, ergo ferè nunquam competit in vlceri-

vlceribus inteſtinorum. Sed pro parte affirmatiua, quod competat exhibitio lactis per os (de qua exhibitione in præſentiarum loquimur) conſtat ex Galeno lib. 3. de alimentorum facultatibus. c. 19. de lacte, conſtat ex lib. 10. de Simplicium medicamentorum facultatibus cap. proprio de lacte, quibus locis exacte commendat vſum lactis in dyſſentericis paſsionibus & iſtam partem tenentur Medici obſeruare & defendere potiſsimum quando vlcus eſt in inteſtinis gracilibus in qua difficultate ſolum attendendum eſt, quo pacto in dyſſenteria exiſtente febre poſsit exhiberi lac, nam non exiſtenti dari debet præparatum, vt poſtea dicemus. Cui obſeruationi prudenter licet audacius reſpondet Tralianus lib. 8. cap. 7. titul. de lacte præparati, ſi pręparetur ſuo modo, poteſt exhiberi, videlicet poſt tres dies ſine melle addita quarta parte aquæ pluuialis, & cocto cum ſaxis & in primis, tribus diebus parum, dequoquatur ijs tranſactis ad dimidium dequoquetur, cuius præparationis cauſam inſinuat Galen. libr. 3. de alimentorum facultatibus, cap. proprio, quia caſeoſum remanet, & butyroſa pars conſumitur. Et ita Galen. eo loci ſubinſinuat febrientibus poſſe concedi, & dyſſentericis quantumuis ab humore biliofo proueniat, quia vtrumque attemperat: & ita AEtius loco citato paulò inferius inſinuat, ſi tamen iſto prolixo modo non præparetur, non exhibeatur.

QVÆSTIO V.

De dyſſenteria vtrùm pro vlceribus inteſtinorum corroſiua medicamenta competant.

QVANDO vlcera in inteſtinis gracilibus, & craſsis cõtingere poſſunt, quorum diſtincta & priuata ſigna oſtendit AEtius tetrabibl. 3. ſermone 3, cap. 45. & per

diuersam regionem immediatius exposcunt auxilia, quia quæ sunt in crassis per Clysteres magis, quæ sunt in stenuibus per os, iuxta sententiam Galeni, lib. 5. Methodi cap. 11. §. nanque vicina sunt ventriculo. Et idem lib. 4. Methodi. idem lib. 13. Metho. cap. 17. & sæpè aliàs. Quæritur vtrùm in vlceribus intestinorum crassorum quando plus iusto corrosiua sunt, competant medicamenta, quæ Græci Epulotica appellant, nos exedentia, qualia ijs malignis vlceribus admoueri solent. Quod ijs medicamentis non liceat vti, colligitur ex communi indicatione Galeni lib. 4. Methodi cap. 7. circa princip. cum inquit sanè cõmunis omnium partium internarum hæc est indicatio, vt eligantur ea medicamenta quæ animalis naturæ sunt maximè familiaria, siue cibi, siue medicamenta sint fugiantur huic contraria quanquam in ijs quæ foris sunt, vlceribus innoxius horum vsus sit æruginis æris vsti, cadmiæ pompholigis hæc igitur & similia interioribus admouere non debent. Sed contrariam sententiam huius proponit lib. 9. de compositione per locos cap. 5. vbi vtitur infusis ex mente Isidori per infusa intelligit Clysmata parata ex alumine auri pigmento, & multo calidioribus, ergo Galenus sibi contradicit, & per consequens in vlceribus intestinorum malignorum putridorumque his medicamentis possumus vti. Sed huic quæstioni his conclusionibus possumus satisfacere. Prima conclusio in vlceribus intestinorũ crassorum possumus vti medicamentis epuloticis, non per se solùm, sed vino stiptico, vel aceto mixtis, vt probat Galenus libr. 9. per locos citato. Secunda conclusio etiam si vllum horum medicamentorum vlceribus malignis competat, nec eis est vtendum per se solis nec in immoderata quantitate, cuius conclusionis ratio ea est, nam quãuis in crassis contingat vlcus facili negotio in immoderata quantitate exhibita enecare poterunt, quia sunt venena toto genere.
Tertia

Tertia concluſio eſt, vt ſolum hæc medicamenta applicentur in vlceribus inteſtinorum craſſorum inferiorum potiſsimum ſi conſiſtant in recto inteſtino, vnam & alteram concluſionem probat Raſius lib. 8. continentis capit. proprio, vbi docet clyſteria pro his caſibus debent fieri iuxta virtutem patientis, & ſenſum, atque neceſsitatem penſitata quantitate, ex quibus omnibus colligetur timoroſa eſſe clyſteria Galen. ex mente Iſidori, quia plus iuſto fortiſsima ſunt, in vſu tñ ratione receptum eſt, eſt clyſma, ex vini ſtiptici debita & ſolita quãtitate additis j. vel ij. dragma vnguenti damaſceni, de quo vide Nicolaũ Maſſam capite de reiectis verendorum in morbo Gallico, reliquũ eſt, vt ſatisfaciamus locis Galeni ſibi maximè contradicentibus, dicendum ergo Galenum lib. 9. per locos cap. citato. Vſum fuiſſe epuloticis in inteſtino recto, quòd proximè diſtat à partibus exterioribus, duræ, craſſæ conſiſtentiæ, cuius cauſa facili negotio poterit ſufferre vim horum medicamentorum, & ijs adde horum medicamentorum vſum conuenire in hoc caſu præcipuè quotieſcunque maximus fluxus eſt virulentiæ qui nullis potuit cedere, & ita manet quæſtio ſoluta.

QVAESTIO Vltima.

De cucurbitularum vſu.

VTRVM cucurbitulæ in dyſſenteria competant, ſunt nonnulli, qui vtuntur in ijs paſsionibus cucurbitulis nulla adhibita diſtinctione, & cum ferè nullus ſit qui ex authoribus antiquis huius remedij adminiſtrationis fecerit mentionem, breuiter illud dicam, quid ſit tenendum, in dyſſenteria, hoc eſt in vlceratione inteſtinorum exigui momenti cenſeo remedium: quia cucurbitu-

la,nec vlcus inteſtini attingit,nec deuiare curſum naturæ poterit,nam auxilium, quod nec ſecundum rationem neque ab experientia conuenit eo non eſt vtendum ex Galeno paſsim lib 3. Methodi.c.9.non conuenit. Hoc auxilio vtendum tantum erit in fluxu hepatico vel lienoſo, quando ſine vlcere affligunt in quibus Auicen. 16. 3. proprijs capitibus,tract.2. inſinuat reuulſiuis vtendum eſſe: tunc poſt vniuerſales vacuationes,non erit inconueniens in lienoſo,in hyppocondrio ſiniſtro, in hepatica in hyppocondrio dextro cucurbitulam affigere,quam doctrinam colliges in longis hemorragijs,ex lib.5. Methodi cap.3. vbi ſi ex nare dextra fluat ſanguis in hyppondrio dextro, ſi ex ſiniſtra in hypocondrio ſiniſtro applicandam cucurbitulam cenſet Galenus.

QVAESTIO I.

De morbis renum, & erit de lapide renum.

TRVM pro curandis lapidibus renum, ſiue in renibus ſiue in vijs adſint, vtendum ſit medicamentis calidis frangentibus lapidem ſiue via curationis, ſiue per viam præcautionis. Gratia curationis vtēdum vehementer calidis diureticis docet Auicen.18.3.tract.2. cap. 18. videlicet ſiſeleo, radice apij,petroſilino,pipere,nigro,& alijs ſexcentis medicamentis de quibus longiſsimas & impatibiles ille thuriſanus componit tabulas in ſuo libro artis medicinalis vltimo capite;& quòd ijs ſit vtendum,ex eo deducitur,quia materia generationis lapidis eſt frigida: ergo cum ſit vis, inſtruſa neceſſariò calidis medicamentis debet curari; nā cōminui & frangi lapis debet,ſed ij effectus p̄ſtari nō poſſunt,

sunt, nisi à vehementer calidis, ergo calidis debet curari. Sed ferè omnes Græci authores in curatione lapidis renum, solum emollientibus aut parum calidis vtuntur, vt est decoctum maluarum, & altheæ, & horum aliqua simi lia, vt fuit Paulus lib. 3. sui operis, cap. 45. & inter alia quæ commendat laudat auem, vel Auiculam, quæ minima est inter omnes aues, si integru cruda deuoretur, quam nostri caudam Remusam appellant. Itaque vel vtuntur temperatis, vel à proprietate conuenientibus. Et ita Galen. libr. de renum affectum dignotione & medicatione capit. 4. in princip. Vnde Galenus, vnum de duobus vult, vt deposita plenitudine vel cachochimia, aut potu aquæ frigidę, vel si adhuc lapis insistat, medicamentis vtendum quę lapidem comminuant, quę tepidam facultatem habeant. Nam quæ calida plus iusto sunt diuretica, lapidem indurant, quia lapis habet calorem pro causa effectrice, & ita omissa sententia Arabum aliquorum istis duabus conclusionibus satisfaciendum est. Prima conclusio pro curatione lapidis renum, solum medicamentis temperate calidis, vt petroselino macedonico semine maluæ, Gliserhisi, parietaria & his similibus vtendum est: quæ vero extremæ calida sunt fugienda, vt probat Galen. nuper loco allato, quam conclusionem non solum probo authoritate Galeni, sed authoritate ipsius Auicennæ 18. 3. tract. 2. cap. 19. ante fin. cum inquit. Quare melius est, vt abstineatur à medicinis fortiter mouentibus, & administrentur clysteria lenia & medicamenta, quæ humectando lubrificent, & aliqua cerata his similia quia à calidis abstinendum est. Secunda conclusio, pro præseruatione lapidis renum omnino temperatis, vel frigidis vel his qualitatibus prædictis vel habentibus facultatem specificam frangendi lapidem, vtendum, vt farina hordei, cremor seminum frigidorum. Quam cōclusionem ex ęo deduco, quia in pręseruatione

maximè

maximè attendendum est causæ efficienti lapidem, quæ est calor à quo torre fit lapis, sed hic calor temperatis placari debet. Et ita Paulus loco allato, cap. 45. in secunda parte laudat potum aquæ tepidæ, si aut per acta digestione, aut summo mane assumatur, qui est singulare remediũ à medicis obseruandũ. Aliqui delitiarum gratia, & non sine vtilitate cũ saccharo cando assumunt: & ita sentire videtur Galen. lib. de renum affectuum dignotione & naturæ capit. 5. & 6. id tamen in cibo potu, atque in obseruatione sex rerũ non naturaliũ seruetur, & quod in hac re testari possum est, quod plurimos senes præseruaui tribus generibus remediorũ, primo vsu clysterium temperantiũ ex oleo violaceo cum iusculo carnium & saccharo, secundo assumptiõe cassiæ fistularis per certa interualla, tertio cũ ceratis & emplastri, & vnguento refrigeranti, Galen. vnguento rosaceo, & pauco sandalino, cum oleo citoneorum, & sic & merito aliqui Neoterici vsi sunt oleo citoneorum, quod cum sit diuriticum valde attemperat, & vires renum corroborat. Est etiam valde expertum per interualla assumere ac migdalata ex seminibus frigidis iam dictis, pro qua præseruatione cõmendetur doctrina Galen. lib. de renum affectuũ dignotione, c. 5. & 6. citatis.

QVAESTIO II.

De morbis Renum.

VTRVM in curatione morborum Renum liceat diuersionis gratia medicamenta purgantia exhibere robusta, quod his vti non liceat, patet, quoniam omnia medicamenta purgantia potissimum electiua sunt diuretica, quæ non sunt exhibenda. Et id manifestè probat Galen. lib. 13. Metho. cap. 11. vnde quoties iste partes interiores

res Moguo morbo corripiuntur potius per vomitum humores occurrentes sunt deuiandi & reuellendi ac proinde ista sententia est defendenda & consilium sit tutissimum, vt minimè in misceantur medicamenta purgantia cum diureticis, & ita visus est insinuare Auicenna loco allato & de lapide vesicæ, si ergo aliquo modo per purgationem subueniendum, debet esse per vomitum, de qua Manardus loco citato.

QVAESTIO III.

VTRVM in diabetica paßione competat purgatio AEtius tetrab. 3. serm. 3. c. 6. ibi docet quæ in diabetica paßione infestant, & intrusa sunt prius vacuanda sunt, vt causa mali auferatur, sed altera ex parte videtur quod nō cōpetat purgās medicamētū, quia vbi tanta euacuatio est, nō est opus alia euacuatione nam in diabetica maximè & cito ad eximiā siccitatē trahuntur: ægri, quæ existenti ægro debili purgatio nō cōpetit, idque egregiè colligitur ex Auic. 18. 3. tract. 2. c. 13. cum inquit & debilitas huius sit ex dilatione, quæ solum constructione curatur, cognoscitur ista dilatio ex calore in modico renum & totius temperamento, ergo quoties ab ista causa prouenit, non est dubium, quòd non competat medicamentū purgans: & ideo Tralianus lib. 7. sui operis maximè commendabat clysterium emollientium vsum, & ciborū saginatorum commistionē probat, ac proinde solum medicamentis educentibus benignis vtendum. Qua de causa timorosam censerem, euacuationem per phlegbotomiam, quicquid dicat AEtius nisi fiat in princip. & robustis ac tandem, in his qui bono suo consulendo de repente veneris vsum reliquerunt, & ita censet Donatus, Antonius capit. proprio. De diabetica paßione.

QVAESTIO IIII.

VTRVM in vlceribus vesicæ cōpetat lac, AEtius tetrab.3.serm. cap. 3. approbat lactis vsum, quia demulcet dolores, attemperat, & aglutinat. Sed altera ex parte clarè constat lac non posse competere, quia pars illa caseosa renes offendit, præterea vlcus ab humore acri & mordaci prouenit veluti bili vel pituita salsa, sed tales, nec pro sui expurgatione, nec ꝓ cōteperamēto lac desiderāt, ergo lac in vlceribus vesicæ non competit. Præterea semper cum vlcere vesicæ vel scabiæ, adest febris, sed his nocet lac, ergo in his propinari non debet. In qua difficultate cum AEtio dicendum, lac in his conuenire nec post illud aliud secundum locum non obtinet, sed hac lege, vt prius habeatur cura febrium intermittentium, itaq; dum ad sit febris, vt in superioribus diximus non competit lac. Cuius animalis lac in his competere debeat docet AEtius, & Alexander Tralianus, lib.9. sui operis cap.6. ad fin. videlicet asininum, quia tenuus est, & minus putrescit ex lib.7. Metho. cap.6. vel vacinum, quia etiam si crassius sit minus particeps partis caseosæ, & plurimum butyri habet, quod lenit dolores: & ita manet, difficultas soluta.

QVÆSTIO V.

AN in vlcere vesicæ competant statim medicamenta oppiata vel narcotica nā quod processu temporis competant nemini dubium est, quia cum hoc casu sit salus desperata, & ratione vigiliæ cito ad ianuas pulsat mors, curatione coacta, administranda veniunt. Sed an in principio competant, maximū dubium est, quòd non debeant administrari ex eo patet; quia frigidis, vlceribus mordax, & inimicum, ex Hippocr. lib.5. Aphor.20. rigores

res mouent,vnde febres subsequuntur, & alia multa quæ impediunt curationem. Præterea in omnibus morbis à leuioribus inchoandum est teste Galen. libro. 12. Metho. cap. 7. ergo ab his non est inchoandum. Probatur consequentia, ex eo quia huiusmodi medicamenta timorosa valde sunt, quia cum leniunt dolorem, auferre sensum à partibus solent, ex lib. 12. Metho. cap. 2. & sæpè aliàs, ergo ab his non est inchoandum. Et ex eo etiam potest deduci nam in vesicæ affectibus poterit fieri incontinentia, vrinæ, & excretio inuoluntaria: quia vsu istorum medicamentorum, eo quod vesica sensu priuetur, ergo ab his non est inchoandum. Sed his non obstantibus, quòd à medicis exequendum est breuiter dicetur, videlicet, in vlceribus vesicæ statim initio, nos posse vti imo à fortiori medicamentis narcoticis, sed eo modo refractis, vt iubet Galen. lib. 12. Meth. c. 1. ante fin. & Auice. 4. par. c. 30. prima pars istius propositi deducitur, quia quoties morbi incipiunt cum graui accidenti ad illud cura dirigenda est. sed instat grauissimus dolor, ergo iste dolor sedãdus. Maior est, Galen. lib. 7. Metho. cap. 12. Et 12. metho. cap. 1. patet quia certissimum signum pathonomicũ vlceris vesicæ est grauissimus dolor, quem sedare tenentur Medici, tum propter ipsum symptoma, & propter vlceris instantiam, nam quanto magis acrescit dolor tanto magis augetur vlcus, ex augmento humiditatum ad vesicam acurrentium. Secũda pars nostri propositi, patet nam oportet semper non nudis his medicamentis vti, ne partes offendat, sed fermentatis, ne frigiditate ipsa partes alterentur, vt affectum incurabilem in partibus relinquant, pro cuius debito vsu egregium & nunquam satis laudatum, est nobis medicamentum colirium album Rasis, & alia pleraque quæ maximè commendarunt omnes Græci potissimum Tralianus loco & cap. citatis ad finem. ¶ Ad argumenta

M 2 in con-

in cõtrariũ allata, ita poteris satisfacere primo argumẽto, quòd quamuis medicamenta sint frigida, immiscentur cũ alijs medicamentis & in formam collirij quæ sunt admodum mulcebria, & quamuis statim offendant, quia dolor magnus vesicæ trahit ad se curationem ad ipsius medellam scopus dirigendus est, tanquam alterius accedentis, quòd solet prohibere curationem, ex lib. 12. Metho. citato. Secundo argumento possumus dicere, in hoc morbo non esse incipiendum à leuioribus, quia statim sæuus est & grauissimo accidenti annexus, & ob id maximũ & præsto exposcit auxilium, ex Galen. lib. 5. Metho. ca. 12. in applicatione medicamenti, quod ex tapsia componitur, vt probat Galen. ibi.

QVAESTIO VI.

VTRVM in ardore vrinæ competant diuretica medicamenta, grauissima quæstio est, nam quod non competant ex eo patet, quia medicamenta diuretica calida sunt, & augent fluxionem ipsius, & Renum, intemperiem ad augent, quia sunt calida, teste Galen. libro. 3. de simpli. cap. 15. & sæpè alias, ergo non sunt administranda. Præterea colligitur authoritate Galen. lib. 13. Metho. cap. 11. vbi in morbis vrinæ nec medicamenta quæ vrinam prouocent, nec in morbis vteri ad ipsum medicamenta auocantia, non sunt propinanda, tandem constat, ex lib. 2. aphorism. Aphor. 21. inquit per loca conferentia administrandas esse vacuationes, sed in ardore vrinæ renes non conferunt, quia egrotant & destemperati sunt. Sed & illud confirmat Auicen. 19. 3. tract. 2. capit. 18. de diabetica post princip. cum inquit & de illis quæ oportet dimittere in ipso, est labor dorsi & assumptio diureticorum, sed ista passio fit propter maximum ardorem, & scandescentiam,

tiam, ergo & in ardore vrinæ oportet euitare diuretica. Sed pro parte opposita est text. Auicen. 19.3. tract. 2. ca. 4. de ardore vrinæ, vbi inquit in ardore vrinæ si nec pus, nec vlcus, adsit, melius est, vt sit exturbatio vrinę cũ diureticis, ergo competunt diuretica, in qua quæstione crediderim simpliciter tenendum esse cũ Conciliatore in differ. 25. vbi docet diuretica esse in duplici differentia, quædam sunt propriè diuretica calida qualitate acuta prædita, quæ sanguinem subtilianitia dicuntur talia, ergo calida sunt, ex Galen. lib. 5. de simpli. med. facul. c. 14. & cap. 15. alia verò in propriè diuretica dicta, vt quia frigida cum sint propter tenuem humiditatem, mouent vrinam, & materiam in ipsis contentam quibus suppositis respondet Conciliator, solum diuretica frigida conuenire, quia quamuis moueant vrinam attemperant renes, quæ sola medicatio necessaria est, in tali passione talia medicamenta sunt semina frigida & ac migdalata ex eis confecta, oleum citoneocornm, nimpheæ, & alia multa à maioribus animaduersa, & vsus istorum medicamentorum placuit Auicennæ 19.3. citato cap. de diabetica passione, cuius sententiæ fuit avthor Serapio, in suo Breuiario in qua difficultate miror Matthæi de Gradi, qui simpliciter tenet nocvuum, nec alterum genus diureticorum complexerit, quia tam vnum, quam alterum medicamentum mouent plus iusto vrinam; & colligit ex sententia Rasis lib. 10. continentis cap. proprio, cum dicit dico: Quod noscas quod superabundantia vrinæ facit vlcera in vesica. Cui dicendum breuiter, hæc medicamenta mouere, sed non feroci impetu, & vsus horum debet esse moderatus; & sic Rasis dixit hãc noxam efficere, vsum diureticorum intelligendus de diureticis calidis, talia nõ solum vlcus, sed colliquationem integram mouent, nec tamen proinde sunt audiendi practici, qui in totum prohibent vsum alimentorum crassæ

consistéti, in his morbis, vt sunt extrema animalium agmilum, farrum, & alia pleraque, nam solo vsu horũ Auicenna in dictis capitibus de diabete, & ardore vrinæ bene curauit, & rectè successit.

QVÆSTIO VII.

De mictu sanguinis.

DIsputant aliqui an in omni mictu sanguinis competat phlebotomia? cui difficultati respondent aliqui in omni mictu sanguinis competere phlebotomiam; & probant ea ratione communi, quia in magnis morbis magna remedia competunt, sed talis ista passio est fluxus sanguinis, ergo vtendum est venæ sectione. Maior nota est, ex lib. 1 Aphor. 6. minorem firmare possunt ex authoritate Galen. lib. 5. Metho. 3. vbi in omni fluxu sanguinis, partium interiorum iubet venæ sectionem esse faciendam, saltem apophoricatiuam, reuulsionis gratia. Secundò probatur, quia purgatio his nõ competit, quia plus iusto mouet; vt constat ex prædictis in quæst. 5. & 6. Quam sententiam viribus conatur refellere Matthæus de Gradi, libro 9. ad Almansorem cap. proprio, vbi tenet, cum Aliabate sanguinem in mictu sanguinis non esse extrahendũ, nisi in priuatis & peculiaribus casibus, videlicet, in mictu sanguinis ex multitudine, vel ruptione, vel ex percussione, aut casu, & minimè in alijs. Sed salua pace tantorum authorum, potius censeo in omnibus esse consulendã istam vacuationem, & si adsit virium robur, videlicet copiosam cui virtus constat. Imbecillis vero, apophoricatiuam, quę potius reuellit, quam euacuat, vel saltem in pauca quantitate. Magnus morbus expostulat semper magna remedia, siue ex prædictis casibus adueniat, siue ex malitia corro-

sione, vel vlcere proueniat, vel tandem ex langore contingat. Quis ergo in fluxione sanguinis ex pectore statim sanguinem non extrahit, quacunque ex causa proueniat, renes enim perpetuo attrahunt, & potius horum tractioni resistere, quam illam augere oportet, & ideo ab his attrahere licet & reuellere.

QVÆSTIO Vnica. De Priapismo.

TRVM liceat vti nimis refrigerātibus, saltim torporem inducentibus, vacuatione, Galen. lib. 14. Metho. 7. vtitur succo lactucæ, & succo solani, ergo his licet vti. Fit talis passio, ex Galeni sententia loco allato ex spiritu calido maximū dolorem inferente, citra veneris appetitum, ex Traliano lib. 7. & Paulo lib. 3. capit. 37. huiusmodi spiritum subito cōpescere licet, ne abruptio vasorum sequatur. Sed quod his non sit vtendum ex eo patet, quia quando iste spiritus flatulentus, non facilè dissipatur antecedentia, ex eodem Galen. loco allato indiget medicamentis valde dissipantibus, & digerentibus ergo calidis est vtendum, non tamen intensè frigidis: quam sententiam voluit sequi Tralianus lib. 7. cap. 9. vbi docet non esse vtendum calidis, sed modice dissipantibus, ergo stupefacientibus non est vtendum. Sed his nō obstātibus, dicendū, præmissa vacuatione, vtēdū esse, & nos posse vti stupefaciētibus, sed mixtis cū modice dissipantibus: quale medicamentum instituitur ab Alexandro loco citato, ex chamemalo. Aliter enim affectum in curabilem relinquent, cum steriles homines reddant ista medicamenta. Mixta tamen cum alijs, frenum imponunt, ictu violento spiritus calidi, & calorem compescunt. Vnde inter reliqua quæ commendantur à Græcis

cis authoribus est lauacrum, ex qua putei, media state vel in tempore calido.

QVAESTIO Vnica.

De dolore colico.

TRVM in dolore colico sit statim incipiendum à medicamentis vehementioribus, pro parte affirmatiua pugnat, quia extrema remedia sunt applicanda, sed præ reliquis doloribus hic dolor vehemens symptoma est, ergo à fortioribus calidi inchoandum, & ideo Galen. lib. 12. Metho. cap. 7. & lib. 1. de arte cura. ad Glauconem capit. 14. inter accidentia sæuissima collocauit, vnde & merito Galen. 5. Method. cap. 12. dicebat in morbis magnis, magnis remedijs inchoandum esse. Et ob id curatio coacta ista dicitur, quia non ordine fit, sed à maioribus incepit. Sed istis tamen non obstantibus tenendum est cum Galeno libr. 12. Method. cap. 7. à leuioribus esse inchoandum, quia cum hoc malum sit in vijs ductum, etiam si vehemens sit, à leuioribus inchoandum suadet, quia maior copia attrahitur, quam dissipatur. Et istud insinuabat Auicenna 16. 3. tract. 4. cap. 2. circa princip. cum dicit, & vehemens caliditas cum in intestinis accedit, non est securum, quòd sit illud, quòd ipsa mouetur de ventositate, vehemens enim calfactio, cum subito accidit maiorem copiã flatus excitat, quod dictum nõ est intelligendũ, vt aliqui existimabant, de quouis tempore ægritudinis, sed de principio morbi, quia postea oportet vti carminatiuis, quæ necessario debent esse calida. Et ita Gale. libr. 6. de locis vsus fuit oleo Rutaceo & extraxit plurimã quantitatem humoris vitrei, atque sic debet fieri processus in dolore

dolore collico, in quo à leuioribus inchoandum eſt ne magis affectus impingatur, & augeatur.

QVAESTIO I.
De malis vterinis.

TRVM in ſuppreſsione menſtruorum ſit ſecanda vena brachij, baſilica, vel tali: in qua difficultate variæ ſunt opiniones. Barbarorũ ergo expreſſa ſententia eſt. Prius venam cubiti ſecandam eſſe, poſtea vero tali, vel maleoli, cuius opinionis prima ratio eſt, quia ſemper in principio cuiuſcũq; morbi præſentis reuellendum eſt. Sed reuulſio fit in principio, ergo vena brachij in principio ſecanda eſt: maior mota eſt, ex Galen. lib. 13. Metho. cap. 5. §. vno crure laborante. & libr. de ſanguinis miſsione. capit. 14. & lib. & capit. de reuulſione. Secunda ratio illorum eſt, quia quoties vterus ægrotat potius ab vtero reuellendum eſt, vt patet per eundem Galen. lib. 13. Metho. cap. 11. & elegautiſsimè capit. 2. ad Glauconem. ſicuti ſi reliquæ partes aliquo morbo afficiũtur, quæ ſitum in inferioribus habent. Ergo obſtructo vtero, ſi venam tali ſeces, potius obſtructio venarum, vtiri magis impingetur, quia fit maior humorum præcipitatio, ergo vena brachij ſecanda eſt: in principio meſtruorum ſuppreſsionis. Præterea ſi adſit plenitudo prius iſta deponenda eſt plenitudo, ſed plenitudo nulla alia via deponitur niſi per venam baſilicam, ergo ſaltem prius vena in brachio ſecanda eſt. AEtius in hoc caſu, tetrab. 4. ſerm. 1. cap. 7. Iubet venam ſecandam eſſe cubiti & tali. Sed ſi intimius veritatem & opinionem Galen. velimus inſpicere, Galen. clarè ſentit in hoc difficultate, venam tali vel poplitis ſecandam eſſe: quam ſen-

tentiam fatetur expresſè libr. de curan. ratione, per venæ ſectionem cap. 11. vbi non ſolum admonet in menſtruorum ſuppreſsione venam ſecandã eſſe tali, ſed ſi quocunque tempore vena brachij, vel cubiti ſecetur in totũ menſtrua ſupprimere. Quod innuebat Auicen. in 21.3. ca. proprio de menſtruorum ſuppreſsione. Quam ſententiam Galeni, vt verius poſsimus defendere, quædam fundamenta prius ſupponenda ſunt. Primum fundamentum, eſt facilius ſanguis fluit per venam rectam, quam per venam obliquam, & facilius per venam latam, quam per venam anguſtam, & tandem melius ruit ad loca conſueta quam ad inſueta, & vt concludam, facilius ruit ad loca vicinia, quam ad loca diſtantia. Iſtud fundamentum varijs locis & diuerſimodè probat Galen. libr. de ſanguinis miſsione cap. 17. & 18. in princip. in qualibet reuulſiua vacuatione tres regiones conſiderandas eſſe, in quibus priuata vaſa ſecanda eſſe, vt vera communio & cathicis ſeruetur, vt in affectibus ſupra ceruicem vena humeri ſecetur. In affectibus infra ceruicem vena cubiti, in paſsionibus vero infra renes vena tali, vel maleoli tundatur. Et ratio iſtius fundamenti in eo conſiſtit, quia ſi aliter fierent vacuationes obſcurè fierent, & ſine aliqua vtilitate, & ferè nunquam fluxus ad partes læſas retardarent, docente fernelio. Quibus ſuppoſitis iſta opinio probatur, quia ea vacuatio alicui morbo eſt neceſſaria: quæ poteſt reuellere per locum conuenientem, ſed talis eſt, ex talo, ergo talis exercenda eſt, maior nota eſt, minor patet, quia hæc euacuatio reuellit ab vtero & euacuat à partibus proximis vteri, & per conſequens talis euacuatio eſt adminiſtranda. Nec facit ad rem, quod opinio contraria proponebat magis aduocare ad partes vteri, quia venæ vteri anguſtæ ſunt. Vena tali lata magis quam recta ad diſtantiorem regionem locata: & ob id reuellit & euacuat. Sed ſi aliquis

quærat,

quærat,de AEtij ſententia quomodo ſit intelligenda. Dicendum vel exiſtente maxima plenitudine, & talis plenitudo non poteſt ita deponi veluti ex vena brachij: vel intelligi poteſt in febribus continuis, in quibus & ſi non ſit magna plenitudo, ratio maxima cum febre habenda eſt, quæ non poteſt auferri, niſi vena brachij ſcindatur, & inde euenit, quod in his febribus, ſecta vena baſilica, citiùs erumpant menſes, in quo caſu, Medici ſibi conſulant ſecandam eſſe venam brachij, non ſolum quia timeatur acurſus humorum ex contrario ad infera, ſed quoniam negotium cum febre eſt habendum: tali enim venæ ſunt, particulares, quæ ad febres, vel alios morbos profligandos exigui ſunt momenti: veluti venæ manus, vt refert Galenus lib. de curã. ratione, per ſanguinis miſsionem, cap. 15. ad fin. Ad rationem quæ depromitur ex loco Galeni lib. 13. Meth. cap. 11. & ex alijs cõtextibus dicendum eſt, Galenum locutum fuiſſe de phlegmone, vel eriſipellate vteri: eſt enim pars quæ pendet, & pondere quo grauat: in eas fiet maior attractio: & hac de cauſa, ex ſententia omnium chirurgicorum in inflammatione partium verendarum, ſemper in principio ſecanda eſt vena brachij, vt in inflammatione vteri. Vt docet Paul. lib. 3. capit. proprio, & ſæpè experientia obſeruaui in inflammatione harum partium: ſi ſecetur vena tali indeſperatam inflammationem peruenire & ſæpè contingit in inflammationibus teſticulorum, & ſcroti.

Sed in hac materia reſtat locus difficilimus explicandus, nam Galen. libr. de curandi ratione, per venæ ſectionem cap. 18. cum inquit, tempus ſecandi venam non erit multum ante ſtatum menſium tempus, ſed vbi iam acceſſerit ex tribus, quatuor ve diebus conſuetis mulieri circuitus, ante vertens, qui locus per difficilis eſt, nam ſi Galen. vult, vt ſolum intra quatuor dies fiat venæ ſectio:

impedietur naturæ cursus, quia fluentibus mensibus, si fiat talis venæ sectio, omnino auferuntur menses, ergo si in tam proximo temporis spatio secetur vena tali, necessario motus naturæ impedirctur: & ob hanc causam in fœminis in quibus non effluxere menstrua, per morbos nõ oportet secare venam tali, quia per multum tempus auferri solent, & ista nostra ratio patet communissima experientia, vt Medici non audeant per morbos venam secare, in mulieribus in quibus proximum tempus adest fluxus menstrualis, nisi adsit maxima necessitas alicuius morbi acuti, non alia de causa nisi propter timorem sistendi fluxum naturæ. Cui dubitationi breuis est solutio. Venæ sectionem faciendam eo modo, quo iubet Galen. & non præpedire menstrua, quia fit ad exercitandam naturam, cum fiat ex vena aliquantulum particulari, vt superius diximus & non copiosa, nam si copiosa fiat poterit fluxum auferre, & hactenus de hac quæstione.

QVÆSTIO II.

De profluuio muliebri.

VTRVM in profluuio muliebri quem profluium album appellant, diureticis sit vtendum? & quod sit diureticis vtendũ, primo deducitur, quia huiusmodi euacuatio est humoris infestantis eductio, & per locum conuenientem, quia fit per vterum, ex Galen. lib. 1. Aphor. 21. ergo vtendum est medicamentis eam augentibus, talia sunt diuretica, ergo in profluuio muliebri est vtendum diureticis, quæ iuuant eandem excretionẽ & purgationẽ. Quam sententiam probat Galenus libr. de præsagatione ad Posthumum, in quo casu docet post totius corporis euacuationem vtendum esse medicamento quod conficiebatur

ciebatur ex decocto asari & alijs similibus. Idem ex Auicenna 21.3.tract.3.cap. 24. §. & fricentur crura earum, & clystericetur vterus cum oleis subtiliantibus, veluti cum oleo de spica, vel de piretro, sed talia sunt abstersiua, & nõ solum vrinæ prouocatiua, sed ad ipsum vterum auocantia, quòd est maius inconueniens, ergo in hac passione vterum ipsum purgare conuenit medicamentis ad id conferentibus. Sed alia ex parte videtur, quòd his medicamẽtis non sit vtendum, quia Galen. ex mente medicorum rationalium in duabus indicationibus sitam curationem censebat in totius corporis & partis corroboratione. Et ita potest vacuationem: medicamentis sicantibus, & astringentibus vtitur, in eadem vxore Boetij. Præterea clarè videtur id confirmare Galen. lib. 13. Metho. cap. 11. qui in debilitate & langore harum partium, non solum prohibet quæ menses & vrinam prouocent, sed purgantia medicamenta dissuadet. Et sic non erit præter, rationem si in hoc symptomate vteremur medicamento, euomente electiuo. Huic dubitatiõi conatur satisfacere Iachinus in lib. 9. ad Almansorem cap. proprio, vbi docet medicamenta, diuretica esse in duplici differentia, quædam sunt verè diuretica, de quibus lib. 5. de simplici medic. facult. capit. 13. Alia vero ex accidenti, quæ sunt frigida, licet moueant vrinas. Docet, primis nos posse vti, quia quanuis vrinas moueant, siccant propriè. Secundis, nõ licere vti: sed ista responsio inualida est, & non est ad mentem Galen. quia medicamenta diuretica etiam si exsicent humiditates, fundunt & collicant attenuando, & hæc omnia menses mouent, aperiendo orificia venarum, per se, & non ex accidenti: præterea non est sic locutus medicus, nam qvòd alicui inest de per se proprius illi, quàm agenti de per accidens, qua de re breuissimè censendum est, cum Auicenna 21. 3. citato solum in isto casu, duobus scopis

insistendum, vel tribus, in totius corporis vacuatione, postea diureticorum vsu, vltimo in vtero & partibus circunstantibus corroborandis, & ita fecit Galen. in vxore Boetij, in qua etiam aduertendum, peculiarem habuisse indicationem promouendi vrinam, quia in hydropem prona erat, in quo morbo tota meditatio medici est in vrinæ prouocatione, ac proinde iuxta sententiam Auicen. crederem, post vacuationē magis corroborātibus vtendū esse, siue per viā vteri infusis siue per exteriora admotis.

QVAESTIO III.

De morbo vterino celebris.

VTERINVS morbus cum propriè dicatur de strangulatu vteri, vt refert Galen. multis locis, quæritur vtrum competat sanguis missio, potissimum quando ex mensium retensione oritur? quæ difficultas nostra est, & licet in ea parum in moremur, nostræ supellectilis lucubrationes ostendemus, quòd non competat. Primo deducitur, quia in huiusmodi passione plus iusto facultas animalis est languida. Ergo in ea non cōpetit talis euacuatio: maior nota est, ex lib. 6. de locis cap. vltim. minor patet, ex Galen. lib. 9. Meth. cap. 10. §. has tres facultates seruare vitam seruare est, vna pereunte reliquas perire necesse est. Ergo si tam debilis facultas animalis est, cito trahet in consensum reliquas, & per consequens: si sanguis mittatur maxima ruina timebitur omnium virtutum. Secundò deducitur in strangulatis, ex sententia Galen. lib. 6. de locis capit. 5. maxima, frigiditas vteri est, ex frigidis humoribus, ibi inhærentibus. Sed existenti horum copia sanguis non est trahendus, ex Galen. lib. de curan. ratione, per sanguinis missionem. c. 9. & ex Auice. Fen. 41. cap. 20.

circa

circa princip. ergo in hoc morbo sanguis extrahendus non est. Et ita Galen.lib.12.Metho.cap.5. in his qui animo linquũt ex crudorum copia solũ frictionibus administrarat curationem. Vltimo confirmatur, ex Auicen.21.3.tracta.4.cap.16.& 17 vbi docet animi deliquium vniri cum vteri strangulatu. Ex altera parte videtur clarè confirmare oppositum Auicen.loco allato, cap.18. vbi docet si præfocatio ex menstruorum obstructione proueniat, primo sanguis mittendus ex basilica, deinde ex saphena, quæ euacuatio reiterata timenda est, quia virtus debilis non suffert vnam vacuationem supra alteram, hanc sententiam Auicen.desumpsit ex Rasio.lib.9.ad Almãsorem cap. de præfocatione matricis. Hæc sententia, primo deducitur, quia morbus magnus est : & per consequens indiget magno remedio. His adde, quòd causa eius est sanguinis retẽtio, ergo fluxu curabitur, & venæ sectione. Confirmatur, quia vteri strangulatio est epylepsia per consensum vteri, vt patet, ex Traliano, & Areteo, sed epylepsia modo præcatorio sanguinis missione curatur, teste Galen. Aphorismor. 47.6. sectionis: ergo in hoc magis competit quando fit ex reduntia sanguinis, quæ magis superat in mulieribus, quã in viris: huic dubio breuiter possumus satisfacere. Primo in accessione, & paroxismo nõ est faciẽda phlebotomia, quia facultas animalis plus iusto occupata, & resoluta est, & si tunc sanguinem trahas, subito mors accidere solet, & ad fluorem emoraxia ineuitabilis prouenire poterit. Secunda conclusio, sanguis extrahatur, extra paroxismum, ex talo, dum modo ex retensione menstruorum oriatur, & si vires constent. In qua conclusione attende solum ex talo nos velle sanguinem extrahi, quia quæ fit ex brachio potius debilitat, & impedit, quàm cursum naturę moueat, qui solum omni via à medico procurandus est, & proinde, Auicen. & Rasius audatius locuti sunt propter virtu-

virtutis casum qui maximè fieri debet in hac ægritudine, qua distinctione relinquitur quæstio dissoluta & argumentis satisfactio.

QVAESTIO IIII.

De fluxu vteri immodico breuissima.

QVæritur vtrum succus plantaginis sit ex vsu in hoc morbo, quia ferè omnes Græci eo vtuntur iniecto per viam vteri, quo medicamento vtitur Galen. lib. 5. Meth. ca. 5. dum in genere disputat de hemorragia. Ad hunc vsum impense laudat AEtius tetrab. 4. secr. 1. ca. 63. qui non solum vtitur hoc medicamento in quouis profluuio, sed in profluuio qui accedit ex errosione. Sed in quauis errosione non competit medicamentum frigidum, ex Hippocr. libr. 5. Aphor. 20. sæpius à nobis allato, ergo eo non est vtendum. Præterea quæ valde frigida sunt vteroq. sunt inimica (lien, & vterus valde à frigidis offenduntur): sed huic breuiter possumus satisfacere cum Auicen. 21. 3. tract. 3. cap. 4. & de his quæ conferunt nulla est melior medicina ernoglosa, in acuto fluxu & calido, quasi diceret, tantum habere locum in fluxu menstruali calido, & acuto, & non in alio, certum est, quòd in quouis morbo solutionis continui prius intemperies quæ illum: cõcomittatur est corrigenda: plantago cum sit frigida intemperiem calidam corrigit & sua siccitate constringit, & vlcus sanat. Et ita AEtius in casu dicto non solum vtitur succo plantaginis, sed mixto cum medicamentis valde siccis, videlicet eum pastilis Mussæ, Andronis, cum acatia, & alijs similibus.

QVAE-

QVÆSTIO V.

De vteri mola.

DIFFICILIS huiusmodi morbi medella est, quã inter neotericos præ cæteris affert Valeriola lib. obseruationũ suarum. Prima obseruatione, milreris carrissiniæ, in quo morbo controuertentur est, an competat sanguinis missio, & si debet fieri ex qua vena debet administrari? & quod venæ sectio non competat, patet, quia nullus ferè Græcorum hac euacuatione vtitur, sed solum purgantibus, & emollientibus: & si aliquis dicat argumẽtum ab authoritate negatiua nõ esse alicuius momenti sat est, quod omnes mulieres quæ vteri mola tenentur, veluti de mortuæ apparent, quòd grauissimum indicium est consumptionis caloris, ac proinde minus competit venæ sectio: quia fomentum caloris sanguis est, & thesaurus naturę: fit enim mola ex sanguine rudi, quem non potuit natura domare, nec limare, ad fœtus formationem, vt habet Hippoc. lib. de sterilibus, quod non accidit nisi ex inopia caloris, cum qua non conuenit sanguinis missio. Sed altera ex parte Auicen. 21. 3. tract. 2. cap. 20. §. sed in quibus conuenit sanguis mittendus est, qui textus egregiè à fulginate exprimitur, dicendo tantum vtilem hanc esse vacuationem in his in quibus apparet apparatus mittendi sanguinem, veluti, si bene colorata, vel rubri coloris sit. Et febris lenta per certum tempus concomittetur eam, si vero hæc signa remissa sint alia euacuatione est opus. Sunt enim plures molæ quæ repræsentant ipsam hydropem, vt refert AEtius tetrab. 4. citato, sed si debet fieri sanguinis missio ex qua vena debet fieri, omissis ambagibus, existimo in hoc casu faciendam esse ex talo: & ratio est, quia indicatio in curatione huius morbi, tota vergit ad prouocatio-

nem fœturæ menstruosæ, vel molæ, sed talis prouocatio exequitur ex venæ sectione, talis ergo facienda ex talo. Maior nota est, ex Auicen. 21.3. cap. de extractione fœtus mortui, cap. de extractione secundarum, & omnes interpretes Auicenæ in eo loco id fatentur. Ac proinde parcat donatus, qui in sua praxi: nulla præhabita meditatione sanguinem extrahit ex vena basilica. Poterit enim fieri si talis venæ sectio fiat, quanuis prohibeat mollæ acrementum vt in totum naturæ conatum compescamus, imo potius post euacuationes competentes necessarium est, cucurbitulis, & ligaturis vti, & emollientibus omnibus præcipitem faciamus molam, vt refert Auicen. loco allato.

QVAESTIO VI.

De rera & secundis extrahendis.

VTRVM si secundinæ non extrahantur necessario mors subsequi debeat? quæstio præsens est, & si magis partē theorices, quæ pronostica dicitur, respiciat, quia rara est eam in præsenti voluimus proponere: vt in his qui diu retinentur facilius remedium requiratur. Communis enim vulgi opinio est, vt si secundine non extrahantur, necessario mortem subsequi debere: communicant enim vapores malos, & tetros, docente Auicen. 22.3. tract. 2. capit. 18. & sic experientia comprobari poterit. Nam multæ mulieres periclitantur, quibus secundæ extractæ nō sunt. Et ratio est, quia postquam priuantur officio nutriendi, fœturam putrescunt, & inde reliqua sequuntur. AEtius tamen tetrab. 4. serm. 4. cap. 24. in med. sentit, non esse periculosum etiam si secunda statim non extrahatur, cum inquit si vero sic non ed[illegible]erit perturbari non oportet: intra paucos dies in sa[illegible] conuersæ putrefacta excedet, quasi

quasi diceret non terreant medicos, grauissima accidentia, quæ sequuntur ex retentione secundarum, nam quando remedijs cōuenientibus non cedūt, ipsæ putrefactæ decidūt. Idem voluit significare Auicenna verbis oscuris 21. 3. tract. 2. capit. 16. citato, in med. in. §. de antiquis fuerunt, qui dixerunt oportere in mittere manum, sed est cura dolorosa, nam cum non egreditur ipsa post dies carminatur, & egreditur. Et ita clarè possumus defendere, non necessario subsequi mortem, si secunda non extrahatur: quòd si mors mulieribus subsequitur, forsan accidit propter temeritatem obstreticum, quam committunt, per manuum ingressum. Qua violentia non solum vulnerant vterum, sed ipsum inflammant, vnde mors subsequitur: & ita medicis peritissimis remaneat fixum hoc præceptum, vt remedijs factis pro secundinis extrahendis, minimè violentiam consulant, sed parturientium animum erigant: & hac de causa quæstionem hanc euentillauimus, vt sub ratione præsagij, verum curandi scopum attingamus. Circa quarum extractionem, attendant locum falsum, & perperam translatum Auicena à Bononiensi, loco citato, cum inquit Auicenna & in potu detur aqua rosarum recentum, qui locus, vt omnibus patet est falsus, quia ex eodem Auicenna potius emolhentibus, & de obstrucentibus curari debet & extrahi secundina alius interpres vertit aqua cinerum, sed nec ista solutio placet, nisi aqua cinerum ex rebus emollientibus extrahatur, vt ex althea, vt ipse insinuebat Auicenna loco allato, & in eadem quæstione aduerte in nostram confirmationem, quod diebus mulieres fœturam mortuam afferant quæ multo magis timorosa est, quam secundarum retentio.

QVAESTIO VII.

De inflammatione vteri.

VTRVM inflammatione vteri sanguis mittendus sit ex talo, vel basilica? quòd cubiti vena sit secunda nō indiget aliqua enodatione, quia vt potuimus succinte rei veritatem explicuimus in quæstione de mensium suppresione, sed quia & inter ipsos Græcos authores manifestissima, est cōtradictio, nā Galen. lib. de sanguinis missione cap. 18. expresè tenet sanguinem detrahendum ex talo, vel poplite, cū inquit qui vero vitia in vtero vel vesica solum iuuantur ex sectione venarum poplitis. Idem libr. 13. Metho. cap. 11. Contrarium tamen fatetur. Paulus lib. 3. cap. 64. AEtius tetrab. 4. citato, qui docent, in hac passione per initia secandam esse venam cubiti, quos authores conatur componere Donatus in sua praxi, dicens Galen. in loco citato seruauisse scopum deriuationis, & reuulsionis. Posteriores vero Græci, tantum considerarunt reuulsionem: quam resolutionem licet ipse non confirmet facile nos possumus confirmare, per verba Pauli, quandò inquit per initia venæ sectio ex basilica cōpetit, initio enim ex parte distāti facienda venæ sectio est, ac proinde ex brachio debet fieri. Secundo deducitur, quia Galen. libr. 13. Metho. cap. 11. paulò post inquit, sed si vterus & vesica laborent, minimè ea quæ menstrua prouocent, nec medicamenta quæ vrinas moueant sunt exhibenda: sed venæ sectio ex talo prouocat menstrua, ergo in principio in inflammatione vteri non est secanda tali, sed cubiti vena. Talis tñ sententia licet omnibus appareat per nostrā confirmationem, legitima est, quia ad mentem Galen. nulla debet exerceri vacuatio in qua non fiat consensus cum parte læsa, vt latè explicuimus quæstione citata. Nam clarissi-

rissimum est nunquam Galen. secuisse in pleuritide in viris nisi venam cubiti, & non venam tali, etiam si vena tali longissimè distans sit, quam vena cubiti, ac proinde intelligerem Græcos posteriores aliud quid considerasse, vltra mentem Galeni, videlicet obseruationem & experientiam, quòd nunquam profecerint venæ sectiones in prædictis inflammationibus ex talo factis: vnde tamen ratio obseruationis dependeat, forsan ex priuata ratione anatomica depromitur, quia istæ partes inter reliquas, quæ in hoc situ sunt, sunt pendentes, à suis ligamentis, & non insistunt quemadmodum reliquæ partes. Cuius dependentiæ causa fit, vt in inflammationibus testiculorum maximè in principio iuuet venæ sectio ex cubiti vena. Nam qui in secarunt tali, in immensam inflammationem testiculum principio venam deduxere.

QVAESTIO VIII.

De vteri inflammatione & alia à priori.

QVAERITVR vtrum in hac inflãmatione prius vtendum sit medicamento purganti, vel fomentis quibus spiritus crassus attenuetur & cutis fiat rarefactio: quòd priùs fomentis sit vtendum, patet, per methodum Galen. lib. 14. Metho. cap. 7. vbi sic inquit, indicatio curationis communis omniũ est, vt quod præter naturã in loco continetur vacuetur, & spiritus crassi attenuatio subsequatur: vbi tantum vult Galen. habendam esse rationem affectus, & partis patientis, & viscerum quæ priuatis medicamentis corroborari debent. Patet etiam, quia ex eodem Galen. lib. 13. Metho. 11. his partibus laborantibus non est vtendum medicamento educente, vel subducente, quia fit ad vterum maior humorum præcipitatio. Sed his non

obstantibus verissima est opinio Hipp. lib. de natura muliebri, vbi docet. Vbi sic se habuerit, mulier purgans medicamentum deorsum bibendum dato, postea fomento adhibito aqua calida lauato. Ergo prius medicamento educenti vtendũ est: & ratio deducitur, per Galen. lib. 8. Methodi capit. 4. cum inquit, quòd si his quæ obstructionem demunt vtaris ante totius corporis euacuationem, tantũ ab est: vt obstructionem demas, vt maiorem fluxionem cõmoueas. Sed huic quæstioni satisfacit quidã neotericus dicendo duplicem esse inflationem vteri, quędam est ex causa primitiua & pro catartica aborta, videlicet ex nimia refrigeratione, in qua propter suos labores solent incidere mulieres, & ista non indiget expurgatione, quia quouis suffumigio dissipabitur. Altera est inflatio quæ ex abundantia humoris oritur, vel dispositione scirrosa, & talis indiget purganti medicamento, sed pace istius viri nihil dixit, quia exiguas noxas natura corrigit, & ista leuis refrigeratio nec curatiõe indiget, sed fomentis leuissimis, dissipabitur. Præterea nõ percepit in quo cõsistat difficultas, videlicet, an medicamento vomenti, aut subducenti, sit vtendum: contrariatur Galen. expressè, quia lib. 13. Methodi capit. 11. vult in his partibus si laborent vomitu vacuandos: at Hippo. vult medicamento deorsum purganti vtendum esse. Pro cuius rei explicatione aduerte doctrinam Galen. libr. de præsagatione ad Posthumũ: huiusmodi malum aut prouenire ex fluxu totius corporis, vel noxa in proprio vtero consistente, si solum in proprio vtero consistat, medicamento deorsum purganti, vtendum non est, sed vomente si vero ex toto vtero noxa communicetur humorũ; educente pharmaco deorsum euacuatio est exercenda, quia tunc ex toto purgato, euacuatione vniuersali possumus vti, quę fit per locum communem.

QVAE-

QVÆSTIO IX.

De furore vteri exhortatio.

IN furore vteri hāc exhortationem voluimus facere, an ſit calidis & ſiccis vtendum. Et quod his non ſit vtendum patet, quia cum vehemens deſiderium ſit coheundi, ex caliditate & pruritu vteri ex ſententia AEtij, potius præhabitis vacuationibus, frigidis vtendum. Quòd probatur, quia hæc affectio ſimilis priapiſmo eſt, quæ licet non ſit affectio calida in iſta, vtimur medicamentis frigidis, vt patet per Galen. lib. 14. Metho. capit. 7. in fine. Sed alia ex parte obſtat AEtius tetrab. 4. ſerm. 4. cap. 74: qui in fine capitis vtitur nitio & Affronitro. Alij vero poſteriores vtuntur Ariſtolochia. Cui dubio dices in hac paſsione quædam applicari gratia attemperandi intemperiem vteri ad attemperandū vterū. Quibus vtendum eſt in principio. Alia vero admoueri ad extrahendum ſemen calidum, quod titilat, & vexat, & ſolet dementiam excitare. Et his non licet vti in principio, ſed in fine & præſertim in dilirātibus: ſolent enim mulieres, quæ hoc affectu capiuntur delirare, & hoc confirmatur ex AEtio citato, cum inquit, & ſi lauacrum ex his componas, facili negotio aliquid licoris excurritur quo ſedatur accidens.

QVÆSTIO X.

De vario mutu vteri.

VTRVM liceat in diuerſis motibus vterinis quas tentat, ipſum manibus trahere ad locum priſtinum talis quæſtio dependet ex eo, quod debent Medici ſcire vterum ad varias corporis moueri ſic partes, vt dixit Hip-

poc.

poc.lib.2. de morbis muliebribus,& lib.de natura muliebri,sæpè cum dixit si vterus ad iecur moueatur suffocationem comparat,si vero ad cerebrum nasum inflammat, si vero ad coxam claudicationem, si tamen ad vesicam suppresionem & difficultatē vrinæ cōciliat. Quibus suppositis clara res est tunc medicum artificium operaq; manuali vterum auocare debere, vt tanta mala non excitet, quod etiam insinuabat. Plato vt refert Galen.lib. 6. de locis cap. 6. qui appellabat animal vterum, quòd tantis motibus moueretur, & inde vetulæ arripuerunt ansam & occasionem, vt aduersus Medicos audeat dicere diuersis varijsq; motibus vterum moueri & pugnant maximè cum habeant sua ex parte tantos authores. Cui dubitationi breuiter dicendum Hippoc. lapsum infantilem habuisse, circa hoc. Nam vterus non tantis motibus mouetur, nec tam longinque, sed sua communicatione diuersas partes opprimere halitibus & vaporibus, per neruos, per venas, per arterias solum modum strangulandi conciliat. Vt clarè Galen. insinuare videtur, loco citato, quis enim negare poterit impensè vterum litigatum tam varia loca posse petere, qui dum fœturam continet solum Epigastrij regionem occupat, ergo imposibilis est eius accensus: qua de causa melius erit vt fomentis suffumigijs, præhabitis euacuationibus, curetur quā manu impirica aliquid dolorosum committere, vnde nouum malum subsequatur, nec deinceps Medici periti fidem mulierculis adhibeant, nec audeant scribere vterum ad occipicium ascendere, quod si Hippocr. id confirmare ausus est, forsan laconicis verbis vsus per accensum intellexit communicationem, & consensum, & si Galen. expresè non ausus fuerit Hippoc. reprehendere, forsan, ne contumeliam tanto faceret viro & forsan tanquam redediculum omni sit.

QVAE-

QVAESTIO Vnica.

De vtero gerentibus.

DE vtero gerentibus si aliquo morbo acuto corripiãtur, an venæ sectio ex basilica vel cephalica sit faciẽda, maxima dubitatio est, aliqui existimarunt, ex basilica: quia hæc est, quæ magis è directo solet affectiones cordis & iecoris prospicere, sed febres, continentes, quæ in vasibus maioribus consistunt, circa has partes versantur, ergo semper ex basilica facienda venæ sectio est: & ita Galen. in morbis magni periculi existimabat, cito, tuto, & sine dolore à Medico operandum quidquid sit agendum lib. 14. Metho. cap. penultimo, sed citius noxa reponitur ex basilica, ergo ea est prius secanda. Præterea in iuuenculis solet contingere aborsus ex copia sanguinis, ex Auicenna 21.3. cap. de causis abortus, sed in his citius plethora deponitur ex basilica, ergo basilica secanda est. Antecedens adeo manifestum est, ex principio, vt quotidie contingat, & sępè mihi obtigit, priuatim in vxore agricolę, quæ cum non solum bis, vel ter, abortum pateretur tertio & quinto mense, sine aliqua causa manifesta, ex meo consilio ille vena secta fuit tertio mense, & cum iterum quinto mense in toto corpore persentiret, grauitatem, iterum illi venam se cui, ex quibus vacuationibus adeo melius se habuit, vt ex vberatem admirandum, & pulchrum puerum non mense emiserit. Et nobis cum, bene factum, vt vsque in hodiernum diem nostri non obliuiscantur. Sed his non obstantibus, cum quibusdam iudicarem faciendam esse phlebotomiam ex vena communi, & probatur è communi omnium ratione, quia nihil magis accelerat abortum: quam defectus nutrimenti, sed ista vena basili-

ca secta citius partes vtero gerentis & fœturæ innaniuntur, ergo non est secanda. Maior nota est, ex Galen. libr. 5. Aphorismorum 30. illo, mulieri vtero gerenti si sanguinis misṡio fiat, contingit abortus, Galen. in commentario reprehendit eos, qui in totum denegarunt sanguinis misṡionem: sed non laudat eos, qui non eligunt locum, vnde commodius fiat sanguinis misṡio. Ita etiam lib. 5. aphorism. 21. Et idem censet Cornel. Celsus libr. 2. capit. 10. cum dicebat existimauerunt antiqui, nec grauidas, nec pueros phlebotomandos esse, sed vsus aliud quotidie nobis ostendit, vt alias obseruationes addamus, ad quas curantis consiliũ dirigi debet, istę autem obseruationes colliguntur, ex venæ commoditate & distantia, vena enim magis distans, eligenda est, quæ minus alteret fœtum, nec ipsi alimentum subtrahat. Et huius sententiæ fuit eruditus mercator in apendiculo quæstionis de venæ sectione in vtero gerẽtibus, pro morbo acuto: & ita infero nõ quouis casu à Medicis tentandam hanc esse vacuationem, sed in morbo acuto, & potisṡimum primis mensibus, vt colligitur ex modo loquendi Hippoc. in superioribus sententijs allatis. Sed videtur huic nostræ doctrinæ obstare Aristot. libr. 4. de generat. anim. cap. 8. cum inquit, sed cum fœtus magis ac magis crescit, plus excrementi superest, absumiturque minus. Ex quo loco colligitur, quòd si fœtus quanto maior est minus absumit minori alimenti quantitate indiget, & per consequens maior fœtus magis, & melius poterit sufferre euacuationes: aliqui dicunt, Arist. intelligendum esse facta comparatione cum quantitate, quæ attrahitur: quia in posterioribus mensibus maxima quãtitas attrahitur, & ideo videtur minus absumi. Sed ista solutio non displecet si asṡignaret causam, quare cum fit maior fœtus, magis alimenti superest, dicere posṡumus hoc non solum euenire, ex parte robustæ facultatis fœturæ, sed

ræ, sed ex parte facultatis mãmarum, quæ cum habeãt maximum consensum cum vtero propter venas ex regione vteri ascendentes, langores mala, affectus & cũ cõicant robur in vno sentitur, in altero malũ splendescit. Et ideo dixit Hipp. lib. 5. Aphor. 38. si mulier vtero gerenti de repente mãmæ gracilescant fit aborsus si dextra, fit aborsus maris, si sinistra fit fœminæ abortitio.

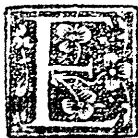
QVÆSTIO Vnica.

De hæmorrhoidibus.

TRVM antiquæ hæmorrhoides possint curari sine alterius permansione, vel absq; hoc, quòd vna relinquatur vt magna quæstio est. De qua neoterici locuti sunt, inter quos Valesius fuit qui lib. 8. contro. 6. eam elegantissimè disputat, & sic totum negotium illi referam: tanquã antiquo, & in controuersis quas ipse arripuit disputandas peritiori. Solum aduertendo, quòd Hippoc. lib. 6. Aphor. 12. intelligitur (quando inquit, si vna non seruetur, periculosum est, ne in hydropem transeat vel melancholiam) de his qui probum corporis habitum patiuntur, aut alicuius partis videlicet iecoris, vel lienis, debilitatem habent. Talis enim per vnam hæmorrhoidum emanantem resarcitur. Et ita sentit Galen. in cõmẽt. & colligitur ex plurimis historijs Hippoc. libr. 1. & 3. epide, in quibus vrina nigra saluauit ægros: & si in his aliqua hæmorrhoidis appareat melius multo liberari poterant, & in his morbis, quartana, mania, siue leucophlegmatia, siue mania, hydropos, lienis obstructio, epilepsia: & sic inter autores grauissimos veluti apud Auicen. 1. 3. c. de melancholia, pro finali remedio habetur hęmorrhoidam prouocare, &

sic AEtius fallitur, dum sentit aliter vertendum esse Hip. poc. loco allato, & ita sentit bene euacuato corpore, posse quemuis sanari absque hæmorrhoidibus: quæ doctrina nisi in corpore optimè sano locum non habet, & hactenus de hac quæstione.

QVÆSTIO I.
De Ischiade & coxendice.

GREGIA quæstio est circa venæ sectionẽ in hoc morbo ex qua vena debeat fieri, Gale. lib. de venæ sectione, cap. 18. docet leuari hunc morbum facta venæ sectione ex poplite, vel ex talo, adeo vt dicat vna die plurimos sanasse facta venæ sectione tali, & ratio dictictat, quia sicuti partes supra renes distantem habent consensum cum venis crurium, & ita partes infra renes distantem habent consensum cum venis brachiorum: ergo vena secanda cruris & non brachij. Idem colligitur ex Galen. lib. 13. Metho. cap. 5. cum inquit, vno crurium laborante reliquum scarificabis, ergo si coxa laboret vena secanda est poplitis. Contrarium confirmat AEtius tetrab. 3. serm. 4. cap. 1. vbi docet expresse multo maiorem vtilitatem in coxendicis affectibus sentiri, ex brachij venæ sectione, quàm ex ea quæ in cruribus secari solet. Idem Paulus lib. 3. cap. 77. sed non solum isti authores pugnant cum Græcis, sed ipse secum pugnat, nam libr. 10. de composi. per locos capit. 2. inquit, tanquam igitur maximum commodum sit, non solum per initia venam secare ex cruribus, sed ex cubito, in qua difficultate maximè & attentè locutus est Donatus Antonius ab Altomari, qui sentit in coxendicis veterato dolore si vires sufferant, sanguinem detrahendũ esse ex

talo, in recenti vero viribus haud quanquam robustis detrahendus est ex cubito. Sed quanuis acutè locutus fuerit non tetigit negotium, & rem: nam quanto dolor. Inueteratior sit, tanto magis attrahet: sed quòd facit ad rem necessario explicandum est, quare Galen. lib. de sanguinis missione citato docet expressè eadem die plurimos sanasse ex sectione venæ tali, & lib. 10. per locos sentit prius venam secandam cubiti. Certum est, quod in his doloribus Galen. eadem die non fecit duas euacuationes, crediderim, ergo in tanta authorum cõtrouersia partes infra renes, & si omnes non sint ambiguę nihilominus iuuari ex venæ sectione facta in brachio, quia maior simpathia est, & consensus vasorum ab inferioribus ad supera, quàm vice versa, quod insinuabat, Galen. lib. 13. Metho. cap. 5. cum dicebat vno crurium laborante reliquum scarificabis, vel brachium: itaque licitum est medicum eligere pro diuersa temporis constitutione, pro maiori, & minori reuulsione, quanuis istarum venarum eligere & ratio istius est, nã venæ tali sunt venæ particulares, quæ non correspondent venis maioribus, sicuti cubiti venæ, quæ magis est directo correspondent, certum est, ita fieri reuulsionem in sectione venarum tali, in affectibus infra renes sicuti ex venis cubiti in affectibus superioribus, nisi ex conditione venarũ, aliud promanaret, vt superius in quęstione de menstruorum suppresione disputauimus. Sed altera difficultas in hac parte insurgit, quæ est veluti apendiculum istius quæstionis, ex qua vena tali debeat fieri venæ sectio an a uena interna, vel externa, communis enim opinio est, vt in his affectibus fiat venæ sectio ex vena interna. Ita Hippo. lib. 2. de morbis titulo proprio de harum partium morbis i[illegible]quit, secare vero interiora tales venæ communicant. Cu[illegible]m vasis maioribus, à quibus fit partitio horum vasoru[illegible], & AEtius loco allato propriè dicit faciendam esse ver[illegible]æ sectio-

ctionem ex interioribus, Rasius libr. 9. ad Almansorem, insinuat facta venæ sectione, ex cubitu eiusdem lateris postea secandā esse venam sciaticæ, vbi per venam sciaticam intelligunt exteriorem, vena enim interior tali saphena dicitur. Et ita insinuat Auicenna loco peculiari 22.3. tract.2.capit.24.§. & scias quòd phlebotomia sciaticę venæ est magis iuuatiua, quam saphenæ, nisi sit dolor extensus ad partem syluestrem, quo loco clarè Auicenna insinuat distinctionē inter vtrasq; venas inferiores, aduertit tamen magis proficere venæ sectionem sciaticæ quam ex saphena: etiam si sint ramij ex vena interna vtriq; : sed consignat causam discriminis in eo consistere, quia sicut in ægritudinibus longis iecoris magis proficere solet venæ sectio ex saluatela, quam ex vena brachij. Eodem modo in his morbis se habet vena externa cum interna. In qua pensitatione non piget tantillum in morari cur venarum sectiones particularium soleant proficere in morbis longis, vt insinuat Galen. lib. de sanguinis missione, cap.23. quanuis capit. 14. exigue vtilitatis earum sectiones existimet. Huius ergo vtilitates causam sæpè in administratione anathomica exhibuit meritissimus noster professor Cosmus pastorius Methinna, dicens in eo consistere, quia cum in plurimo tempore pauca sanguinis quantitas extrahatur, fit maxima commotio, quam desiderant morbi longi pro sui exturbatione. Solent enim morbi cronici magnis perturbationibus sanari, vt quotidiana experientia nos docet, sed si quæras conciliationem Græcorum cum Arabibus, Auicen. citato loco excusat se ab huiusmodi conciliatione, dum dixit Galen. non attigisse, nec cognouisse talem vtilitatem.

QVAE-

QVÆSTIO II.

De morbo coxendicis.

VTRVM in hac pasione vtilior vomitus sit subductione, grauissima quæstio est? nam à maioribus & antiquioribus habemus potius subductionem & euacuationem per aluum magis competere, testatur Hippoc. pro ratione regionis lib.4. Aphor. aphor.18. illo. supra præcordia dolores &c. & Aphor.20. cum inquit non febricitantibus si tormina acciderint &c. genum grauitas & lumborum dolor purgatione per inferiora indiget. Præterea ratione naturæ humoris, nam in his morbis vel chiragra, vel podraga peccãt humores crasi, & lenti, qui indigent, vacuatione per inferiora imo sua natura, talem euacuationem expostulant, docente Hippo. & Galen. lib.4. Aphor. 4. vbi in hyeme vetant supernas vacuationes, quia redundant eo tempore humores crassi & tenaces, & eãdem sententiam confirmat Hippoc. in superioribus sententijs, in quibus qui purgãdi sunt per superiora præcauet hyemem & qui per inferiora præcauit: æstatem, ergo in sciatica & coxendicis morbo, euacuatio per vomitũ non conducit. Sed experientia in contrarium instat, coxendicos iuuari vomitu. Ostendit Auicen.22.3. tract.2. cap.5. & capit.7. & cap.24. Cum inquit, & iam diximus, quòd vomitus magis iuuatiuus est, quam ventris solutio. Idem insinuat AEtius tetrab.4. citato, cap.1. cuius firmissimæ experientiæ ratio est, quia vomitus vacuatione non solum fit humoris eductio, sed fit vacuatio cum maxima violentia, qualem requirit humor intrusus in iuncturis, sic cõtingit in sternutamentis, vt morbi difficiles, quantumuis dicisi sint, à regione cerebri isto motu curentur, vt sunt morbi vterini, ex Hippo. lib.4. Aphor.35. & 45. ergo vomitus valde iuuatiuus

tiuus est,& præstantior vacuatio. Idem confirmat Galen. libr. 10. de composi. secundum locos, cap. 2. cum inquit, sed schiadicis auxiliatur magis vomitus. In qua controuersiã breuiter dicendum in sciatica magis conuenire vomitum, sed si vomitu non rectè succedat non cessandum do nec vtamur vacuatione per inferiorem ventrem, referente AEtio tetrab. 4. vltim. sed quid dicendum sit Hippocr. locis citatis, breuiter dicendum, vel asserendum: cum Auicenna loco notato, in cap. 24. priuatam considerationem habendam in sciatica vtendum ijs esse, vomitu ne medicamento subducente maior fiat commotio, quia locus sciaticæ proximus est vijs per quas fit subductio, & hac de causa consulendus vomitus est in hac passione, non quemadmodum aliqui faciũt præmissa subductione, sed cum prius vomitu reuellant, & conatu vomendi ex turbet, humores in sciatica contentos, post quem vomitum aduertant medicaturi hoc malum vt cum resoluentibus moderatè vtantur astringentibus, & siccis, corroborantibus medicamentis, authore Paulo loco citato in principio quæstionis.

QVÆSTIO I.

De morbis iuncturarum.

VAERITVR vtrùm in his morbis liceat vti medicamentis purgãtibus fortioribus, quã quæstionem mouet Matthæus de Gradi libr. 9. ad Almansorem cap. proprio, Rasis ergo loco notato vtitur appocemate purgatiuo statim in principio, quòd legitimè componitur ex medicamentis quæ bilem & pituitam purgant, quam insinuationem seruant omnes Medici, periti, sed eandem sententiam confirmat Auicen. 22. 3. tract. 2. cap. 7. circa princip. cum inquit, & in

cipe areforti, si non prohibeat maturatio crassitudinis materiei vbi irridet aliquot Medicos antiquiores, qui cõtrariam sententiã fatentur, vt fuit Serapio, & Auençoar, qui tenent expresse in morbis iuncturarum dimittendas esse medicinas fortes, quia non sunt securæ: quam sententiam videtur ipse Auicenna confirmare capit. 8. in princip. loci citati, cum inquit, & non oportet, vt sit catarticum vehemens caliditatis, colliquat humores & fundit, ad iuncturas. Sed in principio vbi vrget, maior copia humorum fiet maior colliquatio, ergo eo tempore exhibendum nõ est. Grauis difficultas est, certè & istam sententiam cõfirmat AEtius tetrab. 4. sermo. 3. capit. 3. vbi docet, in his morbis veluti in chiragra podraga vacuationes paulatinas esse promouendas, sed tales non fiunt medicamentis fortibus, ergo forti medicamento non est vtendum in his. In qua quæstiione, certè non solum aperienda est controuersia inter Auicennam & Serapionem, sed inter Auicennam cum seipso, proinde dicerem Auicennam per medicamentum forte cap. 7. citato, intelligere fortè debile, vel in maxima quantitate, & viribus & facultatibus debile: quòd ex eo comprobari potest, quia Rasius instituit medicamentum ex mirabolanis, & his similibus in potione, & apozemate maximè quantitatis, clarum est quod Auicennã tam paucis lineis non sibi debet contradicere: ex cuius quæstionis dissolutione & conciliatione colligit Donatus circa vsum hermodactilorum quid sit tenendum: quam difficultatem mouet Abthomari in praxi, qui tenet hermodactilorum vsum suspectum esse, & medicamentorũ siue pillularum vel electariorum, in quibus hæc medicina recipitur, quia hermodactili quibus passim vtimur, nõ bene sunt hermodatili, sed colchici Græcorum quòd medicamentum strangulatiuum est, docente Dioscoride capit. proprio de colchico, sed ista sententia nõ obstãte quã-

Q uis

uis suspectum medicamentum sit, credo nos posse vti eo loco hermodatilorum, probo ita inquit Dioscorides hæc medicamenta strãgulare siuia alimenti sumatur, secus est via medicamẽti, nam hac ratione correctum potest exhiberi. Præterea omnia genera vulbaceorum quæ vomitiua sunt nisi corrigantur, sunt strangulatiua. Vt clarè patet de Ornitogalo de hemenocalo, de Iacintho, de narciso, de satirionibus, in suis capitibus ex Dioscoride, ad quorum vsum priuatam insinuauit Dioscorides præparationem, & correctionem, vt habet Mesues in canonibus in teoromate secundo, quali correctio paratur: cum medicamentis contra flatum vt salgemate, vel vino cincibere simul cum cortice citrij, talis autem præparatio fungorum generi ascribitur, veluti agarico, de quo plura capit. ꝓprio ad inuenies. Sed qui securius voluerint subducere, consulerem: radice hemorocali vti, quæ non ita venenosa est, & eius subcedaneum egregium: vt tradit Stragius quem secutus est Leonicerus in Dioscoridem capit. proprio de colquico.

QVÆSTIO II.

De morbis iuncturarum.

VTRVM diuritica conueniant in morbis iuncturarum, in qua quæstione illud, prius supponendum à nobis, sermonem non haberi de doloribus à causa calida, quia augentur, & quod magis est morbos renales relinquunt: quia eorum frequenti vsu renes plus iusto alterantur, qua ergo de causa tantum de doloribus à causa frigida ortis disputandum est. Rasius lib. 9. ad Almansorem testatur, iuuari artriticos cum sani sunt diureticis, quòd eleganter confirmabat Auicen. 22. 3. capit. de solutione horum,

rum,cum dicebat,& fortasse iuuantur diureticis, & ratio est,quia deuertunt materiam, & eam consumunt, ne ad iuncturas accurrant.Sed altera ex parte videtur, quod in his non conueniant diuretica, quia sæpè Auicenna cap.8. allegato loco dicebat, & de his quæ magis iuuare solent sunt stiptica, sed ista astringentia medicamenta maximè opponuntur diureticis,ergo diuretica omnino vitanda sunt. Propterea omnia quæ colliquant medicamenta, & quæ virtutem fundendi habent euitanda sunt, in morbis iuncturarum, ita dicebat aggregator medicinarum, sed diuretica sunt huiusmodi,ergo non cõueniunt in morbis iuncturarum: nec alia de causa alimenta optimæ concoctionis laudantur sine potus quantitate, nisi vteorum cursus euitentur.Præterea quæ substantiam friabilem nascuntur vt acmiglum,farrum,& reliqua similia laudantur,eo quod succum generant adhærentem, nõ fluxilem, ergo nullo modo diuretica competunt. Qua ergo de causa solum vnica conclusione Gerardi satisfaciendum puto, rarò diureticis vtendum,& si vtamur solum vacuato corpore cuius conclusionis ratio est,quia semper in his morbis & vt plurimum miscentur calidi humores cum frigidis,qui causant penetrationem, qui à prædictis medicamentis nnuquã iuuantur. Præterea ipse Auicena voluit significare cum dixit, & forsan à diureticis iuuantur, quasi significaret fortuito & à casu posse iuuari diureticis.

QVAESTIO III.
Et penultima.

VTRVM in morbo articulari competat vinum potissimum in frigidis morbis,de quibus volumus vt hæc nostra disputatio intelligatur: vt superius diximus,

ſiquidem tantum prodeſt vini abſtinentia, in calida artitride, vt Alexander Tralianus lib. 11. clarè fateatur ex tali abſtinentia nunquam ægros reincidere in morbum articularem. De frigida, ergo artitride loquendo Auicenna 21.3. tract. 2. capit. 7. expreſsè concedit eis vinum, licet in pauca quantitate, AEtius tetrab. 4. ſerm. 4. cap. 83. vbi docet abſtinendum à vino, præſertim nigro, ſi poſsibile eſt, ſim minus fuluo vtendum eſt, in pauca quantitate, ſed ex altera parte videtur non poſſe his vinum concedi. Inter plurima quæ neruos magis offendere ſolent vinum eſt, ſed iuncturæ partes neruoſæ ſunt, ergo his vinum concedi non debet: & hinc eſt, quòd nec in Gallico morbo nec alijs ſimilibus morbis vinum concedi poſsit: vires animales tentat, docente Galen. lib. 1. de ſanit. tuenda. cap. quarto, & ita Auicenna loco notato ad finem capitis dicebat, & ſi poſsibile eſt à vino abſtineat, vſquequo ſanetur, & poſtea per quaternionē. Et tandem expreſſa confirmatur experiētia, ſenes leuatos fuiſſe & præſeruatos ab hoc morbo qui omnino vino ſe abſtinuerunt, & nec hoc magis in calida quã in frigida, quia vt ſuperius diximus ferè nulla artritis reperitur, in qua calida materia cũ frigida nõ reperiatur mixta. Breuiter ergo exiſtimarem in hac querela dicendum abſolutè, nec in vna nec in altera artitride poſſe vinum proficere, niſi in plus iuſto aſſuetis: quam doctrinam ex eo confirmamus, quia cum timore & graui præmeditatione antiqui concedere vinum in artritide, ſed in anſuetis, neceſſario aliquid condonandum, ne cruditates augeãtur quæ ad iuncturas facilè ſe ſe cõuertant. Vnde Hippoc. in doloribus capitis grauiſsimis non cõceſsit vinum niſi in aſſuetis lib. 3. de victus rat. in acutis 47.

SED adhuc inſurgit maxima difficultas, quod vinum in his magis competat? an vinum nigrum, vel flauum, aut album? pro cuius quæſtionis diſputatione & meliori intelli-

telligentia aduerte, quinque differentias vinorum ab antiquis fuisse notatas, quas notat Galen. lib. 3. de victus ratione in acutis comment. 1, videlicet ex calore, ex gustu, ex consistentia, ex odore & ex virtute: & istæ omnes differentiæ in alias differentias partiri possunt, ex his ergo tantum ad nostrum propositum conducunt, differentiæ quę sumuntur ex colore, in quo hæc continentur differentiæ, scilicet album, nigrum, fuluum, flauum rubrum, apud nostrates vinum album tam dicitur de vino merè albo, quã de fuluo, & flauo, licet multum qualitate differant, nam merè album ad frigiditatem declinat, fuluum verò & flauum, calidissima sunt, ex lib. 12. Metho. cap. 5. & loco citato plurimis cõmentarijs. Quibus suppositis videtur quòd vinum album sit propinandum, probatur, quia maximè siccat per vias vrinæ euacuando, vt docet Hippoc. lib. 3. de victu acutorum, comment. 6. Idem confirmat AEtius tetrab. 3. serm. 4. cap. 33. cum inquit, vinnm quam minimũ tenue & fuluum & non nigrum debet exhiberi, sed flauum & fuluum magis accedunt colore ad vina alba, ergo potius vinum album est propinandum, vel fuluum & non nigrum vel rubrum. Cuius sententiæ sunt omnes expositores Auicennæ loco allato, & interpretes Rasij lib. 9. ad Almansorem, cap. de morbis iuncturarum. Et probatur communissima experientia, quia artitrici, & podragi, maximè lędunturvini albi vsu, & multo melius se habent vino nigro, & ita apud Hispanos pro risu habetur exhiberi vinum album, in omni morbo iuncturarum. Quid ergo tenendum sit in hac difficultate? dicendum breuiter est. Primò, vinum album antiquorum aliud esse à vino albo nostro, quod propriè album non est, sed fuluum, & valde penetrans, & calidum, & hoc incommodius est vino albo antiquorũ, quia plus iusto penetrat, & ob istam causam in morbis iuncturarum non conuenit. Secundò

dicendum in nostra regione vinum quod maximè conuenit est vinum rubrum, clarum vel album, quod acerbum est, & non maximè nutrit, quod insinuat Manardus lib. 7. epistolarum, episto. 4. quòd si dicas AEtium vsum fuisse vino fulbo, vtitur in minima quantitate & in sua regione, aliud commodius vinum non reperiebatur, & eligit illud potius quam vinum nigrum crassum, & ita manet soluta ista quæstio.

QVÆSTIO Vltima.
Et noua in artritide.

VTRVM competat balneum, in quo medicamento integrum caput fecit, Auicen. 21. 3. tract. 2. cap. 14. quo capite ita inquit, Balneum aquæ calidæ, & humidæ non conuenit, quia plus iusto colliquat, melius est, vt sit calidæ & siccæ naturæ in quo aluminis, vel nitri, vel sulphuris, aliquid decoquatur, quo cap. voluit sentire Auicenna balnea introsa & aluminosa, vel sulphurea melioris condictionis esse, & magis proficere, quam sententiam confirmat AEtius tetrab. 3. sermo. 4. cap. 44. statim initio. Sed alia ex parte videtur, quod his non sit vtendum, quia semper vt diximus hic morbus miscellam habet vtriusq; humoris, & si ista balnea exsicent calorem ad augent. Præterea quod non conueniant ex eo colligitur, quia in his maximè oportet sedare dolorē, sed si sedatio doloris magis acquiritur balneis calidis & humidis, ergo eis vtendū: sed breuius quo posimus hinc quęstioni satisfaciendū his cōclusionibus. Prima conclusio in morbis iuncturarū sine febre: præhabita totius corporis vacuatione, ex sententia AEtij, & Auicennæ loco notato balnea aluminosa, & sulphurea vtilia sunt, dummodo fricatione in eis vtamur,

vt iun-

vt iuncturæ robur suscipiant. Secunda conclusio si adsit febris,& vehemens calor in his morbis sentiatur, sulphureum nec aluminosum balneum competit:istam conclusionem probat AEtius in eodem cap. circa med. cum inquit,qnòd si Balneum non adsit eis qui acrioribus humoribus molestantur,aquam tepidam dulcissimam infundere est necesse, in quo capite breuis apparet contradictio, AEtius paulo superius dixerat biliosis & gracilibus & cute nigra prædictis vtile balneum sulphureum esse intelligitur,si sine febræ laborent, & gutam non nimis calidam patiantur, quia in his, si febre non laborent arguit maiorem recescim in humiditatis. Tertia cōclusio, inartritide si fiat ex nodoso tumore & gipseo,minimè competit balneum sulphurium, vel aluminosum, aut introsum, quia eorum vsu magis impingitur morbus,& rebellior redditur,potius ergo balneum aquæ tepidæ conuenit, cuius doctrinæ ratio,ea potissima est, quia tumores scirrosi potius curantur humidioribus & moderate calidis, quàm medicamentis valde dissipantibus, ijs quòd tenue est facilè resoluitur, quòd lapideum & Gipseum magis induratur,probat Galen.lib.14.Metho.cap.6. probat libr. 2. de arte.cap.5.probat idem lib.5.de simpli.medi. cap.6. de curatione scirri, cum balnea sulphurea habeant facultatem dissipandi vehementem, merito in his non erunt ex vsu, cuius rei firmissimum argumentum habeo ex notissima experientia, nam quondam peritissimus noster Doctor Cosmus Methinna cū iter pararet, ad inuisendū dominnm Alfonsum de Fonseca, in balneis Ledesmæ, quem concomitatus, quia eius vestigia perpetuo in sequerer, forsan obtulit se ibi quædam monaca Auilensis quæ cum guta extoseis vexaretur ex iussu suorum medicorum,& quorundam Salmanticensium, placuit, & ingredi balnea prædicta, quam cum inspexissem gracilem satis pluri

mis

mis nodis in digitis scaturientem, rogauit vt meã illi mentem adaperirem, ego verò statim cõfugi ad nostrũ patronũ vt ab eo peteret, vt qñ illic fons medicinæ adesset vanũ videbatur si riuulũ cõsuluisset, sed illa adhuc instans magis ac magis, vt meã proferrem sententiã, animo iuuenili præcoci & nõ satis præmeditato consuli, vt balneum non assumeret, sed si posibile esset ne limites eius attingeret: quæ cum anxia redderetur monui, vt certius peteret cõsiliũ à nostro prædicto procero, & interueni quã citisime, vt illã inuiseret, & visa ab eo monacha, funditus balneum denegauit cũ præmeditatione & præuisione mortis: quæ cum tam à longè præmeditasset viã & alijs imperitis astãtibus fidẽ magis adhiberet ingressa balneũ, in secundo ingressu à balneo ad superos se cõtulit, vbi ne nodi nec gutta amplius illã molestarunt, aliã enarrassem historiã, ni legentibus morosus essem, de sacerdote amico qui contra nostrũ decretũ balneũ assumeret in eodẽ casu, à balneorũ egressu in villa balneorũ mortuus est. Et tandem istã nostram sententiã cõfirmat Auicen. Fen. 21. 3. tract. 2. vbi docet, similes artriticos nodosos curãdos esse, medicamentis emollientibus, ex medulis, gũmis, quorũ syluam vberrimã reperies apud Galen. 2. de arte curan. ad Glauc. cap. citato. Cu mqua difficultate in nostro primo tractatu mensionem fecimus, vt deinceps in simili casu medici, nõ audeant cõsulere balnea sulphurea vel aluminosa, quia eorũ animæ periclitabũtur & certè sine arrogãtia, illorũ vicem doleo, qui fuerũt in cõsilio prædictæ monachæ quorũ nomen taceo quia meritisimi fuerũt, & aliqñ Magistri, qui eo tẽpore cum essent aduersarij nõ penitendi professoris, si animo beneuolentia & vnanimiter associassent in suis cõsilijs, in tam grauisimũ errorem non incidissent, quorũ animæ requiescant cum dño, & ista nostra practica pias finem assequuta est.

SECVNDVS TRACTATVS DE FEBRIBVS.

Prima Quæſtio, De febribus Ephimeris.

Vtrùm refrigeratis liceat ſanguinem mittere.

LVRIMIS contingit ex refrigeratione meatus corporis obſtrui, & inde febrilem calorem accendi in humoribus. Hanc quæſtionem diſputat Valeſius libr. 7. controuerſiarũ 6. vbi tenet in refrigeratis abſolutè, qui habitum refrigeratum ſortiuntur, non eſſe ſanguinem mittendum, ſecus ſe habet in his qui ex refrigerio febricitant, propter occluſionem meatuum. Primò modo intelligitur Galen. lib. de ſanguinis miſsione 6. & ſecundo modo 8. Meth. 5. cap. 4. qua vſus diſtinctione grauiſsimus vir colophonem & coronam difficultati impoſuit. Sed poſſumus his addere, ſi forſan refrigerati non ſint diſpoſiti vt tranſeant ab Ephimera in alias febres. Tantum ergo volumus intelligi euacuandos hos eſſe, quoties ex Ephimeris tranſitus eſt in febrem putridam, ſemper enim adæquata remedia inquirenda pro morborum curatione, præſertim pro morbis mitioribus, ex Galen. lib. 5. Metho. cap. 12. & lib. artis medicæ, cap. 89. libr. 7. Metho. cap. 3. §. pro eo quod ex ſuperat medicamentum metiendum eſt, febris ergo Ephimera ni tranſeat in putridam frictio, vel aliqua pororũ apertio ſufficit, vt medeatur. Præterea aduertendum in refrigeratis non ſolum ſanguinem mittendum eſſe, ſed in his refrigeratis quibus aliquod

R ſym-

symptoma superuenit esatu dignum, ad refrigerationem, veluti morbus attonitus qui potuit fieri, vt sanguis plurimus per refrigerationem cerebrum consopiret. Præterea, si forsan aliquod pectoris obruptum est vas, ex vehementi impetu refrigerij, in his licet sanguinem extrahere, licet apophoricatiue: & si febre putrida non defatigentur, testatur Galen. lib. 5. Metho. 3. & lib. eodem capit. 12. de iuuene quem misit ad tabias.

QVAESTIO II.

De febribus Ephimeris.

Vtrum in febribus Ephimeris liceat vti aliquibus, medicamentis sudorem promouentibus.

QVOD sudore posint terminari febres & curari clara res est, quia ex sentētia Auic. 1. 4. trac. 1. de Ephimerarum terminatione loquens: dicit plures Ephimeras terminatas sudore fuisse, sed medicus tenetur imitari naturam quando à natura sudore terminantur, necesse est id medicus tutum insequatur, & sudores promoueat. Sed altera ex parte patet, febrem diariam non posse sudore curari, quia in ea nullus humor peccat, nec originem trahit ab aliqua causa materiali, nec sudore potest terminari, nec curari. Cui quæstioni breuiter dicendum absolutè febrem Ephimeram non curari sudore, nec terminari, nisi ratione dispositionis subiecti, nam si corpus chacochimicum sit, ex accensione spirituum, fit humorum coliquatio, & humiditatum, & ex eo patet, quia talia corpora frequentissimè, frigore & horrore capiuntur, vt docet Galen, lib. 2. de sympto. cap. 5. Sed tales facilimè per sudores curantur, ergo tales dispositiones sudoribus facillimè curari

possunt. Vnde sequitur immerito quosdam logicos neotericos magis quam in medica scientia expertos perperam reprehendere Galen.libr.8. Meth.cap.5.quoniam in febribus Ephimeris balneis vtitur aquæ temperatæ: nam licet febres Ephimeræ non trahant ortum ab humoribus nihilominus sunt corpora neutra,& chachomica,quæ cũ facilè tententur à febribus propter cutis dispositionem necessario cutis reseranda est, & in meliorem conditionem reducenda,si fortasse per sanitatem integram balneis fuere assueta,quia facili negotio sudores promouentur.

QVAESTIO I.

De modo victitãdi in febribus cõtinuis.

VAERITVR vtrum in febre cõtinua, vel continenti fructus veris,& æstatis conueniant: veluti sunt cerasa acria vel pyra assa,saltem ea, quæ sunt melioris conditionis: vt viridia prima quæ visuntur, aureata quæ pinticularia appellant, & inter pruna quædam damascena, vel monachorum, vel nigra,rotunda, quæ apud nostrates (Endrinæ) appellantur.In quorum fructuum vsu tanta increbuit consuetudo, vt procurandis febribus in fine veris,& toto tempore æstatis imprudens & parum versatus medicus sit, qui magnatibus hos fructus deneget. Sed quod nec his,nec alijs vtendum sit. Primo constat ratione communi, quæ desumitur ex Galen.lib. 1. de arte curatiua ad Glauco.capit. 8. & libr.11. Meth. cap. 9. cum dicit,& in morbis acutis, qui non extenduntur vltra septimum exquisita victus ratio instituenda est, sorbitionibus,ex cremoris ptysanæ, ergo fructibus in febribus non est vtendum. Deducitur secundo ex sententia Galeni lib. 2. de alim. facultatib. cap. 2. vbi

docet fructus omnes exiguam habere facultatẽ refrigerãdi magis humectãdi, & quæ duræ cõsistentiæ sunt in flatũ cõuertuntur, quę verò humidioris sunt, facilè putrescunt: ergo neutiquam nec vnũ nec alterũ in febribus fructus cõueniũt. Tertiò deducitur ex præhibita cõditione vniuscuiusque fructus, vt ad pyra deueniamus, quæ in multiplici genere continentur, docente Galeno lib. 2. de alim. facult. cap. 24. omnia docet Galenus in fine capitis ad differentiam malorum punicorum, copiosius præbere nutrimentum, sed ea, quæ sic copiosè nutriunt, non competunt in febribus continentibus, ergo vsque ad septimum diei finem pyra in morbis acutis non competunt: deducitur ex Plinio libr. 15. naturalis historiæ cap. 15. vbi docet omne pyrorum genus probum nutrimentum exhibere. Et ponderosum, & ægris omni modo negari, ergo non competunt. Et ista sententia confirmatur, quia si conualescentibus pira exhibeas, statim recidiuant, ergo non competũt, idem ferè Gale. prodidit, de prunis, nisi quod paucum alimenti offerant, ergo clarè colligitur, nec ex mente antiquorum, nec ex mente neotericorum posse offerri fructus in febricitantibus. Sed altera ex parte vsus frequens exhibendi fructus confirmat eorum vsum securum, præsertim vbi magis vrget cibi fastidium, quod in omnibus morbis periculosum cum sit, solum ex oblatione horum appetitus restituitur, docente Plinio loco allegato, hac de causa in quæstione præsenti videndum, an fructuum exhibitio competat: & quibus fructibus sit vtendum? pro cuius maiori interpretatione notandum. Hos fructus exhiberi aut via alimenti, vel via medicamenti; via alimenti verò exhibentur solum, nisi via medicamenti & alimenti, ita existimat Mundela libr. suarum Epistolarum 34. & ita insinuat Galen. libr. 2. de aliment. faculta. capit. de prunis. Quo supposito breuiter huic quæstioni dicendũ, inter fru-

ter fructus pro febricitantibus nos posse exhibere pyra, licet non quæuis, sed quæ minora & magis odorata, dummodo cocta, vel assa exhibeantur, vt refert Plinius loco allato possumus nos vti cerasis acribus, quia attemperant, & ventrem corroborant. Datur facultas vt vtamur prunis, in quorum genere licet non sint apud nos quæ damascena dicuntur, sunt pruna nigra, rotunda, quorum caro ossibus inhæret, vt refert Galen. lib. 2. de facult. naturalib. cap. de prunis, reliquis vero fructibus in febricitantibus non datur licentia, vt eis vtamur, propter humiditatem eximiam, quæ facilè putredinem auget: quos fructus orarios appellant, Græci, de quibus omnibus Boerius lib. 11. de re cibaria longè disputat.

QVÆSTIO. II.
De febribus continuis.

AN in febribus cõtinuis liceat vti victu magis crasso in febrium principio, quam cum vrgent? quã quæstionem disputat Valesius lib. 8. controuers. 2. & inter loca contraria Hippocr. quæ ex varijs locis constant, facit compositionem egregiam videlicet Galeni cum Hippo. lib. 1. Aphor. multis locis, vbi dixit in statu cibandum partius intelligendum esse, ratione morbi, & temporis. lib. 1. de victus ratione in acutis 23. in æstatu dixit pleniorem quantitatem ptysanæ exhibendam, cum dixit si os madiscat, docet intelligendum esse ratione fluxus humorum, quia in pleuritide in principio fit maior fluxus humorum, quia fit ab inflammatione in qua principium penes fluxus humorum constituitur. Sed pace tanti viri non quadrat nobis ista solutio: nam eadem esset ratio cibandi in omnibus inflammationibus internis, videlicet in inflammatione

iecoris,& renũ,quod est cõtra Hipp.li.4. de victus ratiõe init.11.in quibus in statu partius cibandũ proinde melior est solutio,communis,quæ docet in pleuritide plenius cibandum in statu,quia non seruat materiam ad vnam criticam expulsionem,sed paulatim fit criticatio.Secus se habet in morbis seruantibus materiã ad vnam criticam expulsionem,& cum in morbis thoracis vnica sola sit terminatio per excreationem,quæ paulatim fit, ipso tumore diminuto, cibum licet adaugere : vnde Galen. lib.11.Meth. cap.17. volebat in morbis thoracis,cibis potius quam medicamentis esse indulgendum. Sed restat scrupulum cuiusdam Braquelij adaperire, qui defendit in principio minus cibandum : tum quia humores sunt crudi : tum quia crapula in primis vijs consistit. Respondes in his morbis, qui à crapula ortum duxere,primo & secundo die à cibo abstinendum:non quia in totum à cibo sit abstinendum. Sed quia facta collatione cum victu horum temporũ,minus cibetur,sed si more antiquorum cibaretur, non appareret tenuissima cibatio : vel dices cum Auicen. omnem crapulam innanitione curari,qualis in primis vijs cõsistit, & febres Ephimeras plurimorum dierum excitare solet.

QVÆSTIO I.

De pręparatione humorũ in febribus.

TRVM inscindentibus, & attenuantibus debeamus vti perpetuo , pro præparatione humorũ? quam quęstionẽ ad aliã rem,quã sonat,trãsferũt,videlicet an fiat semper præparatio humorũ ante purgationẽ , quã difficultatem egregiè insinuat Manardus libr.13.Episto. sed quærimus vtrum tam in calidis,quam in frigidis præparatione

tione humorum sit vtendum. Attenuantibus & cindentibus calidis? quod semper attenuantibus sit vtendum. Primo colligitur ex Galeno & Hipp. lib. 2. Aphor. 9. illo quicunque corpora voluerit purgare oportet fluxilia facere, sed corpus fluxile non potest fieri nisi calidis, quæ habent vim fluxillem, & laxandi ergo semper attenuãtibus vtendum. Idem confirmatur autoritate Galeni lib. 1. Aph. 24. de febribus, cum inquit verum in acutis eadem die vel secunda die nisi arripias occasionem dandi origani decoctũ vel tragorigani, sed in acutis non potest dari hoc decoctũ nisi gratia præparandi humorem, quia calida sunt, ergo in quibuscunq; morbis hoc decoctũ propinandũ gratia præparationis. Istud vero facultatem attenuandi, & concoquendi habet ergo tam in calidis, quam in frigidis pro præparatione humorum vtendum est attenuantibus. Idem confirmatur authoritate Galeni libr. 11. Methodi capit. 8. vbi recensens omnes modos præparationis: recenset attenuationem, incisionem, detersionem, vtpote detersio lentis, attenuatio crasis incisio viscidis, debeatur. Et ista omnia calido debentur, ergo semper calidis facienda est præparatio & elegantissime dixit Galen. libr. 10. Method. capit. 10.

QVÆSTIO. III.
De vini exhibitione.

VTRVM vinum in febribus exhiberi debeat, dubium est, omissa virtutis imbecillitate, in qua in febribus syncopatis debet exhiberi. Quæritur vtrũ in febribus sine aliquo accidenti posit ppinari? in qua quæstiõe longissime & cũ maxima verborũ elegantia loquutus est Mũdela in suis epistolis 12. Epistola, vbi pro huius ppositi dissolu-

dissolutione aduertit contra multos medicos sui temporis arrogantes, in præsenti sermone nos non agere de vino nouo, trium mensium, quod & si magis frigidum appareat, corporis cruditatem mouet, dolores capitis, inflammationes, & crassos succos generat: sermo est de vino medio, quod in media ætate constitutum est secundum diuersarum regionum consuetudinem, de quo Galen. lib. 6. de compositione med. secundum locos, cap. de gargarionis inflammatione, & libr. 8. eiusdem operis pasim, concludit iste peritissimus auctor, quod in vehementissimis febribus prorsus denegandum. In pituitosis non in totum, sed circa declinationem aliquid exhibendum quam sententiam possumus confirmare ex Galen. lib. 11. Meth. cap. 9. circa finem. cum inquit febri, si mediocris est, & vires non sunt admodum validæ, balneum & vini potio competit, qui locus maximè à medicis animaduertendus est. Sed in huius vini exhibitione plura sunt à nobis aduertenda: Primum quod vinum debeat propinari. Secundum vero si illud ad manum non sit quod sit eligendum. Circa primum cum plurimæ sint differentiæ vinorum apud antiquos, vt patet ex superioribus, quæ ex colore, sapore & substantiæ modo considerantur, circa colorem certè intellexerim esse eligendum album antiquorum, quod ipsi aquosum, communes debile appellant, id tantum apud antiquos cognitum fuit, quæ sententia expressa Galeni est eodem cap. 9. in princip. §. in hoc tempore si vinum aquosum in febribus putridis exhibebis, idque omnes vacuationes commouebit. Idem confirmat lib. 12. Meth. cap. 5. in fine, vbi docet, pro medicamentis digerentibus, vel loco ipsorum vinum aquosum, licet eodem cap. pro syncope correptis vinum generosum concedat, hoc intelligitur gratia alimenti, quia syncope correptis tali indigent alimento, quod citò syncopem reficiat, & spiritum recreet,

sed cum

ſed cum apud nos aquoſum vinum non reperiatur, quod ſit eligendum clarè ex ipſis locis Galeni colligitur eſſe eligendum, quod exiguas vires habeat, tale autẽ vinũ Toletanum, & debile eſt in genere, quod nec gypſo conditur vel ſatis lymphatum ex longa mora commixtum, idque comprobatur ex lib. 7. Meth. cap. 6. in medio aquoſnm vinum voco, quod minimam aquæ partem ſuſtinet, & ita manet ſoluta quæſtio.

QVÆSTIO. IIII.

De exhibitione balnei aquæ dulcis.

QVAESTIO eſt an balneum aquæ dulcis cõpetat in febribus putridis? quã quæſtionẽ diſputat Conciliator in differen. 123. Mundela in Epiſtola 19. ſed nos methodicè proponemus iſtam quæſtionem. Pro parte affirmatiua eſt argumentum, quia balneum à toto corpore euacuat, veluti frictio, & diçta: ſed tales vacuationes cõpetunt omni tempore: maior patet ex Galen. lib. 4. Aph. 2. Secundò deducitur, quia inter indicationes, quas ſumme facit Galenus eſt vna conſuetudo, vt patet lib. 8. Meth. cap. vltimo. & mille locis: ſed antiquitus balnea maximè in vſu erant, vt patet per Galen. lib. de ſanitate, quia miras vtilitates comparabant. vt inſinuat Plinius libr. 31. capit. 2. & Ariſt. lib. 16. probl. probl. 23. ergo in febribus, balnea aquæ dulcis competuut: conſequutio patet per Galen. lib. 3. de victu acut. 6. cum inquit, lauandi aũt cupidos ſi bis, vel ter in die laues, non aberrabis, ſed in prægreſsis ſententijs loquitur in omni febrium putridarũ euentu: tam in ijs, quæ ex aliquo humore putri, quam in ijs, quæ ab inflammatione ortum ducunt, ergo balneum aquæ dulcis in febre putrida conuenit. Sed, quod balneum non competat, patet

ex eo,quia balneum coliquat,& attenuat, ergo potius fun dit humiditates per vniuersum corpus: vnde maximè dānabat lib. 10.Meth.cap.10.balnea in corporibus plenis. Dicendum ergo in præsenti difficultate, primo balnea aquæ dulcis maximè conuenire in febribus hecticis, & marasmodes,& in Ephimeris, quæ à causa procatartica ortum habent. Secundò dices balnea in febribus putridis conuenire,& maximè in febribus ardentissimis, ex quibus facilis transitus est ad hecticas,sed cum his conditionibus, toto corpore prius purgato,& vacuato, & apparentibus signis coctionis.Ita sentit Conciliator in differentia allegata,sed clarè insinuat Galenus libr.11.Meth.cap.16.in fin.& lib.3.de vict.acut.cōm.59.& idē lib.8. Meth. cap.4. Confirmat Galenus circa finem: vnde,& meritò libr.1. de arte curat. ad Glauconem,cap.de tertiana iussit in tertianis febribus posse nos vti balneo prehabitis signis coctionis.Sed in hac difficultate illud aduertere oportet in vsu horum balneorum maximè optandam, & animaduertendam consuetudinem, videlicet, vt qui per febres balneandi sunt assueti sint lauacris, aliàs cum difficultate conueniunt. Et ita confirmat Hippoc. libr.3. de victu acutorum 46. qua de causa Conciliator in differentia prædicta, tenet maximè nocere balnea his, qui non assueti sunt eis. In omnibus sua consuetudo requiritur, & ideo in Hispania periti medici parum assuescunt balneare ægros, quia ægri non sunt assueti. Antiquitus tamen apud Romanos frequens vsus balneorum erat: sunt & hodie in illis plura domicilia reperiuntur, in quibus Romani se immergebant. Sed pro nostro captu consulerem, vt in febribus biliosis, & si parum assueti sint, balneis, qui his febribus corripiuntur optimè posse vti, quia tota harum curatio maximè consistit in alteratione: vt refert Galenus libr.1.de arte curat.cap.citato.Et in his cau-

ſa & febris vnum, & idem remedium expoſcunt: vt refert Galenus libr. 10. Metho. capit. 1. balneum verò ſimul diſſoluit cauſam, & intemperiem aufert.

QVAESTIO. V.
De acidorum vſu, Noua.

VTRVM in febribus putridis per partem interiorē aſſumptis aſtringentibus liceat vti: eſt enim apud medicos frequens vſus horum veluti ſucco granatorum de acetoſa, de acetoſitate citri, & de roſis: quæ omnia manifeſtè aſtringunt. Quòd hæc minimè competant in febribus putridis, conſtat ex Galeno lib. 1. de victu acuto. 18. in cōment. ad fin. cum inquit, nemo auſus fuerit aſtringentibus vti, niſi aliquod ſymptoma euenerit, prohibent eorum vacuationem, quæ febrem accendunt. Quod his nō liceat vti, patet iſta demonſtratione, nam aut in febre putrida humores in totum putreſcunt, & tales omnino vacuationem deſiderant, teſte Galeno lib. 11. Meth. capit. 8. vel ſunt in via ad putredinem, ſed in his partim vacuatione, partim euentilatione vtendū, ergo his non vtendū eſſe docet Galen. lib. 11. Meth. cap. 4. & cap. 8. & melius lib. artis med. 89. ſed nec euentillari poſſunt aſtringentibus nec euacuari, & ita aſtringentibus in febribus putridis non eſt vtendum. Vnde Dioſcorides cap. proprio de malis granatis expreſsè condemnat vſum malorum granatorum in febrium putridarum euentu. Pro parte affirmatiua clarè cōſtat ex axiomate antiquo, quod contrarijs contraria medentur, ſed putrefactioni maximè aduerſant, quæ ſtiptica & adſtringentia ſunt: quia aſtrictio fundatur in frigiditate & ſiccitate: putrefactio vero in calore, & humiditate verſa tur: ergo in febribus putridis, quæ aſtringūt maximè cōuenire videntur. Cōfirmatur etiā, quia autoritate Gale. lib. 10.

de simpli.med.faculta.cap.de terra sigillata expresse concedit eam in febribus putridis, & pestilentibus. Tandem confirmatur ex communi omnium medicorum sententia, nam pro febribus tertianis malum granatum conuenit, quod laudat Galen.lib.5.Meth.cap.11.pro vlcere pulmonis in quibus vrget maxima corruptio, & malignitas: quam quæstionem longè magis, quam conueniat, disputat Mundela in suis Epistolis, Epistola 3. vt igitur ad pensum istam quæstionem componamus necesse est distinguere maximam esse differentiã inter medicamenta accida, acerba, & austera, siquidem quæ acerba & austera frigida, & sicca cum sint, ex lib.1. de simp.cap.4. sunt substantiæ terrestris, differũt ab accidis, quia tenuissimis partibus constant quędam, veluti est acetum, in quo manifestè partes calidæ sentiuntur, vt patet lib.1.de simpl.med.facult.capit.21. & sæpe. Quibus suppositis dicendum est controuersiam non versari circa medicamenta accida, quia cum sint tenuioris substantiæ, penetrant, cindunt & parum obturant, & simul penetrant attemperando: & ita Auicen.1.4.tract.2.capit.7. dixit de syrupo acetoso facere pro digestione vtriusque materiæ: & Galen.lib.8.Meth.cap.4. pro præparatiõe crudorũ succorũ laudat oximel siue ex sacharo, siue ex mele fiat, quæstio ergo versatur de austeris, & acerbis, de quorum vsu prorsus omnes peritiores detestãtur, & non sine causa inhabiles reddunt vias, per quas humores euacuandi sunt, & ita tenendũ est absolutè his medicamentis vtendum nõ esse, nisi aliquod graue accidens in febribus contingat huiusmodi, vel alui fluxus cum vlcere, vel vertigo pernitiosa, vel animi deliquium ex acursu humorum ad ventriculum calidorum, teste Galen.lib.12. Meth.cap.5. vel febris cũ purulentia, vel phthisi, vel febris maligna cum importuna nausea, vel vomitu, vt testatur Auicen.1.4.tract.2.capit.16. de vomitu, vbi vtitur spongia

aceto infusa ventriculo, admota: creber vsus etiam malorum citoneorum: quoties ergo talia accidentia cõtingunt quia sicuti alia curam sibi assiscunt, eis vrgentibus febris consideratio posponenda: quod si Galenus bolo armeno, smaragdo, & alijs astringentibus vsus est non in ratione astringentium, sed in consideratione facultatis alexitericæ qua pollent ista, aduersus malitiam humorum pestiferorum, qui varijs modis affligere solent.

QVAESTIO VI.
De modo vectitandi.

CVM ergo ad modum vectitandi tanta prudentia, & iudicio medicus constare debeat, vt Galenus docet lib. 8. Meth. cap. vltim. operæ pretium duximus in disputationem afferre: quo tempore citandi sint febricitantes, an inclinatione febris, vel adhuc ęgro calente? existimaue rũt, ergo plurimi neoterici adhuc calente ægro nos posse exhibere alimentũ, tum propter febris remissionem, tum etiam, quia calor mansuetus inclinationis iuuat alimentorum coctionem, quam sententiã probant autoritate Hippoc. lib. 1. de victu acutorum. 46. Cõfirmant etiam istam sententiam, quia obseruare integrum tempus remissionis periculosum est, ne æger antea deficiat, quia solet aliquando febris ipsa protrahi per spatium 24. & 30. horarum in quibus periculosum est in totum à cibo abstinere, vnde merito Galenus diatritariam sectam totis viribus persecutus est lib. 10. Meth. ca. 4. & lib. 12. Meth. Sed his nõ obstãtibus censerem per febrium circuitus, siue in febribus continentibus, siue in intermittentibus toto tempore accessionis abstinendos esse ab alimentis; quod absolutè: dixit Mippoc. lib. 1. Aphor. 11. vbi prorsus in omni hora acces-

sionis & toto tempore abstinendum à cibo iubet, quam sententiam confirmat Hippoc. libr. 4. de victu acutorum, comment. 40. vbi in potionibus, & aliorum administratione maximè fugit accessionum instantiam, id ergo vocabulum Græcum ostendit Paraxismus, quasi irritatio, & vehementia, vt quia eo tempore maximè afflicta natura est & irritata ad alimenti concoctionem nō oportet distrahere, cuius rei firmissima demonstratio traditur à Galeno libr. 4. de victu acutorum 4. citato. vbi docet, quod dum per viscera, & præcordia calor adest, nihil potest cōcoquere, sed corrumpere, quod si aliquando Galenus dixit calorem præter naturam concoquere intelligit ex suppositione, & potissimum circa cruditates quæ aliquando indigent calore præter naturam, vt dissoluantur, & exterminentur, vt fit in cōuulsis, in quibus si febris superueniat, facilè dissoluitur, teste Galeno lib. 2. Aphor. 26. & ob id ad cibandum grauiter pertimiscenda est accessionis inuasio. In qua quæstione, vt veritatem assequamur, eorum, quæ à medico sunt facienda, distinguendum accessionis declinationem duplicem esse, seu declinationis tempus duplex esse ex lib. de totius morbi temporibus, capit. 2. & capit. 3. cum febris incipit remitti, calorque descendere incipit. Alterum est integritas, quo supposito cum distinctione si febris accessio vna, citò alteram cunctetur: ita vt sint accessiones per sub ingressum, quas sub intrantes appellant, in principio inclinationis oportet ægrum nutrire: at si longum sit interstitium absolutum tempus integritatis expectare licet, si nihil obstet. Quæ doctrina elegans Galeni est libr. 11. Methodi capit. vltimo. & lib. 8. capit. vltimo. cum inquit ad hæc operam dabis, vt quàm longissimè ab vtraque accessione nutrias, si spatium inter vnam accessionem & alteram longissimum sit: at si non sic se habeat, aut ægrum ad modum calentem nutrias,

trias, vel prope alteram accesſionem cibabis, quæ ſententia abſoluit omnes quæſtiones victitandi, & ad iſtum locum tanquam ad vltimum documentum medici accedere debent, vt idoneam victus rationem poſsint conſtituere, diximus tamen ſi aliqua neceſsitas non vrgeat ratione ægrotantium, qui facillimè animo linquũt, qui diu in longis accesſionibus abſtinere nõ poſſunt, aut quia biliosi, vel ſi ſint ſenes, vel vtero gerant, vel ab animi affectibus facilè apprehendantur in his, vel in eadem accesſione poſſumus cibum offerre, vt varijs in locis Galenus teſtatur præcipuè eodem lib. 11. Metho. cap. 15. & cap. vltim. ad finem. quam neceſsitatem medici noſtri temporis ſupplere ſolent, poſt longam febrium inuaſionem iuſculo propinato ſecuriori tempore acceſsionis, ſed aliqui plus iuſto licentioſi ſunt, vt qui per huius iuris propinationem ſoleant febres augere, ſed grauiter reprehendendi ſunt medici, qui apocimata, vel ſyrupos prope declinationes exhibent, idque manifeſtè contra Hippo. lib. 4. de victu citato. Præſertim cum iſta apocimata noſtra ſint compoſita ex pluribus, quam ptyſana, & in bilioſis bileſcunt, in petuitoſis vero icores mouent & febres augent.

QVÆSTIO Vnica.

De inhibitione putredinis.

Quæritur vtrũ circa putredinis inhibitionẽ à quo inſinuatio, & indicatio ſumenda ſit, ab ipſa cauſa putredinis, vel à putredine, vel ab ipſa febre inchoandũ ſit, quã queſtionẽ infantiliter tradit Antonius ab Altomari in ſuo tract. de febrib. ca. 41. Sed quod prius ipſa putredo ſit inhibenda ꝓbat Galen. lib. 11. Meth. c. 4. cũ inquit partim vacuãdo, partim euẽtilãdo incedere oportet,

tandem

tandem confirmatur,quia in lib.4.Metho.cap.6.expreſsè docet in genere quouis morborum cui cauſa adeſt prius à cauſa inchoandam eſſe curationem. Idem teſtatur lib. artis medicin.cap.89 & ſæpè aliàs, neque aliter fieri pōt vt febris putrida curetur,niſi putredo & inquinamētū auferatur.Sed alia ex parte Gale.lib.11.Meth.c.1.& 3.meth. ca.1.docet expreſsè,primas indicationes ab affectibus eſſe deſumendas,ſiue cauſam habeant,ſiue nō, eſt veluti indicatio carcerea,in qua velint medici vel nolint apprehēdūtur:quam quæſtionem ſoluit Donatus dicendo, quod in morbis qui cauſam habent,prima indicatio ſumitur à cauſa,ſecus ſi ea priuentur:id nihil eſt dicere,nam certum eſt, ſi cauſa non adeſt non eſt eius aliqua indicatio, teſte Galeno libr.4.Metho.capit.3. & 4. potius ergo dicendum ad mentem Galeni, triplex eſſe genus indicationis, vel inſinuationis,primum eſt curatiuum,& hoc verè ſumitur ab ipſo morbo primo,aliud eſt præſeruatiuum, & hoc ſumitur ab ipſa cauſa,quæ cauſa tantum demitur in modo præſeruandi,nam ipſa ablata,vel diminuta precauetur morbi augmentum,hoc genus indicationis prophilaticum, vel prophilatice Græci appellant,teſtatur Galenus lib. 11.Metho.cap.2.& ſæpè aliàs.Tertium genus eſt indicationis cōſeruatiuum, & hoc ſumitur ab ipſa virtute ex libr. 9. Metho.cap.13.Et ita hac diſtinctione præhabita facilis ſequitur reſponſio ad quæſtionem. Sed circa illud à qua cauſa prior executio,& indicatio ſumitur,an ab ipſa putredine vel obſtructione,non ſine cauſa quæritur,quia ea quę demunt obſtructionem febrem augere,ſolent,& per conſequens putredinem,quæ à calido,& humido proficiſcitur: quam contradictionem non auſus ęſt Donatus aggredi. Breuiter ergo dicendum eſt, huic quæſtioni ſatisfacere Galenum lib 7.Metho.cap. vltimo, dum inquit, quando ergo plures ſunt cauſæ alicuius affectus, vel effectus ab eo

quod

quod ordo dictitat inchoanda curatio est, siquidem si cau
sa doloris capitis est repletio corporis, & ventriculi consen
sus, prius aufferenda est repletio, deinde consensus rectifi-
candus, eadem ratione vbi in febribus adest repletio, ob-
structio, putrefactio, prius ordine repletio, deinde obstru
ctio, postea putredo. Cõtingit tamen sæpe, vt ferè omnes
vnico remedio stirpentur quoties ab humoribus calidis
proficiscuntur, teste Galeno lib. 10. Method. cap. 1. Secus
est si ab humoribus frigidis, & crudis ducant originem,
nam tunc artificiosus medicus esse debet ne dum causam
aufert, febrem ad augeat, pro quo inuenit Auicenna vni-
cum genus remedij, vt syrupus acetosus, facit vtrique ma-
teriæ, & hactenus de causa febris.

Celebris quæstio vtrum in omni febre putrida competat sanguinis missio.

ELEBRIS quæstio quam multi ex neote-
ricis tetigerunt partim distinguendo, & inqui
rendo diuersa loca Galeni, nos vero supra lo-
cum Galeni admirandum lib. 11. Meth. ca. 15.
cum inquit, saluberrimum autem vt prædiximus non in
continuis modo, sed in omnibus febribus quas putrescens
humor excitabit, sanguinem detrahere multi cēsent. Hac
sententia non obstante Galeni, non esse detrahendum san
guinem in omni febre putrida: primo probant in febre ter
tiana in biliosis hominibus, & media æstate in quibus si
sanguinem detrahas ad perpetuum languorem detrahes
in quem sensum illud Auicennæ intelligatur Fen. 4. t. 1. ca
pit. 20. caue ne ægrum perducas ad cholericorum ebulli-
tionem, & ad frigidorum cruditatem, vbi ergo magis per-
timescenda est cholericorum ebulitio quam in febre ter-

tiana? Præterea confirmatur, quia iusta illud Auicennæ eodem capite superabundantem euacua, & postea minue, sed quod superabundat bilis est, ergo tantum ipsa vacuanda. Vnde & merito in febribus tertianis æstiualibus tale prius minoratiuum ex cassia instituunt, deinde ad maiora remedia accedunt, & ita Galenus libr. de sanguinis missione capit. 9. biliosis humoribus redundantibus medicamento purganti est vsus.

Præterea confirmatur, quia ex Galeni mente lib. de sanguinis missione cap. 10. vbi docet, vbi vero crudi succi abũdant, antea quam febricitent, caute vacuabis, si simul febricitent minimè, cuius causam ostendit eodem lib. cap. 9. ad finem. cum in quit, vbi copia crudorum humorum adest minimè phlebotomia conuenit, quia virtus debilis est, siquidem instrumentum virtutis calor est, qui mansionem in sanguine habet teste Galeno libr. de sanguinis missione capit. 5. & ita Auicenna. 1, 4. tractatu 2. capit. de curatione quotidianæ in hac sanguinem non extrahit nisi concocto humore, cuius modus procedendi est, vt paulatim concoquendo: paulatim minuendo procedamus.

SED his tamen non obstantibus censerem verissimã esse nostram sententiam Galeni, & omnium, in omni febre putrida sanguinis missionem conuenire, habita consideratione ad vnam quamuis febrem si nihil obstet. Cuius conclusiouis demonstratio est, nam putrefactio fit à calido, & humido feruescente in locis in quibus non euentillatur humor, sed sanguinis detractio attemperat, minuit causam, ergo verissime in omni putrida competit sanguinis missio. Cui rationi addere possumus doctrinam Galeni libro 8. Methodi capit. 3. quia sanguinis missione fit preseruatio, ne febris diariæ, vel intermittentes in continuas transeant.

SED circa illam particam cum dicitur habita ratione

vnius

vniuscuiusque febris nam in quotidiana, quæ raro in Hispania reperitur, non in principio sanguis extrahatur, quia propriè fomes sanguis est pituitæ, potius, ergo pituita desiderat alterari, & concoqui. In quibus febribus curandis quot errores medicorum contingunt, vt detrahant sanguinem semiliuidum putantes esse putridum, cum tamen sit de natura humoris prædominantis. Similiter in tertiana febre non immerito dixit Auicenna sanguinem esse detrahendum, neque sibi contradicit, quando dixit sanguinem non esse de genere eorum, in quibus non expectatur concoctio ad eius extractionem, nam bilis humor coctus est: sed in biliosis hominibus, & tempore æstiuo facili negotio vtriusque causa, ratione temperamenti, & ratione temporis augetur bilis, & sæpe videtur. Vt plurimis Medicis obtigit, ex tertiana simplici fiat composita. Nota tamen quod in tertiana donec humor aliquo modo misceatur cum sanguine, non datur locus ad euacuationem, licet absolutè dierum numerus attendendus non sit ad euacuationem, ex Galeno libr. 9. Methodi capit. 4. Et ita intelligitur illud Auicennæ 1. 4. tractatu 2. capit. 56. de cura quotidianæ & dimitte eam vsque ad statum, quia est hora eius.

QVAESTIO. I.

Quæstiones de euacuatione per medicamentum purgans.

TRVM in febribus putridis sit vtendũ medicamento aliquo purganti? in hac quæstione disputabitur an statim in principio in febribus continuis sit vtendum hoc medicamento, & quo medicamento. ¶ Erit ergo prima difficultas an in febri-

febribus putridis continuis liceat vti aliquo medicamento purganti? In hac difficultate quanuis argumentum ab authoritate negatiua nullius sit momenti: certè in admirationem nos ducit, quod Galenus in toto libr. 11. Metho. medendi nullam mentionem fecerit alicuius medicamenti purgantis, sed tantum medicamenti prouocantis vrinam, veluti sudorem vel vomitum, vt patet cap. 4. & 8. eiusdem cuius rei methodus ex sequenda ea sit vt partim euentilātilantibus, partim vacuantibus vtamur: huiusmodi operatio non potest fieri integrè vacuantibus quia fit per participationem vtriusque auxilij, cuius testimonij causa Thomas Lusitanorum medicorum excellentissimus lib. artis medicinalis. cap. 89. & Mundela in suis Epistolis, Epistola 11. sentiunt, medicamenta purgantia minimè in febribus continentibus conuenire, idque affirmant authoritate eiusdem Galeni in lib. 9. Meth. cap. 4. in historia domini, & serui, non vsum fuisse aliquo medicamento purganti, in quibus & febres ex inflammatione, & cum putredine suborta fuit. Sed his non obstantibus censerem in febre cōtinua, vel continenti medicamentum purgans maximè conuenire: & primo deducitur, quia quod potest timeri in febre putrida, & continenti est incendium, quod ex medicamentis potest sub oriri, sed hoc minoris momenti est si causa trudatur, vt docet Galenus libr. 1. Aphor. cōm. 24. Ergo in febre continenti purganti vtendum est, non tamen in totum medicamento Galeni vtendum, vel aliorum antiquorum, sunt enim apud nos plura quæ sine noxa, & maxima, scandescentia purgare solent: quibus vti possumus. ¶ Præterea deducitur, quia ex sententia Galeni lib. 11. Method. cap. 8. hac methodo proponit febres putridas curandas, vt quod omnino putre est vacuetur, & quod est in via corrigatur, sed id quod omnino putre est tantum medicamento purganti potest educi, ergo medi-

mento

camento purganti in eis est vtendum. ¶ Tertiò comprobatur, quia Galenus lib. 8. Method. in febribus Ephimeris propter obstructionem purgat: ergo in putridis cur non purgabit? & ideo hanc defendimus opinionem. Sed iam inuestigare causam licet cur in toto libro 11. Metho. pharmacorum purgantium non meminit? breuiter possumus dicere, eo, quia in alijs libris, vt lib. 4. de victu acutorum, & libris de compositione per genera plura medicamenta elexit: ex quibus facile quis eligere posit. Possumus etiam dicere in toto illo libro 11. non fecisse mentionem medicamenti purgantis, eò quia in febribus continuis antiqui plures expectabant crises, per diuersas vacuationes quas tenetur medicus imitari, aliquando per sudorem, quandoque per vrinas, aliquando per aluum, aliquando per fluxum sanguinis narium: quibus omnibus si medicus debet esse attentus oportet iudicio constare, vt vnam aut alteram insequatur vacuationem, & non semper per aluum irritet, oblita enim natura propriæ vacuationis, ad aliam distracta, succumbit morbo.

QVÆSTIO. II.

De purgatione in febribus.

QVO tempore liceat vti medicamento purganti in febribus: varij authores hanc quæstionem controuertunt, in qua quæstione prius consulo, vt lectores legant Manardum lib. 13. epistolarum, Epist. 1. vbi post multorum argumentorum tela depulsa, concludit in quatuor casibus nos posse medicamento purganti in principio vti: videlicet materia turgenti, multa apparente, venenosa, imminenti, vel vrgenti aliqua inflammatione interna ex bile, in reliquis vero, necessario expectanda coctio, & victo-

ria naturæ, sic humorum pessimorum coctio dicitur non pro alteratiõe, & cõuersione in substantiã aliti, sic lib. 2. de victu acut. cõm. 44. cruda, biliosa & cocta, appellauit, quia ipsa neq; cocta, neq; cruda dici possunt, sed euicta, sequestrata: cũ tantũ coctis humoribus debeatur purgatio, quia habemus naturã auxiliatricem, & adminiculantẽ ex lib. 1. Aphor. cõment. 22. videndum est, quo tempore sit administranda vacuatio, vel in incremento, vel in statu aut in declinatione, in quibus perfectior, aut imperfectior apparet concoctio, & in hoc arbitrio pauci ex nostris loquuti sunt, quidam ergo dixerunt hanc euacuationem faciendam esse in incremento, quia in statu occupata natura est in coctione, sequestratione, eo tempore iudicationes morborum, & crises fiunt, quo tempore vitio vertitur euacuatio ex Hippocrate libr. 1. Aphorismor. 20. quia quæ iudicantur, & iudicata sunt integre, neque mouere, sed sinere oportet. Alij vero adinuenerunt duplex genus vacuationis erradicatiuum, & minoratiuũ in principio posse exerceri minoratiuum dicunt. Erradicatiuum vero morbo cocto, sed quo tempore non explicant, & quod magis est in primo membro claudicant; nam purgantia minoratiua irritant, quod aduersatur Hippocrati cum dixit neque irritare, ac talis euacuatio maximè nocet, quia neque humores cedunt, neque natura operatur quia quocunque modo, vt succedat euacuatio debet fieri medicamẽto attrahente, & natura expellente, & cũ humores non sint cocti vtrũq; frustrari poterit: de qua minorãte vacuatione legãt periti, & curiosi Iachinum in tract. de curat. morb. acut. c. 4. vbi egregios sermones aduersus minorantes proponit qui cũ minores pupilli patrono indigent medico seniori. In quo ergo tẽpore sit administranda vacuatio, omnes Medici tacuerũt solus ergo Bertotius in sua paraphrasi videtur insinuare, & attingere scopum dicens

purga-

purgationem in his febribus moliendam esse transacta maiori parte status, multis de causis. Primò, quia semper oportet vacuationem promouere materia cōcocta hoc est sequestrata, & euicta, sed nullo alio tempore possunt huiusmodi requisita peti, ergo in ea hora molienda est euacuatio. Secūdò, quia in alijs temporibus incertus medicus est de euacuatione à natura tentanda, ergo in statu vbi clara demonstrantur signa, talis vacuatio est administranda. Et ita Galen. lib. 1. Aphor. cōment. 20. dicebat oportet motum naturæ expectare, quod si natura integrè nō euacuet, medici opera supplere oportet. Clara ergo sententia est, quod si motū naturæ debemus expectare: huiusmodi expectatio, & obseruatio debet fieri in statu, & ita non impeditur motus naturæ, si ad illud tēpus obseruemus, obseruādo signa indicatoria, & criticātia: ex quibus medicus rimari poterit, qua via natura tentat vacuationē. Cui indicationi medici maximè attendere debent, vt fugiāt vulgi famā, quæ quotidie prædicat aduersus nos non ꝓcedere nisi purgādo, & phlebotomādo, rarò in vrinā promouēdo, sudorem prouocādo, sanguinē extrahēdo in statu, quod rarissime medicis cōtingat, nō vidētes multoties per sanguinis fluxū naturā tentare vacuationē, ita intelligitur Auicenę sentētia, maximè cōtradictoria cū inquit, & apud statū nō moueas; quod si natura nō mouet moue tu hora motus eius: certū est, quod hora naturę est status, ergo in statu mouēdū voluit, ergo significat Auicena nos debere esse in cōspectu naturę, & si natura nō tētet vacuationē, vel si tentet imperfectā medicus minister eius vtrāq; adiuuare debet, & ita dicebat Hipp. in illa sentētia cōmuni nō esse tentandam aliquā vacuationem natura iudicāte. Et postea in sentētia sequenti, inquit, quò maximè natura vergit, & per loca cōferentia ducere oportet, ac si dicat si natura iudicat oportet medicum viam naturæ insequi, quam debite inse

qui

qui non potest nisi eius inclinationem conspiciat. Quam inclinationem ex multis locis Galeni, & Hippocratis medicus poterit intelligere; & ita parcant omnes interpretes Galeni, & Hippocratis lib. 2. Aphorism. 16. illo circa principia, & fines: vbi tenent vacuationes omnes artificiales faciendas in fine principij: quam difficultatem latius poteramus extendere nisi animus noster tantum direxisset scopum veritatis attingere, & tandem in his duabus difficultatibus remanent interpretata, ea quæ desiderantur.

QVAESTIO II.

De Clysteribus.

DIsputatur à plurimis, an Clyster debeat præcedere venæ sectionem, vel e conuerso? quam quæstionem aliqui ex recentioribus magis disputant in lib. 9. Methodi capit. 5. & quia latissime eam disputant tantum capita rerum attingemus. Afferunt loca contraria, quia Hippocrates. & Galenus lib. 4. de victu acutorum, text. 20. & 75. affirmant clysterem debere præcedere venæ sectionem, at lib. 9. Methodi capit. 5. docet prius necesse esse vt excrementa descendant, quam sanguis mittatur. Idem AEtius tetrab. 2. sermone 1. cap. 71. docet superfluitatum ægestionem necessario debere præcedere venæ sectionem, cuius causam legitimam affert Paulus lib. 4. capit. de phlebotomia, & lib. 6. cap. 40. videlicet ne degrauata natura per venæ sectionem, à fæcibus fiat attractio.

PRO saluanda ista contradictione, dicunt Hippocratem in lib. de victu acutorum loquutum fuisse de vsu clysteris acris, quia habet vicem medicamenti purgantis, in lib. 9. Methodi, & Paulus, & AEtius intelligendos esse de vsu clysteris emollientis, vt fæces facilitentur. Sed ista re-

ſponſio quadrat maximè, quia quanto maior euacuatio fit per clyſteres, tanto fit maior inanitio vaſorum, & exicatio: & per conſequens minor apparatus ad euacuationem. Præterea larga purgatio ſubſtituit phlebotomiæ, ſed per vſum clyſteris acris fit larga euacuatio, ergo minus in hoc caſu debet præcedere clyſter phlebotomiam. Vnde illud Auicennæ Fen. 10. 3. cap. de curatione pleuritidis, aſellere bis, vel ter excuſat à venæ ſectione: ergo ante venæ ſectionem non eſt curandum, vt immodice aluus profluat, ſed tantum vt fæces leniantur, & deponantur, tandem ſi vſus clyſteris acris obtinet vicem medicamenti purgantis, ibi vtroque auxilio venæ ſectione, & medicamento purganti opus eſt, à venę ſectione eſt incipiendum, teſte Galeno lib. 4. de victu acutorum, comment. 20. quam noſtram ſententiam locis Galeni ab ipſis adductis confirmare poſſumus, videlicet libr. 6. per locos capit. 3. cum inquit, ijs qui ſuffocantur ſubito venam ſecare, & elicere forti, & acri clyſteri, vt maxima materiæ copia à loco læſo, reuellatur: certum eſt quod in apoplexia ſanguinea ſiue ſubito, ſiue ex caſu contingat, ſi vtroque auxilio eſt opus inchoandum eſſe à ſanguinis miſsione. Dicendum ergo eſt breuiter Hippocratē, & Galenum in lib. 4. de victu acutorum loquutos fuiſſe in caſibus periculoſiſsimis, videlicet in inflammationibus internis, & ſimilibus. Et ita intelligitur text. Auicennæ Fen. 1. 4. tract. 2. capit. 7. cum inquit, phlebotomiam fac ſequi ſolutionem ventris, id eſt ſolutio ventris ſequatur phlebotomiam, ac proinde pro firmo, & vero defendam ſemper clyſterem debere præcedere phlebotomiam, quam quæſtionem inter magis neotericos ægregie ad modum euentillat amicus Lemoſius libr. 9. Method. capit. 5. neque attendendum rationibus Porcelli cuiuſdam Ceciliani, qui edoctus à ſententia amantiſsima excellentiſsimi Doctoris Alderete,

vafritie potius quàm doctrina contrariam opinionem pro viribus defendit.

QVÆSTIO III.

De potu egregia.

VTRVM in febribus putridis cõtinuis cõpetat potus aquæ frigidæ, & cuius cõditionis debeat esse febris, cui cõpetat potus aquę frigidę breuissimè disputãdũ. Certè quãuis in disputationẽ adducatur, dicenda plurima sunt extra omniũ mentẽ, sunt enim medici peritissimi, qui cũ offendãtur à potu aquæ frigidæ, iurauerũt oẽs siticulosos macerare, & sine potu eos relinquere: quod nõ cõpetat saltim ex eo patet, quia Galen. lib. 9. Meth. c. 5. vbi eam cõcedit, docet esse succedaneũ phlebotomiæ, vbi vacuatio per sanguinis missionẽ facta non est, vel per timorẽ ægrotantis, vel per obliuionẽ, ergo saltem nõ semper est concedenda. Probatur ex plurimis sententijs authorum. Primo, quia Hipp. lib. 2. Aphor. 31. vitio vertit vsum exuperantis refrigerij, sed potus aquæ vberrimus impensè refrigerat, ergo potus aquæ vberrimus cõcedendus nõ est. Præterea, vsus aquæ frigidæ potus grauissimas noxas cõciliat, cõuulsiones, distensiones, libores, quæ cito mortem solent cõciliare, vnde Paulus lib. 5. sui operis cap. 66. venenum existimat in quantitate potum aquæ frigidæ. His non obstantibus pro firmo, & vero substineo, potum aquæ frigidæ in febribus continentibus cũuenire. Quam sententiam confirmat Galenus libr. 9. Methodi capit. 5. idem non solum in febribus intensis, sed in demacratis Galenus concedit libr. 7. Methodi capit. 4. vbi non solum potum aquæ concedit, sed niue refrigeratum: eam confirmat Hippocrates, & Galenus libro 6. Epidemion sectione 4. textu 10. vbi docent, non solum potum aquæ frigidæ ægros persa-

nare,

nare, sed etiam perfusionem eos attemperat. Reliquum est, vt argumentis satisfaciamus, ad Hippocratem libro. 2. Aphorismo. textu 51. dicendum intelligendum esse sine ordine, & si absq; conditionibus à Galeno notatis exhibeatur libr. 9. Methodi citato. quomodo intelligitur Paulus, & alij loci interpretantur. Pro cuius rei meliori intelligentia, non pigebit conditiones Galeni enarrare.

Prima conditio est in humorum crudorum abundantia non, licet si copia crudorum ad sit, hoc potu vti: tunc enim crudiores redduntur, & obstructiones augentur, quo loco velim animaduertant curiosi, à nullo animaduersum, per crudos non intelligere non euictos, sed intelligere frigidos, & crassos, siue lentos, quia si sunt salsi, vel serosi plus iusto incensi, vt febrem ardentem constituant, etiam potus aquæ frigidæ competit, vt colligitur ex magnitudine febris per Hippocratem libr. 4. de victu acutorum textu 2. vbi febris vehemens, ardens, ab acri, & salsugineo humore originem ducere ostendit, in quo sensu intelligenda venit sententia communissima Auicennæ, cum inquit: & quandoque febris tantæ magnitudinis, & acuitatis est, vt relicto regimine causæ, liceat refrigeratione vltima vti. Quæritur ergo vbi regimen febris cõtrariatur ipsi causæ, non dices in febribus biliosis, sed neque in sanguineis: ergo solum in causone ex humore crasso oborto, in quo tanta caliditas est, vt magis exurat propter craßitudinẽ materiei: quam insinuationẽ colligo ex vno loco Galeni lib. 10. Metho. cap. 1. in illis quas depingit sub contrarias indicationes, cum inquit; nam si intollerabilis febris sit committendum non est, vt per ea quibus causam adimimus febrem augeamus, simul arbitror febrem, & hominem sustulerimus, hanc indicationem præcor Medici obseruent pro potus aquæ frigidæ vsu.

Secunda conditio est, vt nulla partium interiorum im-

becilla sit, qui modus loquendi illuditur ab eodem Galeno lib. 7. Methodi cap. 3. vbi Galenus reprehendit medicos qui omnes distemperantias imbecillitates appellant, quia nihil plus plebeio intelligunt, & ita verum est plebē cōmuniter omnes morbos imbecillitatem appellare. Ergo ista conditio Galeni videtur præter ordinem, aut indigna viro methodico. Dicendum per imbecillitatem partis alicuius interioris Galenum intelligere languorem ex temperie frigida, vt in ea facultas concoctrix sit diminuta, vel retentrix sit colapsa, in quem sensum intelligendus est difficillimus text. Galeni lib. 7. Meth. cap. 7. §. sanè optimum medicamentum, &c. qui locus à nobis explicatus fuit in quæstione de ventriculi affectibus.

Tertia conditio est, si tumor aliquis præter naturam occupet partes interiores, vel phlegmone, vel scirrus, tunc per exhibitionem potus aquæ frigidæ cita contingit suffocatio. ¶ Quarta conditio, si obstructio non occupet partem ex internis: sed addit Galenus si legitimum erisipelas est, non aliter curatur, vel mixtum cum phlegmone sit, nisi apparentibus signis coctionis, quasi dicat in his tumoribus etiam calidissimis expectanda coctio est, ne prohibeatur eius difflatio, & euacuatio. Et ita non intelligant interpretes Auicennæ ad exhibendum potum aquæ frigidæ, semper expectanda signa coctionis esse, nisi in prædictis casibus, ex quo textu difficillima, & satis controuersa sententia Galeni explicatur lib. 10. Methodi cap. 6. ad fin. vbi Galenus in inflammatione interna ex qua timor est ad hecticam transitus, docet exhibendum esse potum ratione præcautionis, marasmodes, in quo textu duo videntur aduersa, & secum pugnātia. Primo pugnat cum se ipso quia in libro 9. Methodi citato ibi in inflammatione interna non vult vt medicamentum tam sæuum, vt est potus aquæ exhibeatur. Secundo pugnat, quia maior timor haben-

habendus est exhibitione potus aquæ, quam ex hectica
ventura, quia exhibitione potus timetur subita strangu-
latio, quæ non timetur ex hectica ventura, tum quia po-
terit non contingere, & quod præsens est magis vrget,
quam illud quod est futurum, qui locus difficillimus
cum sit solum venit intelligendus præhabitis signis co-
ctionis, quando semieuicta est inflammatio, aliter tam
en grauissime secum pugnaret Galenus. In quibus con-
ditionibus volui immorari, vt qui cæteri authores pa-
rum in eisdem reflectantur, & tantum pro vulgi con-
ditione disputantes an cum niue refrigeratus potus de
beat exhiberi obliti sui proprij muneris, videlicet interpre
tandi Galenum in tam dubijs conditionibus, quas vel nõ
intellexerunt. Ex quibus omnibus patet solutio ad quæ-
stionem, & difficultatem in quibus febribus competat po
tus aquæ frigidæ, certum est, quod competit in febribus
vehementissimis in genere: in specie vero in febribus con
tinentibus, ex sanguine, ita colligitur ex Galeno lib. 9. Me
tho. cap. 5. tandem in febribus biliosis, quia sunt continen-
tes, in quibus magis, eò quia potus pugnat causæ & ipsi fe-
bri, vt docet Galenus lib. 10. Methodi cap. 1. an vero in in-
termittentibus competat, vt in tertianis dubium est, quia
huiusmodi remedium magnum est, ergo tantum in mor
bis magnis competit. In quo casu Antonius ab Altomari
tetigit parum, allegatque AEtium in tetrab. 2. sermone 1.
cap. 80. & Paulum lib. 2. cap. 20. & Galenum lib. 1. de crisi-
bus, cap. 3. qui authores de potu aquæ frigidæ nullam mẽ
tionem fecerunt, sed tantum de aqua mulsa à qua his tem
poribus merito abstinemus, quia in tertiana pura facile bi
lescceret, & febris causam ad augeret, nisi forsan per aquam
mulsam aquam saccharatam intelligant, cum quibus Ga-
lenus lib. 1. de arte. cap. 9. consentit, sed non possum non
& cum Galeno, & reliquis decertare, quia ex eorum men

 te po-

te potissimus scopus in hac febre est refrigerare, & humectare, ergo aqua mulsa non competit, solum ergo ad Auicennam confugiendum est Fen. 1. 4. tracta. 2. cap. 39. in. §. & non in frigides in frigidatione vltima nisi inuenias inflammationem vehementem neque in principio, quæ verba ipse Auicenna exponit dicens, neque multum in frigides nisi quando timeas transitum in causonem, cuius ratio ab ipso præscribitur, in fine capitis cum inquit, eadem cum quæ debetur causoni, debetur tertianæ, sunt eiusdem generis, & eiusdem speciei, & sic pro captu habita ratione tertianæ puræ, vt consideratur à Galeno lib. 2. de crisibus capit. 3. exhibendus potus aquæ in moderata quantitate, cum iam calor incipit descendere, in quo tempore aptius syrupum, & iulep longum instituit. An hecticis conueniat non minus dubium est, quam insinuationem hucusque à nullo vidi excusam, neque in praxi exercitatam, clarè tamen Galen. in lib. 10. Meth. cap. 6. propinabat potum aquæ frigidæ, in his in quibus hectica timetur ab inflammatione alicuius partis interioris. Præterea libro 7. Methodi cap. 4. post medium. vbi clarè, & perspicuè vna die in imbecillitate ventriculi potione aquæ frigidæ restitutam fuisse, quo loco non de quauis imbecillitate, sed de sicca, & calida æstuanti intemperie ventriculi de qua in præcedentibus loquebatur, nam in reliquis certum est, quod minimè competit. Ergo si in sicca intemperie ventriculi, melius multo in hectica vniuersali, talis enim intemperies siccitatem corporis sequitur, vt patet ex eodem libr. capit. 6. Vnde hecticam ventriculi appellant. eandem sententiam cõfirmat Galen. lib. de marcore c. 7. vbi de balnei vsu, & de potione frigidæ disputat. Sed alia ex parte repugnat vsus aquæ frigidæ in hecticis, qui tamè facilè ex potu aquæ frigidæ extinguentur, & potissimum, qui hecticã ventriculi patiũtur, id colligitur, quia Galenus

hecticos

hecticos curat balneo aquæ tepidæ, ergo potio frigida maximè nocebit, & ita Auicen. 1.4. tract. 3. cap. 4. dicebat, & si necessitas vrget in frigidandi, multum non in frigides nisi cum re in qua est virtus humectandi, quasi diceret cum re nutrienti, vt paulo inferius ipse explicat, & per consequens in hectica non videtur conuenire potus aquæ frigidæ. Huic obiectioni satisfacit Galenus vnico verbo libro de marasmo. cap. 7. in princip. cum inquit, cum primum cognitæ fuerunt febres hecticæ aqua frigida danda est, quia virtus valida est, & sanguis plurimus in corpore diffusus, quasi diceret, in principio febris hecticæ tuto potus aquæ conuenit, quia virtutis non timetur extinctio, sed tempore procedenti non erit ex vsu, & ita voluit significare in principio eiusdem capitis cum dixit, potus aquæ, & balneum remedia sunt in hectica febre, sed non ita tutus potus aquæ: in qua obseruatione fecimus moram ob eam causam, quia nullus medicorum neotericorũ obseruauit non sine magna ægrorum iactura, quia potu aquæ frigidę subito febris ista fuit curata à Galeno lib. 7. Metho. capit. 5. allato. Sed an in febre pestilenti possit condonari, cũ conditionibus à Galeno assignatis dubiũ est. Auicen. 4. 1. tract. 4. cap. 4. docet quod si febris fuerit sanguinea, à sanguinis missiõe inchoandũ est, sed in febribus sanguineis exhibet potum aquæ frigidæ Galen. lib. 9. Metho. cap. 5. ergo & in illis nõ negari debet præsertim in his quæ cum subito accidant, & cito in eis virtus decumbat, minori noxa substitui potus aquæ frigidæ potest, his adde quod corpus attemperãdo sudorẽ puocat, quod vnicũ remediũ est in febre pestilenti, autore Auicena loco allato. Sed altera ex parte videtur quod non competat, quia in hac febre adest summa putredo, sed aqua frigida aduersat dissolutioni putredinis, quia incrassat, ergo nõ conuenit. Præterea vt plurimũ accidit cũ aposthemate, sed in febre aposthematis nõ coue-

nit potus aquæ. Antecedens patet per Galenum lib. 9. Methodi cap. 5. Sed his non obſtantibus, manifeſtè colligitur potum aquæ frigidæ in his febribus maximè conuenire potiſsimum authore Auicenna loco citato. §. & plurima aqua frigida eſt iuuatiua valde, quia ſubito extinguit calorem in quo malignitas febris conſiſtit, quam ſententiam accepit à Raſio lib. 10. continentis capit. proprio de febre peſtilenti, ſed quo pacto tanta inquinatio, & putredo non conſopitur per exhibitionem potus aquæ frigidæ, durum eſſe credidi: dicendum ergo & pronuntiandum hac potiſsima concluſione eſt. In principio febrium peſtilentium cum prædictis conditionibus conuenire, quia in principio adhuc non apparet difficultas reſpirationis, neque virtus debilitata eſt, neque reſoluta. Præterea eo tempore putredo non nimis aucta eſt, vt refert Gentilis loco allato. Quibus ſolutis iam ad vltimum diſputandum vtrum aquæ potus niue refrigeratus debeat exhiberi, quã diſputationem affert Carthaginenſis vir in tractatu de febribus peſtilentibus lib. 1. tract. 9. cap. 4. quam diſputationem non ſolum pro febre peſtilenti diſputat, ſed pro omni genere febrium, cui quæſtioni breuiter poſſumus ſatiſfacere, ex Galeno lib. 7. Methodi cap. 4. cum inquit, vidiſti vna die hecticam ventriculo aquæ potu niue refrigerato perſanatos fuiſſe, idem teſtatur Galenus lib. 2. per locos cap. 1. quia ex vſu refrigeratis, & impetu currentis, niue circumpoſita fiat ſubita mutatio. Idem teſtatur lib. 6. epidemoin ſectione 4. text. 10. & 14. non tamen his contra dicit Paulus lib. 5. cap. 66. vbi cenſet eſſe venenum aquam gelidiſsimam. Idem confirmat AEtius tetrab. 4. ſermo. 1. cap. 45. idem lib. 5. Aphoriſm. 24. frigida qualis nix pectori inimica, deſtillationes mouet &c. loca iſta intelliguntur in his qui præter rationem niue ipſa vtuntur potui iniecta quod perniciofiſsimum eſt, & venenum. Sed locus diffici

lis est apud Galenum libro de bono, & malo succo ca.13. vbi vsum niuis repudiat, nam quamuis statim noxa non sentiatur, paulatim sentitur. Qui locus quamuis eadem ratione poterat exponi, nihilominus debet intelligi cum in suetis, & hominibus laboriosis, qui facilè à tanta frigiditate tentantur, & grauissimas noxas contrahunt, & hactenus de potu aquæ frigidæ.

Quæstio noua vtrum possimus prouocare sudorem nõ præhabita purgatione.

FERE omnes neoterici existimant non esse prouocandum sudorem ante totius corporis vacuationem. Primo deducunt ex natura sudoris, quia ex Galeni mente libr. 10. de simplic. medicam. facultatib. capit. proprio, & ex lib. 1. de sanitate tuenda capit. 12. sudor est recrementum tertiæ concoctionis, ex portione vrinæ, quæ cum sanguine permeauit, sed est humor peccans qualitate, ergo potius medicamento purganti indiget. Secundò illorum ratio ita procedit, nam ex Galeno lib. 8. Methodi, & lib. 11. Meth. cap. 8. ante totius corporis vacuationem rarefacientibus non est vtendum, sed ea quæ sudorem prouocant, cutem rarefaciunt, ergo sudor ante pharmaciam non est prouocandus: vnde Galenus eodem cap. neque vtitur balneo nisi hac præhabita vacuatione, neque sudorem eliciendum nisi præhabita humoris concoctione, ergo necesse est, vt præcedat purgatio. Sed his non obstantibus, aduersus plurimos medicos, & methodi sectores suo iudicio, qui cũ publicas enarrationes inscripserint, methodum tantum per quæstiones tradiderunt, & Galenum non sunt assequuti. Tenendum existimo in febribus continuis, & potissimum malignis posse prouocari sudorem, nulla præhabita vacuatione per

pharmaciam, licet necessario debeat præcedere sanguinis missio, si ea opus est. Et quia ista cõclusio nostra duas partes obtinet, de secunda nihil dicendum, quia cum ad sanguinis missionem nulla requiratur coctio: meritò presupponi debet. Ad sudoris vero prouocationem teste Hippocrate libr. 6. epidemion sectione 3. textu 9. & certa res est, quod eo tempore prouocari debet quo natura illum prouocare debeat, quod est præhabita victoria coctionis.

Sed circa primam partem est maxima difficultas, quæ & si difficilis appareat, prædictis hominibus, mihi molestiam non infert. Primo probatur, quia est euacuatio quæ à toto corpore educit, & ad cutem, ergo nulla præhabita vacuatione potest exerceri. Antecedens patet per Galenum lib. 4. Aphorismorum comment. 2.

Secunda ratio sic demonstrari poterit, quia in omnibus vacuationibus quas natura tentat medicus eas insequi tenetur, vt patet per communem sententiam Hippocratis lib. 1. Aphorism. 21. potissimum in his in quibus rectè operatur, sed si natura tentat vacuationem per sudorem, oportet medicum eam imitari, ergo necessario nulla præhabita pharmacia sudorem possumus prouocare, minor patet per Hippocratem lib. 1. Aphorismorũ 20. textu qui iudicantur, &c. Et Galenus in commento, ita inquit, oportet medicum motum naturæ permittere, quod si natura integre non discernat, medici opera supplenda est vacuatio, ergo si natura tentet vacuationem per sudorem, eam permittere, & si perfectè non iudicet, eam vacuationem augere. Quam obseruationem non inspicientes medici hodierna die, forsan ad alias vacuationes distrahentes naturam, vel ipsam confundunt, vel destruunt: non enim aliter medicus minister naturæ dicetur, nisi quia in omnibus quæ rectè operatur ipsam imitemur, teste Galeno lib. 1. Aphor. cõment. 21. & ita Galenus in vacuatione ali

mult

multominus vniuersali, idem consuluit lib. 9. Meth. cap. 5. videlicet in vacuatione menstruorum, cum inquit si tempore mittendi sanguinem, menstrua moueri contingerit, siue etiam hemorrois sit reclusa si inspecto fluentis impetu ipse satis fore videbitur, qui solus quod requirit vacuet, naturæ rem omnem permittes, sin minus tantum ipse detrahes, quod ex coniunctis ambobus perficiatur, quod postulas. Præterea in febribus pestilentibus in quibus transacta prima, vel secunda die, raro solent purgantia medicamenta proficere, si sudorem prouoces, in totum à febre liberantur ægri, & experientia hoc nos docuit, in catharro pestilenti, in quo sola promotione sudoris plurimos curauimus. Consequens est, vt ad rationes aduersariorum satisfaciendo perueniamus.

Primo argumento de sudoris natura cōcedimus, quod peccat qualitate materia sudoris, sed habilior multo est, vt per cutem expellatur. Tum quia natura hanc viam illi humori parauerit, tum quod sæpè ista vacuatione morbos in integrum absoluat, & præmissis signis coctionis laudatissima talis habeatur crisis.

Secundo argumento possumus dicere, Galenum ibi loquutum fuisse de medicamentis reserantibus, & de obstruentibus, quæ infartibus debentur, talia cum calfaciant intense, & magis quam necesse est moueant, ante totius corporis vacuationem condonanda non sunt.

Quæstio de vsu Apij.

QVAESTIO non mediocris de vsu apij suboritur vtrum febribus opitulari posit? & quod dicitur de apio, idem de reliquis medicamentis calidis, veluti de oximellite, de origani, & tragorigani decoctione, & de absinthij decocto, quod medicamentum lau

 dat

dat Galenus libr. 11. Methodi cap. 9. vbi in febribus continuis, potissimũ vbi sunt obstructiones impense eũ cõmendat. Cuius sententiæ fuit idem Galenus lib. 1. de arte curatiua, ad Glauconem cap. 9. idem lib. 8. Methodi cap. 4. vnde Auicena cap. de tertia, notha expresse apocimata, & decocta instituebat ex apio, & nos quotidie instituimus ægrosque defatigamus cum apocematibus, quibus ita ventrem replemus, vt vultus ægrotatium similes pharmacopolis faciamus, nusquam tamen febris desinit: sed Galenus eodem capite paulò superius apium vitio vertit, pro curandis febribus, quia febrem auget, & quod magis est cibi fastidium mouet, quod in febribus detestandum est. Cui quæstioni satisfacit quidam interpres Galeni in lib. 11. Methodi citato Galenum ibi loquutum fuisse, demitiori febre quoties causa humor crassus, & iuscidus est, tunc potius oportet scopum ad causam redigere, secus autem se habet in febre continua maligna, in qua vsum medicamẽti calidi, vitio vertitur, ita Galenus lib. 1. ad Glauconem capit. 10. & elegantius libr. 10. Methodi capit. 1. cum inquit, cum magnitudo febris vrget vel leui medicamento calido non est vtendum, sed aquam frigidam potui dare: quæ responsio clarè ad mentem Galeni est eo in loco. Sed in hac difficultate latitat aliud quid magis, nam Galenus nõ solum in febribus magnis, sed cum humorum turgentia exhibet decoctum origani, vel tragorigani, quæ ab humorum calidorum occursu prouenit, & semper turgentiam, febris magna concomittatur. In qua dubitatione certum est Galenum lib. 1. Aphorism. solum per occasionem loquutum fuisse, quia ipse inquit nisi occasionem inuenias exhibendi decoctum origani, vel tragorigani, quæ tamen occasio sit ista explicanda à nobis est, in cuius indicatione non sunt audiendi interpretes Hippocratis in illo aphorismo, potissimum Odideodis, qui sua acutie ingenij te-

nes

net Hippoc.intelligendũ vel Galen.in morbis magnis turgentibus,in quibus nõ à leui medicamento pręparanti,sed à forti incipit,sed certè aberrat,nã per Galen. locis à nobis allatis,quãto febris maior,magis fugiẽda sunt medicamẽta calida,potissimũ in hoc casu in quo ex vna parte turgentia,ex altera parte magnitudo febris vrgent: & quod magis est Galen.nõ vtitur quouis calido medicamẽto, sed decocto origani,vel tragorigani, poterat vti prima die oximellite: quapropter dicendũ occasionẽ istam cõsistere in diuersitate materiæ, & ethereogenitate in diuersis locis cõsistente, poterit fieri, vt plurima crudorũ,copia in primis vijs adsit, interim in præcipuis, vel vasis magnis magna turgentia vigeat, quod sæpe cõtingere in boracissinis hominibus solet,& alio casu cõfitetur Hipp.lib.4.Aphor. text. 37. cũ inquit sudores frigidi cũ acuita febre mortem &c. certũ est,sudores frigidi docente Galeno in cõmento contingunt ex copia crudorũ in ambitu, licet interius calidissima intemperies vrgeat. ¶ Alias quæstiones de febribus continuis poteram adducere,veluti de sanguinis missione vsq; ad animi deliquiũ, vel de humorũ præparatione,& alijs similibus, sed quia adsunt plurima neotericorũ monumenta quæ de his plenissimam copiam legentibus faciunt ab his super sedere melius est. Et ad alias disputationes aliarum febrium scopũ dirigere, me consului.

De febre Tertiana.

PRIMA ergo quæstio vtrum in tertiana febre facienda sit sanguinis missio statim initio, vel transactis secunda vel tertia accessione? in qua difficultate aliqui neoterici omissa sententia Auicenæ intrepide euacuant statim initio, tum quia dependet ab humore calido, tum etiam quia in sanguinis missione nulla

debet expectari concoctio. Præterea Galen.libr. 11. Methodi capit. 15. docebat, generaliter in omnibus febribus quas putrescens humor excitauit, sanguinem esse mittendum, ergo intrepidè sanguis statim mittendus, potissimum si vires constent, & ætas non deneget.

Sed altera ex parte Galenus obstat, nam libr. 1. de arte curatiua ad Glauconem cap. de tertiana nullam fecit mentionem phlebotomiæ, forsan timens bilis effrenationem: & ratio ipsa indicat, quia vbi humores biliosi redundant, potius à medicamento purganti inchoandum, nam ex sententia Auicennæ super abundantem humorem euacuabis, & postea minues. 1.4. tract. 2. cap. 7. & alio loco dicebat, caue ne ægrum ad cholericorum ebulitionem, vel ad frigidorum cruditatem trahas. In quo Donatus, Antonius ab Altomari tractatu 2. de febribus capit. de tertiana tenet dubitanter in tertiana febre syncera medicum non aberrare si sanguinem non extrahat, secus in tertiana producta, quæ ad longiores paroxismos se se extendit, quia cum sit magis producta, & extensa inquinat magis massam sanguinariam. Sed huius authoris omissa timiditate, crediderim in quauis tertiana sanguinem detrahendum, licet cum præmeditatione Auicennæ in tertiana pura, & syncera, cum docet. 1.4. tract. 2. cap. 39. & quandoque est posibile, vt phlebotomes, & vsque ad tres periodos non fac, quid voluerit Auicenna significare quando dicit, & vsque ad tres periodos non fac, non intelligentes aliqui Auicennæ decretum prorsus Auicennæ sententiam denegant. Sed salua pace illorum, vt iacet est intelligenda, in casu tertianæ puræ, vt quantum sit posibile vsque ad tres periodos non fiat. Multis de causis, primo, quia oportet, vt præcedat clemens vacuatio per aluum, & lænitiua, vt ipse vult in principio capitis, & AEtius tetrablib. 1. sermone 2. capit. 80. quam consuetudinem Itali vsque in hodier-

hodiernũ diẽ seruant, vt in tertianis veris, & puris. Primũ quod faciunt est exhibere medicamentum clemens, & existimo Hispanos non aberrasse, si eam insequeremur.

Secunda causa est, quia in principio febris tertianæ puræ maxima copia bilis syncera, quam crudam appellant, ad ventriculum defertur, qua ventriculum mordente fugienda sanguinis missio est, poterit enim insequi aliquod grauissimum accidens veluti animi deliquium, ergo tutius erit partem istius humoris deponere. His tamen adde quod in tertiana pura quæ tempore æstatis accidit, si homini bilioso contingat, & in regione calidissima, maxima sequitur noxa ex sanguinis detractione, ergo tutius est aliquot accessiones expectare ad phlebotomiam exercendam. Vnum tamen dicam, quod in veritate affirmo, cum obsequium medicis antiquioribus præstarem tempore æstiuo in tertianis non ad modum exquisitis, sanguine detracto, transacta prima accessione, altera die duplicari, quæ cum vidissent Medici antiquiores adhuc nollunt suam opinionem relinquere, sed in sua rebellione permanentes, hoc die mallunt aberrare, quam à sua opinione desistere.

Ex quibus omnibus colligitur, ne nouam, & priuatam de hoc constituamus quæstionem, in tertiana febre, facta leui lenitione in principio, erradicatiuo non esse vtendum, donec aliquot accessiones transeant, & perfectissima coctio appareat. In tertiana rarò crises contingunt, & in hac febre non nimis naturam molestare debemus, magis enim desiderat alterantia, quam medicamenta vacuantia docente AEtio, qui debito regimine, & refrigerantibus plures tertianas curauit loco allato, in qua intentione moneo lectorem, vt consulant peritissimum Gentilem supra locum Auicennæ prædictum.

Quæstio

Quæſtio de tertiana Notha.

N in hac febre tertiana notha liceat vti in mixtis cum decoctis pipere vel alijs ſimilibus dubium eſt? Galen. lib. 1. de arte cura. ad Glauconem cap. de tertiana notha cum decocto ptyſanæ vtitur pipere, caſsia, abſinthio, & alijs medicamentis. Quo decocto vtitur in febre quartana, hæc medicamẽta valde calidą ſunt, quam ſententiam refellit Alexander Tralianus lib. 12. cap. 6. vbi docet ex mente eiuſdem Galeni, quod in febribus his longis ita pugnandum cum cauſa, vt febrem non augeamus & negligamus febrem. At piper calidum impenſe eſt, ergo laborantibus febre tertiana notha non conuenit ſimile decoctum. Præſertim in febribus hominis bilioſi, qui vel in ſalute ab eiſdem medicamentis offenduntur, his, & alijs perſuaſionibus conatur Alexander Tralianus, reprehendere Galenum. His tamẽ non obſtantibus cum Galenus, non ſine maxima præmeditatione his medicamẽtis vſus fuerit, pro viribus, & focis defendemus ipſum. Animaduertẽdo prius, quod in morbis longis tutiſsimum conſilium fuit, pro appetitu conſeruando eorum medicamentorum miſcellam parare, quæ non eſſent nimis horrida, ſed grata guſtui, & quæ contradicerent morbo in pauca quantitate miſcere, ita fecit in ſalſamento hecticorum, videlicet in alica, quæ prima fronte omnino diſparata res hecticis videtur, vt patet ex libr. 10. Methodi cap. 11. vbi docet fieri exiguo porrij, aqua, aneth, ſale, & oleo, hæc ſunt quæ primo veſtibulo horrida apparent. Sed talis ab his fit mixtura, vt neceſſario ſalſamẽtum delicatiſsimum parent. Hæc omnia medicamenta plus iuſto calida ſunt, ſed vice ſalſamenti exhibẽtur: eodem prorſus modo, vt ptyſana tot diebus à tertiana captis ſufferri poſsit, immiſcetur tantillum piperis, vt excedentem humiditatem

ditatem corrigat, piper enim clarè, & manifestè ventriculum corroborat, facit penetrationem eorum cum quibus miſcetur, vt amplius deſiderari non poſsit, ex quo colligo in morbis longis potiſsimum ſenum perperam hæc decocta inſtitui, quæ ex horridis medicamentis inſtituuntur, cibi enim faſtidium in morbis longis malum, docente Hippocrate lib. 7. Aphor. 6. Et ita Alexãder Tralianus loco allato perperam reprehendit Hippocratem, & Galenum tum in ptyſanæ decocto cum pipere, vel cum abſynthio pontico quæ medicamenta valde corroborant ventriculum, vt docet Galenus lib. 11. Methodi cap. 15. & cap. 16. & ſanè valde mirandũ eſt quam aliena ſint hæc Galeni medicamenta ab vſu neotericorum.

Quæſtio de Quartana febre.

VTRVM competat vomitus, & quando competat. Quòd vomitus non competat, ex eo patet, quia eſt humor terreus, & grauis qui ad ſupera non inclinat, & per conſequens per ſuperiora non poteſt purgari, & ita Hippocrates libr. 4. Aphor. 9. & Galenus in comment. Sed altera ex parte clarè, & manifeſtè omnes authores Græci nemine dempto fatentur, vomitum maximè prodeſſe, vt fuit Galenus libr. 1. de arte curatiua ad Glauconẽ, cap. de quartana, AEtius, & Paulus, tum quia materias crudas in ventriculo exiſtentes euacuent, & quia humorem euacuent in ventriculo contentum; ſed nos addimus tertiam cauſam videlicet, quia per vomitũ natura ſumit maximum conatum, quo conatu facilè humor exturbatur, ſemper enim natura vehementi conatu aſſumit vires ad expulſionem, veluti ſternutamẽto ſolet vincere vehementes morbos vterinos, vt patet per Hippocratem libro. 5.

 Aphor.

Aphorifmorum 49. & qui in auribus impedimentum habent, eodem fternutamento iuuantur, & ita quamuis humor fit grauis, cum lien fit iuxta ventriculum, in fitu & per venas illi vicinas impenfe per vomitum auxiliatur. Sed quando fit vtendum vomitu an in principio quartanæ, vel in ftatu apparentibus fignis coctionis, vel vna die ante accefsionem, vel in eadem accefsione modo difputandum? quantum ad primum crediderim (vt intelligitur ex Galeno) vtendum vomitu præmifsis fignis coctionis, quia Galenus non vtitur quouis medicamento, fed forti, quo non licet vti, nifi præmifsis fignis coctionis, vt patet in libro de theriaca ad Pamphilianum, vbi vitio vertit exhibitionem theriacæ in principio in quartana, folent enim qui ea in principio vtuntur excitare duplicem quartanam, & aliquando continuam, ex qua facilè mors fubfequi folet. Et ita Galenus cum eleboro nigro purgat, & decocto anethi, vel aqua mulfa, vel decoctione feminis raphani, & his certè non licet vbi nifi ingrauefcente quartana, poft multos dies, in quo vomitu exhibendo duo exiftimarem feruanda effe.

Primum, vt hyemis tempus præcaueamus, vt colligitur ex Hippocrate libro 4. Aphorifmorum 6. tale tempus ineptum eft ad hanc euacuationem, & potifsimum in quartana, in qua omnia debite difpofita requirit, videlicet tempus, regionem, fine quibus ægrè cedit quibufque medicamentis.

Circa tertium, an vomitu vtendum fit vel in principio accefsionis, vel die ante paroxifmum, maxima lis eft inter Græcos medicos. Alexander Fralianus libro 12. capitu 8. exprefsè fentit vomitum vtilifsimum effe in quartanis, fed iubet faciendum effe tempore accefsionis, vt humores crafsi committentes accefsionem vacuentur: inde tamen originem duxit hæc opinio, quia

quia eo tempore facilius humores rebelles, melancholici expurgantur, quia sunt commoti, & à natura excitati, & facilius ex purgabuntur, rebelles cum sint, requirunt commoueri, vt facilius posint educi quam sententiam arripuit, ex Auicenna prima, quarti. tractatu secundo, capit. sexagesimotertio. vbi docet, & de his quæ conferunt eis est vomitus in die paroxismi, & non sine causa, quia ex Hippocrate in accesionibus abstinendum ab vsu cuiusque medicamenti. Donatus Antonius in suo tractatu secundo, de febribus sentit conciliandos istos medicinæ proceres, videlicet, vt vomitus, tam in die paroxismi, quam vna die ante paroxismum, vacuando causam ante cedentem, in die paroxismi vacuando causam coniunctam, quæ solutio ad mentem Hippocratis saluari non potest, idem esset tentandum in reliquis febribus, etiam si natura non tentet vacuationem, cum tamen in omni accesione à cibo, & ab exhibitione medicamenti sit abstinendum.

Dicendum, ergo existimauerim pro conciliatione istorum Authorum, vomitum duplici medicamento posse promoueri, aut medicamento leni, emollienti, & insipido, vt est aqua tepida, vel mulsa, aut decocto anethi, vel seminis raphani, vel alio quouis medicamento, & de isto vult Alexander Tralianus, vt quouis tempore exerceatur, siue in ipsa accesione, vel ante: aliud est medicamentum vomitiuum effrene, vt eleborum nigrum, quo vtuntur priores Græci, & isto non licet vti nisi vna die ante paroxismũ, quia si in die paroxismi hoc medicamẽto vteremur, plus iusto febris scanderet, & forsan typum mutaret, & plurima mala subsequerentur, & ita Auicenna post illa verba à nobis insinuata dicit, quicunque vomitus ante accesionem fiat

 aleuia-

aleuiabit febrem, quasi diceret vomitus qui fit medicamẽto leni in die paroxismi valde confert, sed quicunq; alter alio medicamento fortiori fiat minuet paroxismum venturum, & istam nostram solutionem clarè ostendit Tralianus loco, & capite citatis.

Quæstio de alimentis medicamentosis in quartana.

IN hac eadem febre etiam Alexander Tralianus libr. 12. cap. 8. inuehitur in Galenum, qui pro curatione quartanæ vtatur alimentis medicamentosis calidis, & siccis, veluti pipere, succo cirenaico cum castoreo, diatrion pepereon, quod chospoliticon nominant, vtitur, & salsamentis calidis, & siccis, cum tamen humor febris quartanę frigidus & siccus sit, ad augent febrem sua siccitate, & terreum humorem magis reddunt, & exiccant corpus, de quibus alimẽtis medicamentosis mentionem fecit Galenus lib. 1. de arte curatiua ad Glauconem, cap. proprio, vel de tremore, & rigore capit. 7. quem ferè sequuti sunt omnes Græci posteriores, & priores. Sed Alexander Græcorum omnium sententia omissa, tentet siccis alimentis non esse vtendũ, quia ea quæ humida sunt iuuant digestionem, & concoctionẽ, cuius sententiæ fuit Auicena. 1. 4. tracta. 2. cap. 63. cum dicit, & alienetur omne frigidum, & siccum, & si aliquis dicat tantum Auicenam loquutum fuisse in combinatione frigidi, & sicci, & non de calido, & sicco: paulò inferius id animaduertit, cum inquit, & fortasis conuenientius est frigidum & humidum, quamuis in altera qualitate opugnetur humori, quia melius est, vt contradicat febri. Idem Paulo superius notat cum dixit, si quartana fiat in æstate &c. cum peritus Donatus, vt satisfaciat huic quæstioni propo-

proponat pluribus modis medicamenta contraria ægritudinibus primo per qualitates occultas: de quibus non est sermo in præsenti. Secundo per qualitates primas manifestas: & ita verè sicca non competunt. Alio modo, & tertio dicuntur esse contraria per qualitates secundas, sicuti per rarum, & densum, vt opponitur viscidum sciso, crassum tenui, & pluribus alijs modis, & hoc modo calidum, & siccum opponitur melancholico, quia cum sit crassum indiget calido, & sicco, vt attenuetur, sed quamuis ista solutio acuta sit non placet, quia & si recrementum melancholicum terreum, & crassum sit, indiget humectatione, & quod magis est plura sunt medicamenta calida, & humida quibus facili negotio fit extenuatio horũ humorum, & non contradicunt causæ, licet aliquo modo aduersentur febri, præsertim cum Auicenna expresse neque alimentum, neque medicamentum siccum, in quartana admittat.

Dicendum ergo Galenum intelligendum esse in febribus quæ prolongantur ad hyemem, in quo plura recrementa crassa, viscida procreantur, & impediunt terminationem quartanæ, vel melius possumus dicere intelligendum in quartanis auctumnalibus, quæ hyemem attingunt, in quibus diuersa methodus curandi sumitur, iuxta illud Auicennæ loco allato, cum inquit, & scias, quod quandoque incipit quartana in æstate, vel hyeme, in quibus diuersus modus habendus est curatiuus, & ita possumus dicere Galenum intelligendum esse de quartanis in temporibus frigidis subortis in quibus, propter impedimentum calfacientibus & exiccantibus vti oportet.

Alia quæstio vtrum medicamenta acetosa Quartanis competant.

Edicamenta acetosa lieni non conuenire, ex eo colligitur quia melancholicis inimicū acetum est, libr. primo simplicium capit. trigesimoprimo. idem libr. tertio. de victu acutorum trigesimonono. Sed qui quartana afficiuntur, plus iusto sunt melancholici, ergo eis non conuenit. Et probatur demonstratione, quia lien rara, & fungosa constat substantia, sed illi inimica est, substantia, & qualitas aceti, ergo in quartana laborantibus acetum exhibendum non est. Et ob id Galen. lib. vndecimo Methodi, circa finem, docet lienē laxantia desiderare, à siccis facilè offenditur, & potissimum adstringentibus: Auicenna vero prima quarti. tractatu secundo. capit. 63. expresè in quartana laudat syrupum acetosum, quem post medium capitis laudat ad præparandum, & ad euomendum, potissimum, si fuerit melancholica flegmatica. Sed his non obstantibus censerem huic quæstioni duplici conclusione satisfaciendum esse.

1 Prima conclusio, neque melancholicis, neque quartana affectis acetum confert per partem interiorem exhibitum: & probatur quia melancholia qualiscunque assimilatur aceto, ex libr. quarto Aphorismorum 10. ergo minimè competit acetum, quæ si fit liene indurato acescit in ventriculo, si vero in toto corpore redundet augebitur, ergo per partem interiorem non competit. Ex quo facilè colligitur perperam aliquos huic quæstioni satisfacere dum existimant acetum non conferre ratione lienis, sed ratione totius corporis: quæ sententia vltra hoc quod dolosa sit (quia sic melancholicis exhiberetur acetum) repugnat Galeno libr. vndecimo Methodi capit. decimo sexto.

ſexto. & libr. nono. de compoſitione per locos cap. ſecundo. vbi docet, quod lien imbecillus ſit induratus, vt non poſsit trahere humorem melaucholicum in malacmatis, vnguentis, emplaſtris, acetum immiſcendum. Idem vult Galenus libr. ſecundo. de arte curatiua. capit. de ſcirro. ex quibus omnibus infertur.

Secunda concluſio, quod quamuis inimicum ſit acetum lieni per partes interiores, per exteriores tamen bene poteſt applicari lieni, vt præbeat viam reliquis medicamentis, & ſcirri rebellionem auferat: ſed Auicennæ dicendum intelligendum, quando quartana oritur ex pituita plus iuſto craſſa, & viſcida, vel vitrea cum melancholia, ſed hoc rarum eſt; & ferè non factibile, quia quartana non fit ſine vitio lienis.

Vltima quæſtio de ſanguinis miſsione in quartana.

MIRANDVM ergo eſt, & non ſine occaſione, qua de cauſa tam timoroſa ſanguinis miſsio ſit in quartana, præſertim cum humor non ſit omnino crudus, ſed vltra ſanguinem. Magis ergo timenda in pituitoſis, in quibus cum pituita fomentum à ſanguine ſuſcipiat, potius extracto ſanguine in coctilis remanebit, cur ergo tantum timeatur ab omni claſsi medicorum, nullus vſquam dixit. Certè exiſtimarem eam fuiſſe cauſam, propter crudorum copiam, qui redundant, & lienem obſtruunt, qua deuicta facilius ſanguinem extrahere poterimus, dum modo fiat cum illis conditionibus quas præcipit Galen. lib. 1. de arte curat. ad Glauconem cap. 11. videlicet ſi ſanguis abundet, dignoſcitur ex vrinæ colore, ſi dum extrahitur niger, & craſſus apparuerit, alias fluxus ſiſtendus & debet fieri ex latere

ſiniſtro

ſiniſtro ex vena cubiti vel media, cui ſolum addit AEtius ſiniſtrum hypocondrium durum, quia ſi dextrum debet fieri ex vena dextri lateris. Id autem AEtius fatetur tetrab. 2. ſermone 1. capit. 84. hæc ſententia rara eſt, & peregrina quod nec ab aliquo antiquorum huius venæ ſectionis licentiam habeamus, nam quartana nunquam fit ſine vitio lienis, quemadmodum tertiana non fit ſine vitio iecoris, ergo ex ſiniſtra parte phlebotomia fieri debet: quid autem voluerit ſibi AEtius quando dixit fiat in quartana venæ ſectio ex baſilica ſiniſtra ſi lienoſus fuerit, aut ex dextra ſi in dextro fuerit affectio, nullus hucuſque expoſuit, neque videtur admittere aliquam expoſitionem, quia nullus quartana laborat in quo iecur cum liene non conſentiat, oſtendit enim color totius corporis, qui ſemper iecori atteſtatur, & per conſequens ſemper ex vtroque latere deberet fieri, & quod magis eſt, vt plurimum ambo hypocondria intumeſcunt, in his qui bene non ſe gubernāt, quia omenthum quo tegitur caua lienis, & fundum ventriculi per vniuerſum epigaſtrium extenditur, & cum ex vena nutriatur quæ adſiſtit iuxta venam lienis facilè noxa lienis toti communicatur, quæ aliquando in dextro, aliquando in ſiniſtro apparet: tamen ſolum talis infartus ex ſiniſtro communicatur latere, videlicet ex liene, vnde eſt, vt in quartana affectis tam longum, quam extenſum appareat lieni vulgaribus, lien non eſt, ſed omenthū, vt conſtat ex tactus proprietate, & ipſius conſtitutione, quia facilè hinc inde mouetur potiſsimum quando ſic eſt affectum, quid ergo dicend proū AEtio. Certè cum difficultate eius praxis ſubſtineri poteſt niſi in quartanis complicatis, veluti in duplici, & triplici quartana, vel continua in quibus non ſolum iecur compatitur, ſed priuata affectione afficitur, & in his tuto poſſumus ex vtroque latere ſanguinem extrahere, vt vtraque viſcera proſpiciamus, &

ſi iſto

si isto modo, non saluatur AEtius, alio modo interpretationem non admittit.

QVAESTIO. I.
De febre Hectica.

Isputatur inter authores vtrũ in febre Hectica balnea sint vtilia, simulq; quæ balnea, & quibus condonanda sint? Quod hecticis nõ competant balnea clarè constat, ex eo, si aliquo balneo deberent vti hectici, balneo aquæ dulcis temperato, sed hoc non, ergo. Minor deducitur, in hecticis omnia disponuntur ad vnam indicationem communem, vt humectentur, & restituãtur per medicamenta, & alimenta quæ valeant humectare, sed aqua in se non humectat, neq; ebibita, neque exterius applicita, docente Galeno lib. 3. de victus ratione cõment. 39. ergo deneganda his balnea sunt. Idem lib. 4. Aphor. 13. Sed secundo argumento maximè probatur, quia ex sententia Galeni lib. 10. Methodi cap. 10. hectici ab egressu balnei, frigidam ingredi debent, ne plus iusto resoluantur, aut languescant, sed his admodum frigida nocet, ergo neque vna, neque altera balneatio conuenit, quod frigida noceat ipse docet libr. 3. de victus ratione 49. & idem confirmat in textu 54. in quo loco tota difficultas rei consurgit, an à balneo aquæ tepidæ hectici ingredi debeant balneum aquæ frigidæ. Pro cuius quæstionis difficultate notandum est ex Galeno lib. 3. de sanita. tuenda cap. 4. balnea arte parata si sint ex aqua potabili, & frigida, sanis vtilia, si vero calida ægrotis conducunt, quæ si fuerint temperata humectant, si vero plus iusto cãlida calfaciunt, & parum humectant, quare pro hecticis tepida sunt administranda, quæ varijs modis, vel cum diuersis

medicamentis à noſtris medicis præparari ſolent, Galen. tamen ex aqua dulci ſolum parat, Meſues vero ex lacte, vel cum extremis animalium, quod laudant omnes neoterici, licet ſolum pro patritijs, & generoſis conueniat. Reſtat iam ad argumenta ſatisfacere, pro primo argumento quod aqua non humectat dices verum eſſe non humectare ſolidas partes, quia non nutrit, quia ſubſtantifice non humectat, propter vltimum argumentum, in quo ſibi Galenus contradicit, & plus iuſto audaciter dicunt quidam neoterici in interpretatione Galeni lib. 10. Metho. cap. 10. Galenum ſibi contradicere, & inconſtantem, ſed cum hi ſcribendo parum habeant experientiæ, & non intelligant in quo tempore morbi Galenus loquutus fuerit, ſine aliqua præmeditatione aduerſus Galenum irruunt, increpando vſum balneationis frigidæ & domos balnei diuerſas, & alia plurima quæ Galenus adinuenit, pro miro vſu balnei. In qua difficultate exiſtimarem faciendũ eſſe ingreſſum balnei aquæ frigidæ, cum conditionibus Auicennæ. 1. eſt noſtra videlicet circa principium hecticæ, reliquæ vero annotat Auicenna. 1. 4. tract. 2. capit. 6. dum inquit, ſi poſsibile eſt, vt ſubmergatur poſt aquam calidã, in aquam frigidã ſubito abſque gradatione eſt, magis vtile vltimum ex parte curæ, & magis fortè ex parte timoris, per illa verba, ſine gradatione, exponerem breuem moram in balneo aquæ frigidæ contrahendam, cum ſit fortè medicamentũ timetur, ſed iuuat, quia ſubito attẽperat.

Secundã conditionẽ inſinuat Auicena, paulò inferius, cũ inquit aquã balnei non ita debere eſſe intenſe frigidã, ſecũdi balnei, ſed qualis apparet tẽpere æſtatis, ita interpretatur Doctiſsimus Acoſta, in prima & ſecunda interpretatione Venetiæ. ¶ Tertiã conditionẽ inſinuat Auicena, vt ſit virtus fortis, quę cõditio erat fere eadem cũ prima, quia in principio hectici habẽt virtutẽ magis conſtantẽ, & vim

con-

contrariorũ possunt magis sufferre, nihil enim magis exoluit virtutẽ, quã maxima contrariorũ intemperies, vt insinuat Galen. lib. 1. Aphor. 4. sed cũ omnes practici magis timorosum iudicãt secundũ ingressum balnei, vnũ ex duobus eligũt, vel ab egressu balnei aquæ tepidæ panno madefacto in aqua frigida cito transfacto per pectus, vel totũ corpus oleo, ex refrigerantibus inunctũ, vel oleo communi; quia sic cito corporis impeditur, resolutio fieri, quam viam insinuauit Galen. lib. 7. Metho. cap. 6. in med.

QVÆSTIO. II.

De febre pulicari, vel puncticulari Epidimica.

QVESTIO à nobis, & satis controuersa excitanda erit, vtrũ in hac febre puncticulari liceat sanguinẽ mittere apparentibus maculis, vel puncticulis post septimum diem, etiamsi ratione febris, prægresꝭsis diebus sanguis extractus fuerit? Ferè omnes neoterici existimãt apparentibus, non esse secandã venam: primo quia tunc temporis natura criticat, & per quanuis euacuationem natura solet distrahi, iuxta Hipp. lib. 1. Aphor. 20. quæ deiudicantur, & deiudicanda sunt, non mouere, &c. ergo apparentibus non licet sanguinem mittere, nec aliquã vacuationem promouere. Secundo probant, nã in omnibus vacuationibus oportet insequi motũ naturæ; sed facta sanguinis missione trahitur materia venefica ad intima & præpedit motus naturę. Probatur cõsecutio, in exẽplo variolarũ, nã ipsis apparentibus timorosum est sanguinẽ mittere, vt testatur Auic. 1. 4. tract. 4. c. 10. ergo eodẽ modo apparẽtibus maculis pulicaribus nõ licet sanguinẽ extrahere, ac proinde propter istas rationes & multas alias tenent neoterici non esse

extrahendũ sanguinem, apparentibus maculis prædictis. His tamen non obstantibus Donatus ab Altomari cap. de febre pestilenti existimat, nos posse sanguinem extrahere apparentibus his maculis, quocunque tempore appareãt, dum virtus constet, cuius rationes sic se habent. Prima ratio eius est, quia vel hæc vacuatio symptomatica est, vel non, vel critica, si critica iuuanda cucurbitulis, si symptomatica compescenda, vt iubet Galen. lib. 4. Aphor. 2. sed sic est quod febris ista apparentibus maculis inualescit, & ingrauescit, augeturque febris, ergo potius compescenda, & causam in venis cõtentam per sectionem vasorum maiorum deponere, ergo in his licebit tuto sanguinem extrahere. Secundo argumento non nimis forti probat, quia ex Hippoc. loco alleg. oportet imitari naturam in ijs, quæ recte operantur, sed hac vacuatione non discernit febrem, ergo alia vacuatio plenior eligenda est, qua morbo possimus satisfacere, scilicet per venæ sectionem. Restat iam quando rationibus Donati egimus, nostris gradum faciamus. Prima ratio est morbus, ceu febris pulicaris inualescit post septimũ diem, vt expresse constat, aliquando ex tertiana duplici, aliqñ ex febre cõtinua remissa, originem ducit, itaque clara est de generatio febris remissæ, in febrem cõtinentem, ergo tanquam nouus morbus, nouum remedium postulat, sed febribus continentibus nullum præstantius auxilium debetur, quam sanguinis missio ex lib. 11. Metho. citato, sæpe & libr. 1. Aphor. 24. ergo apparentibus maculis si vires cõstent sanguis extrahendus erit. Secũda ratio nostra talis est in quauis febre cõtinenti quouis tempore sanguis extrahendus est, si vires constent, ergo octaua die nona & decima possumus sanguinem extrahere, hanc consecutionem probabat Galen. lib. 9. Metho. cap. 4. post med. cum inquit optimum factu est, id quod nos in re facere vidisti attentum non numero dierum, sed

virium robori ad sanguinem mittendum, vt aliquando si virium robur seruatum sit, non solũ septimo die, sed octauo & nono sanguinem extrahimus. Et hoc est, quod timebant nostri neoterici, quod apparentibus maculis iam virtus dissoluta, & imbecilla sit, quod si sic nõ se habet, certè timenda sanguinis missio non est, sed exercenda, vt voluit significare Galen. lib. de sanguinis missione cap. 2. qua facta vacuatione, iam cucurbitulis vti poterimus, vt malitiã partim humoris ad extima auocemus: certum est, quod nouo morbo accidente, potissimum febre continenti, nõ licet vti cucurbitulis, ante totius corporis plenam vacuationem, vt lib. de cucurbitulis, &c. docet Galenus & Paulus lib. 4. cap. 26. Restat vt rationibus satisfaciamus aduersariorum, quibus non satisfacit Donatus Ant. Abaltomari.

Ad primum argumentum dicimus diuersam esse rationem in febre ista & variolis, nam apparitio morbillorum, & variolarum, solet in totum criticare, & terminare morbum, at per apparitionem pinctularum, potius inualescit febris, vt superius diximus. Præterea febris puncticularis non continetur sub morbo pestifero, licet sub morbo maligno, & per sanguinis missionem non fit retrocessus, imo attemperatur natura, & calor febrilis diminuitur. Et ita secundo argumento possumus dicere, tantum debere imitari naturam rectè operantem ex libr. 1. Aphor. 21. Non tamen in his, quæ diminutè operatur tenetur illam imitari.

QVAESTIO. III.

De febre pestilenti, circa alimentorum exhibitionem.

DIsputabitur ergo in hac febre pro præseruatione, an carnes terrestrium sint magis ex vsu pro præseruatione

tione pestis, quam volatilium. Sunt in hoc Arabum satis controuersæ opiniones. Isaac in lib. de diætis vniuersalibus expresse sentit magis conuenire carnes gressibilium, quia vires magis firmiores reddunt, ergo magis conducent ad resistendum febri pestilenti: probat ex prædominio elementorũ, & certa cõmensuratione, quę in intelligibilis videtur, sed nos rationibus medicis, ita agere possimus. Prima ratio est, id magis à peste præseruare videtur, quod nobis magis assuescit, & magis eo vti consueuimus, sed magis ex vsu nobis sunt carnes terrestrium, quam volatilium, pro præseruatione pestis magis conueniunt animalia terrestria, quam volatilia, maior nota est, ex Hippo. lib. de assuetudinibus, melius multò ex Hipp. lib. 2. Aphor. 50. & ex Galeno passim potissimum lib. 9. Metho. cap. 15. & melius lib. 7. Meth. cap. 6. ad finem. cum inquit consuetudo maximè confert ad inueniendam victus rationem, siue in sanis, siue in ægris. Secundo probatur, quia vt plurimum pestis trahit originem ab humorum calidorum incendio, sed alimentũ volatilium calidius est, ergo qui his alimentis vtuntur facilius à pestilenti febre corripientur: delicatiores, & qui delitioribus edulijs vtuntur inter mortales facilius corripi, hinc esse videtur, quàm fosores, messores baiulatores, qui alimentis difficilioribus cõcoctu vtuntur, à peste sint magis securi. Et hic non pigebit aliam demonstrationem annotare: nam inter animalia, quæ citius parant fugam tempore pestis sunt aues, ergo quia ab ea facilius apprehenduntur. At Auerrous lib. 5. collectaneorũ cap. 32. & melius in tertia sect. cap. 15. vbi pro peste laudat carnes volatiliũ. Idem Rasius cap. de febrib. pestilẽt. in suis diuisionibus, & probatur isto primo argumento, in pestilenti cõstitutione inter omnia maximè læditur spiritus vitalis: sed talis maximè firmatur carne auiũ volatiliũ, ergo potius carne auiũ est vtendũ, & hãc sententiã tueri, & defendere

fendere non grauabor potissimũ cum Auicen.1.4.tract.4. cap.5.dicat,corpora,quæ minus parata pesti sunt:corpora ea habentur,quę minus carent humiditatibus,& superflui tatibus,quas aues in volando consumunt : vnde est,vt cito vires reficiant. Ad argumenta alterius opinionis acceden do dicendũ. Primo argumento, quod quãuis consuetudo plurimũ valeat ad cibandũ,debet esse in pręseruatione,& curatione, quæ præbet indulcias, secus se habet in morbis extremis,qui ita regula cõmuni gubernari non possunt,& astringi:est enim in his morbis coacta præseruatio , & curatio. Secũdo argumẽto respõdetur cũ Auerr.semper tem pore pestis alimentis vtendũ cum præseruatiuis , & præpe dientibus malã,& veneficã qualitatem , vt cum aceto om phatio,succo malorũ granatorũ,quibus in omnibus alimẽ tis moderatè vti debent,nec crapula,nec ciborũ multitudi ne vti debent,qui velint præseruari,talis citius à peste suffo cabũtur,cõtra imperitos,vt testatur Auic.loco allato,& ita pullis gallinaceis possumus vti, carne caponũ, fasianorũ, perdicibus, laudãt aliqui carnẽ suilã, quia eã semp cõmen dauit Gal.& li.7.meth.& lib.3.de alim.facult. sed cũ crassi sit nutrimẽti existimarẽ nõ cõuenire nisi ijs,qui ea vti con sueuerũt:oportet,ergo vt liberũ sit corpus ab omni immũ ditia, vt liberè posit p sudorẽ, & facilè corpus vacuari, & certè quãuis à Galeno sæpè p alimẽto elegãtissimo cõmẽ detur vsus pisciũ saxatiliũ,vt lib.3.de alim.facult.c.30. sanè in hoc casu hũc vsum nõ approbarẽ nisi adsit maxima indigentia , penuriaq; alimentorũ , iuxta parigmia antiquũ. Quis melior piscis de corpore dicito phlegma,sic est apo stema melior dominus : ex quibus omnibus colligitur in collatione illa,quã practici faciũt,de electione auiũ dome sticorum & montanarum, quæ sint electiores rusticæ,an domesticæ. Tandem ex sententia Auicen.loco. & Auerr. libr.5. collig.cap.31. colligitur aues montanas plurimum

exce-

excedere, quia plurimum humiditatis consumunt in volando : à qua in ista constitutione plurimum fugere opus: sed inter montana illa eliguntur optimi alimenti à Galeno lib. 3. de alimentorum facult. videlicet perdix, turtur, fasianus, sterna, columbus, pullus. Si tamen horum nõ adsit copia, reliquos possumus vti domesticis, vt gallina, capone, vitanda omnino sunt, volatilia, quæ circa aquas degũt, pernitiosissima sunt, & malum præbent alimentum, ita tenet Auer. loco allato. sed qui nec auibus montanis, nec domesticis vti possunt, ex quadrupedibus, quæ sint eligenda, an arietina, vel porcina, vel hœdina? grauis controuersia est inter medicos, Galen. libr. 3. de aliment. facult. cap. 1. & 7. Metho. cap. 6. laudat carnem suilam, quæ annum non excedit: Auer. tamen laudat carnem erietinam, & meritò sanè, quia & suauior, & ab omnibus magis consueta, quæ consuetudo maioris momenti est, sed dissidium horum alimentorum forsan accidit ex varietate regionum. Caro arietina Hispanorum, Italicam, & pergamenam excellit, quam Isaac in dictis vniuersalibus impense laudauit, quã carnem veri assimilat. Quod si aliquis insurgat, & quærat, an sit præferenda caro macerata, recenter mactatæ, quia caro diu reposita facilius concoquitur. Respondetur ea vtendum non à multò tempore mactata, sed hodie occisa, crastina die comessa. Ita docet Rabi Moses, nam quamuis reposita gustui gratior, initium putredinis habet: tum quia molior, tum etiam quia ex aere inquinato facilè contagium suscipit. De ouis certè nihil est, quod in controuersiam afferamus, præsertim cum maximi efficacissimi nutrimenti sint. Nec est quod medici conferant cum lacte, quia in ista constitutione non est laudandum pro alimento, nisi emulcto, & ab vbere accepto, facilè enim putrescit, vt colligitur ex Galeno lib. 7. Metho. cap. 6. De leguminibus quibus sit vtendum, saltem eis diebus, quibus à carni-

bus

bus abſtinemus, omnes practici commendant lentes vix coctas cum aceto, quia præſeruant à putredine & ſiccum alimentum præſtant, laudat vſum lentium Auicen. 1. 4. tract. 4. cap. de curatione variolarum, ſed certè ſuſpectæ videntur, quia lentes prauum generant ſuccum, teſte Galen. lib. 1. de alimentorum facult. cap. 18. & lib. 1. de arte curatiua ad Glauc. cap. 11. de Elephanciaſi vbi docet prauos, & melancholicos generare ſuccos, ſed in conſtitutione peſtilenti grauis error committitur ſi his vtamur alimentis, quia maligniorem ſpeciem peſtis efficiunt, ergo in conſtitutione peſtilenti non conueniunt. Adſunt ergo plurima alia legumina, vt ſcabioſa, borrago, acetoſa, ramnus, aſparagus, quibus coctis cum carnibus, vel aceto egregiā præſtant præſeruationē, de alijs vero vtrū pro præſeruatione peſtis conueniant, grauiſsima difficultas eſt Auicen. duobus in locis videlicet in ſecundo canonis cap. proprio, & Fen. 6. 4. capit. de morſu viperarum docet vnicum præſidium eſſe vti multitudine alliorum, Galenus etiam plurimis in locis vocat theriacas ruſticorum potiſsimū lib. 12. Metho. cap. 8. Albenſoar tamen maximus practicus, propter eandem rationem, quam ſuperius aſsignauimus cenſet non eſſe ad vſum pro præſeruatione peſtis, quia generat humores aduſtos, quam ſententiam tuetur Carthaginenſis in lib. de febribus peſtilentibus, ſolum ea ratione commotus, quia Abençoar fuit Hiſpanus, & habuit experientiam horum leguminum, ſed pace tantorū virorum melius poſſumus dicere cum Galeno lib. 2. de facult. naturalibus cap. vltimo. vbi alia damnat cruda, ſed cocta excellit, quia deponunt facultatem acrem & mordacem & facultas digerendi augetur, & veluti medicamentum celebre ab omnibus laudatur quare tempore peſtis potiſsimū agricolis, & his, qui eis vti conſueuerunt ſi aſſa, vel cocta mandantur, celebratiſsimum præſeruatorium erit peſtilentiæ,

lentiæ,& hactenus de alimentis in pestilenti constitutione conuenientibus: de quibus omnibus legant curiosi Carthaginensem de febri pestilenti rubrica 4.capit.8. cum sequentib.

QVAESTIO IIII.

De exhibitione theriacæ gratia præseruationis.

DIsputant aliqui,an sanis hominibus theriaca competat,id est gratia præseruationis, ne à morbis pestiferis capiantur,& infectione corripiantur.Et quod hominibus sanis conueniat,clarè cõstat,quia cor corroborat, qua facultate præualet,& munit cor ne offendatur à quouis veneno:quam sententiam cõfirmat Auic.lib.de virib.cordis, & Galen. lib. de theriaca ad Pisonem,ca.6.docet maximè prodesse theriacam in tempore pestilentiæ,quia securum hominem reddit à peste:& probatur,quia theriaca sua facultate,qua donatur alexiteria(quæ est à proprietate)absolutè agit aduersus venenũ, ergo præseruabit à veneno,& libr. 1.de antidotis cap.1.circa fin.dicit Antónium scimus, qui vt tutum à veneno se seruaret, singulis diebus tantum theriacæ assumebat, quãtum magnitudo fabæ AEgyptiæ erat. At Auerr.lib.suo de theriaca expresse negat theriacã hominibus sanis cõuenire,dum dicit medicinæ quæ à veneno liberant, sanis corporibus veneficæ sunt, & probat isto argumento, nam si liberant à veneno si venenum nõ inueniunt,corpus destruunt, & ipsa venenum imprimũt, & cõfirmatur exemplo medicamentorum purgantium: nam sicuti exhibitis ægris, causam ægritudinis auferũt,eadem ratione si sanis exhibeantur, corpora sana destruunt, ex Hipp.lib.4.Aphor.16.&ita Auerr.lib.5.collig.tenet bezaartica medicamenta sanis corporibus non conuenire, &

con-

consulit summa commendatione, vt magnates si sani sunt
isto medicamento nõ vtantur, quia in grauissima pericu-
la incidunt. Et affirmat se vidisse plurima mala cõtigisse ex
vsu horũ medicamentorũ. Sed his tamen non obstãtibus
verissima Galeni sententia est, ad præseruationẽ nos posse
vti theriaca, vt locis cit. probat Galen. Vt vero argumen-
tis Auer. satisfaciamus, aduerte, aliud esse medicamentum
theriacæ ante fermentationem, aliud post fermentationẽ:
ante fermentationem veneni particeps est, postea venenũ
non est, quia vnica resultat virtus, quæ aduersus venenum
agit in ea, vt probat Galen. lib. 1. de antidotis, cap. 1. & mul
tò melius lib. de theriaca ad Pisonem cap. 10. in med. vbi
docet Galenus carnẽ viperinã venenum esse, sed si ampu
tetur eis caput, & cauda, veneni vim amittere, ita ingredi-
tur cõpositionem theriacæ, vt cũ alijs medicamentis per-
mixta potius aduersus venenũ agat, quam venenosum me
dicamentum sit, & ita negamus quod absolutè venenũ sit;
sed alexitericum, quod est medium inter venenũ, & tem-
peratum ex quibus colligitur, quod facilè aberret Cartha-
ginensis, qui in suo lib. de febribus pestilentialibus fol. 19.
insinuat solum theriacã exhibendam esse in lapsis corpori
bus nõ in optimè sanis, & temperatis incõsuetis, nam nisi
tempore pestis aliquis assueuit theriacæ, imo quãtò fuerit
temperatior facilius à peste capitur, vt patet in iuuenibus
& pueris, qui cũ meliori & magis medio temperamento
gaudeãt, frequentius ab in mani belua tentantur: vnũ tamẽ
est cõcedendũ, quod in pauca quãtitate est assumenda, nõ
quia venefica sit, sed quia plurimarũ dotũ sit cõpos, & in
vsitatũ medicamẽtũ certè nocebit, & in hoc sibi ipsi Auer.
aduersatur, qui cõcedit de theriaca habere vim cõfortãdi
cor & esse venenũ: q repugnat, nõ solũ iudicio, sed sensi-
bus, corroborari cor, & venenũ esse. An vero eodẽ medica
mẽto captis à peste liceat vti res dubia est, quia medicamẽ

tum plus iusto calidum est, & febrem adaugebit, quo argumento non obstante existimarem melius multo conuenire captis à peste, quàm sanis, quia theriaca firmat cor & corporis temperaturam immutat, & venenum vincit, vt multis rationibus probat Galen. lib. de theriaca ad pisonem cap. 16. sed non possum non mirari nõnullos, qui audeant in febribus pestilentibus foris imponere theriacam tum iuxta cor, tum iuxta inguina nulla indicatione commoti, non distinguentes an habeat vim trahendi venenũ, vel repellendi, huiusmodi virtus potius prodest venenum depellendo, quia cum opiatum medicamentũ sit ex multis quibus componitur venenum trudit, vt refert Auicen. 6.4. quod si dicat carnem viperinam impositã prodesse, res distincta est à theriaca, qua de causa nec in epythematibus, nec in emplastris imponendã censerem, quia in apostematibus repercutit venenum in Epythematibus magis ad intima colligit, & certè in his tanquam à generosis remedijs cauendum in experientijs non vsitatis.

QVAESTIO III.

Vtrùm competat phlebotomia in hac febre.

ALIQVI existimant in hac febre non competere phlebotomiam, sed præmissa leui pharmacia potissimum quando accidit cum antrace, vel carbunculo, ita sensit Auicen. 4.4. cum inquit, euacuatio quæ est cũ pharmacia, quæ educit humorem, vel phlebotomia prout fuerit humor, idem docet Auer. lib. 7. collig. cap. 3. & confirmant primo aliquando redundat bilis pura adusta, quæ causat hunc morbum, ergo prius euacuari debet, iuxta illud etiam Auicen. caue ne ægrum perducas ad vnam duarum

rum rerum ad colerichorum ebolitionem, & ad frigidorum cruditatem: sed hac sententia non obstanti tenendũ in hac febre siue cum carbunculo; siue sine illo, ex quocunque humore proueniat, à sanguinis missione inchoandum quam conclusionem, primo probo authoritate Galeni lib. 11. Metho. cap. 15, cum inquit saluberrimum autem est, vt prædiximus nõ in continuis modo sanguinem mittere &c. itaque in continuis absolutè sanguinem mittit, in quibus non est dubitandum, est enim febris pestilens continens febris: præterea, quia statim in hac febre sanguis mitti debeat, quia quantumuis à maligna putredine ortum ducat, semper si continetur intra vasa per venæ sectionem melius curatur, quam per medicamenti purgantis exhibitionem, ergo in ea à sanguinis missione inchoandum, tandem deducitur isto argumento fortissimo ex Galeno & Hippoc. lib. 4. de victu acut. text. 21. illo ob sesa inflammatione, &c. docet ibi quod vbi æqualis necessitas sit sanguinis missionis, & purgationis, vt in herpete, carbunculo interiori à sanguinis missione inchoandum esse, ergo in hac febre continenti cum vtraque vacuatio sit necessaria à sanguinis missione inchoandum est, nec refert si quis dicat, quod ferè oẽs neoterici sentiunt in hac adesse virium langorem, & plus iusto imbecilliores reddi, nihil obstat, nam vbi talis contradictio apparet, vt ex vna parte virtus, ex altera magnitudo morbi, cum vtrisq; pugnandum curatione per Epicrasim, vt refert Galenus lib. 9. Metho. capit. 11. partim vacuando, partim virtutem reficiendo, & ita sentit AEtius tetrab. 2. serm. 1, cap. 95. nec aduersus nos facit declamatio Valeriolæ, qui dicit, tot annorum experientijs constare, in pestilenti constitutione, quibus omnibus sanguis detractus fuit morte fuerunt oppresi, potuit contingere duabus de causis, vel quia statim à principio sanguis detractus nõ fuit. Secunda causa, quòd

elapsæ fuerũt vires, & in his quibus à principio omissa fuit talis euacuatio accelerat mortem, vt egregiè deducit Sauanarola, in suo tract. de febre pestilenti capit. proprio; & in his, in quibus dimissa fuit multis cucurbitulis vti est necesse vt omnes antiqui tam Græci, quam Arabes affirmãt, vt foras venenum auocetur cum scarificatione, vel sine illa, vt dispositio corporis expostulauerit, quæ vero vena in hoc morbo secanda est, an basilica, vel cephalica, vel maleoli, vel tali? diuersi authores diuersa sentiunt, sed breuitatis causa, quæ commẽdatur scribentibus, potissimum in his casibus, in quibus citò & tutò & sine dolore, procedere oportet, iuxta mentem Galeni lib. 14. Meth. c. vltimo existimarem si tumor pestilens existat sub axilijs, ex basilica faciendam phlebotomiam, si retrò aures ex cõmuni, si in inguine ex crure opposito, quæ sententia Galeni est multis locis potissimum lib. de sanguinis misione cap. 16. lib. 13. Metho. c 5. & sępè aliàs. in qua euacuatione iterum moneo, vt fiat in principio, & in pauca quantitate, & viribus ferè integris.

QVAESTIO VI.

De sudoris prouocatione.

QVESTIO erit, in febre pestilenti, vtrũ liceat sudorem prouocare, est enim tam cõmune remedium hodie in febribus pestiferis, vt nullum hodierna die remedium magis ad manus habeãt medici. Sed an prouocatio sudoris, cum ratione conueniat, videndũ est: nam nõ videtur conuenire, & quod cum ratione non conueniat probatur, quia per sudorem tantum subtile, & nõ crassum recrementũ repurgatur, & per consequens talis vacuatio huic morbo non põt satisfacere. Secũdò probatur, quia in isto morbo

morbo nullus grauissimorũ authorum meminit talis eua cuationis, nec Galenus, nec Paulus, nec Abenzoar, nec alij viri peritissimi, ergo non videtur cõuenire. Et quãuis argumentũ ab authoritate negatiua sit floci pendendũ, in tãto morbo vbi oẽs exquisitũ remediũ ꝓcurarũt, certũ est non esse tradendũ obliuioni. Tertiò ꝓbatur, quia inter oẽs euacuatiões, quas in ęgris cõmẽdamus, illa minoris momenti est, quæ fit per sudorẽ, vt inter oẽs vacuationes vltimũ locũ teneat, docet Auic. 2.4. tract. 1. c. 1. & c. 6. 4. & adeò infimã iudicat istam vacuationẽ, vt dicat inferiorem esse in iudicio criticationis quã, ea quæ fit per exiturã, vt ipse docet c. 68. loci cit. quid ergo in hac difficultate breuissima sit dicendum, certè res dubia est: quidã meritissimus Carthaginensis existimat maximè conuenire sudorem, quia cõstat ab experientia communi, sed nos ratione probamus, quia sudor euacuatio vniuersalis, ergo si habeat omnes conditiones bonæ crisis proficua erit, sed respondet Auicenam fuisse Africanum, & non Hispanum. In Hispania est conuenientissima sudoris vacuatio, sed hæc responsio non placet, quia etiam si Hispani alimentis vtamur delicatissimis, tantùm indulgetur voracitati, vt crassitudinem alimentorum Africanorum superet: melius est, vt respondeamus cum Auicen. eodem loco cap. 25. Auicen. sententiam limitandam esse in morbis acutis cum apostematibus malignis, in quibus legitima, & maximè conueniens est euacuatio, quæ fit per sudorem, vt ipse docet cap. 25. citato. à quo desumpsit Cornelius Celsus libr. tertio. cap. septimo. vbi docet auxilia duo subuenire pestilentiato, frigidæ exhibitio vsque ad saturitatem, & vomitio, quo facto cooperiendus, vt sudor emanet à toto corpore. Idem colliges ex Auicenna quarta, quarti. capit. de carbunculo, ac perinde maximè conueniens est euacuatio per sudorem facta, quibus medicamentis breuissimè audies si legas

peri-

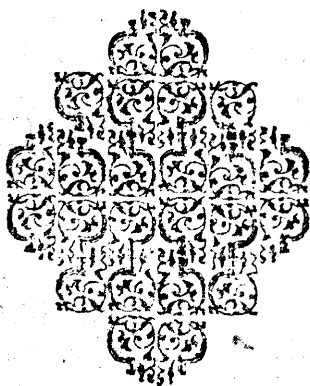
peritiſsimum Carthaginenſem, qui lib. 1. de febre peſtilentiali tract. 5. cap. 6. in rubrica. 1. elegantiſsimas saluiæ compoſitiones habet, pro vere, hyeme, æſtate, quem authorē volui adducere, quia ex penitiſsimis locis, & abſconditis tradit huiuſmodi compoſitiones, & grauiſsimi authores de hac re paucam mentionem fecerunt.

QVAESTIO Vltima.
De purgatione.

VTRVM competat purgatio in hac febre non minor difficultas eſt, in qua grauiſsimi authores fuerunt controuerſi, & in ea duo erunt articuli, primus erit an in peſtilenti febri competat pharmacum deiectoriū. Secundus articulus erit, an fortè vel debile medicamentum conueniat, circa primum articulum breuis erit ſermo ſi dicamus manifeſtè competere medicamentum purgans, vt corpus à ſuperfluitatibus emundetur, docet Galenus libro primo de differentia febrium. 4. & melius libro ſecundo de natura humana, textu 10. Paulus libro ſecundo, capit. trigeſimoſexto. in quo articulo oportet ſemper cum conſilio Galeni 6. de ſanita. tuend. capit. quarto. procedere inſpecta ægrotantis temperie, & conſuetudine, vt in aſſuetis & optimè temperatis à electiuo medicamento cuiuſcunque conditionis ſit fugiamus, etiam conſiderandum: ſecundo quod Manardus libro decimotertio. Epiſtola tertia. monet, vt ſi poſsibile ſtatim initio medicamentum purgans exhibeamus, ne venenum plus iuſto interiora peruadat, quæ duæ obſeruationes maximè aduertendæ ſunt, in vtroque articulo. Circa ſecundum articulum grauis diſceptatio eſt, plurimi ſunt, qui exiſtimant pharmacum fortè conuenire, & probant duabus rationibus.

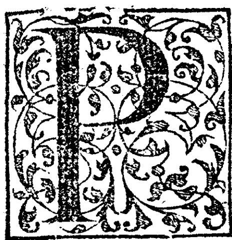
bus. Prima ratio est, quia extremis morbis extrema remedia sunt applicanda, & forti tanto morbo medicina fortis exhiberi debet. Secunda ratio in hac febre maximè cauenda est irritatio, commotio, exagitatioque ne humores exagitati, & non trusi, cor, & partes principes magis offendant, sed medicamento debili magis humores irritantur, ergo à medicamento leui fugiendum. Cuius sententiæ fuit Abenzoar tertio Teesi, capit. quarto. tractatu tertio. quo instituit pharmaca horribilia. Idem Auerrous libro septimo, colliget capit. trigesimoprimo. quam sententiam secutus fuit Gentilis in consilio de peste, qui irridet medicos, qui debilibus medicamentis vtuntur, nam in hac febre conuenit, quam citissimè humores à corpore trudantur. Quam sententiam multi ex posterioribus secuti sunt. Sed hac opinione non obstante sentirem meliorem sententiam esse eorum, qui dicunt debilioribus, & clementioribus medicamentis faciendam esse vacuationem, cuius sententiæ fuit Nicolaus & Dynus de Florentia, tertia, quarti. supra Auicenna. Et primo probant authoritate Auicennæ capit. citato. de pestis curatione, vbi docet summam curationis esse exsiccationem, quo in loco per exsiccationem intelligit leuem purgationem: iuxta illud prima quarti, tractatu secundo, capit. septimo. vbi dixit postquam exercueris canones prædictos secundum sententiam exsiccationis, & minorationis, &c. quibus suppositis his rationibus breuissimis probatur. Primo, quia pharmacum fortè venenum ad partes interiores trahit. Secundo, quia si forsan non purget, necessariò in veneni naturam conuertetur, & quamuis purget, venenum auget, quod non contigit clementiori medicamento. Tertio, quia per huiusmodi medicamenta timetur excessiuum ventris profluuium, quod in febre pestilenti valde timorosum est: rationi-

tionibus vero alterius opinionis facillimum est satisfacere: si dicamus, non tam debile medicamentum esse exhibendum, quod non sit fortè, veluti syrupus de nouem infusionibus cum cassia: quibus facili negotio pestilens causa deponitur, sine noxa, quæ vero ab his medicamentis excedunt nocua, & timorosa sunt, cum qua quæstione Secundus Tractatus concluditur ad laudem Dei omnipotentis Iesus Mariæ filij.

TERTIVS TRACTATVS DE CHIRVRGIA.

LACVIT etiam querimoniã non nullã de Chirurgia afferre, quòd existimarem, etiam perfectum medicum de his non debere esse ignarum, iuxta Cornelium Celsum libr. 7. de qua parte, tam dignum se iudicauit Hippoc. vt fatetur Galen. lib. 6. Metho. vltim. propria manu illam exercuisse. Sed quid dico de Chirurgiæ opere, quæ ad vulnera, & ad vlcera pertinet, Algebræ artem professus est, quam nec hodie Medici inspicere volunt, propter quod hodie quam plurimi errores insolubiles contingunt, sæpè vidi viros Medicos peritissimos in conspectu impostorum nihil plus plebe intelligere, tacendo, nec de luxationis forma loqui, siue bene, siue malè, restitutio fiat non curant, & quòd magis est, nulla facta dislocatione, coguntur, cum in peritis assentire, non solum propter ignorantiam Anothomicæ partis, sed propter imperitiam librorum Hippocr. qui de hac arte tractarunt. Adeo vt aperitis Medicis, nec vllã linea notata intelligatur. Vnde increbuit vsus vt non commendetur hoc opus ipsis Chirurgis, sed Lyppis, tonsoribus, textoribus, qui olim Tesalum insequebantur.

QVAESTIO I.

De vulneribus capitis.

PRIMA (Deo duce) erit quæstio, vtrùm in vulneribus capitis competat futura? quam quæstionem à me à pueritia adeò obseruaui, vt edoctus à Chirurgo peritissimo Solesio, qui plurimos in hac arte creauit discipulos: præside, assistenteque peritissimo meo professore Alderetio Doctore. Cuius anima requiescat in pace, in celebratissimo gymnasio Salmanticensi, defendi, pro alijs & focis. In qua quæstione duo sunt examinanda. Primum vtrùm sint suenda, sine vulnere cranei, secundum est, an etiam ciso craneo non vltra diaploidi, id est vltra secundam tabulam, liceat suere vulnus? certè circa primum articulum non est dubium nisi quòd sit suendum vulnus, etiam si non desint, qui timeant scisione pericranei, quo ciso plurima inconuenientia sequuntur, quæ exigui momenti sunt, si conferantur, cum noxa aeris exterioris à quo valde craneum distemperatur. Ex quo plura mala accedere solent, vt erisipelas cranei liuores. Proinde ad secundum articulum accedendo. An cum cranei fractura liceat suere dummodo secundã tabulam, non transcendat, videndum est: quam quæstionem præter Anselmum Guidonem proprijs capitibus, disputauit. Alcaçarensis noster, qui pro firmo tenet, in casu proposito, vulnera capitis suenda esse, etiam si lamina cranei cisa sit, quam opinionem probat, primo authoritate Hippoc. lib. de vulneribus capitis, & Galen. lib. 6. Metho. cap. vltimo. & lib. 2. de composi. per locos cap. 3. & ex Paulo lib. 6. c. 9. quam futuram ita docet moliendam esse emisario facto in parte inferiori, quãuis operatione manuali, in parte sana fiat, à qua regula excipitur primus casus, si vulnus fiat cum cõtusione, per locum Hippoc. lib. de vulneribus capitis, quia

in omni

in omni contusione, fieri saniem oportet, & sanies per cranei suturam euitatur & impeditur facilè. Secũdus casus est si os cranei non facilè dimoueatur, quia si indiget rasura, quamuis emissarium, fiat semper inter os & os pus detinebitur, quo detento necessario, non solum indiget emissario, sed pateat vulnus est necesse, & in hoc parcat peritissimus prædictus Alcaçarensis vir, qui oppositũ huius substinuit: non videns, quòd non licet suturam facere, vbi rimula remanet, nam quãuis sit superficialis, facili negotio pus ibi contentum è directo non inueniens exitum, inferiora corrũpit, à quo si plurima chirurgię accepi potius cum antiquo Solisio consentio, qui nunquam talia vulnera consueuit. At si portio crani leuiter extrahatur, vt ipsum craneum læue à vulnere relinquatur, ita vt ense factum sit, quòd debebat fieri instrumento rasorio, vel trepano. Et hanc obseruationem obsecro, vt habeant omnes chirurgi in qua non aberrabũt. Tertius casus est, si nõ sit in summo capite, in quo si non sit vulnus magnum vel extensum nõ est suendũ. Quartus casus est si sit in suturis & prora capitis vel in capitis parte alta: qui casus notandus est nisi magnum fuerit vulnus in quo ne fiat maxima spirituum resolutio, oportet: vt secundum partem suatur iuxta validum chirurgi consilium: vt docet Auicen. 5. 4. cap. proprio de fractura carnei. Aliter vero neutiquam suendum vulnus suturæ & in prora capitis existens. Quintus casus est, si sit in temporibus (in his partibus periculosissimum vulnus est, vt docet Galen. ex mente Hippoc. libr. 11. de vsu part. cap. 3.) propter quinque prõ pagines neruorum quas suscipit ex septem pro paginibus neruorum, de quibus libr. 9. de vsu part. capit. 13. & sępe alias, in quo vulnere conantur, aliqui formare suturam, solum quando vulnus per medium tendit, vel ab aure ad frontem: & non quando secundum longitudinem tendit, videlicet, quando à maxilla ad

superas peruadit, cuius discriminis causam non intelligo, nisi dicat ratione fibrarum musculorum, quia per suturam secundum latitudinem melius apprehenduntur, & colliguntur, vt motus restituatur: sed hæc euasio est, potiusquā responsio, quia magis existimandū est periculum ex parte neruorum, quòd ita vrget in vno, sicuti in altero casu: prætereaetiam si per superiorem partem scindantur, motus musculorum non deperditur, etiam si non fiat sutura, quia aligantur vsque ad vltimam partem maxillę superioris, qua ergo de causa tumorosa est suitio musculorum temporalium præcipuè, quòd siue vno modo, siue altero fiat suitio, semper neruis obuiandum erit. Quòd si quæras quare Galen. vulnera temporum perforare nō sit ausus, si os cisum sit, non intelligo causam fuisse neruorum horum plurimorum prouentum, sed quia ea parte plus iusto hæc ossa compressa sint, durę meningi valde vnita conspiciuntur, vnde in inferioribus maximè hæmorragia timetur, & ex ligamentis prædictis, & ita finis primæ quæstioni imponitur.

QVÆSTIO II.
De vulneribus capitis.

VTRVM in vulneribus capitis, in quibus fit compressio & vibratio cranei: craneum vibratum sit eximendum rasorio, vel ibi relinquendum? talis casus contingit pueris & mulieribus iuuenculis, huiusmodi cranei vibratio propter osium mollitiem, quæ si recipiant cōtusionem cedendo intus retrahuntur, veluti contingit dolijs ex perpulito & extenuato metallo factis, de hac compressione quæritur, quid sit agendum in ea? fuerunt non melli & sunt, qui in hoc casu conantur per rimulam os ipsum eleuare, & aliquando laminas plumbeas aureas pro magnatibus

tibus parare, nescio qua intentione nisi, vt dicatur illud Psalmi, Onus grauati sunt super me &c. non aduertẽtes, ꝙ tanto oneri, nec depressum os restituere, sed ad interiora magis trudere, & citius alia multa mala conciliare. Alij fuerunt qui conantur os ipsum radere, & rimulam parare, vt facta rimula, facilius instrumento eleuatorio paulatim eleuent: sed quamuis hi non multum videantur aberrare, quia forsan non instructi sunt præceptis antiquorum: venia indigent & correctione, & non increpandi. Pro cuius quæstionis dissolutione. Aliqua sunt præmittenda, quot fuere authores antiqui, qui de hoc genere vulneris mentionem fecerunt fuit primus Paulus lib. 6. capit. nono. quod genus vulneris flasim appellauit, Alias bas inter Arabes nono practicæ, sed isti authores tantum annotarunt, & non insinuarunt modum curationis. Secundum documentum est, quòd aut istud symptoma accidit cum vulnere, vel sine illo. Tertium est, vel vibratio ista est primæ tabulæ, vel secũdæ nulla facta læsione in prima, quòd raro accedit, & difficiliter cognoscitur, & curatur: de qua egregium caput noster Alçaçarensis in sua chirurgia in capit. vigesimoprimo. tantum ergo de primis duobus casibus sermo est, quando est in diploidi exteriori, cum vulnere, & sine illo. Cui ergo querimoniæ, ita satis faciendum: si compresio cranei, cum vulnere contingat factis omnibus euacuationibus necessarijs cucurbitula abrasa cute vtendum est sine scarificatione: quæ ita debet applicari, vt applicata nõ statim, sed mora interposita subito & violentia eleuanda, his addendum præter omnium mentem, vt minimè applicetur cũ stupa, duabus de causis: primo ratione vulneris labiorum: secundo vero, quia si craneum sit discoopertum cum pericraneo maximè ab igne offenditur, docente Guidone capit. proprio de vulneribus capitis.

Applicari

Applicari ergo debet cum candela cerea. Secunda conclusio huius præsuppositi erit, si cranei compresſio fit sine vulnere, facta conuenienti euacuatione, saltem per sanguinis misſionem, & tumore cutis aliquantulum remisſo, per medicamentorum digirentium applicationem, cucurbitula applicanda est, supra locum depresſum abraso capite, cum stupa, eodem modo, vt supra diximus. Vnum tamen non prætereundum erit, quòd si compresſio antiqua sit, & non maxima, relinquenda erit, vt iacet, quia sine noxa visum est, sæpè optimè viuere: si tamen fuerit magna prius illinito craneo, vt cedat medicamentis emollientibus applicanda erit cucurbitula.

QVAESTIO III.
De vulneribus capitis.

VTRVM ciso craneo & facto vulnere cranei penetrante, vsq; ad secundam tabulam sit radendum, vel manifestandũ? quòd attinet ad primam tabulam, superius dictum est: de vere penetranti sermo est. De qua quæstione nihil volumus dicere, quia satis superque aperito Alcaçarensi dictum est in tract. de vulneribus capitis, in cap. 15. solum vnum scrutatione dignũ est: cur in vulneribus nulla læsione exterius existente, nec capillacea, ne rimulosa in vulneribus capitis quibusdam septima die, quibusdam octaua, quibusdam nona, vel accidentia penetrationis cranei appareant, & an signa aliqua nobis posſint offerri, quibus hæc noxa manifesta fiat. Ante aduentum symptomatum scrutandum. Hæc enim vulnera sunt, in quibus chirurgi solent deficere, & apud vulgus malum nomen adipisci: quantum ad primum quæ sit causa huius contingentiæ. Certè à nullo hucusque tacta est, & res mira est,

quo-

quomodo tanto tempore malum occultari posſit in parte principe & vbi quęuis lęſio quod bis malum neceſſariò cerebrum ipſum offenſurum eſt. Quantum ergo ad hanc partem attinet coniectura à ſequimur hoc malum paulatim augeri & fieri, quia aliter impoſsibile eſſet ſine manifeſta noxa cerebri, ac proinde ſine dubio fit, quia, aliquod vas tenuiſsimum, ex his quibus dura menix à ligatur cranio patitur à ruptionē, à quo cum paulatim ſanguis emanet non ſentitur noxa niſi per tempus, quo ſuppoſito reſtat, quod reliquũ eſt ſpeculari. An ſint ſigna quibus hæc conſequi poſsimus, nam neque vomitus nec vertigo, nec caligo, nec oculorum rubor, nec vomitio: & quòd magis eſt, nec ſi filum dentibus maſticetur aliquem ſenſum doloris ſentit: in qua difficultate ſolus Cornelius Celſus loquutus eſt lib. 8. cap. 4. ne vehementiſsimis cõfuſionibus, ex forti ictu, vel caſu: ſed pace tanti viri, nec ſignum, nec remedium aliquod nobis præſtitit: ſed tantum ſignum lethale rei huius nobis præcepit, poterat aliquis dicere cum Cornelio lib. 8. citato, vbi peculiare inſtituit medicamentum an ſiſura interius penetret, dicendo, quòd ſi directo ſuturæ medicamentum exſiccetur, clara eſt penetratio ad intima, ſed quamuis hoc potiſsimum debeat intelligi de graui caſu cum rimula facta cum craneum poroſum ſit nullo facto veſtigio poterit ſiccius reddi quam oportet, ſed hoc læuiſsimum ſignum eſt, vt in hoc fidere poſsimus. Quid ergo dicendum, aut quo ſigno hoc ſcrutari poſsimus videndum eſt, an patiens forſan magno ictu percuſſus fuerit, quia in tali caſu ſolet contingere. Secundo an ſtatim vulnere accepto ſanguis p nares, vel auditũ exierit ſi forſan hoc expulſo nullum accidens ex prædictis cõtingat timendum eſt, de ruptione interioris vaſis, nam ſi accidant certum eſt malum pro foribus adeſſe, & ſi hoc concomitetur vulneris ſiccitas, certiſsimum indicium eſt, ꝙ

malum intus latet, quam difficultatem subumbratam volui ad lucere, quia si antea intelligatur malum latens, forsan poterit corrigi: minimè tamen si post diem criticum septimum, vel nonum, quia pessima ista est terminatio curationem non admittit: quòd reliquum est de fractura cranei egregiè à prædicto viro & Argelata, Ioanne de Vigo, & alijs neotericis disputatur.

QVAESTIO IIII.

De vulneribus capitis.

AN liceat in vulneribus capitis, cuiuscunque factionis sint, vti digestiuis (quæ vocant) vel medicamentis ex digestiuo factis, cum oleo rosaceo, in quorum vsu grauissimi errores cõtingunt, certum est, hæc omnia suppurationem commouere, quia partim ex astringentibus, & emollientibus componi debent: ista sunt suppurantia, sed talia emolliunt vlcera, ergo his vti non oportet: totum absumptum patet per Galen. lib. 3. Meth. c. 4. & sæpè alias, idem lib. 4. Meth. c. 1. melius multo insinuat Gale. in hoc casu in omnibus vulneribus capitis lib. 6. Meth. ca. 6. dum inquit, à principio vsq; in finem, siccis medicamẽtis vtendum, quæ cephalica vocant, & ratio dictitat, nã qñ vulnus vel vlcus iuxta os est, siccis magis medicamẽtis vtendũ. In contrariũ tñ stat Paulus lib. 6. c. 90. qui laudat oleum rosaceũ his verbis, nihil æquè, vt oleum rosaceũ, ita dolores inflãmationes meningarũ sedat: quod idem insinuauit Auicen. 5. 4. tract. 3. c. de fractura cranei, idẽ Gale. cõfirmat lib. 2. de cõposi. per locos ca. 1. in titul. quæ cõscripsit Archigines ad dolores cũ plaga factos. Cui quæstiõi ita possumus satisfacere nõ semper euitãda hęc digestiua, sed solum vbi per primã intentionẽ volumus cõsolidare, cuius contrarium

rium hodie faciunt chirurgici: in his enim solum aglutinantibus vtendum, factis cum oleo omphacino, ex lib. 6. Metho. capit. 6. sed si sit maximus dolor, vel inflāmati vrgeat, vel contusio, ab his non abstinendū per aliquot dies, quibus ratione olei vtendū cum terebentina, si timor hæmorragiæ non sit, & cum oleo omphacino, quod commendat Galen. lib. Meth. & lib. 2. per locos cap. 1. in titu. præfato: ac proinde & si plurima aperitis medicis cōmendentur, nisi hac via fiant, plus iusto humectant, poterit fieri vt oleum rosaceum ex oliuis immaturis prius fiat, volo dicere, vt fiat ex omphacino, sic enim vtrique prospicitur.

QVAESTIO I.

De vulneribus neruorum.

AN vulnera neruorum sint suenda, hoc est, ipsi nerui cæsim vulnerati suendi sint: controuersia gratissima est, & ferè ab omnibus chirurgicis malè intellecta. Vt ergo cōtrouersiam hanc disputemus, necessarium esset naturam neruorum in præsentiarum proponere, quæ ex substantia cerebri, & ambabus meningibus constat, & quomodo sensum & motū à cerebro deferant omnibus partibus: vt faciunt multi chirurgici, qui cum de officio gerant curationes neruorum ostendere, ad altiora eleuantur, vt empiricis fabulam narrant. Sunt plures neoterici, qui sentiunt neruos transuersim scissos suendos esse, & probant istam suā opinionem multis rationibus, & authoritatibus. Primo probant authore Auic. 4. 4. c. de vulner. neruor. & Guidone probāt authoritate Guiliel. de Saliceto, quibus adductis. Primo pbāt rōne hac, nā si vulnus nerui pertimiscēdū esset per suturā maximè, quia nō admitteret aglutinationē per primā intentionem,

tionem, quia pars spermatica est: sed hoc non est pertimiscendum, ergo suendi nerui, patet minor per Galen. lib.5.Metho.cap.7.& cap.8. Secundo probant hac ratione, quia Galen.suit.neruosas particulas per partem magis neruosam,& membraneam, ergo nerui sunt suendi antecedens patet ex Galen.lib.6.Meth.cap.4. in vulnere ventris. Tertio probant ex Galen.lib.artis medicinalis.cap.90.vbi Galen.eam formam vacuationis in neruis solutis, ac in reliquis partibus ostendit, ergo sicuti per puncturam reliqua vulnera curantur, eodẽ modo in solutio cõtinui in neruo. Quarto probant, quia in vulnere neruorum timendus est casus in fluxus facultatis animalis, seu vt verius loquamur priuatio facultatis animalis: sed si non aglutinetur in totũ timebitur, imo præpedietur facultas sensitiua, & motiua, ergo melius multo erit vt suatur: quibus rationibus suam istam opinionem confirmant, & tam veram existimant vt nulla probatione indigeat, & proferunt plurimos casus in quibus neruos consuerunt, quam opinionem peritus Alcaçarensis probat, cũ quo (& si amico) lis habenda simul cum alijs chirurgicis:& ita ista opinione non obstante, censeo nulla prorsus ratione neruos suendos esse, quam publice defendi in gymnasio nostro administrationis anathomicæ, hanc verissimam opinionem, tenet amicus noster Largelata, in capit. proprio. de vulneribus neruorum, & eandem defendit Dynus Florentinus, tandem probatur per Galen.lib.6. Meth.cap. 2. vbi nullam mentionem fecit suitionis neruorum, nec in lib.artis medicorum c.90. quòd argumentum, & si parum stabilire meã sententiã videatur, quòd colligitur ex ipso Galen.est lib.artis med.capit. 92. vbi docet in neruorũ puncturis hoc vnum expetendum est, ne pus intus remaneat, quòd putrefaciat neruum, quod si dicas diuersum esse vulnus punctum à neruo cæsim vulnerato, certum est. quod per suturam punctum

ctum remanet & vulnus occlusum. Præterea ipsemet Galen. in frontis pitio capitis paulo inferius, inquit, quia idẽ volumus in vulneribus simplicibus intelligendum earum partium, quasi diceret siue sit simplex, siue compositũ eodem modo curari debet, ergo non in omni modo vulneris neruorum sutura est admittenda. Secunda ratio talis est, quia omnis nerui punctura dolorosa est, & maximè timorosa: sed consuto neruo fit nerui punctura: ergo non est admittenda talis sutura. Sed respondent huic rationi aduersari, quòd in ista punctura remanet via per quam icores expurgentur, non videntes quod non solum hoc timetur, quod necessario timendum: quia consuto neruo, partes superpositę simul consutè remanent, quod magis timẽdum est de neruorum substantia puncta, quę in se lethalis est. Tertio probatur, quia ex sententia Galen. libr. 3. Meth. cap. 9. symptoma vltimum, quod neruis vulneratis potest contingere, est, vt neruus vulneratus cæsim remaneat, ex vna & altera parte per filum pendens: & tantum vna fibra remaneat: tunc minatur periculum conuulsionis, ergo si fibra extranea, & omnino præter naturam à chirurgo apprehendatur, citius excitabitur conuulsio. Et proinde præcipit Galen. vt omnino præscindatur, quia melius est, vt claudus relinquatur quam in discrimen vitæ trahatur, & ita Hispanè dicitur, *mas vale coxo que muerto*. Præterea in casibus quos ipsi enarrant non pudere debebat priuatum nobis aliquem ostendere tales enim in opere chirurgo fidem maximam exhibent: vnum tamen dico si viueret & meminisset cuiusdam casus, vnus ex peritis chirurgicorum nostris, in nostram opinionem venire conuinceretur & talis fuit casus scholasticus quidam nomine à Costa (qui vt optimum exemplum sui prodiret) monasteriũ ingressus Diui Augustini. Antea quam ad vitam monachalem accesserit vulnus magnum in tali regione per partem

interiorē accepit per quam neruus tendit à crure de latus, in quo grauissimi erāt dolores: peritissimus tamen chirurgus cum promisset non solum suendum esse vulnus, sed profundè suendum fore, vt simul sub sutura neruus apprehenderetur, profundam suturam (me renuente) fecit, quâ facta. Altera die cum vehementissimo dolore crutiaretur, vt velit nolit puncturam soluit, qua soluta per noctem integram obdormiuit æger, ergo certum est in causa fuisse puncturā nerui. Alium casum poteram enarrare nisi molestus essem: sed prædicto viro maiorem molestiam inferam, si illum de contradictione redarguam, nam ipse libro secundo, capit. primo. de vulneribus neruorum. vbi tenet in neruosarum partium vulneribus iuxta iuncturas, cauendam esse suturam profundam, ne obuiemus finibus neruorum: quam doctrinam insinuat Rasius libr. decimotertio, continentis capit. 6. ergo si in hac timenda sutura est: vbi sunt ligamenta, quæ sensu carent & ob id minus molestię inferunt, quanto magis timenda in solo neruo nudo: sed quid cum his rationibus contendo, ostendam ipsa nerui substantia, quæ cum intus molissima, solum partibus exterioribus apprehensa remanebit: & sic etiam si aglutinetur longa remanebit cicatrix, aut non aglutinabitur. Consequens est, vt ad argumenta, alterius opinionis depellenda paulatim soluendo incedamus. Ad authoritates virorum Arabum, & Græcorum possumus dicere per neruos intelligere tendines tales optimè sui possunt, iuxta sententiam Galen. lib. tertio, per genera capit. secundo. vbi veretur non solum neruos suere, sed tendines, & ipsos si suit, simul profundè cum carne omnes partes Albicantes proprie neruosæ dicuntur, & ita Guido. clarè insinuauit capit. de vulneribus tendinum, quæ, cordæ dicuntur. Ad secundum argumentum dicendum est, quòd in sutura vulnerum non timetur aglutinatio, sed

tio, sed

tio, sed quædam conuulsio vniuersalis, & eodem fit satis secundo argumento. Tertio vero cauillo possumus dicere, Galen. intelligendum lib. artis medicinalis, de applicatione medicamentorũ localium alias sibi ipsi repugnaret: & ita ad quartum dicendum, cum Galen. lib. 3. Meth. c. 9. melius & tutius esse, vt neruus insutus remaneat, quàm periculum quod timetur ex sutura, præcipuè quòd consutis partibus exterioribus, facili negotio interiores commodè trahuntur, & glutinantur.

QVAESTIO II.

Perutilis & breuis.

VTRVM cum nerui punctura, si fluxus sanguinis adsit quãdo maxima hemorragia adest astringentibus sit vtendũ? ꝙ vero astringentibus non sit vtendũ, constat ex Galen. lib. Meth. cap. 2. vbi docet in leniendo dolore his medicamentis vtendum esse, quæ tenuium sint partium, & minimè præpediant puris exitum, tres enim intentiones sunt in curatione horum vulnerum vt dolor mitigetur, & pus extrahatur, & vt telum infixum dimoueatur, ac proinde cauendum est ab vsu rosacei, myrtini, & oleo lumbricorum, quod ex oleo rosaceo confectum est. Præterea inter omnia accidentia timorosa, & magis extirnanda, dolor est: sed dolor non medicamentis astringentibus, sed modicè digerentibus lenitur (de quibus longum sermonem Galen. constituit loco cita.) ergo astringentibus vtendum non est in omni casu puncturæ nerui: sed altera ex parte contrarium apparet, quia fluxus sanguinis periculosissimus est, & accidens, quòd magis vrget: quia citius eo durante amittitur vita, quam si vexet dolor importunus, ergo prius fluxui succurren-

curandum: & ita quando duo accidentia opprimunt, vrgentiori succurrendum est, teste Galen. lib. 3. Meth. cap. 9. & lib. 7. Metho. cap. penultimo. propter quam cõtradictionem existimant aliqui, vt non cessante, medicamentis circumpositis fluxu sanguinis, fiat ligatura laquealis, id est sutura fiat, quæ fit cum laqueo, id est lintheo & supra filo consuto, huiusmodi remedium prorsus detestandum est: quia non solum labia vulneris cingit, sed omni ex parte impedit fluxum materei: oportet ergo quoties in talibus oppressus chirurgus est: vt ita vnius symptomatis curationẽ dirigat, vt alterius non obliuiscatur, melius ergo erit si astringentia posita circa partem non profecerint vti cauterio ignito, quod simul dilatat vulnus, & vas obturat, & quia fluxus reddire cito potest per medicamentorum applicationem quæ faciunt maiorem & ampliorem locum solum per aliquot dies tutum erit vti propoli, cum melle rosato collato, vel lacte ignito, & his non nisi paucis diebus, & hæc de vulneribus neruorum.

QVÆSTIO. I.

De vulneribus thoracis.

PRIMA erat à nobis excogitanda quæstio vtrùm vulnera thoracis suenda sint? quam quæstionem cum præ reliquis ex mente antiquorum peritissimus Alcaçarensis disputauerit ab ea supersedendum, ne videamur scripta transcribere, transualatorum more, sed vnum inquisitione dignum erit, vtrum vulnere consuto thoracis, si nec maxima copia sanguinis intro reclusa maneat, & nec aliquod membrũ ab interioribus percussum sit, liceat pro mundificatione thoracis vti medicamentis detergentibus dilutis, vt deco-

ctis,

ctis, vt tum excreando, tum per vrinas vacuando suũ opus compleant. Tales enim humores facilè per vrinas expurgari possunt, docente Galen. lib. 6. de locis, capit. 4. & Auicen. 13. 3. tracta. 5. capit. de empiemate. Multi ex neotericis existimant eis posse vti, vt citius per prædictas vias vacuationes molliri possint: sed pace tantorum virorum ista sententia non arridet. Primo quia nullus antiquorum his vsus est medicamentis. Vt apparet ex Auicen. 4. 4. tract. 1. ca. 2. cum inquit, & prohibitio humiditatis cum administratione exsiccantium confert plurimũ. Ista medicamenta quãuis potentia habeant facultatem subtiliandi sunt plus iusto humida, & sic si in forma apocematum exhibeas plures humiditates comparant, vnde est, vt Auicen. 13. 3. citato. in impiemate laudet alimenta glutinosa, vt saccarum rosaceum, & extrema animalium, vt sanguis glutinosior reddatur, nec ad partem læsam perueniat: cuius curationis, ratio potissima est, quia alia via his malis remedium reperiri non potest, nisi auferendo cursum humiditatum, & ideo saccarum rosaceũ impense his commendatur, & pro vnico remedio habetur: erunt ergo medicamenta proficua oximel, cum syrupo violaceo, vel cum syrupo nenuphari no; aduerte vt oximel sit in pauca quantitate: nam quãuis tussi expelli debeant, ea quæ in capacitate thoracis cõtinentur, non perpetuo tussiendum: ne dilacerentur partes thoracis, quia quamuis in aliis egritudinibus maximè conferat tussis propter solutionem cõtinui non semper ortãda.

QVÆSTIO. II.

De vulneribus thoracis.

SECVNDO ergo satis peregrina à nobis disputanda sese offert, de modo impositionis lineamenti, vel

rotundæ, quam mechulam appetant, tam in parte superiori, quam in parte inferiori thoracis: omnes ocusque existimant esse imponendam non inspicientes motum pulmonis, à qua per suam dilatationem impediri debent pulmones, & ob id quidam & merito in partibus superioribus obtusam & rotundam mechulam imponendam esse censent, in inferioribus vero magis longam, quia ibi pulmonis motum non impedit. Pro qua opinione multos casus enarrant, in quibus propter appositiones mechularū plurimos obiisse suspicantur: sed istorum pace censerem semper tentam breuem esse imitendam, sed magis breuem inferioribus, quam in superioribus, duabus de causis, prima causa, quia lædit radices neruorum, qui sunt prope spinam, secunda & magis principalis est, quia ibi propè costas spurias magis propinquum septum transuersum est, ratione cuius timorosa est, horum lineamentorum positio, & proinde magis increpandi sunt chirurgici neoterici, qui tantas plumbeas imponunt, è quorum positione, vidi in his vulneribus septima die accidentia mala peruenisse & ægrum mori, qui forsan non superuenirent nisi ex continua læsione mechulæ, quia si vulnera septi transuersi ex se læthalia sunt, statim accidentia insinuant si postea superueniunt certum est hoc accidere per malum de nouo inflictum.

QVAESTIO III.

De vulneribus thoracis.

VTRVM in thorace aperiendo siue in vulnere grauato materia, siue in purulenticis, debeat fieri in tertiam & quartam costam, vel inter quartam & quintam dubium est? prius ergo ante huius quæstionis disputationem videndum est, an debeat fieri computatio à costis veris, vel

ris, vel à costis spurijs: existimauerunt quidam facien-
dam esse computationem à verijs costis, id vero dete-
standum est: quia in ea parte nullum habebit exitum
pus, vt refert Cornelius Celsus libr. tertio, capit. duode-
cimo, qua computatione facta ex spurijs existimant non
nulli curiosi minandam esse apertionem inter tertiam,
& quartam, suis conditionibus conuictam, sed ferè nul-
lam rationem suæ opinionis afferunt, sed solum di-
cunt, ab anathomicis administrationibus edoctos fuis-
se, & certè ego testis oculatus fui illos maximè exer-
citatos fuisse in anathome, sed quòd magis est pro-
bant experientia, cui maximè adhibeo fidem: sed pa-
ce tantorum virorum, non possum magis defendere
vnam opinionem, quam alteram, facta computatione,
vt debet fieri à costis spuris, imo magis mihi arridet,
quòd apertio, & manifestatio debeat fieri, inter quar-
tam, & quintam costam: quam opinionem, primo
confirmo ex anathome, nam quanto magis costæ in-
feriores sunt, magis adhæret illis septum transuersum:
ergo multo magis ab eo discedendum est, nam & si in
penetratione, eum non offendamus, cursus puris ad
eum perueniens præpediendus est, quia facili nego-
tio sua praua qualitate ipsum offendet. Secundo pro-
batur quia aliter multo melius fieret in costis magis in-
ferioribus, videlicet, inter primam, & secundam co-
stam, quòd non est concedendum: iuuat ad hoc quòd ea
parte, qua debet fieri, non est in parte anteriori vbi aliga-
tur septum nec posteriori, iuxta radicem, spinalis medullę
sed in media parte, vbi non nihil ab vtraque parte distat:
his adde, quòd aduertit Hippoc. loco citato, vt fiat Valen-
tibus viribus, & in ea parte in qua manifestus tumor appa
ret, & dummodo pus non in totum extrahatur. Vt docet
etiam Hippocr. libr. sexto Aphorismorum 27. simulque

cum his omnibus præsagiendum est, mortis periculũ, vt docet Hippoc. libr. de internis affectionibus, de modo tamen quo hæc apertio fieri debet, vide Albucasim cap. de reseratione thoracis.

QVAESTIO I.

De vulneribus ventris.

TRVM in vulneribus ventris si omentum decidat, necessario sit amputandũ? per omentum ergo, intelligimus cirbum adipinum Grę ci Epiplon appellant: ferè omnes chirurgici medij seculi existimauerunt, amputandum omentũ esse, quia sua substantia adiposum ab aere alteratur, ex qua alte ratione putredinem acquirit, & quòd magis est in his vulneribus si ex traducitur cum sanguine super fusum eximi tur, cum quo si reducatur necessario inquinabitur, & putredinem contrahit, ergo necessario amputandũ. Quã sen tentiam expresse confirmat Hippocr. libr. 6. Aphor. 58. in quo textu Galen. in cõm. affirmat gladiatori maximã partem omenti excidisse, & eam secuisse, in quo casu clarè verificatur vniuersam illã mollem omenti nisi excidatur putrefieri: ergo si omentum excidat necessario putrescit, & per consequens illa pars quæ excidit resecanda est. Sed his tamen non obstantibus, quòd est tenendũ breuiter dicendum, in vulneribus ventris cũ decisione omenti & extractione, non semper amputandum esse omentũ nisi quando longa mora præcesserit vulneris, vt longo tẽporis spatio extractum remanserit omentum, ratione cuius moræ, colorem mutet, aliter non est scindendum nec resecandũ, sed potius bona arte cum intestinis in suum locum reducendum: ita docet Galen. lib. 6. Metho. cap. 4. cum inquit,

ergo si breuius vulnus contingat occurratque dexter chirurgus, anteaquã infrigidetur omentum pannis calidis manibusq; in locum suum suauiter reponere procuret. Idem Auicen.4.4.tract.1.cap.7.cum cuius dogmate ista nostra sententia intelligenda venit, cum inquit, dum reducitur & curatur omentum, nõ permittatur, vt sanguis coaguletur: sed in hac curatione vnum maximè cõtrouertendum est, vtrum post cisionem omenti, liceat ipsum cauterisare? peritus vir Alcaçarensis censet, si optimè ligetur non indigere cauterio, & irridet omnes chirurgos, qui hucusq; ipsum cauterisarunt, qui adiposum cum sit facile cum cauterisatur dissoluitur ligatura, & dissipabitur: sed meo iudicio nõ instituit remedium, quo fluxus sistatur, est plenum vasibus, videlicet venis, & arterijs, & poterit fieri, vt cum diligenter reponendum sit omentum, ex scisura aliquis grumus sanguinis relinquatur, in concauitate ventris, & hoc multo magis & valde timorosum est, præsertim cum calore interno à quo oscula vasorum referabuntur, & fluxus interius commouebitur, ac proinde difficillimum est antiquorum præcepta dimittere: potissimum in rebus dubijs, & praxim concernentibus, maximè ergo attendendũ sententiæ Auicenæ loco ollato, cum dicit, non permittatur, vt sanguis intus coaguletur, ac proinde magis mihi placet sententia antiquorum, qui omentum præcisum cauterisant, de quo cauterio non tenendum est, quòd dissoluat: lenis debet esse cauterisatio, vt insinuat Guido. in capit. proprio, de scisura omenti.

QVAESTIO II.

De modo suitionis vulnerum ventris.

VTRVM vulnus ventris, quòd sutura indiget profunda, vel mediocri sit vtendum, dubium est? sunt

quidam qui existimabant: suturam mediocrem exercendam esse, probantque, ex Galen. lib. 6. Metho. capit. 4. vbi docet, in his ergo consuendis media via eligenda est, ergo medio modo debet fieri sutura, est enim minus dolorosa, & minus neruos offendit, sic ergo Galen. in ligamentis, & musculis suendis, suturas profundas vitio vertit, lib. 3. per genera multis locis, cuius opinionis fuit prædictus vir timens, quòd ex sutura profunda plus iusto cutis arrugetur: sed salua pace tanti viri in hoc loco, nec profunda, nec leuis, nec media, sunt administrandæ, nisi tantum prospicere, vt suatur peritoneum, & caro musculosa vicisim, vt iubet Galen. loco allato, lib. 6. Metho. cap. 4. vt videlicet, ex vna parte suatur peritoneum, ex altera parte caro, ita vt in vna parte, profunda in altera media, simul comprehendatur, Galen. ergo quando media sutura loquutus est intelligitur de modo suendi, vt nec plus iusto stricta, nec leuis fiat, sed debito modo. Itaque Galen. libr. sexto. Metho. capit. quarto. mediam viam non elegit in sutura profunda, & superficiali, sed in modo suendi, vt nec plus iusto astricta, nec laxa fiat. Sed vnum inquisitione dignum est, cur Galen. in vulneribus ventris, recenter factis solum voluerit conuenire sanguinem emanare, in reliquis tantum vulneribus maximè conuenire docet: cuius difficultatis causa est, quia venter intus cauus est, & si aliquis grumus intus relinquatur, maxima symptomata excitabit: vnde Auicena quarta, quarti dicebat, caue ne aliquis grumus intus relinquatur, quia ibi non dimittendus est. Multi sunt neoterici qui supra hunc locum plurima dictata habent, sed nostro tenui ingenio non placent dicendo hoc fieri propter soliditatem membrorum, quia cum reliqua membra solida sunt si detineatur necessariò inflammationem excitabit, in ventre vero non continget, quia cauum est: sed certè quantum suspicor vel non intel-

ligo

ligo istorum interpretationem, vel ipsi labuntur, nam sic eadem esset ratio in vulneribus thoracis & capitis, in quibus necessario permittendum est, vt sanguis fluat moderatè: sed quòd magis est pro sua opinione affirmanda afferunt sententiam Auicenæ allegatam. 4. 4. vbi docet non oportere, vt sanguinis grumus coaguletur, nam potius implicat contradictionem si non fluat non concrescere & si fluat concrescere, & per fluxum minus vitabitur quã per retentionem, quod est impossibile. Poterimus, ergo dicere Gale. & Hipp. voluisse in vulneribus vẽtris per expressionem nõ esse mouendũ sanguinis fluxum nisi libito effluat, quia per expresionẽ ita truditur, ad intima sicuti ad extima, propter diuersarũ partiũ contiguitatem, sed etiam sese offert. Altera expositio nõ minus curiosa videlicet, ex ventre nõ permittendũ esse fluxũ, quia si æger declinetur, vt sanguis extrahat omnia mẽbra cõcident & extrahẽtur exibuntq;, & hoc multo magis timorosum est: sed pace omniũ, nec vna, nec altera solutio placet nisi ꝙ in vulneribus ventris simul cum partiũ extraductiõe sanguis simul extra ducetur, & non indigere chirurgũ aliqua diligentia, ad sanguinis emanationem, & expresionem.

Quæstio, vel problema de vlceribus nasi.

TRVM in vlceribus nasi competant medicamenta magis sicca, quàm in reliquis? & ꝙ competant placet probare, quia siccæ partes sicciora medicamenta desiderant, sed nasus est cartilagines, & osseus, ergo desiderant tales partes medicamenta magis sicca, maior nota est ex Galen. libr. 3. Metho. capit. 3. vbi docet, partes humidas si vlcere apprehendantur minus sicca exposcere, quam partes siccæ, significat

gnificat enim in his partibus maiorem recesum, quia vlcus affectus humidus est, & ratio dictitat, nam medicamenta, quæ pro ossium carie commendantur, ferè epulotica, & exedentia sunt: ergo pro harum partium vlceribus medicamēta vehementer sicca sunt admouenda. Experientia tamen altera ex parte pugnat, quia medicamentis vehementer siccis ferotia crustosa, & inquinata magis redduntur, & ita Cornelius Celsus lib. 6. capit. 6. expressè insinuat cum difficultate his, remedium adinueniri, vnde nomen Græcum, ocenas habuerunt, & ob id instituit medicamēta oleaginosa, vel butyrosa, quibus curentur. Idem Paulus lib. 3. cap. 24. Alexander Tralianus lib. 3. capit. 11. In qua quæstione inquirendum est, qua de causa in vlceribus nasi medicamenta minus sicca, vel ferè butyrosa cōueniant, cum sint partes siccæ? cuius problematis causa in eo consistit, quia in omni vlcere dimouenda sunt impedimenta quæ solent remouere vlceris curationem, teste Galen. lib. 4. Metho. cap. 1. & libr. 2. de arte curatiua ad Glauconem cap. 8. in his ergo vlceribus semper perpetuū impedimentum, videlicet crusta, quæ prius dimoueri debet ad vlceris curationem, talis autem his medicamentis dimouetur, ac proinde potiusquā alia vlcera prædictis medicamentis curantur. In quo dilemate non erit alienum quærere, quare huiusmodi vlcera semper crustę concomitentur? respondes, ex aeris concursu perpetuo egrediente, & ingrediente, ad respirationem necessario: primū enim in ordine instrumentum respirationis nasus est, ex libr. 7. de vsu part. cap. 5. in quibus vlceribus curandis potiora medicamenta instituit Cornelius Celsus loco allato, sed nos nostra obseruatione chirurgica vnum & maximum habemus confirmatum, videlicet aqua decoctione passularum, & si post crustullæ demollitionem decocto sandalorum vtamur. Cui nostro remedio tantam fidem poteris adhi-

ris adhibere vtque post longissimam ab alijs medicis remediorum administrationem (si fuisset decens cum iuramento affirmare) frustullis ossium deperditis, & expulsis vnicum remedium existere. Cuius experientiæ plurima exempla attulissem, nisi ægrorum famam consuluissem.

QVÆSTIO I.
De morbo Gallico.

VAESTIO, ergo prima pro hoc morbo est vtrum competat sanguinis missio? existimarunt, aliqui non conuenire, sanguinis missionem, & primo probant, quia hæc est cacochimia frigida citra febrem, sed in hac non cõpetit sanguinis missio, probant consequutionem ex Auicen. 4.1. c. 20. & ex Galen. lib. de sangu. missione. c. 9. peccat enim in his humor frigidus & corruptus, ergo potius vacuatione per pharmaciam quàm phlebotomia indiget. Secundo ex eo, confirmant, quia tales præ doloribus sunt imbecilli, sed his non competit sanguinis missio, ergo his vena secanda non est. Tertio confirmant, quia si aliquo tempore his phlebotomia cõpeteret, maximè illo tempore quo pustrillæ apparent, sed isto tempore non conuenit, ergo venæ sectio non quadrat: minor deducitur, quia tunc naturæ motus impeditur, talis enim morbus paulatim per eam partem criticare solet, sed talis motus necessariò impediret, adde, quod tunc ad centrum humor commotus, sanguinem ipsum magis inficeret. Sed his non obstantibus Nicolaus Massa defendit posse sanguinem extrahi, circa principia morbi, & in incremento quando febris lenta cõcomitatur ipsum, quam sententiam his demonstrationibus possumus confirmare. Prima demonstratio desumitur ex parte subiecti,

nam si apprehendat hoc malum corpus plenum sanguineum, in hoc quantũuis contagium inficiat, nisi incipias à venæ sectione, malum corrigere non poteris, ergo sanguis in his mittẽdus. Imo plurimi visi sunt, quibus sanguis extractus est, sanos de repente euasisse. Secunda demõstratio desumitur ex similitudine aliorum morborũ, cum quibus similitudinem habet, vt cum leprosis, & elephanciatici, in quibus curationem auspicatur Auicen. 6.4. à sanguinis missione, ergo à sanguinis missione inchoãdum. Idem Galen. lib. 2. de arte curatiua, ad Glauconem cap. 11. de elephanciasi, in qua auspicatur à sanguinis missione. Istæ tamen ægritudines maximam viciniam habent cum mentagra, vt clarè conspicitur experiẽtia pauperũ, qui cũ non medentur facile in lepram & elephantiasim degenerant; quæ demõstratio peritissimi Leoniceli est, in libro quem construxit, de morbo Gallico: sed his omnibus adde sententiam Auicenæ. 4.1. cap. de phlebotomia, cum inquit, quare quando ægritudines sunt materiales, per totum corpus dispersæ, & mixti cum massa sanguinea, cõuenientissima vacuatio est per phlebotomiã. Restat ergo ad ratiões oppositæ opinionis satisfacere, primo argumento respondet Massa, in secũdo tract. de morbo Gallico, cap. 8. quòd huiusmodi passio quãuis sit frigida habet latitudinem secundum magis & minus, pro subiecti conditione, in quo accedit, nam si accidat in nimis frigido, & pituitoso, facili momento à sanguinis missione lædetur, si accidat corpori sanguineo ab ea curatur, & præseruatur. Ad secundũ argumentum respondetur, ꝙ vbi sunt dolores melius huiusmodi vacuatio conuenit, quia in vehementissimis doloribus vnicum auxilium est, sed talis non debet fieri ad extremum, sed quantum sufficiat, reuellendo, nec virtus tunc temporis tam defessa consideratur, vt non possit sufferre istam euacuationem. Tertio argumento de pustulis dicendum

cendum est, non impediri motũ naturæ, nam in vacuatio nibus paulatinis, existente plenitudine, vt natura non defi ciat, in motu, naturam ipsam solemus exonerare, veluti in essere qui in tertianis febribus singulis accessiõibus cõtin git, vt docet Auicena 2.4. in parotidibus, & docet Galen. lib. 2. per locos cap. 5. in his statim sanguis extrahitur, & non impeditur motus naturæ, imo ex oneratur & impedi tur strangulatio: ita in præsenti morbo impeditur maxima humorum ebullitio, & quòd magis aliquando præca uetur, febris prolixa, & morosa, quæ forsan enecaret, vel ad marasmum hominem duceret, vt contigit miseris, qui cum pro miseria non curentur macileenti imbecilles, & omnino impediti incedunt ostratim, in cuius argumenti responsione non placet solutio Alcaçarensis, in suo tra ctatu, quia nulla est comparatio huius morbi cum variolis, & morbillis.

QVÆSTIO II.

VTRVM in hoc morbo liceat vti vnguentis ex argento viuo) quæ mercurina appellant) ante exhibitionem ligni guaiaci? ferè omnes existimant nos non posse vti his vnguentis in morbo venereo, nisi præcedat ligni Indi decoctum, cuius sententiæ fuit eruditus Massa, in suo tractatu: propter quòd oportet vt præcedat exiccatio, & consumptio humiditatum, in qua hoc malum fundamentum habet. Secundo probant ex eo, quia huiusmodi curatio valde timorosa est, nam fit, & perficitur per spuitionem oris, ad quam vlcera oris maligna sequuntur symptomata gurgubionis relaxatio, ergo potius talia vitanda. Præsertim quando non debito modo fit administratio horum remediorum, solent multa mala sequi, hæmorrhagiæ epylipsiæ,

tremores totius corporis, ergo prius magis leuia remedia sunt tentanda à leuioribus vero inchoandum est iuxta dogma antiquorum medicorum, videlicet Galeni lib. 12. Metho. cap. 7. & lib. 5. cap. 12. & 13. & per consequens ab eis non est incipiendum. Sed his non obstantibus censeo, ab vnctionibus nos posse incipere curationē, quando plurimus prouentus pustularū, & fœda vlcera oris apparent, cuius nostræ conclusionis legitima ratio est. Primo, quia quo maximè natura vergit, & per loca cōferentia ducere, sed natura tentat expurgationē p os, ergo ea via medicus tenetur, tentare talem vacuationē, quia locus cōferens est, ex Galen. lib. 1. Aphor. 21. His adde, ꝙ medici antiqui hoc genus remedij adinuenerint, sumpta cognitiōe ex naturæ inclinatione ad os, ꝙ p has partes natura se ipsam exonerare soleat, vt per vlcera emanantia oris: cuius rei firmissimū argumentū afferā ex homine, qui cū relaxatiōe vuulæ apprehēderet, nullo alio malo apparēte, fœdā relinquit vxorem suā, cū quo sæpè cōtendens, an doloribus crutiaretur, vel malis pustulis, & vlceribus verendorū aliqñ corriperetur, negabat, & tandem sine vllo beneficio, nisi leuissimo medicamēto purgante vtendo natura ꝓpria illū restituit Deo optimo maximo volente. Secūdo probatur quia frustra fiūt per plura, quæ possunt fieri per pauciora, sed quotiescūq; pustullæ apparent, certissima curatio est per vnctiones mercurinas, imo vt verius dicam, factis alijs diligētijs, ex ligno guaiaco, rebelliores reddūtur, vt passim cōfirmatur experientia. Argumētis alterius opinionis sit satis si dicamus, esse verām suam consequutionē, nisi in hoc morbo sicuti in alijs, pro diuersitate ægritudinis diuersa remedia cōpeterent, vnū cum pustullis, aliud sine illis quadrat medicamentū, presertim cū Auice. 7. 4. c. de scabie praua. & cap. de assafati, vnguēta accerrima (facta leui purgatione) instituat ex arsenicis, videlicet sublimato argento vi-

uo,& arsenico rubro, à quo edocti nostræ ætatis Medici vnguenta hæc instituerunt.

QVAESTIO Vltima.

Vtrùm in vnctionibus morbi Gallici necessario requiratur diutina fermentatio.

IN hac difficultate pauca,& breuissima tractabũtur, sed valde commoda pro ægrorum salute, & medicorum maxima securitate, vt securius his medicamentis possint vti,est enim argentum viuum valde causticum, & quoliquãs medicamentũ,quo si nõ vtamur cũ præmeditatione in grauissima pericula incidũt miseri ægrotantes pro quo non erat præter rem disputare de facultate argenti viui, sed abundè ab Antonio Musa, & Massa hoc illustratum, & proinde non erit necessum de hoc amplius defatigari certũ est esse medicamentũ nimis calidũ, vt effectus eius indicat,coliquationis & sublimationis,quæ ab eo depromuntur,docet Galen.lib.4.simplic.c. 19. vbi inter caustica medicamenta hydrargiros recenset: quo supposito breuius quo potissimus difficultatem attingemus:fuerunt nõ nulli medici, & hodierna die periti & imperiti qui nulla præmeditatione præhabita vnguento isto mercurino recenter facto vtuntur:confisi in hoc ꝙ cum sit calidũ facillimo negotio cũ reliquis arte misceri poterit. Ita enim constat ex arte fermentationis, ꝙ ea quæ calida sunt facilius miscentur, & vltimo loco sunt fermentanda,vt habet Mesues in suis Canonibus vniuersalibus:timetur in his ne per maximã refractionẽ euanescãt in fermentatione, idque à longissima experientia obseruatũ est. Præterea probatur nõ esse necesse, vt hæc vnguẽta diu fermententur, quia in his in quibus vis, & facultas à qualitate occulta dignoscitur, solum ab experientia iudicatur lib.6.de sani.cap.4. sed

tantum authores antiqui habuerunt experientiam huius medicamenti sine discrimine, quòd proficit, ergo verè & realiter non indiget multa fermentatione. Sed tertia ratio & fortissima hæc est, argentum viuum cōmendatur exhibitum per partes interiores, vt Paulus lib.7.cap.3.vbi pueris exhibet argentum viuum, & plurimi testantur exhibuisse sine aliqua miscella, ergo mixtum tutius admoueri potest etiam sine longa fermentatione. Sed his non obstantibus censeo in omnibus vnctionibus expectandam diutinam fermentationem. Primo quia argentum viuum est substantiæ inconstantissimæ, dum magis hinc inde agitatur magis resilit, nunquam in eodem loco consistere potest, ergo longa meditatione & præparatione indiget. Secundo probatur ipsa experiētia, quia si vnguamur vnguentis recenter fermentatis, vel non proficiūt vel si quodāmodo leuare solent, fit cum maximo malo, corrodendo vasa vel febrē mortalē inducēdo, ꝙ in quarto tract. Massa multis experientijs probat. Præterea tertio argumento cōuincitur, quia experientia patet, in emplastro viperino, in quo quātūuis per sublimationē, emplastri ad formā perueniat necesse est, vt diu seruetur, & si acu vel alio instrumento tangatur & nō appareat eiusdē coloris argenti viui, signū est, quod nō bene fermentatū est. Quarto quis dubitat, ꝙ cū sit venenosum multa & assidua fermentatione nō indigeat: & sic maximè increpādi veniūt multi viri periti, qui statim duobus diebus à fermentatione his vnguentis vtuntur. Sed anteaquā his satisfaciamus placet conditiones insinuare cū quibus has vnctiones exerceri debēt. Prima cōditio est, vt quantum possibile sit, vtamur his silenti luna vel decrescente, cuius causam prçscitā, nō possumus exhibere nisi quia oēs euacuationes nō ita certè fiunt nisi in decrescente luna, si tñ nō sit possibile magis quocūq; tēpore potest fieri, ita enim necessitas astrorū cōiuncta est, cū vrgen

tia

tia ęgritudinis, docēte Ptolomeo in cintiloquio. Secunda cōditio est, vt fiat mane & vespere nisi ęger plus iusto imbecillus sit, nã si imbecillis est sufficit vna vice in nocte. Argētũ viuũ spiritũ resoluit, & virtutē ꝓsternit. Tertia cōditio est, vt solũ iũcturæ illiniant, dũmodo caueãtur emũctoria & viscera quę nec à parte antica nec à parte postica sunt inungēda. Ex horũ vnctiōe plurima mala visa sunt. Quarta cōditio vt fiat spatio quinq; vel sex dierũ, in quibus si nō appareat aliquod insigne symptoma nō est cessãdũ, tale autē est maxima spuitio, vlcera oris maxima: post quę omnia accedit. Quinta cōditio, vt nō leuet ab eodē syndone donec satis repurgatũ sit: postea, sex dierũ spatio lauacro ex herbis salutiferis lauetur. Sexta cōditio est, & maximè annotãda vt nullo medicamēto cathartico vtamur, donec sit finita purgatio p os: ex cuius cōditionis opposito ad febrē incurabilē ægri deueniũt: quibus suppositis argumētis alterius sentētiæ restat satisfacere. Primo argumēto dices, verũ esse assumptũ, sed ꝓpter substantiæ grauitatē ad fundũ ꝑuenire, nisi diu misceat, & fermentet, ad secundũ argumētũ dices ꝙ quãuis antiqui nullã habuerũt notitiã miscellæ huius medicamenti, vel nullã fecerũt experientiã, verũ est, sed cũ lues gallica morbus sit recens, recens modus curãdi cũ eo medicamēto est institutus. Sed tertio argumēto salua pace Pauli, & aliorũ neotericorũ poteris rñdere ꝑnitiosissimũ esse dare argētũ viuũ p os, cuius rei testimoniũ præbet Auic. 2. can. c. ꝓprio, & sic hæc q̃stio manet soluta.

¶ Colofonica quæstio vtrùm his competant balnea.

VTRVM in hoc morbo balnea competant, maxima difficultas est? multi existimarunt balnea sulphurea, vel aluminosa maximè his conuenire, quia habent facultatem exsiccandi, quam sententiam multis experientijs refellit Massa in suo libro, tractatu quarto, cap. 5.

cap. 5. de morbo Gallico. Sed insinuat causam eam esse, quia sunt sicca & terrea & debili calore prædicta, & ideo magis mouent, quam cõsumant, imo cõprimũt, & astringunt, & cutem corroborant. Sed salua pace tanti authoris ratio non placet nobis, quia sic frigidis morbis veluti guttę arteticę, podragræ, hydropi, nõ proficerent, cõsequẽs absurdũ est, ergo non tenet ratio: præsertim cũ assumpto balneo statim leuissima cura sudor promouetur: cuius rei firmissimã quotidianã habemus experientiã: & cõfirmatur, quia gallicati, si ingrediantur huiusmodi balnea, si debiles sint moriũtur, ergo non nocent propter debilitatẽ, sed propter aliam causam, quã amplam exhibemus in nostro tractatu de balneis termarum, vbi diximus causam in alio cõsistere: nam certè ista balnea maximè nocent, & ideo cũ diligentia inquirendũ quare his noceant: dicimus ergo his balnea sulphurea & aluminosa nocere, quia huiusmodi morbus radicem cõtrahit ab humore salsugineo, quare licet hæc balnea cõsumãt, augent, tamẽ intemperiem, & sic spiritũ consumũt & malam qualitatẽ nõ auferunt, sed semper lædunt his: quare vel interimunt gallicatos vel faciunt ipsos recediuare: & licet opinio Massæ vera sit ratio non quadrat (sunt enim hæc balnea fortissima) repugnat enim, ꝙ hæc balnea exsiccent & astringant: sed placet inuestigare si ista balnea non cõpetunt: an balnea aquæ dulcis quadrare & conuenire possint? nã plurimi horũ qui hoc morbo deprehensi sunt, ferè per omnia ossa topheas materias patiuntur, & ante vnctionẽ indigent aliqua emollitione: talis cõparatur per balnei aquæ tepidæ balneationẽ, & sic ex quadraginta autoribus qui de morbo Gallico disputãt, ferè omnes exceptis duobus existimant ante fortis cutis euacuationes quæ per decocta vel per vnctiones fiunt, balneo aquæ tepidæ vtendũ esse. Sed salua pace tantorũ virorum, quia humida plus iusto sunt: videntur non cõuenire: nam

si prima

si prima facie videantur proficere, postea grauiter nocent, nisi forsan intemperie renum ex scandescentia apprehendantur, tunc magis iuuabũt, quã nocebũt, qua de causa: in quibus materia rebellis topheaq; est, ante vnctiones cõsue ui vnguento martiatonis inungere iuncturas, quæ postea mercurino vnguento illiniendæ sunt, eximiæ est vtilitatis & non solum si per se solis, his vnguentis vtamur, sed si in vnctionibus mercurinis talia vnguenta misceamus, firma & valida & certiora ad opus fiunt, de quorũ diuersa discri ptione, vide Massam in proprio lib. tract. 4. c. de vnguẽtis.

Quæstio de Scrofullis.

VTRVM Scrofullæ causticis debeãt curari quãdo nullis medicamentis cedũt? vt homines à remedijs medicorũ desperati, Galliam petunt, vt à Rege, Dei permissione remedium summis precibus petant. Et quod ista medicamenta caustica non cõpetant, patet, quia ista aposthemata scirrosæ naturæ sunt, & istis minimè cõpetunt medicamenta plus iusto calida, quia dissipãt, quod tenue est, & relinquũt quod crassum est induratũ, ergo nõ conuenit in his huiusmodi medicamẽtis vti. Antecedẽs Gale. est lib. 2. de arte curatiua, ad Glauc. c. 5. Præterea si his vtamur medicamentis huiusmodi strumæ malignantur, & cum his fient vlcera maligna, & corrosiua, ergo minimè conueniũt huiusmodi medicamenta. Eueniet ergo vlcus carcinomatosum, quod impense irritabitur his medicamentis. Sed altera ex parte videtur nos posse vti his medicamentis per præceptũ Cornelij Celsi, ꝙ medicina nõ curat ignis sanat, si ergo hæc aposthemata irrident medicamenta, ergo indigent igne vel aliquo medicamẽto, quod vicem ferri obtineat, tale est causticũ potentiale: de quo in præsenti sermo est, & forsan Galen. desperatus de curatione horũ tumorũ. lib. 14. Meth. 11. cũ dixit, & si hęc nõ pro-

ficiāt vſtione curantur, tanquā vltimo remedio cōmittens eius curationē. Et ita ad finē capitis dixit, eſt porro ea quoque duplex, vel totū quod corruptū eſt ſcalpello excidentibus nobis vel coactis, aliquo ex putrefacientibus vti, per putrefaciens medicamentū intelligit Gale. cauſticū potentiale, vt arſenicum, vel hydrargiros, de quibus lib. 4. ſimpli. c. 19. latè diſputat, vſum tñ horū medicamentorū latè ꝓbat experientia, vt ipſa peritos iudicet idiotas chirurgos, qui hoc medicamēto vtūtur. Et hāc tueor ſententiā (ſeruatis aliquibus ſeruandis) primū quod obſeruandū duxi eſt, vt his medicamētis vtamur facta totius corporis vacuatione. Secunda conditio eſt, vt vtamur his cauſticis dūmodo circū circa aliquod medicamentū attemperans admoueamus ne ſua caliditate importunū medicamentū cum ſit cerebri, & humiditates quoliquet: cuius contrariū facientes empirici exiſtimant per oculos & os materiam ſtrumarū trudi, & determinari. Tertia conditio vt ſolum iſta medicamenta applicentur in Scrofullis non ſuppuratis, quia ſi ſuppuratæ ſint, facili negotio iterum in inflammationem vocantur, & excitantur. Quarta conditio eſt, vt talia medicamenta nō per ſe ſola admoueantur niſi mixta cum temperantibus. Ad quem vſum plurima medicamenta, à noſtris magiſtris inſtituta ſunt, & inter plurima, hoc vnū certiſsimū eſt, quod ſic paratur. Recipe vnguenti populnei vncias ij, opij, ſeminis Iuſquiami, puluerizati ana dragm. j. & ſem. ſublimati puluerizati dragm. j miſce cōtinua ſubagitatione. Ex quo ſume quātitatē vnguēti pinij, facta ſciſura loco ſcrofulato & immite. Quinta cōditio & vltima eſt Gal. li. 14. Meth. c. 11. quod dū ponitur cauſticū caueamus à vaſorū trāſitu, quia aliqñ natura ſupra has carnes ſolet imponere vaſa, veluti ſunt illæ quæ ſunt ſub auribus, aut è directo aurium, à quibus maximā indicationem ſumit Galen. loco citato, & Guido in cap. proprio de Scrofulis.

QVAE-

Quæstio de vlcere sinuoso & antiquo.

DIsputatio proficua quæ licet à nonnullis neotericis tradita sit, nihilominus tamen eo stillo tradetur, vt chirurgicis ignorantibus manifestetur, est ergo querela vtrum vlcus sinuosum & antiquum posit aglutinari medicamentis aglutinantibus? ferè omnis misera chirurgicorum schola existimat nõ posse hoc modo curari, nã cũ carne debeat adimpleri & humiditates cõtinuo accurant carnis regenerationem impediunt, vnde Hippo. lib. de vlceribus, & lib. 6. Aphor. 45. docebat ne vlceribus annuis & antiquis sanationes difficiles, & cicatrices cauas fieri. Secũdo probant methodo curatiua, nam alia cura debetur vulneri & vlceri simplici: alia debetur cauo, cum deperditione osis & carnis, alia debetur vlceri intemperato, siquidem vlcus simplex exposcit aglutinationem: compositũ carnis restaurationem vel osis regenerationem: sed hæc non possunt acquiri, nisi medicamentis, nec restituentibus, & non aglutinantibus, ergo nec prima intentione, nec medicamentis aglutinantibus curari possunt. Quibus argumentis miseri & sua infœlici industria, hæc vlcera perpetua faciunt, & emanantia plurimis diebus ad hecticam, & perpetuam consumptionem ægros afferunt: quem successum sæpè vidi in peritis, & in imperitis medicis non videntibus aliquod exposcendum remedium, vt vulneris fluxus sistatur, & vlcus consolidetur: in quo tam inhumaniter se gerunt, vt magnum quid se gerere videantur, si quotidie maximam copiam materiæ extrahant, & ægros ad vltimum finem adducant. Propter quod existimamus, talia vlcera. (Etiam si caua plus iusto sint) aglutinantibus posse curari. Pro quo aduerte nos non intelligere per aglutinantia medicamenta, quòd omnino verè aglutinent, veluti sutura, vel ligatura, vt

aliqui existimabant, sed medicamenta quæ valeant carnẽ producere, cum stipticitate, quibus in vulnere & circum circa vtendũ: non enim oportet subito vulnus occludere, quia natura assueta ad locũ debilem mittere, detenta violentia, ad partem principẽ trãsmittet, & cito suffocabitur. Et ideo dixit Gale. & Hipp. in his necessario tardè fieri cicatrices & cauas: quibus vtendũ cẽsemus dũmodo nec dolor nec inflãmatio adsit, & vlcus occupet corpus à prauis humoribus mundatũ: quibus suppositis facile est argumẽtis alterius opinionis satisfacere, & vt in summa satisfaciamus dicito, ꝙ in omni vlcere dũmodo nõ sit in emũctorio, circum circa vtendum est repercusiuis: quibus vtebatur Hippo. lib. 5. Aphor. 23. quo si vtaris si siccis vlcus medearis facili negotio vlcus restituetur, potissimũ si cum vino stiptico quotidie partem ipsam firmes vlceratã, cuius opinionis fuit Auicen. 4. 4. c. de vlceribus sinuosis, & Galen. lib. 2. de arte curat. ad Glauc. c. 8. de vlcere sinuoso, & Guido. in suo tract. de vlcerib. in 4. c. proprio de vlcere in peruio, & sic facili negotio poteris satisfacere, argumento vlcus cauũ vel indigere carnis, & ossis regeneratione, sed oportet subuenire grauissimo accidẽti, videlicet humorũ profluuio antiquo, cui ni subueniamus, impossibile est, vt cauitas cõsolidationẽ acquirat, fiet autem habẽdo rationẽ vlceris & totius corporis, beneficijs medicamẽti purgãtis.

QVAESTIO Vnica. De fractura ossis.

TRVM in fractura iuxta quartũ præceptũ Guidonis, si vulnus adsit, prius curandũ vulnus sit, quã de fractura tentandum aliquid sit dubitatur? nam si vulnus sit secundũ transuersum, vt tota medulla ab osse extracta sit, nisi cito partes

ossis

ossis adæquentur cito putredinē contrahit, & facilè mors subsequitur, vt ꝓbat Hipp.lib.de fracturis.titul.12. in calcanei osse: in quo nō solū docet, suo loco in fractura, reponēdū, sed si ꝓpter obliuionē nō repositū sit, cito corruptionē contrahere, & febres acutas inducere, ergo videtur statim ossa adæquāda: cuius rei firmissimū argumentū vidi plurimos interijsse, vel mēbra amisisse, si statim nō adęquētur, quare cū hoc negotiū difficile sit, & potius indigeat manifestatione, quā tretralibus argumentis, rem cōfundere, dicendū inter oēs huic querimoniæ melius satisfecisse tagaultium in lib.institutionū chirurgicorū scopo.4. si dicamus ossa fracta cum vulnere nō esse statim cōponenda, se ratione vulneris sanguinis fluxus, vel grumus sanguinis incauitatē ossis inciderit, nisi cōpescat fluxus, & grumus abstergatur, impossibile est ossa cōponere, quibus factis statim ossa cōponere est necesse. In quo aduerte Cornel. Celsum plus iusto timidū extitisse: qui in simili casu li.8.c.2. existimat, solū ligaturam sufficere & laxam: minimè applicare ferullas vel tabellas, nam post emundationem vlceris cōpresso vulnere ab inferis ad supera, aglutinando, prohibet alicuius materiei extraneæ ingressum, nec Hippoc. hoc timuit lib.de fracturis tit.30. nisi ꝓpter dolorem: ꝙ si appositis accrescat dolor, tūc ligaturā remittere oportet, & hactenus de hac quæstione chirurgica: in qua hodie tam incerti sunt chirurgici, vt melius sit totū negotiū cōmittere impostoribus. Vnū tñ pro curatione aduerte vt cū membrum fibulis, sit apprehensum foramē fiat in ipsis fibulis, vt materia emundetur.

Quæstio de Erisepellate.

VTRVM in mero Erisepellate inchoandū sit semper à sanguinis missione vel à purgatiōe dubitatur? & videtur, quòd sit inchoandū à sanguinis missione: nam

fit à sanguine tenuissimo, ergo debetur ei phlebotomia, maior nota est, ex Gale. lib. 1. de arte curat. ad Glauc. ca. 1. vbi docet, vel fieri ex bile, vel ex sanguine tenuissimo. Secundo confirmatur ex natura etiam erisepellatis, quia est veluti scandescentia, sed hanc scandescentiam egregiè attemperat sanguinis missio, ergo à sanguinis missione inchoandum, tandem. Tertio probatur, quia in. 3. 4. c. de erisipellate iubet Auice. sanguinem esse mittendum quando erisipelles est inter duas cutes, in quo situ certum est materiam esse tenuissimã, ergo in omni erisepellate sanguis mittendus est: nam si Auicena in erisipellate, ex humore tenui non timet, ergo in nullo, erisipellate timendũ. Quarto probatur & deducitur, nam Hipp. lib. 4. de victus ratione in acutis text. 21. initio. cum incipit obsessa inflãmatione &c. docet sanguinem esse mittendum in omni inflammatione biliosa, tam in herpete, quam in erisipellate, ergo prius in erisipellate sanguis mittendus est. Et confirmatur per Gale. in cõm. 92. Galen. in cõmentario docet Hippoc. facere cathalogum de morbis in quibusque vtraque vacuatio est necessaria: sed existente æquali necessitate, inchoandum est à sanguinis missione, ergo in erisipellate vtraque vacuatio est necessaria, & incipiendum esse à sanguinis missione. Cõtrarium constat ex Gale. lib. 14. meth. c. 3. & lib. 2. de arte. ca. 2. manifestè ibi. In qua controuersia diluenda forsan erat necesse afferre originem causæ erisipellatis, vt facilius constaret de genuino remedio, sed quoniam abundè satis Valeriola, de hac disputat, non licet quæ ipse differit transcribere, ibi poterunt curiosi videre libr. tertio. enarrat. enarratione tertia. qua doctrina supposita, licet iam satisfacere quæstioni per aliquot conclusiones. Prima conclusio est in legitimo erisipellate incipiendum est à purgatione, imo solum competit purgatio, cuius causam insinuat Galen. libr. 14. Methodi

cap. 3.

cap. 3. cum inquit: ita nunc quoque faciemus pro sanguinis missione medicamento purganti vtemur. Secunda conclusio est in spurio erisipellate, siue vincat, siue non: à sanguinis missione, & postea medicamento purganti erit succurrendum: vt docet Galen. lib. 2. de arte curatiua ad Glauconem, cap. 2. Tertia cõclusio in erisipellate interno cum à sanguinis missione fit inchoatio, medicamento purganti, vel nullo, vel leui vtendum est, vt patet per Galen. lib. 4. de victu acutorũ. textu 20. & patet per Gale. & Hippo. lib. 1. Apho. 24. Sed breuiter in curatiõe erisipellatis animaduertendũ est, curari (ꝙ attinet ad medicamenta topica) frigidis & humidis, nec his aduersatur Auicena Fen. 3. 4. tract. 1. cap. 5. vbi dixit in erisipellate conuenire infridantia, cum stipticitate, codex mendax est: vt constat ex cap. 7. de cura. formicæ, quæ cum proueniat ab humore bilioso, docet non curari medicamentis frigidis & humidis, sicut dictum est in capit. de erisipellate, ergo signum est in capit. de erisipellate non voluisse erisipellas frigidis & siccis: sed humidis curari: nam herpes erisipellas ex vlceratum est, propter quam dispositionem siccis indiget: vt docet ipse Galen. libr. 1. de arte curat. ad Glauconem capit. 2. & sic non est, quòd Valeriola, nec alij neoterici, tam leuiter, & ex leui causa aduersus Galen. insurgant, & aduersus Auicenam, quia hoc potius peccatum fuit Andrææ Belnunensis, qui vniuersum caput mendacissimum reliquit, nam in eo cap, inquit non esse, in eo sanguinem mittendum, nisi quando materia est inter duas cutes: potius ergo debebat dicere inter duas materias, idest, quando erisipellas mixtum vincente, & non vincente: nam quando peruenit ad duas cutes magis legitimũ est, vt patet Galenum libr. 14. Methodi capit. primo. & capit. 2. Quibus discussis reliquis, quæ restant in prima controuersia argumentis facilè est satisfacere. Primo argumento respondetur,

detur, quod bilis quartus humor efflorescentia sanguinis est, quæ semper peccat qualitate, & ideo illi conuenit magis purgatio, nam cũ illa maxima seri copia miscetur, & per cõsequens magis couenit illi purgatio, & hactenus de ista querimonia, quia ad ea quæ supersunt vel nec medicus poterit solutionem præbere.

Quæstio de Carbunculo.

VTRVM in principio huius aposthematis liceat vti medicamentis repercussiuis dubitatur? pro parte negatiua argumẽtũ est fortissimũ, quia in principio cuiusuis aposthematis venenosi vel bubonis, qui accidit in adenosis locis, nõ licet vti medicamẽtis repercussiuis, vel in aposthematibus quæ per viã crisis fiunt, sed carbunculus tumor venenosus est, ergo in eo nõ est vtendum repercussiuis: maior nota est ex Auicen. 4. 1. c. 25. Sed his manifeste repugnat Auicen. 3. 4. tract. 1. c. 18. de cura altoin, vbi infra altoin, hoc est, aposthemate venenoso insinuat altoin. i. carbunculũ venenosum curari, per medicamenta quæ infrigidant & siccant, veluti spongia aceto & aqua infusa, eodem prorsus modo Paulus lib. 4. c. 21. vtitur emplastro ex malis granatis, Galen. etiã idẽ cõfirmat lib. 2. de arte curat. ad Glauc. c. 2. in fin. & lib. 14. Meth. c. 15. In qua controuersia totũ negotiũ consumunt in explicando Auicena & relinquũt exẽplaria Gale. à quibus Auicen. & alij desumpsere: sed quia sententiæ neotericorũ circa Auicenam versantur de eius veritate & falsitate fiet examinatio. Prima quorundã expositio est, vt intelligatur Auicena de applicatione repercussiuorum, non in ipso aposthemate, sed circum circa, quæ expositio clarè repugnat Paulo lib. 4. citat. quia ibi iubet emplastrũ ex malis granatis super carbunculum esse imponendũ: præterea si circa ipsum: & nõ in ipso maior noxa sequeretur ex impulsione materiei ad cor, quàm

minutione in ipso aposthemate. Alij vero existimant intelligendũ Auicen. de altoin, & carbunculo non venenoso, & nigro, sed de rubro & miti, qui sine vehemẽtia accidentiũ accidit, & ista sentẽtia (remotis ambagibus) est quæ nobis placet, licet plurimis neotericis nõ quadret, elongantes istã tractationẽ vsq; ad sydera: pro quo aduerte, quid sit altoin apud Arabes, ex Auic. ferè nihil aliud est quam carbunculus: & iste carbũculus est veluti genus ad malignũ, & mitem carbunculũ, & sic omnis carbũculus erit altoin, non vero vice versa: vlterius malignũ altoin, vt ipse infert Auicena paulò inferius, quoddã est, ꝙ oritur tempore pestis, in quo plurimus prouẽtus est carbũculorũ, alterũ qui tempore saluberrimo cõtingit. Præterea ex his quidã oriũtur in glãdulosis, vel in emũctorijs, quidã qui in alijs partibus cõtingũt, & isti minus deteriores sunt. Quibus suppositis, huic quęstioni his cõclusiõibus possumus satisfacere. Prima cõclusio in carbũculis malignis & pestiferis, nõ est vtendũ repercussiuis, nec in his qui oriũtur in emũctorijs, qui nigri & liuidi sunt: quæ conclusio obtinet duas partes. Prima pars est in carbũculis pestilẽtialibus, nõ est vtendũ repcussiuis, quia tũc natura criticat, & potius attrahẽtibus vtendũ, vt motus naturæ adimpleatur & perficiatur, quæ sentẽtia est Auicę. 2. 4. c. de febre pestilẽti, exoneratur natura his tuberculis per quasuis vias, quibus potest se exonerare. Secũda pars cõstat, quia si ab his partibus quæ sunt in emũctoria repellas ad partẽ principem naturæ motui contra venies. Et ita Gale. lib. 2. per locos. c. 2. expresse, imparotidibus, hoc est, aposthematibus retro aures, quę malignãtis naturæ sunt aposthemata, & per viã crisis facta, vtitur attrahentibus & molificãtibus. Ex quo sequitur perperã nõnullos dubitare in bubone pestilẽti, an liceat applicare medicamẽta repercussiua, quia cũ accidat in loco emũctorij & sit de natura humoris maligni, nullo pacto licet vti me-

dicamento purgãti, nec cõtradicẽte motũ naturæ, vnde & nõ immerito reprehendendus venit noster amicus Alcaçarensis in propria quæstione, qui docet Auicenã in repercussiuorum ad motione intelligere de alto in venenoso, & nõ venenoso, ꝙ est absurdũ, nã in venenosis nullo modo cõueniunt repercussiua. Secunda cõclusio, si carbunculus oriatur extra partes emũctoriales, nec per viã crisis: repercussiuis vtendũ: quæ doctrina Gale. lib. 14. Meth. citato, & melius lib. 2. de arte, cuius ratio est, quia ratione eximij caloris quo membrũ deuritur, cita putrefactio partis timetur: & ideo medicamẽtis partim digerentibus & inhibentibus putredinẽ vtendũ est, vt est emplastrũ de arnoglosa Galeni, & emplastrum de malis granatis Pauli, & postea Auicenæ, quæ omnia prædicta facultate donantur, ꝙ si aliquis insurgat ex sentẽtia Auic. loqui de carbũculis qui cõtingũt corporibus glãdulosis, dico intelligere corpora glãdulosa nobilia veluti mamas paricmias sub lingua, vt rectè exposuit Alcaçarẽsis, & ita argumẽta ꝓposita in principio quęstiõis habemus satisfactũ, cũ distinctiõibus pręhabitis.

Quæstio, an liceat in tumoribus venenosis vti theriaca.

QVAESTIO ista versatur circa admotionẽ theriacæ in bubone pestilenti, an cũ cepa vel alio medicamẽto attrahenti liceat vti via emplastri, theriaca simul mixta cũ alijs? quã quæstionẽ disputat Carthaginensis vir raræ eruditionis in tract. de febre pestilenti in rubrica propria, de apostematibus libri primi, vbi multis modis euoluit hoc dubiũ: & ꝙ non cõueniat probatur, quia theriaca habet facultatẽ pellendi venenũ, ergo nõ attrahẽdi: antecedens patet, ex Galen. libr. 1. de de antidotis. c. 14. & lib. 1. de theriaca ad Pisonem. c. 14. vbi pro morsu viperarũ cõmẽdat vsum theriacæ, & pro morsibus phalangiorũ, quia venenum

nenum depellit & expellit: ergo foris imposita venenū repertit. Idē confirmat lib. de vsu theriacæ, cuius argumentationis fundamentū est, nam impossibile est, idē alicui contrarium & simile sit, si theriaca habet facultatē depellendi venenū, ergo nō habebit facultatē attrahendi, ꝙ si dicas id à qualitate occulta prouenire videtur rarum & nunquā dictum, nam quæso quod medicamentū ad inueniri poterit purgans, ꝙ similitudine suæ substantiæ attrahat humorē, & ipsum à se expellat, ergo si theriaca habet vim trahendi venenū non habebit facultatem depellendi, & è conuerso multis modis conatur prædictus author satisfacere huic dubio in quo oēs antiqui tenent theriacā vtraq; facultate pollere depellendi, & attrahendi venenū. Sed quomodo hoc cōtingat videndū est: quidā dicunt theriacā has facultates habere propter mixtionem, sicuti scamoniū mixtum cum diuersis medicamentis diuersam qualitatē sortitur, cinabare habet proprietatem purgandi pituitam, si misceatur cum castoreo eam amittit: sed ista sententia licet nō sit extra rē, nō quadrat, nā theriaca in quantū theriaca vtrasq; qualitates contrarias sine alterius mixtione sortitur, aliqui dicunt theriacā hos effectus contrarios habere non sub ratione contrarij, sed vbicunq; operetur ad se attrahat venenum, & eum cōminuat, & sic foris imposita, & intus accepta, venenū attrahit, & hæc opinio arridet Gale. lib. de vsu theriacæ, vbi docet, ꝙ tanta pollet caliditate, vt venenum absumat: ꝙ si dicat aliquis, sic tantū proficere posse theriacam si mebro sano, & ægro imponeretur. Respōdet Gentilis in 6.4.c. de morsu viperæ, magis in loco læso proficere, quia ibi est maior dispositio, propter pororum apertionem vel propter vulnus in quo facilius actuatur medicamentū, vt contingit in impositione medicamentorū causticorū, quæ licet habeant maximā caliditatem, nihilominus melius & facilius operantur, si fiat solutio in loco in

quo debent admoueri: vltra quam explicationem possumus dicere etiam theriacam intus assumptam facultate occulta pellere venenũ, sed exterius applicitã qualitate manifesta absumere, propter caliditatem qua pollet, cuius rei firmissimum argumentum est, quòd tempore æstiuo nequaquã eam propinat, Galen. lib. de theriaca ad Pisonem cap. 10. ex qua solutione vna vel altera facilis est responsio ad argumentum præcipuum huius quæstionis qua, in re vide Valeriolam lib. 6. enarra. enarra. 8.

QVÆSTIO Vnica. De Scirrho.

VTRVM Scirrho cõpetant medicamẽta emollientia blandissima quæ vocant, an impense calida? ista tantũ medicamenta cõpetere patet: quia sunt frigidissimi tumores, & indolentes, ergo cõpetunt medicamẽta vehementer calida, quia cõtraria, contrarijs curantur, vt cõstat de reliquis tumoribus, qui semper suis cõtrarijs curantur. Præterea id insinuare videtur Gale. lib. 2. de arte curati. ad Glauc. c. 5. de tumore scirrhoso, quo loco docet in scirrho lienis vtendũ esse medicamẽtis vehementer dissipãtibus, & digerẽtibus, vt cortice capparrorũ, radice thamarisci, & nõ quocũq; modo, sed coctis in aceto, ergo in scirrho vtendum est medicamẽtis vehementer dissipantibus. Sed his nõ obstãtibus verissima est sententia Galen. libr. 2. de arte curat. ad Glauc. c. 5. & lib. 3. de simpli. facult. c. 7. solum pro curãdis tumoribus scirrhosis ex vsu esse curare cum medicamentis emollientibus, quia cõtrariã huius curationem molliri nõ tutũ est, si quidẽ per medicamẽta plus iusto impenseq; calida lapidei magis relinquũtur isti tumores dissoluto, ꝙ tenuè est &, ꝙ crassum est in irritum ipsis partibus relinquitur, qua ergo de causa emollientia ex meditu-

lijs animantiũ docet parari,& ex gumorũ differentia, calfaciũt & emolliũt,sine violẽtia:istis enim paulatim tumor emollitur,& resudat, ꝙ si fiat diuaporationibus ex lapidibus,veluti incãtamentũ apparet, vt cõstat de lapide marq; sito,& molẽdino,qui ex multis saxulis cõcretũ est. Ad argumentũ Gale.lib.2.de arte cura.ad Glauc.c.6. de scirrho lienis,dicendũ est,Gale.his medicamẽtis pręcalidis,vsum fuisse,partibus exterioribus admotis, vt facilius ad intima penetrent,ratione situs lienis ad quẽ non sic facilè penetrare posśint,nisi tali qualitate prædicta essent, & aceto commixta,quare diu euoluũt lapidem, qui in curatiõe scirrhi lienis, solum emollientibus vtuntur, maxima enim sumitur indicatio à situ partis,quæ sæpè vsum & qualitatem,simulque quantitatem medicamentorum euariat, pro qua difficultate sit satis.

Quæstio de Ruptura.

HViusmodi difficultas nõ in via quęstionis disputanda,sed amicè,vt quid sit agendũ adaperiatur necne: sæpè enim ligatura vsuali,vt faciũt experimẽtatores solent curare rupturas incipiẽtes,sed qñ iam antiquãtur nõ solẽt cedere ligaturę,quęritur vtrũ si antiquẽtur, & situm cõtra hãc alia via posśint curari,omissa operatione manuali quę ꝓcedit cũ amputatione alterius testiculi? Marianus neotericus chirurgus remisśiorẽ operationẽ manualẽ cõsuluit in sua chirurgia.c.de ruptura,quæ fit solũ scisa,cute, & mẽbrana carnosa,corrugato peritoneo,cauterio leuisśimo, vt nõ trãscẽdat ad ipsa vasa,quã diuinã ipsi appellãt curationẽ:ita vt absq; extractiõe testiculi eius lateris, ruptura posśit curari:quã viã sæpè multi exercuerunt, sed plurimi recidiuã paśsi sunt.Ex tali via curatiua(qđ semꝑ in nostra arte fugiẽdũ cẽseo)nã vt docet Gale.melius est in totũ morbũ leuare quã sine plurima noxa quotidie reincidere ex recidiua-

diuatiõe medici malũ nomẽ solẽt acquirere, sed qñ recens est. Aliã neoterici adinuenerũt viã, videlicet p applicationẽ medicamẽtorũ astringentiũ, iuxta dindimã eo modo quo iubet peritus Cadmeteus lib. suę chirurgię c. vlt. de ruptura, quæ medicamẽta nolumus trãscribere, quia ipse, recté mãdauit, ne trãsuasatorũ more ab vno loco in alterum trãscribamus, ibi diligẽtiores poterũt videre qua methodo curãdi vidi plurimos sanatos, qui recẽtẽ rupturã patiebantur in alijs cũ difficultate, & hæc p ista quæstiõe sufficiãt.

Quæstio de Bubone.

VTRVM in bubone, hoc est, in tumore inguinũ liceat purgare ante maturationẽ? p parte affirmatiua est argumentũ: nã ferè oẽs isti tumores trahũt originẽ, ex mala qualitate, per cõtagiũ accepta, inquinat humores qui nisi bñficio medicamẽti purgãtis corrigãtur & educãtur, cito cõtagiũ toto corpori cõicatur, vnde ab huiusmodi tumoribus si resoluantur mala plurima solẽt puenire. Et ita Guid. & oẽs barbari sui sequaces, statim trãsactis aliquibus diebus certũ medicamẽtũ purgãs exhibẽt, q ex pillulis Indijs, & fœtidis formatur. Item deducitur, quia sæpè isti tumores ex materia frigida ortũ trahũt, sed vt possit eã, vincere natura & cõquere præstat lauare & minuere eam, ergo de primo ad vltimũ, vt suppuretur, necesse est, materiã frigidã minuere. Sed his nõ obstãtibus sunt quidã neoterici, qui in his nec sanguinẽ extrahunt, nec purgãti medicamẽto vtũtur, dicũt enim naturã criticare, quia ad loca ignobilia trudit, ex quo motu certè natura se exonerat, & nõ possumus cõtra euenire: è quorũ numero fuit Cadmeteus & amatus Lusitanus, quãuis amatus nõ præpediat sanguinis misionẽ: sed circa purgationẽ maximè dubitatur, amatus Lusitanus in quadã sua centuria sentit, in his nõ cõuenire purgationẽ. Primo quia per purgationẽ præpeditur suppura-

pura-

puratio, quæ causa (suo videri) firmissima experiẽtia cõfirmatur. Nã sępè vidit multos bubones ante maturationẽ expurgatos, qui duri & incurabiles relicti sunt, quæ aposthemata nisi medicamẽtis vehemẽter trahentibus tractentur haud poterãt curari, vt sua vehemẽtia sanguinẽ auocarẽt, quo tracto, tumor rebellis ad suppurationẽ perueniat. Secũda istius ratio est, quia cũ ista materia venenosa sit, & cõtagiosa si auocetur ad intima, contagiũ in interioribus mutuabit. Multo, ergo melius est, vt iam euicto exhibeat medicamentũ purgãs: quã sententiã nõ insequor, nisi materia benigna sit, quia si maligna sit, vel per resolutionẽ, vel indurationẽ, vel in solutionẽ terminetur: necessario purgandũ. In quo tumore hoc vnũ maximè cõsulo (vt superius tetigi) quoties rebellis est ad suppurationẽ, vt semper vtamur medicamẽtis valde attrahẽtibus, vt cępa vel scilla, vel radice lilij albi, mixtis cũ valde emollientibus, quæ præceptio: & si videatur à nostris neotericis inuẽta, Gale. consiliũ est, lib. 2. de arte curat. ad Glauc. c. 7. vbi pro aposthematibus egrè ad suppurationẽ veniẽtibus, cõsulit scarificatiões administrãdas, sed medicamẽta plus iusto digerẽtia applicãda esse, vt radix cucumeris asinini, cui certè prędicta medicamẽta correspõdẽt. Et ita soluitur cõtraria redargutio: nã purgato corpore his medicamẽtis, impedimẽta impediũtur cũ qua difficultate finẽ volui imponere huic tractationi laboriosę, quã nõ iudico laboriosam, quia sudore & elegantia reliquas difficultates vincat, sed quia inter selectissimas difficultates eas exhauserim, in quibusque quotidie Medici & Chirurgi impendere solent. Finis.

LAVS DEO.

SALMANTICÆ,

Apud Ioannem, & Andræam Renaut fratres.

MDLXXXIX.

TABVLA ALPHABETICA, CVIVS PRIMVS numerus indicat paginam, secundus ostendit tractatum.

D

Epile-

INDEX.

Intesti-

INDEX.

b 3 *Ner-*

Potus

San-

INDEX.

FINIS TABVLÆ.

Quæstiones quæ In toto volumine continentur.

c 2 Vtrum

c 3 Vtrum

Secundus tractatus quæstiones.

Vtrum

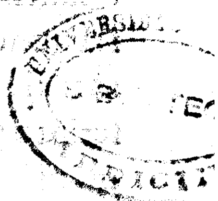
Tertij tractatus Quæſtiones.

Alphonsus Vazquez de Oliuares Doctoris filius,
Apollineæ facultatis studiosis.

SI modo phebigenæ gelidis reuocentur ab vmbris,
& reparent vitæ fila caduca suæ.
Si rediuiua Arabum, Græcorumq; ossa fuissent,
Aut celebres quondam arte Machaonia.
Pæoniæ cupidi Sophiæ, fundamina discant,
frustra olim varijs solicitata modis.
Magnus quæ Hippocrates, medicis monumenta reliquit,
culta reuoluenti non peritura die.
Quæque Arabum princeps, retulit, ductore Galeno,
Rapta hic è tenebris lucidiora patent.
Ergo phebigenæ celebrati stemata Vazquez,
Perlege si ad tantum te tua fata vocant.

FINIS.

Doctoris Garciæ Salzedi Coronelii, Serenissimorum Portugalliæ Regũ Medici, atque Equitis, ut vocant, de Christo, ad Franciscum Sanctium Orospedanum Doctoré Medicum Apologia, quæ convincit; In vero lethargo perpetuum necessariò adesse delirium.

Medicinæ doctis & studiosis
S.

TAMETSI genii, atque ingenii mei Natura, Viri amplissimi, ac præterea Ratio illa, quam in Medicinæ studiis jam diu sum secutus, huc me semper alliciebât, ut in ea arte, in qua assiduè exercerer, quæque mihi unicè nota esset, tale aliquid excuderem, quo posteris testari possem, me in tuenda & vindicanda hominum valetudine de universo mortalium genere bene mereri summopere voluisse: Tamen numquam hoc in animum meum inducere potui, ut me ad Apologeticum hoc, & cõtentiosum scribendi genus ab illo, quod solum mente conceperam, aliquando transderem. Iam enim diu erat, quod mihi hoc unum persuaseram, debere eum, qui faciendæ medicinæ operam daret, tamquam alterum Aesculapium, quem scientiæ

§ hujus

hujus principem ferunt, non præsentibus solùm, sed & futuris hominibus industria sua sanitatē conservare, ac pro viribus conferre conari. Sed quum invidorum quorumdam, ac proinde malevolorū, culpa effectum sit, ut à solita mea mansuetudine, & à pacato illo dicendi, atque scribendi tenore aliquantisper demovear; nemini erit mirum, si paria nunc paribus retulero, méque ferientes hostimenti lege perculero, præcipuè quum & dicto, & scripto præter omnem spem, prætérque meritum meum fuerim lacessitus. Nam qui neminem umquam læserim, cunctósque potiùs officiis omnibus, atque obsequiis meis ultro prosecutus sim; quíque opiniones, ac sententias meas omnes eò direxerim, ut ne hilum quidem à receptissimis probatissimorum Medicorum placitis, quod ego scirem, recederent: numquam ne suspicari quidem potui, aliquem emersurum fuisse, qui se aut re læsum, aut verbo tactum à me esse verè diceret, méaque in medendi arte judicia veris rationibus adversari, malignè contenderet. Verumenimverò dies ipsa, quæ consilia nostra, mentésque, & pectora, quantumvis abstrusa, ac recondita patefacere solet, ac novas semper novarum rerum occasiones afferre; ecce nunc nolentibus nobis, atque invitis unam hanc obtulit: quam tamen si terga vertere modò sineremus, ac nos oblata defensione destitutos telis adversantiū nobis confodiendos objectaremus,

amentes

amentes profectò essemus. Neque verò in hanc arenam mei potiùs tuendi cupiditate, quàm veritatis firmandæ studio, (quam unam & colui, & maximi semper feci) descendo; ne si fortè illa in abdito, perinde ac victa, lateat, suam ipsius, meámque dignitatem in magnum discrimen trahat. Erit igitur præstò à me sua veritati defensio, modo ut auditorem, & judicem ab omni odio, & animi perturbatione vacuum nanciscar. Quamquam non dubito, quibusdam supervacaneum visum iri, veritatis defendēdæ provinciā à me suscipi, quæ in se ipsa tantam vim habeat, Cicerone asserente, ut contra hominum ingenia, calliditatem, sollertiam, contráque fictas omnium insidias facilè se per se ipsa defendat. Sed ad rem veniam, eámque, ut gesta fuerit, paucis tamdem explicabo.

Superioribus diebus, quum aliquot Hispalenses Medici in ædes cujusdam tunc ægrotātis, accersitu ejus coiremus, déque revocanda hominis sanitate in medium consuleremus, atque in his Franciscus Sāctius, eximius medicinæ doctor, quum de morbi natura, ultro citro, ut assolet, quæsitum esset, solus affirmaret, morbum illum, quo ægrotus infestaretur, Lethargum esse; statim respōdi, Mihi nequaquā lethargum videri potuisse, quòd perpetuo delirio, quæ præcipua est veri lethargi differētia, æger omnino careret. Quúmque ille se non posse non magnopere mirari dixisset, quid ita in vero le-

§ 2 thargo

thargo delirationem necessariò perpetuam constituerem, recepi, me idipsum illi adeò magni nominis Auctorum monumentis comprobaturum, ut in eorum gravissimis testimoniis acquiescendum sibi esse, pulcrum putaret. Postquam itaque discessimus, domum ego reversus scripsi ad illum breviter, & parum accuratè, tumultuariam quamdam, ac impolitam, qualem amico licebat ad amicum, epistolam, qua assertionem meam tantummodò firmarem locis hinc inde ex Galeno, ceteráque primæ classis Medicorum turba petitis, & congestis veriùs, quàm cum cura dispositis; in quibus ego meas partes non tam verbis ornarem, neque enim erat necesse, quàm tot eruditissimorum virorum judiciis sustentarem. Sed ille opportunitatem nactus sui ornandi, meique traducendi, non solùm miseram epistolam ad obvios quosque circumtulit, sed formis etiam cussam eliminavit, non contentus illam priùs Complutum, Valentiam, ac Salmanticam misisse. In quo quidem dupliciter mihi peccasse visus ille est, & quòd me inconsulto rem meam omnibus prodidit, & quòd Hispalenses Medicos tantum non in ordinem redegit. Atque, ut verum strictiùs fatear, non erat constitutæ controversiæ tam spissa disceptatio, ut ad exteros medicos statim deferenda esset illius diremtio; quum certum sit, tot illustres & re, & nomine

nomine in hac Hispalensi urbe passim reperiri Medicos, quot fortassis in reliqua Hispania vix invenire quisquam possit. Quorum quidem au-ctoritati & judicio, non dico scriptis, sed viva solùm voce prolato, standum omnino esset, si aliorum, quàm nostrûm utriusque testimonio nobis esset in ea re utendum. Atqui ego simpliciter in illo epistolio meo meum judicium prompseram, epistoliúmque ipsum amici sinui commiseram, quasi indice digito Galeni, & aliorum præstantium Medicorum locos à me stantes commonstrans; ac præterea nullam comendæ orationis, in tanta præsertim illius angustia, curam susceperam (quam unam isti adeò affectant, ut satis habeant sese vel præter rem, & extra verum locutos esse, dummodo verbis comtissimis, ac Latinissimis, ut videri volunt, loquantur) quum mihi contentionis nostræ ardorem jam deferbuisse existimanti, subitò affertur nuncius horribilis; totius rei intra privatos parietes gestæ publicum commentarium, simul cum epistolio illo meo syllabatim repræsentato, typis esse impressum. Quem ille (dejerare ausim) eo animo in lucem nobis insciis ediderat, ut ex epistolii nostri parum curiosè exarati exemplo de reliqua doctrina nostra sinisterior opinio conciperetur. In eo Sanctius meus, præterquam quòd contentionem nostram paullo aliter, atque res se habuit,

recenset, ac meis quibusdam objectionibus nescio quas affert solutiones, quæ ad rem minimè faciunt: producit etiam Valentinorum quorumdam, & Complutensium Medicorum gravissimum, si diis placet, & maximum de ea lite oraculum; ex quibus ipse sententias pro se facientes præter æquumque & bonum, ut ille ait, elicuerat; usus nimirum se & patrono & consultore, qui mirificus est alienæ caussæ verbis subvertendæ artifex. Obstupui equidem, ut fatear ingenuè, gelidúsque per ima cucurrit ossa tremor, non certè quòd caussæ meæ jam diffiderem, sed quòd amici mei & officium & candorem requirerem, quem haud injuria mecum omnes in hoc, spero, culpabunt. Postea verò, quàm me collegissem, non potui facere, quin Francisci Sanctii tam omnibus spectabilem modestiam desiderarem, méque illico pro circumvento & malè accepto haberem, ac mei nominis existimationem non leviter perstrictam dolerem. Non minimam autem boni nominis habendam esse rationem, vel ipse Deus nobis auctor est, qui nos identidem bonæ famæ negligentes esse vetat. Quamobrem quum ea, quæ à me suprà dicta sunt, tam sint vera, quàm quæ verissima, & quum in Medicis necessarius omnino sit boni nominis bonus odor, quando ex eo maleaffectorum sanitas ferè omnis pendeat, &, quod præcipuum est, meis allegationibus

mini-

minimè ſit ab illo ſatisfactum: cur vereri debeam, obnoxium me futurum hominum reprehenſioni-bus, ſi pro ſarcienda exiſtimatione mea, próque veritate tegenda, ita me nunc ad reſpondendum compararo, ut mihi cauſſæ meæ ratio ſtare posſit integra, & honor meus illæſus? Quem fortè jam labefactum esſe crederet adverſarius meus, qui hoſte nondum viſo triumpum ſe egisſe ſibi perſuadere posſet. Conabor itaque in hac Apologia, ſeu potiùs reſponſione, ea præſtare, quæ polliceor. In qua quidem candidè & amicè, & absque ulla verborum acerbitate, qui meus ſemper mos fuit, & erit, animi mei ſententiam declarabo, judiciúmque meum, ſi quod eſt, interponam. Id quod ſi doctis, pariter & probis confecero (quod divino auxilio me asſecuturum confido) nihil eos morabor, quibus eſt mala mens, malus animus. Vos autem, Doctisſimi, & optimi viri, qui antiquum obtinetis, quæſo & obteſtor, ut opusculum hoc qualecumque meum pro veſtra erga me benevolentia ita attentis animis perlegatis, ut & Scriptorum, quos appello, teſtimonia, & Rationes illas, quibus utor, diligenter expendatis priùs, quàm de illis veſtram ſententiam feratis. Quod ſi me aliquid dixisſe comperietis, quod auribus veſtris acerrimis non ingratum viſum fuerit; communem hanc cauſſam, méque

ejus

ejus vindicem in vestrum patrocinium suscipietis: sin minus, errantem me corrigetis, atque ignorantem docebitis. Neque enim ego is sum, qui errorem meum nolim agnoscere, quique in meis disputationibus victoriæ compos, quàm veritatis assertor esse malim.

Valete.

Iesus Mariæ filius.

QVATVOR IGITVR ERVNT in hac enarratione potissimùm demonstranda: primum falsò doctorem Franciscum Sanctium historiam ægroti enarrasse: secundum non novisse eumdem duplicem lethargi acceptionem; posseq; affectionem esse lethargicam, & non verum lethargum: tertiũ necessariò in vero lethargo dandum esse deliriũ perpetuũ; quod illius indiciũ pathognomonicũ dicetur: quartũ nullius esse momenti quæ pro sua opinione affert argumenta; atque multò aliter allata ab ipso testimonia esse interpretãda, ipsumque meis nequaquã satisfecisse rationibus, & auctoritatibus, quas oscitãter & præter omnium rectè sentientium mentem interpretabatur. Quibus explicatis & verè demonstratis poterunt qui aliter sentire visi sunt, meliùs sapere: sin minus, in eodem errore cum amico Sanctio involuti opere ipso demonstrabunt verè dixisse Galenũ, indelebile prorsus esse vitium ignorantiæ cum superbia conjunctæ. 13. meth. cap. 15.

Falsò fuisse historiam à Francisco Sanctio relatã intelligent omnes, qui ipsius verba perlegerint, quæ habent: *Intuebar ægrum febre lenta, sopore, atque inerti oblivione detentum: quibus & aliis indiciis lethargo potiùs, quàm melancholia correptum existimabant, hæc ille.* Convin

citur autem in ipsa enarratione. nam quis, quæso, erit vel medicinæ principiis initiatus, qui non intelligat longè diversa esse melancholiæ indicia, in qua nec febris adest, nec sopor, nec aliquod aliud veri lethargi symptoma? ac proinde præclaros doctores, vt ipse vocat, & doctissimos, vt ego scio, quibus plurimum tota Hispania debet, non potuisse in re tam manifesta decipi, in qua nec iners vetula hallucinaretur. Quare multò aliter res ipsa contigit, quam tamen amicus Sanctius pro suo arbitrio, ut in aliis facere cõsuevit, depinxit, ut protinus à principio judicibus fucata ista enarratione tenebras offunderet, credentibus in lethargi delirio constituẽdo facilè posse decipi, qui veri lethargi indicia non agnoverunt, existimantes esse melancholiam morbum. Poterat & altera dari ejusdem fucatæ enarrationis causa. putaverat fortasse legentes grandia illa verba (*Paucis abhinc diebus cum ægrotantem quendam vocatus invisissẽ, cujus saluti doctores præclari medici tres consulebant, videlicet Ambrosius Nuñez apud Salmanticensem Academiam rude donatus, Christophorus Leo jam pridem apud Hispalenses medicinæ professor, & Castellonius, qui eidem quoque muneri nunc incumbit, &c.*) protinus exclamaturos esse illum victorem, & jure optimo victorẽ debere esse, qui præstantissimos etiam medicinæ professores docere potuit cognoscere & curare morbum, quem antea ignoraverant. Fefellit tamen ipsum machinatæ historiæ consilium, nam legentes postea, quæ

ipse

ipse affert, pro sua opinione rationes & testimonia, atque solutiones, præclarasq; interpretationes, protinus deponēt, si quam habuerint, de tali eruditione opinionem. Intelligentes præterea ex ægroto Christophoro Roderico Calvo, ipsiusque consanguineis illustribus admodum, atque ex famulis ope Ambrosii Nonnii, atque aliorum doctissimorum doctorũ, quos socios habuit, fuisse servatum, omnia, ejus pace dixerim, errore & ambitione plena agnoscent: cum præsertim idem æger publicè & privatim testetur totius damni & insalubritatis comparatæ auctorem fuisse doctorem Sanctium, cum exhibuisset per multos dies decoctum smylacis asperæ, & victum exsiccantem dari juberet. Verũ cum hac de re nulla fuerit, nec esse potuerit quæstio, aut dubitatio, præstabit vlterius nõ progredi, atque multa omittere, quæ hîc verè poteram afferre. illud tamen compertum omnibus sit, febrem ægrotantis nõ fuisse continuã, cum frigore enim partium extremarum exordiebatur, madoreq; & sæpius sudore desinebat. Somnus autem non erat gravis, nec continuus, facilè siquidẽ ab ipso vel solo tactu excitabatur, & per aliquam tãtum accessionis partem perdurabat. Hactenus de historia, quare prætermittentes illam, alia interpretemur proposita.

Erat secundo loco demonstrandum, duplicem esse lethargi acceptionem, cõmunem & propriam: posseque affectionem appellari lethargicam, quæ

verus non sit lethargus. Hanc quæstionem nunquã in consultatione proposuit doctor Sanctius: *Tantũ se non posse percipere dicebat, quo pacto non erat dicendus lethargus affectio, in qua febris & sopor aderant.* Cui doctor Ambrosius ita satisfecit, ut omnes alii acquiescerẽt, quoniá ajebat, nec febris cõtinua est, nec morbus acutus, nec somnus gravis, nec continuus, nec adest delirium. Ille autem prætermittens cætera indicia, cœpit mecum disputare, num delirium in lethargo sit necessariò constituendum. Verum enimvero cogit, quæ adhuc in me est, vera amicitia, ut discrimen, quod ipse per multos postea dies nó potuit invenire, aperiam. Quod multò prius fecissem, si ad me suas ille lucubrationes mitteret: efficeremque profectò ut ad exteros non mitterentur: tantũmodo enim quæstio de delirio in lethargo proponenda erat, ut liberè quisque suam proderet sententiam, quod ipsi vtilius & gloriosius foret. Sed præstabit propositas acceptiones explicare. Lethargus igitur cõmuniter dicitur de quacũque soporosa affectione, quæ à modica frigiditate & humiditate cerebrum occupãte, ortum ducit. Quemadmodum conceptis verbis Gal. testatur lib. 2. aph. Talis verò, inquit, somnus fit primo sensifico, idest, cerebro refrigerato, quæ refrigeratio si ipsa vehemens cũ humiditate mista fuerit, morbos lethargicos, si verò cum siccitate, vocatas Græcis catalepsis cõmittere solet. &c. Secundum hanc significationem sæpe sumitur

Aph. 3.

in

in libris Epidemion, ut optimè quoq; annotabat Iacotius (ne quempiam sua fraudemus laude) Proprie autem lethargus dicitur de apostemate pituitoso intra craneū existente, ut definitur ab Avicenna, & secundum hanc propriam acceptionem de lethargo agit Gal. Secundum eandem agit Paulus, Aetius, & reliqui omnes Græci, Arabes, Barbari, & Latini medicinæ auctores, ipsius curationem, prædictionem, & cognitionem docentes. hoc idem discrimen mihi videtur constituere Gal. lib. 4. de præsag. ex puls. dū inquit. Humidæ intemperaturæ cerebri molles diuturnitate efficiunt, ac hominem comatosum: si ad illas accesserit febrilis calor, morbus appellatur lethargus: & pulsus est nō modo mollis, sed & magnus: si vero putrida pituita ita cerebrum afficiat, erit tunc etiam morbus lethargus. &c. Vbi notanter dixit, apellatur, &, erit lethargus, ut significaret prædictas illius verbi acceptiones, quemadmodum adverterat similiter Ingrasias suo illo egregio tractatu de tumoribus. Trallianus genuinū & germanum appellat lethargum, quando ex pituita oritur: nam si cum ipsa fuerit bilis permista nō erit germanus lethargus. Est & alterum discrimen ex loco, unde affectio exorditur, desumtum, ut docet Gal. 17. de usu part. in fine dicens. Ita qui novit facultatem animæ ratiocinatricem esse in cerebro, deliria, phrenitides, lethargos, manias, melancholias intelliget accidere, cū cerebrum aut primaria ratione, aut per

Fen. 1. 3. tr. 3. c. 7

13 meth. c. 21. 11. meth. c. 18

Aetius li. 6 cap. 3.

cap. 9.

Li. 1. c. 14.

consensum afficitur, &c. Hinc desumsisse videtur Aet. loco citato dicens, Lethargi duo sunt: quibusdã enim septum transversum, & viscera primario affectu cerebrum ad consensum ducunt: in quibusdam vero cerebrum affectionem auspicatur. &c. Hoc discrimen receptissimum est apud plures doctores veros medicos, quãvis barbari nũcupentur, qui lethargum per consensum paralethargum appellare solét, sicut paraphrenitim illã, quæ ex consensu nascitur: eodem paralethargi nomine utitur etiam Ingrassias citato, & alii peritissimi medicinæ professores, quæ omnia satis superque demonstrant, posse affectioné appellari, & esse lethargicam, non tamen verum lethargum. hancq; quæstionem non esse solum de nomine, in qua pax protinus conciliari debet; sed potius de re ipsa, in cujus cognitione totius curationis & prædictionis cardo vertitur, quemadmodum omnes medici necessariò fateri debent. Quare inconsideratè admodum noster Franciscus Sãctius fatebatur, se causam non percipere, propter quam affectio lethargica & verus non esset lethargus, facileque in illum retorquere poteramus verba Gal. quæ habét,

3. de loc. affect. c. 5. Philosophis fortasse, ut pote in otio degentibus facilius pro hoc errore quis veniam dederit, medicis verò, qui jam in operibus ad senectutem usque versati sunt, cum de hac re contendunt, tantum abest, ut ignoscamus, ut etiam ignominia dignos esse censeamus. &c. Hæc Gal. magnus quidem mihi modo se

se

ſe offerebat campus, non quidem maledicendi, ſed multo magis explicãdi prædictas lethargi acceptiones, in quibus dificillimæ & pluribus noſtrorum adhuc inauditæ quæſtiones de ſomni nõ naturalis differentiis & nominibus exſiſtunt, quas omnes exactiſsime, ut ſolet, Ambroſius Nonnius in ſuis cõmẽtariis ad librũm ſecũdum Aph. interpretatur, quemadmodum fateri poterit doctor Sanctius, qui cum ſuo amico doctore Tovar prædictam Aphoriſmi enarrationem jam pridem perlegerat. Verum cum de illis nulla fuerit diſceptatio, ad tertium caput cedamus, in quo totius litis controverſia agitur.

Demonſtraturus igitur hac in parte quod tertio loco propoſitum erat, ſtatuerã prætermittere quæ prius ad amicum miſeram teſtimonia, ne ipſi ampliorem nauſeam provocarem, & in me totam remanentem bilem revomeret; ejus tamen ſaluti conſulens, ſtudebo, ut quam minutiſsime contrita & explicata propinentur. Sic fiet, ut quæ prius præ difficultate incocta, & incognita permanentia, nauſeam provocarunt, jam nunc enodata, & facilius præparata ab imbecillo quantumvis calore & ſuperari, & in veram eruditionem converti poſsint. Prius tamen aliorum medicinæ procerum teſtimoniis eamdem veritatem demonſtrabo: Deliros quidem eſſe, qui vero lethargo laborant, nullus quidem ſcribentium, nec eorum quiſq;, qui ſaluti mortalium conſulunt

(uno

(uno demto Sanctio, & illis, quos in judices, seu potiùs in patronos modo vocavit) dubitavit, aut in quæstionem vertit. Nam Hipp. (ut ab ipso tanquam medicinæ præstantissimo conditore, & primo parente exordiamur) lib. 2. de morbis, in lethargo deliriũ addesse docebat de ipso particulariter agens, dum inter alia ipsius indicia dicebat, & nugas garrit. certum autem est per nugas garrire intellexisse deliriũ: ac si diceret, & delirat. solet enim magnus hic Hippocrates delirantes variis nominibus apellare: quẽadmodum annotabat Galen. lib. de Comate & alibi.

Ca. 3. & 3 epid. com. 1. 2.

Sed dicet fortasse amicus noster Sãctius, postquã viderit textum (quem scio ipsum numquam antea vidisse) intelligendum esse juxta illam admirandam interpretationem, quam ad textum Aetii adducebat, quod & voluisse Hippocratem eo loci contendet, quia dixerat, & ubi nugari desierint, dormiunt, &c. Vnde colliget deliros quidem esse lethargicos, nõ tamen semper delirare, quia dixit, ubi nugari desierit, dormit: & hoc sibi satis fore putabit. Verũ cõcedat modò, quod aliàs negaverat, delirare lethargicos, nã postea ostendam perpetuò illos delirare, multòque aliter verba hæc, & Aetii esse accipienda. Idem Hipp. tractatu de Insania docens, qualiter insanientes cerebro cõmoventur, & deliri sunt, ita sententiam nostram confirmat, ut nullum videatur reliquisse dubitationi locum, dum inquit, Fit autem corru-

corruptio à pituita & bile : utriusque verò cognitio sic contingit. Etenim qui à pituita insaniunt, quieti sunt,& non vociferantur,neque tumultuantur ; qui verò à bile, percussores & malefici, ac non quieti. Hæc Hippocrates.quæ nũquam poterit intorquere amicus Sanctius,quãtumvis contradicendi ingenio polleat.nam apertissimè Hippocrates per illa verba docet distinguere delirantes ob pituitæ vitium, hoc est,lethargicos,ab illis,qui à bile insaniunt,hoc est à phreniticis,agnoscens in lethargo delirium,sicut in phrenitide. Est & tertium nõ minus efficax ejusdem Hipp.testimoniũ, per quod luce meridiana clariùs constabit ex sententia ipsius,necessariò constituẽdũ esse delirium perpetuum in lerhargo,quemadmodũ fatebuntur omnes,qui deposita priùs falsa (si illam fortè habuerunt)opinione,hæc perlegerint.Nam ut optimè inquit Galenus,falsæ opiniones animos hominum præoccupãtes,non solum surdos,sed & cæcos faciunt, ita ut videre nequeant,quæ aliis conspicuè apparent,&c.Hippocrates igitur in Coacis prænotionibus verum suis coloribus depingens lethargum,tandem dicit, Postquam vèrò resipuerint,collum dolorosum se habere dicunt,& sonitus per aures transire,&c. ubi notanter dixit, Postquam resipuerint, hoc est,ut interpretatur Hollerius,jam mẽtis compotes collum se dolere dicunt,&c. Cum igitur per morbum non percepissent illum colli dolorem,necessariò fatendum erit,mentem tunc læsam

8. de com. sec. loc. c. 1

Pag. 567.

Pag. 387.

B habuisse

2. pho. 6. habuiſſe. Nam ut Idem aliàs proclamabat, Quicũq; dolentes parte aliqua corporis omnino dolorem nõ ſentiunt, iis mens ægrotat. Vnde meritò Hollerius concludit in lethargo non ſolùm memoriam, ſed etiam rationem lædi. Hanc illius textus illationem qui aſſecutus fuerit, nolens volens fateri non dubitabit neceſſariò in lethargo, in quo non percipiebatur colli dolor, mẽtem fuiſſe læſam, hoc eſt, deliriũ. ubique enim cum non percipitur dolor, delirium
Cap. 6. addeſſe docebat Gal. 7. de placitis Platonis, & Hipp. vbi referens prædictum aphoriſmum, dicebat. Hìc enim dolẽtes nominat eos, qui aliqua parte offenſi ſunt ita vehementer, ut niſi delirio præmerentur, dolerent. Poterat quidem hoc ſolum teſtimonium ſufficere, ut negantes in lethargo delirium, faterentur jam modo ſe amicitia Sanctii convictos illud dixiſſe: quod quidẽ æquiori jure illos facturos ſpero, ſi aliorum noſtræ medicinæ præſtantiſsimorum auctorum teſtimonia eamdem veritatem confirmantia, quæ modo adducturus ſum non oſcitanter perlegerint. Vereor tamen, ne impuros amici, & ejus judicum animos magis lædam. nam, ut optimè dice
Cap. ulti. bat Gal. 1. de ſimpl. med. facult. Impuris animis ſi nutrientes ſermones offeres, nõ modo nihil profis, ſed etiam magnopere obfueris. ut enim Hippocrates inquit, ſic etiã Plato ait, impura corpora quanto plus nutries, tanto magis lædes, &c. Quare ne hæc, quæ deinceps dicturus ſum, candidos aliàs viros lædant,

dant, evomant, obſecro, quam pertinaciùs retinuerunt opinionem: atq; diſcant toto lethargi tempore ægrotantes colli dolorem non percipientes, deliros fuiſſe. nam cũ primũ mẽtis cõpotes fuerint, morbo ſcilicet, hoc eſt lethargo jam ceſſante protinus collũ ſe dolere ſentiẽt, quod dicebat Hippocrates.

Primus igitur, qui poſt Hippocratẽ ſe offert Paulus eſt. is de lethargo juxta Galeni ſententiam egẽs, dicebat, Lethargus itidem cùm ratiocinatricis animæ noxa ſit, locum eundem, quem phrenitis, nẽpe cerebrum, occupat: materia verò mali cõtraria eſt. & ne aliquis fallò cum amico Sanctio exiſtimet per noxam facultatis ratiocinatricis, actionem intellexiſſe imbecillam, & non depravatam, legat quæ idẽ auctor paulò poſt in hunc modum ſcripſit. Somno, inquit, perpetuo præmũtur, à quo ægre poſſunt excitari: & quocũque modo interpellentur, vix reſpõdẽt, obliviosi, mente moti, oſcitãt crebrò, &c. Vbi per mente motos intellexiſſe deliros, agnoſcẽt qui Hippocratis verba perlegerint in tractatu de Inſania, quæ in hũc modũ ſe habẽt. Quemadmodum in libro de ſacro morbo dixi, inſanienti neceſſe eſt præ humiditate cerebrũ, in quo animæ ſunt opera moveri, ubi videlicet humidiùs, quã pro natura, fuerit. eo verò cõmoto neq; viſum, nec auditũ quieſcere ſed aliàs, alia & videre, & audire, & lingua talia loqui, qualia ſingulis vicibus viderit atq; audierit. quãdiu verò cerebrum quieverit, tamdiu etiam homo ſapit, &c.

Lib.3.c.9

evidenter.

Sic de Letargo ... tat feb. ... ense. aeris co... est addit... veluti amen... uiscunt ... quis antec... quo m inea...

Hæc Hippocrates:per quæ non ſolùm oſtendit mentis motionem ſignificare delirationem, & mente motos eſſe deliros,ſed etiam explicat, cerebrũ plus juſto,ſeu pluſquá natura poſtulat,humidius eá ſubire motioné, quæ facultaté raciocinatricé errare,ſeu delirare faciat.Hæc tamé ſententia (ut obiter illud interpretemur) non erit intelligenda abſolutè de quocũq; cerebri humidiori intemperaméto, ſed de illo,quod ex pituita putreſcente oboritur.quemadmodũ poſtea latiùs ſumus demõſtraturi. Nunc ſufficiat oſtendiſſe ex ſententia Pauli lethargicos eſſe mente motos,hoc eſt deliros.quam ſententiá multi alii præſtantiſsimi medici confirmarũt,ut lõga oratione probat Cœlius Aurelianus lib.2.de Morbis acutis. ubi definiens lethargum ex ſententia antiquorum dicebat,Plerique hanc definientes paſsionem, ajunt,lethargum eſſe præſſuram cum febribus acutis (hoc eſt,ut ego interpretor,continuis) ad perniciem ducentibus,&c. intelligit autem per verbum præſſuram,delirationem,& mæſtitiá,quæ duo in lethargo exiſtere probat eo loci;&propterea reprobat definitioné lethargi à Leonide in hunc modũ traditam.Lethargus ſeu lethargia,ajebat,ſecundum vias membranarũ cum furore mentis,atq; febre,& mæſtitudine,ac præſſura,&pulſu magno,&c. quam inter alia reprobans dicebat, nec etiam mæſtitudiné, vel triſtitiam,atque mentis furorem dixiſſe debuerat: etenim præſſura in ſemet mæſtitudinem,atque

Cap.1.

furo-

furorem continet ex Athenæo, &c. per quæ amplius demonstrat, per præssuram intellexisse etiam mētis furorem, hoc est, delirationem, ut ipse vocat. & hāc necessario in lethargo esse constituendam omnes aliæ, quas affert definitiones satis superque demonstrant.

Hanc eamdem veritatem confirmat Avicennas, tum quia dicit lethargum esse apostema phlegmaticum, factum intra craneum, tum etiam quia inter signa ipsius numerat intellectus cōmistionem, hoc est, alienationem, seu delirium, ut omnes ejus interpretes explicant, & ratio ipsa demonstrat. necessariò enim ad apostema cerebri sequitur delirium, ut paulò post latiùs sumus ostensuri, nunc eādem sententiam aliorum similiter gravissimorum auctorū testimoniis confirmemus. Li. 3. tr. 3. se. c. 8.

Haliabas (quem amicus Sanctius magnum alibi vocabat) in prædictæ propositionis confirmationē dicebat, lethargum phrenesim esse frigidam, accidensq; illius esse mentis confusionem. Li. 9. theo. c. 1.

Isaac lib. 9. Theoricæ de lethargo particulariùs agens, dixit, Et mente alienantur. intelligere autem prædictos auctores per mentis confusionem perturbationem, & alienationem, non quidem illā facultatis ratiocinatricis læsionem, quæ deminuta & imbecillis actio vocatur, sed potiùs eam, quæ corrupta & depravata dicitur, satis superque ostendit Alexander Benedictus lib. 1. nam tradens signa lethargi Cap. 4. Cap. 22.

dicebat,& clamor ingens lethargum excitat cũ mẽ-
tis alienatione. Alienatio duobus modis contingit,
aut enim non bene imaginantur, aut non bene re-
cordãtur. ſed & in utroq; aliquãdo accidẽs evenit,
auferens imaginationem & memoriã, quod deliriũ
& inſania vocatur.hæc ille.In eãdem etiã confirma-
30. tionem referã Hieremiã Triverium.3.aph.qui ita ad
verbum ſcripſit.Et quia de lethargo nullã alibi deli-
genter deſcriptionẽ dedimus,atq; obſcura eſt illius
apud alios deſcriptio,ac rara fortuna nunc (ne alibi
excidat) paucis verbis lubet dicere, quod Lethargi
materia humida eſt,nõ quidem in ipſis ventriculis
cerebri,ſed in ipſa cõſiſtens ſubſtãtia. Nã ſi vẽtricu-
los infarciret,apoplexiã cõmitteret,atq; omnẽ ſen-
ſum tolleret: atqui lethargus totũ ſenſum nõ delet,
ſed momẽtũ aliquod reliquarũ operationũ retinet,
tamen ipſum intellectum vitiat & omniũ ferè eorũ,
quæ priùs geſta ſunt,hoc tẽpore memoriam aufert.
hæc ille. Notanter videlicet dicens in lethargo au-
ferri memoriã,quod eſt ablatam eſſe actionẽ, & vi-
tiari intellectum.quod vitium vel Sanctius fatetur,
delirium vocari. Quare ſi hæc Brachelii verba (cui
multũ tribuit) priùs perlegiſſet Sanctius, nequaquã
inficiaretur in lethargo vitiatam eſſe facultatis ra-
tiocinatricis actionem,hoc eſt,delirium. Parum ta-
men refert ipſum negaſſe quod præſtantiſsimi me-
In codicis dici confirmarunt, inter quos eſt etiam Iacotius,
præf pag. quantumvis ille dicat, me mutilaſſe & truncatam
211.

re-

retulisse Iacotii sententiam. non advertens jure quidem optimo posse illam sententiæ partem omitti, in qua non solum palinodiam auctor non recantabat, sed multò apertiùs quod propositũ erat, confirmabat. Præfatus enim nomẽ lethargi generatim sumi pro aliis affectionibus soporosis, quæ veri Lethargi non sunt, docet ipsas à lethargo vero distinguere in hunc modum dicens, in cathoce & catalepsi eodem statu manent ægri, quo prehensi sunt, rigidi, & apertis oculis, sine febre: in comate & caraphora soporantur clausis oculis: in caro, motu & sensu privantur per aliquod tempus, adeo, ut siquis stimulet, non sentiant servata respiratione: in apoplexia, eadem: sed læditur respiratio: in lethargo, dormitant, delirant, oblivione celeri corripiuntur cum febre, &c. Quæ qualiter ipse interptetetur, nec consideravit, nec judices animadverterunt. cum nullam aliam interpretationem patiantur, ut quisq; fatebitur, qui Iacotii librum habuerit. Eãdem sententiam confirmat Ioannes Gorreus lib. medicarum definitionum, ubi de lethargo agens dicebat, sunt autem omnes obliviosi, stupidi, & mente capti. Holerius meas similiter partes tuetur, dum inter alias lethargi definitiones, illam probat: quæ habet, lethargus est delirium intermissionis expers, cum febre, sopore, & celeri oblivione conjunctũ, &c. notanter dicens, intermissionis expers, hoc est, cõtinuum & perpetuum. Sufficiebat quidẽ sola

Fol. 208.

Lib. 1. de Morb. internis. C. 8. in additio.

hæc

hæc auctoritas ad confirmandum, quod aliàs amico promiseram: cum præsertim nec ille, nec, quos vocavit, judices aliquem reperire potuissent auctoré, qui diceret, delirium in lethargo non esse dandum. Ego verò multos affero Græcos, Arabes, Latinos, antiquos, & recétiores præstantissimos in nostra medicina auctores, qui cóceptis verbis, & apertissimis asseruerunt in lethargo perpetuum esse delirium, & lethargicos perpetuò esse deliros. nec enim negare poterant quod in lethargicis, qui vero lethargo afficiuntur, conspiciebant, non quidem quando cataphora & alto sopore tenebantur, sed potiùs cum ab ipso excitantur. Quemadmodum Aetius & alii auctores annotarunt. Quæ verba nó patiuntur admirandam illam, quá solus doctor Sanctius ex suo ingenio fertilissimo protulit, interpretationem, nulla ratione, nec auctoritate cófirmatam. Poterá multò plures auctores in nostra medicina receptissimos referre, meam sententiam confirmantes: quos consultò mitto, ne iterum amicus vitio vertat, me scriptorum variæ lectioni sine fatigatione perpetuò incumbere. Intelliget sanè modò, quod jam pridé intellexisse debuerat, me ipsum non solum in evolvédis antiquorum, & recentiorum auctorum monumentis plurimum sine fatigatione valere, sed etiam in eruendis ipsorum sententiis (absit arrogantia verbo) aliquantulú potuisse, quippe qui deposita omni ambitione, & populari aura, veritatem dogmatum quæro.

quærro. hanc diligo,hanc docentes benevolè audio, & qui eam docent ſuſcipio. Verùm hac de re aliorũ ſit judicium.nunc ad penſum redire ſatius erit,nam invitus dico,quæ amicus dicere debuerat,ut vel ſaltem verbis parem amicitiam, & cõmendationem referret. nec illi (mihi credat)opprobrio erat futura aliorum cõmendatio. ſunt enim aliquot in noſtra Hiſpalenſi civitate doctiſsimi medici,aliis non inferiores,ne dicam ſuperiores,quos poterat , & debuerat de propoſita quæſtione conſulere. & ipſorũ doctrinæ acquieſcere,ni ſe ſolum in hac civitate , imò & in toto orbe medicum eſſe habendum putaret. Sed ille ſibi ſapiat, ego quod pollicebar abſolvere conabor.Erat igitur mihi amplius demonſtrãdum, Galenum in vero lethargo delirium, & illud perpetuum conſtituiſſe : quod facile fiet hac priùs propoſita argumentatione,qua veluti radio quodam mathematico putamus noſtrum axioma demonſtrare. In omni cerebri inflãmatione eſt deliriũ perpetuũ, lethargus verus ex ſententia Galeni,& aliorum omnium medicinæ auctorum , eſt cerebri inflamatio : ergo in lethargo vero eſt deliriũ perpetuum. diſcurſus legitimus eſt.quem non poterit culpare amicus Sanctius,ſicut culpabat illam argumentationẽ,non quidem meam , ſed quam ille pro ſuo arbitrio me feciſſe imaginabatur,lõgè ſane diverſam ab ea, quæ fieri debuerat, ut paulò poſt apparebit. nunc hujus diſcurſus ſingulas partes comprobemus. Major non

C indiget

indiget cõfirmatione, nam & adversarii ipsi agnoscunt verè dixisse Galenum lib. 2. de sympt. causis, deliria & omnes depravatos motus principis facultatis à pravis humoribus, aut à cerebri intemperie ortum habere: sed in omnibus cerebri inflãmationibus adsunt & humores pravi cerebrum molestãtes, & calida intemperies ex putredine ipsorum humorum cerebrum molestantium comparata, ergo in omnibus cerebri inflãmationibus erunt deliria, & pravi facultatis principis motus. Quare solùm demonstrandum superest, lethargum esse cerebri inflãmationem, ut minor nostræ argumentationis asserebat. hanc propositionem confirmant omnes Arabes præstantissimi medici, & omnes ipsorum interpretes non contemnendi doctores, quamvis loquẽdi elegantia non polleant: qui omnes definiẽtes lethargum per cerebri apostema, satis superq; propositam illam minorem confirmarunt. quam & Galenus multò priùs docuisse intelligunt omnes, qui ipsius verba penitiùs contemplantur lib. 13. meth. is enim dicens, Lethargum contrarium quodãmodo secundum speciem esse phrenitidi, apertissimè ostẽdit inflammationem esse lethargum, sicut phrenitim. Hæc verba relata in nostro epistolio corticetenus conspiciens doctor Sanctius, verè potuit affirmare se prorsus ignorare quorsum à me adducta fuerint. Sciet tamen modò, si seorsum singula conterantur & explicentur, quemadmodum me

Cap. 7.

Cap. 21.

in

in ipſius amici gratiam facturum pollicebar. Illud igitur priùs intelligat oportet, verè omnes dialecticos ab Ariſt. edoctos aſſerere, contraria eſſe quæ ſub eodem genere poſita maximè interſe diſtant, unde contraria commune habere genus nemo eſt qui intrepidè non fateatur. quare dicens Galenus lethargum eſſe contrarium ſecũdum ſpeciem phrenitidi, neceſſariò vnum genus utriſque cõmune conſtituere debuit. hoc autem eſſe inflammationem docebat lib. 11. meth. per hæc verba. Eadem ratione nec in cerebri, & ejus membranarum phlegmonis cucurbitulis in morbi initio utimur, &c. intellexiſſe autẽ hoc loco per inflãmationes cerebri & membranarum ejus lethargum & phrenitidem, fatebuntur omnes, qui integrum caput perlegerint, in quo methodus curatoria, & auxilia peculiaria ad prædictas duas illas affectiones, lethargum inquam & phrenitidem, docentur. cum præſertim Galenus ipſe vocare ſoleat lethargum, inflammationẽ cerebri: phrenitim verò, inflãmationem mẽbranarum ipſius cerebri. locus eſt ſingularis apud ipſum Galenum 4. de cauſis pulſ. ubi ita ad verbum ſcriptum reperies. Neque hîc quidem cauſas illorũ, quæ diximus, invenire magni laboris fuerit, ſi ſcias generari à bilioſo humore phrenitim, ut lethargum à pituitoſo: ſi item hoc teneas, lethargum ex ipſo potiùs cerebro, phrenitim præcipue gigni ex tenui meninge, & ſepto tranſverſo, &c. Vbi notanter

Cap. 18. *Cap. 14.*

 dixit

dixit (ut obiter illud interpretemur) potiùs & præcipuè, per quæ verba apertissimè significat interdũ licet raro, alterutrum posse cõtingere. quemadmodum optimè interpretatur Avicẽna c. proprio dicens, Et plurimum quidem ejus fit in meatibus substantiæ cerebri absq; velaminibus. quoniã phlegma rarò congregatur, & penetrat in paniculos cerebri propter ipsorum duritiem: sicut etiam pleuritis secundũ plurimum est cholerica, & rarò fit phlegmatica propter parvitatẽ penetrationis phlegmatis in substantiam sifachiam, idest, sifac nervosum durũ, &c. cum hoc tamẽ facilis est cõmunicatio affectionum cerebri ad ipsius meninges præsertim ad tenuem, sicut ab hac ad cerebrum. auctore Galeno. 4. de præsag. ex puls. cujus hæc sunt verba. Subtilis meninx, quæ cerebrum amplectitur, nisi unà cum cerebro, sola mihi nullum istorum affectuũ subire videtur posse: nec etiam cerebrum citra meningem: sed sive citra fluxionem intemperies, sive etiam in alterutrum horum incubuerit fluxio, statim impartiri, mea quidẽ sententia affectũ oportet alteri: hæc Galenus. ut cũq; tamẽ fuerit, verè ex illis Galeni verbis & locis poterimus colligere, inflãmationem genus esse ad lethargum & ad phrenitim. & ex consequẽti lethargum ex sententia similiter Galeni esse inflãmationem, quod erat probandum. Hoc autem inventum non solùm est barbarorum, quos vocant, & Arabum, sed etiam præstantissimorum recentiorũ

Cap. 9.

utraq;

utraq; lingua Latina & Græca excellentium, inter quos est doctissimus Ingrassias,& meritissimus protomedicus Franciscus Vallesius in suis cõtroversiis, item doctissimus Trincavellius,in quorum auctorũ operibus me plurimũ esse versatum intelligens amicus Sanctius, non erat quod tam ineptam argumentationem in mei gratiam ex illis locis componeret. Nec etiam modo mihi vitio vertet,quod in illo epistolio privatim tamquam ad amicum misso dixerim, genus ad prædictas duas illas affectiones esse tumorem : nunc in hac publicè edita ad omnes adversarios contentione,inflammationem appellem. nam & doctor ille Vallesius c. citato in principio inflammationem : postea tumorem vocavit,utroq; enim nomine sine errore appellari poterit : dũmodo per inflãmationem intelligamus non propriè, & exquisitè sumptam,quæ simpliciter phlegmone & inflãmatio vocatur: sed cõmuniter dictam, quatenus comprehendit biliosas & pituitosas inflãmationes, quæ ex bile,atque pituita fiunt.& hoc pacto exquisita phrenitis ex bile orta, inflammatio Galeno non semel dicitur. sicut & peripneumonia,quæ à pituita fit,inflãmatio vocatur ab eodem multis in locis, ut longiori oratione interpretatur Ingrassias concludens ob eamdem rationem lethargum eodẽ modo inflammationem esse vocandum. Quã sententiam confirmarũt multò prius omnes illi doctores,qui grandem illam quæstionem,num cerebrum

De tumor. pag. 316. lib. 5. c. 12. Lib. epist. & de febribus lemossius lib. 11. meth. c. 18.

inflámari posſit,per tractarunt. cujus partem affirmativam veram eſſe in phrenitide & lethargo oſtédentes docuerunt, in his duabus affectionibus inflámari cerebrũ,non propriè quidem ſicut partes carnoſæ inflámationem ſubire ſolent,ſed potiùs quantum patitur natura & peculiaris ſubſtantia cerebri mollis. Hinc duo poterimus facilè colligere: primũ peritiſsimos aliàs Valentinos & Complutenſes medicinæ profeſſores, vel prædictam quæſtionem nũquam diſcipulos ſuos docuiſſe, vel amicitia ob cæcatos contra manifeſtiſsima omnium ſcribentium teſtimonia, ſententiam ſuam protuliſſe. Alterum quod deducitur, & magis ad rem noſtram facit,eſt, dandum neceſſariò eſſe in lethargo & phreniti unũ genus, quod eſt inflammatio cerebri. Hoc autem ſuppoſito táquam vero, & omnibus medicis confirmatiſsimo axiomate, intrepidè poterimus cócludere in lethargo propriè ſumto,illa eſſe, quæ inflámationi cerebri peculiariter & inſeparabiliter debétur. nam quæcũq; in genere reperiũtur,eadé & in ſuis ſpeciebus reperiri eſt neceſſe. verbi gratia,animal genus ad hominé & brutum, quæcũq; propriè in ſe ipſo habuerit,eadé quoq; in ſuis ſpeciebus impartietur.& ſic dicitur homo ſubſtátia animata ſenſibilis: ſicut & brutum.nam genus animal illud habet propriũ & peculiare, quod ſit ſubſtantia animata ſenſibilis. hoc propoſito exemplo facile quæ ſuperſunt interpretabimur,atq; demõſtrabimus, verè

nos

nos dixisse lethargum habere delirium continuum seu perpetuum illiusque esse proprium & inseparabile atque pathognomonicum indicium. quod sic ostendo. Propriũ & inseparabile indicium inflãmationis cerebri, est febris & delirium, sed lethargus est cerebri inflãmatio, ergo lethargi proprium & inseparabile indicium erit febris & delirium. discursus legitimus est, major & minor sunt superiùs demonstrata: ergo conclusio vera. sed objicit amicus Sanctius. *Si hæc ratio esset vera, sequeretur lethargum veram esse phrenitim. quod est maximũ absurdũ.* Huic objectioni est facilis solutio, negãtes enim sequelam, ostẽdimus, quod licet in illis duobus cõveniãt lethargus & phrenitis, sicut species ejusdẽ generis, differũt tamen in aliis. quẽadmodũ auctores nostræ medicinæ docuerũt. Nã in phrenitide febris est major, & deliriũ cũ vigilia & furore: in lethargo febris minor, & deliriũ cũ somno & quiete: pulsus etiam evariãt, atque respiratio, et cætera indicia, quæ peculiares & proprias faciunt species. nam sicut rationale & irrationale distingũt inter hominem & brutum, in quibus tamen erat eadem substantia animata sensibilis: ita magnitudo & parvitas febris, vigilia, & somnus, furor & quies, atque alia distingunt inter lethargum & phrenitim, in quibus eadem erat natura & proprietas inflãmationis, hoc est febris & deliriũ. Qui hanc potuerit rationem assequi, non amplius inficiabitur delirium in lethargo, libenterque fatebitur

Hipp. lib. de coac. & alii superius citati.

pro-

proprium inseparabile & pathognomonicum esse indicium: tamdiuque in lethargo delirium esse per mansurum, quamdiu inflãmatio obtinuerit. Verum insurget protinus adversarius, atque dicet, Quosdã peritissimos nostri temporis medicos contendere lethargum interdum sicut & phrenitim citra inflãmationem posse contingere, ex solo humoris influxu non dum inflammationem cõmittentis: ergo in illis non erit delirium. & ex consequenti falsò dictũ fuisse in omni lethargo esse delirium. Respondeo illos auctores possibilia tantùm dicere, quæ tamen nũquam contigisse comperient: atque proinde nequaquã repugnare prædictis nostris assertionibus, quinimo si penitiùs illorũ rationes perpenderimus, inveniemus dubio procul nihil prorsus concludere, & cõtra Galeni receptissimam doctrinam statuere, posse dari phrenitim, aut lethargum citra cerebri inflammationem, quemadmodum spero me esse demonstraturum in ultimo proposito: ubi etiã ostendemus deliros esse lethargicos quando dormiunt, quantumvis tunc vana loqui non conspiciantur.

Vallesius et Donatus ab Alto.

Quare tutò jam poterimus affirmare, in vero lethargo dandum esse delirium: illudque tã diu esse permansurum, quãdiu lethargus ipse affuerit. Nam signa & simptomata pathognomonica, que essentiam morbi constituunt: & ab ipsa profluu[illegible], morbum semper commitantur, & unà cum ipso invadunt, ut docet Galenus. 1. Aph. de ejusmodi enim signis & simpto-

12. & 3. epid. cõ 3. 34. lib. de const. art. med. c. 15.

ſymptomatis verè dicitur,quod ſequũtur morbum velut umbra corpus : nam quæ aſsidentia vocantur, non neceſſariò ubique ſupervenire ſolent,ſed interdum non apparent cum eſſentialia non ſint eodem auctore citato. habent & illud peculiare eſſentialia, & verè pathognomonica ſymptomata ſeu indicia, ut cum morbo increſcente augeãtur, & manifeſtiùs appareant : eodem decreſcente imminuãtur,& obſcuriùs conſpiciantur: de illis enim verè dixit Hippocrates 2. Aph.Omnia circa principia & fines imbecilliora,cum verò conſiſtũt fortiora. & hæc ſunt, quæ propria & inſeparabilia ſolet Galenus appellare, ut poſtea apparebit. nunc ad ultimi propoſiti enarrationem accedamus. *Aph. 30.*

Erat ultimo loco propoſitum demõſtrare doctorem Franciſcum Sanctium nequaquam opinionem ſuam comprobaſſe,nec meis ſatisfeciſſe rationibus & argumentis, atque præter omnium ſcribentium opinionem quæ adducebam teſtimonia interpretatum fuiſſe : ac proinde nec ratione, nec alicujus auctoris teſtimonio ſuas illas egregias interpretationes potuiſſe confirmare. quæ omnia modò præſtiturus ignoro prorſus unde exordiar,aut ubi finem faciam, adeo ut non ineptè poſsim hìc afferre quod Galenus adverſus Olympicum quemdam dicebat 1. meth. Afferens enim quamdam illius Olimpici definitioñe admodum vitioſam. Tot, inquit, vitiis ſcatet,ut mihi in mentem veniat illud ſtulti ad cri- *Cap. 9.*

D brum

brum negantis invenire se quid ejus obturet, aut nō obturet. quid enim primum ex ipsis dicas, aut quid omittas? quippe omnia refutare, quæ perperā sunt
Cap. 3. dicta, longum est, &c. hæc Galenus. quæ & nos præfari decuit, ne in inmensum protrahi nostram disputationem aliquis vitio verteret: & si sciam aliquādo brevitatem esse condemnādam, veluti Galenus nos admonuerat lib. 3. de sanit. tuēda per hæc verba: Verùm si quis, aut necessarium aliquod theorema, aut quæ id confirment evidentes demōstrationes præteriens, brevitate se usum putat, hunc non tam de tali bonitate sibi placere, quàm certè pudore affici par est. Ergo in exordio statim suæ disputationis pollicetur exactam quādam interpretationem delirii & lethargi: *Sine cujus, inquit, exacta cognitione quæstio dirimi minimè potest.* Sed videamus exactam hanc cognitionem. supponit quidem ex Galeno tres esse hegemonicas, seu principes functiones, imaginatricem, ratiocinatricem, & memoratricem, atque earum vnamquāque triplicem læsionem posse in sua actione subire, deminutam sanè, ablatam, & corruptam. peculiariaque in vnaquaq; esse nomina, quæ Galenus tradidit, & ipse Sanctius ad verbum transcripsit, nihil prorsus aliud addens, nec advertens, num præter dictas tres illas functiones & facultates principatum obtinentes, sit constituenda quarta ab illis distincta ad sensum cōmunem. quemadmodum plures ex Peripateticis demonstrare conantur:

nantur: cum præsertim proprium illius munus Galenus dicat esse somnum & vigiliam, quæ ad delirii & lethargi exactam cognitionem facere videntur. Sed dicet tamen trivialem esse quæstionem de numero potentiarum principatum in cerebro obtinentium, & indignam, quæ à tanto viro explicaretur existimante citra illius determinationem posse propositam de delirio in lethargo controversiam explicari: Verum eadem ratione poterat non transcribere, quæ attulit Galeni verba, omnibus medicinæ studiosis vel nuper initiatis perspecta, quamvis multa ad exactam illorum explicationem præclaros etiam medicinæ professores latêre soleant. quæ consultò missa modo erunt faciéda, ut cæteras amici Sanctii lucubrationes & admirandas interpretationes perpendere posśimus. qui postquam communia illa verba transcripsit, & alia transcribere non recusavit ex eodem capite, in quo Galenus deliria omnia pravos esse motus regentis facultatis esse dicebat: eademque partitur in deliria, quæ cum febre sunt & phrenitides nominantur, & quæ sine febre, ac maniæ vocantur. Qua in parte (antequam ulteriùs progrediamur) æquum fuerat, ut interpretaretur causam, propter quam Galenus in hac divisione nullam facit mentionem delirii melancholicorum. quod nec phrenitis, nec mania vocatur. unde deminutam fuisse ipsius divisionem suspicari poterit.

Lib. de symp. drijs cap. 3.

Quam suspicionem debuerat amicus Sanctius à tāto professore Galeno auferre, si exactā illorum verborum interpretationem parare studebat: atque simul interpretari decebat, num verè Aurelianus capite de phrenitide contenderet dari maniam cū febre, & hanc distingui à phrenitide vera. Quia maniaci, inquit, febris tarda est, & delirium antecedit ipsam febrem: pulsusque major in maniaco, saltem in augmento febris. nec apparent peculiariter illa phreniticorum signa evellendi floccos, & similia: quæ oportebat illum interpretari, qui exactam cognitionem delirii & lethargi reddere pollicebatur, cū præsertim dixerit sine exacta hac cognitione non posse controversiam dirimi. Sed dicet illa consultò se omisisse ne animos judicum retardaret, ac protinus ostenderet non esse delirium in lethargo constituendum, quemadmodum se fecisse putavit. Dum post allata & nō explicata dicta verba protinus subdit, *Omnia autem deliria præter melancholica, aut ex calidis ac mordentibus succis, qualis maximè flava bilis est, aut ex calidiore cerebri intemperie ortum trahere constantissimè affirmat Galenus, ut vel ex hoc apertissimè constet, delirium à lethargo creari minimè posse, tantùm abest ut perpetuum delirium in ejus essentia necessariò constituatur, &c.* Hæc amicus. qui multa perpendere priùs debuerat in illis Galeni verbis: antequam ex ipsis apertissimè cōstare dixisset, negandum prorsus esse in lethargo delirium, ne dum perpetuum. nam si ad delirium necessariò

Lib.1.c.5.

cessariò requiritur causa calida, utpotè calidior cerebri intemperies, aut humor calidus & acris: quo pacto melancholicus humor suapte natura frigidus delirare facit? nec sat erit dicere, propterea Gal. nominanter dixisse, præter melancholica, ut videlicet significaret illud peculiare habere melācholiam, quāmvis humor calidus non sit. de eo enim verè dixit Hipp. 6. epid. Si abit in mentem, melancholicū: si in corpus, epilepticum efficit. Quæ verba adducit & interpretatur Gal. 3. de loc. affect. eadem quoque interpretari debuerat amicus Sanctius, cum exactā delirii cognitionem reddere studebat. Quam si ipse integrè caluisset, nec silentio præteriret causam, propter quam humor melancholicus, sicut & biliosus, delirare cogit: nec ita facilè constare dixisset negandum esse in lethargo delirium. Verùm ipse verborum fortasse corticem tantūmodo conspiciens, atq; videns deliria, præter melancholica, aut à calidis & mordacibus succis, aut à calidiore cerebri intemperie auctore Galeno oboriri, putavit in lethargo non esse deliriū, Quia, inquit, frigus immoderatius aufert, aut inminuit actiones: cur tamen easdem non posit vitiare nulla probat ratione nec auctoritate. Sed demus ita esse, ut perpendere posimus qualiter ostendit in lethargo causam esse frigidam, & propterea in ipso auferri, aut inminui functionem facultatum principatum in cerebro obtinentium, & nequaquam vitiari: *Atqui lethargus, inquit, ut nomen*

Com. 8. tex. 40.

Cap. 7.

 ipsum

ipsum sonat, nihil aliud est, quàm oblivio ociosa (λήθη ἀργή) *quæ in cerebro ex tumore, vel putrescēte pituita oritur, vnde inseparabilis lethargo febris: oblivio etiam, segnitia altus ac ægrè excitabilis somnus ex eadem causa eveniunt, &c.* Ex quibus verbis qualiter propositum ostendat, nemo consequi poterit. Erat enim illi probandum lethargum à causa frigida oboriri: & dicit lethargum fieri à tumore vel à pituita putrescente. si à pituita putrescēte, quo pacto à causa frigida? putrescens enim pituita calorem subire est necesse, quemadmodum
11. meth. & reliqua omnia, quæ putrescunt, sicut longa ora-
c. 8. 1. de tione probat Gal. in omnibus humoribus, & aliis
drĩa feb. putrescentibus. quod & particulariter in atrabile
cap 6. 8. meth. c.7. ostendebat 2. de sympt. causis, dicens, Nigra namq;
Cap. 5. bilis frigidus natura succus est, sed cum putredinem sibi adjunxit, cujus causa febrem accendit, tantum posſidet caloris, quātum etiam putredinis &c. quod & ratio ipsa ostendit. omnis enim putredo vel Arist.
Cap. 1. ipso auctore 4. metheororū, ab extraneo calore proficiscitur. quare si humor pituitosus in cerebro putrescens calorem præter naturā suscipit, necessariò delirium concitabit, vel ex ipso Galeno, qui omnia deliria præter melancholica, dixit ex calidis & mordacibus succis, vel à cerebri calidiore intemperie or-
Com. 45. tum ducere. vnde optimè Idē auctor 3. epid. com. 3. ex eisdem humoribus crudis putrescentibus deliria suboriri ostendebat, dicens, Non est igitur novum in corpore crudis collectis humoribus, ut ex cremē-

ta

tã cõmonstrarunt, esse sopitos illos, simul & dementes evasisse: sopitos quidem, ex multitudine & frigore succorum crudorum: dementes, quod acredinem pariebant & calorem putrescentes &c. hæc Galenus. per quæ apertissimè demonstrat humores crudos, cum putrescunt, acredinem & calorem parere, ac proinde deliriũ efficere. hæc verba nõ poterit unquam amicus Sanctius typhomaniæ adaptare. Nã in hac necessariò mixta debet esse causa ex humore bilioso & pituitoso. in prædicto auté textu simplex est humor nempe crudus, qui per putredinem calorem & acredinem subit, quemadmodũ optimè interpretatur etiam doctissimus Vallesius, cujus verba postea sumus allaturi. nunc sat erit ostendisse vel ex his, quæ affert doctor Sanctius verbis, lethargũ non quidé à causa frigida, sed potiùs à calida ut pote à pituita putrescente oboriri, & ex consequenti delirium habere conjunctum. Ac proinde non solum quod proposuerat nõ ostendisse, sed potiùs meã sententiam comprobasse: tanta est veritatis vis, ut cogat nolentes etiã ipsam fateri, quemadmodũ Gal. 6. de usu part. de Adrastiæ lege dicebat per hæc verba: *Cap. 12.* Ostédereque neminé Adrastiæ legé posse effugere, *Lib. 2. de semine. c. 4* etiam si quis astutus admodum ac dicendi peritus fuerit, quin confiteatur tandem & ipse suam vafritiem, feratq; veritati testimonium, quã alius quivis, multo graviùs, qui invitus ad testãdũ accesserit. &c. Sed videamus quæ amplius in cõfirmationé affert.

Est

Est igitur, inquit, lethargus memoratricis abolitæ facultatis symptoma. quod si Galeno credimus, frigidæ causæ ad scribendum necessario est. non enim à causa calida memoria unquam deperditur, &c. Hæc ille protulit: quæ tamen non videtur intellexisse (quod ejus pace dixerim) nã si abolitæ tantum memoratricis lethargus symptoma esset, & à causa frigida ortum duceret, nequaquã à deperditæ memoriæ symptomate separaretur, eademq; prorsus in lethargo esset affectio, quæ in deperdita memoria conspicitur. quod quam sit absurdum nemo est, qui non conspiciat, & ipse Sanctius fatebitur si suo ingenio valuisset distinguere inter memoriam deperditam, & lethargum verum. Longè enim diversæ sunt affectiones, & longè diversas habent causas, distinctamq; admodùm curationem declarant. Præterea quo pacto asserit memoriam
Cap.6. semper ob causam frigidam deperdi, si paulus lib.3. verè docet in phrenitide atrabiliosa deperdi etiam memoriam? ejus verba sunt, Quemadmodũ quibus atra vitium contraxit: tam immaniter sæviunt, ut coerceri nequeant, omnium, quæ dicũt, faciunt vè, obliviscuntur, &c. Et quod majus fortasse judicabit
Cap.2. amicus Sanctius, Aet. de phrenitide agens lib. 6. in universum asseruit, in morbis febrilibus cum deperditur memoria simul rationem & imaginationé perire. quod autem per verbum perire eò loci intelligat Aetius non imminutam seu ablatam actionem sed depravatam qualis in delirantibus conspicitur,

aper-

apertius est, quàm ut demōstratione indigeat. nam in eo capite de differentiis phreniticorum agit, in quibus principum facultatum actiones non inminuuntur, nec auferuntur, sed potius vitiantur, quod similiter affirmabat Galenus lib. 5. de loc. affect. ubi tradens phreniticorum signa dicebat, Interdum verò adeo agrestis accidit oblivio, ut laborãtes aliqui, cum matellam petivissent, mejere tamen neglexerint: aut cum lotium emitterent, matellam ipsam prodere haudquaquam meminerint, &c. Ex prædictis locis poterimus affirmare, non semper lædi memoriam ob causam frigidam, quemadmodum ipse putabat: ac proinde mirandum nõ esse, in lethargo ex putrescente pituita acredinem, & calorem ob putredinem suscipiente vitiari facultates imaginatricem, vel cogitatricem, aut utramque simul: & deperdi memoriam, quamvis non ignoremus segnitiem, soporem, & memoriæ læsionem in lethargo oboriri etiam ex copia, & peculiari natura humoris pituitosi, quæ in pluribus ipsius partibus adhuc permanet, quemadmodum apparet in reliquis omnibus putrescentibus, vel aliquam aliam alterationem subeuntibus, ut docet Galenus lib. de Inæquali intemp. & in aliis multis locis, afferens optimũ illud exemplũ lanæ, quãdo colore aliquo imbuitur. Hæc altiora fortasse videbuntur, cum præsertim non possint modò longiore oratione à nobis explicari: quippe qui rationes tantum nostri amici expendere studemus

Cap. 4.

Cap. 8.

1. prorrhe com. 1. 33.

demus, ut agnoſcat Gal. lib. de Sympt. differentiis aſſerentem in principatum obtinentibus functionibus motum fieri deficiẽtem & imbecillum: Qualis, inquit, in comatis & lethargicis cernitur, &c. intelligendum eſſe non in vero lethargo, ſed in lethargo cõmuniter de omnibus ſoporoſis affectionibus dicto, ut ſuperiùs annotabamus. Cauſa autẽ, propter quam in ſoporoſis affectionibus, inminuũtur, vel auferuntur functiones facultatum principatum obtinentium, & non vitiantur, eſt quia in illis humor pituitoſus non putreſcit, & ita ſua frigiditate, & humiditate obtundit & hebetat actiones: at in lethargo vero eadẽ pituita putreſcens acris, & calida reddita, vitiare etiam actiones, & deliria procreare valet. nã ob eamdem cauſam in vero lethargo adeſt febris: non in aliis ſoporoſis, & rheumaticis affectionibus ob eamdem cauſam proveniẽtibus, ſicut nec in deperdita memoria unquam conſpicietur, quemadmodũ omnes medicinæ auctores advertũt. Qui hæc non novit, nec etiam noſcere poterit diſcrimen inter vitiatam, & ablatam, vel diminutam actionem: licet verba, quibus à Galeno ſeparantur, trãſcribere valuerit. Hæc ſunt, quæ pro ſua opinione doctor Sanctius teſtimonia & argumẽta affert: quibus putans ſe ſufficienter rem demonſtraſſe, ſubdit, *Egimus hactenus de delirio & lethargo, quatenus ſimplicia ſymptomata ſunt, ut conſtaret dogmatis abſurditas eorum, qui lethargum dici non poſſe, cui non adjunctum perpetuum*

ſit

sit delirium, contendunt, &c. Hæc ille. Quibus nequaquã nostri dogmatis absurditatẽ, ut ipse vocat, patefecit nec lethargi & delirii, ut simplicia sunt symptomata, rationem & essentiam enarravit: quemadmodum intelligent, qui veritatem non cõtumeliis, sed veris rationibus, & concertationibus consequi student. Verè enim dicebat Cicero lib. 1. de Finibus Differentium interse reprehensiones vituperandæ non sunt: contumeliæ autem, iracundiæ, contentiones, pertinacesq; in disputando concertationes indigna semper optimorum quorũque ingeniis censentur, &c. Quod autem de composita affectione disputationem proponit, præter institutum fecit, & lõgiorem enarrationẽ, ac majorem eruditionem expostulare videtur. in qua tamen ipse præter verba Galeni nihil cõmentatione dignum attulit. Nam quam affert textus emendationem, omnino menti ipsius Galeni eò loci, & in multis aliis repugnare conspiciet, qui hujus affectionis mistæ naturam fuerit assecutus. Conabatur autem ipse ex suo arbitrio, nulla adhibita ratione, textum emendare, ut sic se liberare posset à manifestissima Galeni auctoritate in meam sententiam allata: quemadmodum intelligent, qui valuerint libri illius de comate sententiam assequi: difficilior enim est, quam ut tam brevi oratione comprehendi possit. quare jure optimo illius tractationem relinquẽtes, quæ præsenti instituto nihil facere videtur, illud

tantum annotabimus, deceptum fuisse doctorē Frãciscum Sanctium ex verbis ipsius etimologiæ: cujus errorem Avicenna ipse patefecit de lethargo agens. Quoniã, inquit, interpretatio lethargiæ est oblivio, & hanc ægritudinem comitatur oblivio, & propter nomen ejus errant in ipsa plures medicorum ignorantes, quòd intensio in ipsa est ægritudo facta ex apostemate frigido. existimant, quod hæc ægritudo in se ipsa sit oblivio. hæc Avicenna. Quæ si amicus Sanctius perspecta haberet, nequaquã in eumdem incideret errorem, nec tam levibus & male perspectis fundamentis delirium in lethargo negaret. cum præsertim pro altera parte apertissima sint nostrorum omnium testimonia, & firmissima argumenta à nobis paulò supra adducta, quibus nec Sanctius, nec ipsius judices repugnare poterunt, quando paucis illis in meo epistolio adductis non potuerunt satisfacere. quamvis nullum non moverent per multos dies lapidem, ut dici solet, quemadmodum jam demonstrare accingor.

Cap.21. In primis adducebam testimoniũ ex lib.13. meth. quod ipse fatetur prorsus ignorare quorsum fuerit adductum, quia essentiam lethargi eò loci brevissimè à Galeno explicatam nũquam anteà assecutus fuerat, quam si modò nostra opera minutissimè cõtritam & explicatam consequi valuerit, speramus fore ut melius in posterum sapiat. Verùm ne ipsum adhuc perturbent verba illa, Ergo cum humor, qui

in cerebro redundat, frigidus est, insensibilitas, immobilitasq; hominem opprimunt: cum verò calidus est, perpetuus motus, unà cum rationis noxa, &c. interpretanda nobis erunt: ut intelligat ex illis non oppositam, ut ipse amicus inquit, sed potiùs meam opinionem ampliùs confirmari: quemadmodum ipse fatebitur si universum caput perlegerit: nã postquam Gal. in eo docuit particularem phrenitidis ex humore bilioso comparatæ, curationem, subdit: In contrariis autem vitiis excitare atque noxii humoris, qui citra putredinem, & citra febrem altos sopores invehit, crassitudinem incidere, atque excalfacere. tales nimirũ altos sopores apoplexias, & caros, & cathocas Græcè vocant. quod si aliquãdo humor putrescat, utique cum febre incidunt ea genera, vocaturque morbus lethargus, &c. hæc Galenus. Quibus ita mentem suam interpretatur, ac si divinaret futurum aliquando, qui falsò existimaret in lethargo humorem pituitosum immobilitatem & insensibilitatẽ efficere, veluti in apoplexia, caro, & catocho: non valens scilicet distinguere inter humorem pituitosum citra putredinem, & citra febrẽ: & eumdem putrescentem, & febrem excitantem, cujus ratione acredinem & calorem præternaturam in lethargo acquirens, longe diversum facit ipsum à cæteris affectionibus rheumaticis, & ab omnibus aliis soporibus, qui sine febre infestant: ac proinde mirandum nõ esse humorẽ pituitosum in lethargo

vero delirium producere,non in aliis affectionibus, in quibus citra putredinem cerebrum opprimit. Nō igitur ex illis Galeni verbis opposita, sed potiùs mea comprobatur sententia, si simul cum aliis conjungantur, & non truncata afferantur.

Alterum autem testimonium, quod adducebam ex lib. Quod animi mores, ita solvit, ut planè videatur fateri, nec scopum Galeni in illo capite, nec verba pro confirmatione meæ sententiæ allata intellexisse. nam dicens Galenus nec cur flava bile in cerebro redundante ad delirium, nigra verò ad melancholiam trahamur: cur vero pituita atque omnino frigorifica sint lethargis auctores, ex quibus & memoriæ & prudentiæ corripimur læsionibus, &c. ipse putat coujunxisse Galenum has duas læsiones, ita ut læsio memoriæ tribuatur lethargo, læsio verò intellectus seu prudētiæ ad melancholiam referatur. verùm cum hæc solutio, & interpretatio nequaquam posisit adaptari verbis Gal. in quibus relativum, ex quibus, solum referre debet morbos lethargicos, ut vel grāmatici ipsi norunt, machinatus alteram solutionem, dicens, *Aut si malis utrumque de lethargo dici intelligas offensam intellectus, qualis (videlicet) in lethargis reperiri potest, qua inminuitur quidem, non tamen depravatur actio.* Hæc amicus Sāctius, nō bene advertens, per læsionē intellectus intelligere voluit inminutā actionem: cū in prima solutione eamdem læsionē interpretaretur de vitiata actione, hoc est, de delirio,

Cap. 3.

rio,quod in melancholia reperitur. Sed hoc tolerari fortasse poterit, quia videns nomina ad placitum significare, existimavit licere sibi pro arbitrio ipsa interpretari, atque idem verbum modò uni significationi, modò alteri adaptare, prout sibi visum fuerit. Quo nomine etiam licebit ipsi affirmare ex illis Galeni verbis contrariam potiùs, quàm meam cõprobari sententiam, quatenus videlicet, ex suo arbitrio vult aliam habere significationem diversam ab illa, in qua à reliquis omnibus medicis accipiuntur. quod ridiculosum valde esse fortasse agnoscet, si pacato animo (ut ego sæpius amicum admoneo) hæc perlegerit atque simul agnoscet, se illud caput ex lib. Quod animi mores, aut non legisse, aut non rectè percipisse: nam dicit Galenum existimasse proposita illa problemata nõ posse solvi, nisi anima mortalis mendosè statuatur, non advertens problemata illa, argumenta esse, quibus Galenus eò loci conatur ostendere, actiones facultatum, quæ in corpore exercentur, non posse referri ad animam, sive mortalis, sive immortalis cum Platone statuatur, & propterea in principio statim illius capitis dicebat, Cæterum ex iis totius animæ speciebus, ac partibus ratiocinatricem immortalem esse Plato quidem persuasus videtur. Ego verò neque esse, neque non esse intendere adversus eum habeo, &c. non vult igitur Galenus disputare utrũ anima mortalis, an ĩmortalis sit cõstituẽda: tũ

quia

quia fatetur se ipsius essentiam ignorare, tum etiam quia argumenta, quæ affert, putat sufficere ad ostendendum actiones facultatum, & ipsas facultates nō animæ, sed potiùs certo corporis, & illarum partiū, quibus exercentur, temperamēto esse referēdas. nā everso illarum vel corporis temperamento separari animā à corpore constat, quod ipse his verbis protulit. illud verò clarè diluens novi, tū à sanguinis evacuatione, tum à potu cicutæ refrigerari corpus, à febre autem vehementi, supra modum calefieri: & rursus idem dicam, cur frigescens, aut supercalefaciens corpus anima prorsus relinquat, cum multum quæsiverim non comperi: quemadmodum nec cur flava bile, &c. quæ superiùs sunt adducta de læsionibus facultatum principatum in cerebro obtinentium. vnde in fine capitis totam disputationem concludit dicens: non solum autem, ut dixi, temperatio corporis, animæ quoq; functiones immutat, sed ipsam etiam sejungere à corpore valet. Quid enim aliud dicere quispiam posit, cum refrigerantia & calefacientia cernat medicamenta eum protinus, qui ingesserit perimentia? ejus porrò generis venena quoque censentur ferarum, itaque morsos ab aspide interire illico videmus, perinde ac à cicutæ potione, quasi veneno ejus quoq; refrigerante: ergo necesse erit vel iis, qui essentiam animæ peculiarem esse supposuerunt, temperaturis ipsam corporis ancillari fateantur, si separandi quoque facultatem habent,

habent, & decipere cogunt, & memoria ac pruden-tia spoliari & tristiora ac timidiora, minimeq; animosa cõmittere, ut in melancholiis videtur. & horum contrariis præditus est is, qui vino mediocriter indulget, &c. hæc Gal. per quæ apertissimè demonstrat, longè aliam fuisse ipsius mentem, & valde diversam ab ea, quam suspicabatur doctor Sanctius, qui consideratiùs fecisset, si illam non aggrederetur interpretationem, quæ magis reconditam continebat doctrinam. Nam, ut inquit Galenus ex sententia Platonis, minus ab errare illos consentaneum est, qui ea non aggrediuntur, quæ non norũt: quam qui illa tractant, quæ nunquam didicerunt. Simul etiam constare poterit, Galenum ipsum ubique certo huic temperamento tribuere, quod Arist. & alii philosophi formæ substantiali referunt. nam secundum eamdem sententiam dicebat. lib. 1. de usu part. insunt autem primùm & maximè temperamenta, quippe quæ propriam particularum substantiam compleant. corpus enim tale natura est, propterea quod calore, frigiditate, humiditate & siccitate sic cõmistum est. nam carni esse carnem, & nervo esse nervũ, & aliorum unicuique idesse, quod est ob qualitatum quatuor prædictarum certam quãdam temperaturam & mistionem cõtingit, &c. quæ in eamdem confirmationem affert, & lib. 1. de præsag. ex puls. in eamdem sententiam quoque dicebat facultatis essentia singularum particularum in singularũ

Lib. de venæ sect. ad vers. exas. cap. 6.

Cap. 9.

Cap. 8.

illarum posita commodo temperamento est, &c.
Cap.8. et 2. ejusdem operis multo apertiùs dicebat. nec enim priùs hoc decretũ, quàm undique reperissem constans pronunciare fui ausus: nunc quando essentiam facultatum adducti sumus nihil esse aliud præter qualitatem temperamenti, omniaque & in cognoscendo, & in prædicendo, & curando convenire cum hoc decreto animadvertimus, non absurde nos arbitramur fecisse, qui pulsus hîc comitantes cordis inæqualem intemperié explicavimus, &c. notanter autem hoc loco dixit decretum illud maxime convenire cum omnibus, quæ in prædicendo, dignoscendo, & curando morbos traduntur. nam medicus ad illa omnia considerat facultatum omnium actiones, quatenus auferri, vel imminui, aut vitiari possunt: has autem mutationes subeunt non ex parte formæ substantialis, à qua etiam fluunt: quia hæc nec habet contrarium, nec potest suscipere magis & minus auctore Arist. cap. de substantia, & multis aliis locis: sed potiùs quatenus dependent ex certo illo partium & organorum temperamento, quod alterari, immutari, vitiari, & corrumpi solet, & hoc est quod etiam voluit significare Arist. 1. de anima dicés, Etenim si senex talem acciperet oculum, videret sicut & juvenis, &c. unde vel ipso Arist. auctore actio videndi imminuitur in sene non ex parte animæ, sed potiùs ex parte organi, hoc est, ipsius oculi: quod & in
Cap.4.
reli-

reliquis facultatum functionibus facilè poterit ostendi, quemadmodum in universum dicebat Gal. 2 de naturalibus facult. dicẽs, Tum quod sive quis venas, sive jecur, sive arterias, sive cor, sive ventriculũ, sive aliam particulã ullam fungi quacũque actionẽ dicat, inevitabili necessitate cogetur propter certã ex quatuor corporibus temperiem edi actionem ab illa fateri, &c. Et hoc est quod idem Galenus significabat lib. de substantia nat. facult. Vbi affirmans, se essentiã animæ prorsus ignorare, subdit, atq; hac in re nihil sanè medicam artem inde offensum iri puto, quod in animæ immigratione, aut demigratione exploranda hallucinemur, &c. Sunt & alia multa ejusdem Gelen. testimonia demonstrantia caput tertium ex libro, Quod animi mores corporis sequantur temperaturam, multò aliter esse intelligendum: quæ consultò prætermitto, quia ad nostram quæstionem nihil facere possunt. quæ autem adduxi eo feci consilio, ut amicus Sanctius agnosceret quantum intersit diurna & nocturna manu non solum auctorum libros, sed etiam doctissimorum professorum theoricas, quas vocant, manu scriptas evolvere, non quidem ad laudem popularem aucupandam, aut aliorum rectè constituta placita evertenda: sed potiùs ad veritatem penitiùs scrutandam. Nam, ut inquit Galen. lib. de præcogn. ad Posth. Indignis nõ dandi sunt libri, ut eos legant. Voco autem, ait, indignos

Cap. 9.
Cap. 3.
Cap. 9.

quicumq; malo animo sunt, nec libros, ut discant, legunt, sed ut quempiam inde calumnientur. Sed hæc obiter, nunc ad pensum revertamur.

Tertium testimonium adducebam ex lib. 3. de loc. affect. cap. 5. ubi Gal. videtur apertissimis verbis nostram sententiam confirmare. nam principio capitis dicebat, sic in lethargo atque omnibus soporosis affectionibus utræque pereunt, &c. quemadmodum ipse paulò post particularius interpretabatur per alia verba, quæ in prædicto meo epistolio amplius afferebam: quæ habent: Læduntur etiam principales animæ functiones cum febre, ut in phrenitide & lethargo, &c. quibus propositis interrogabam ipsum doctorem Franciscum Sanctium, quẽ tunc mei amantissimum esse credebam, quo pacto delirium perpetuum in lethargo negare poterat. ipse verò cùm nequiret verbis apertissimis repugnare, subterfugere videtur argumentum: dum inquit, *Cui roganti paucis respondeo, quoniam in lethargo non adest necessariò delirium.* Sed videamus qualiter ostendit non adesse delirium. *Atque idipsum*, subdit, *ille mecum putabit si Gal. à se adducta verba relegerit omnia, &c.* Quasi verò truncata tantum verba, ut ipse solet, perlegere cõsueverim. universum quidem caput, imo & integros sex de loc. affect. libros sæpius evolvi, & evolvere non desino. verum cum hoc ad nostram disputationem nihil prorsus faciat, videamus, quæ sunt illa verba, quæ à me iterum esse relegenda ad-

mo-

monet : ea autem sunt: utriusque noxa ab eadem dispositione procedente, quæ ubi vehementiùs intenditur, simul cum memoria ratio quoque deperditur, quæ affectio morosis nõ paraphrosini nominatur. hæc Gal. ex quibus qualiter colligat in lethargo non esse dandum delirium, nec ipse annotavit, nec aliquis alius unquam colligere poterit. Sed videamus quid amplius dicat. subdit enim statim, *Atque hæc, inquit, est læsio, quæ ubi lethargi causa vehemẽtiùs intenditur, principibus animæ functionibus accidere potest, ut quæ diminuta fuit actio ob adauctam mali causam ad omnino abolitam delabatur, non autem ad depravatam, que bili flavæ à Galeno tribuitur 2. de sympt. causis*, Hæc Cap.7.
est integra illius ratiocinatio, in qua ita cæcutire videtur, ut nec verba, quæ me iterum relegere admonebat, semel fuerit conspicatus. nam dicẽs Gal. quæ ubi vehementiùs intenditur simul cum memoria ratio quoque deperditur apertè videlicet significans, lædi non solum memoriam, sed etiam rationem, quando dispositio, hoc est, intẽperies læsionis causa vehementiùs intendebatur, ipse putat ad eamdem tantùm memoriæ læsionem facere augmentum intemperiei lædentis, ita ut quæ priùs imminuebat memoriam, postea vehementiùs aucta omnino auferat. Sed demus illi contra manifestissima Galeni verba, & apertissimum verborum sensum posse illam adaptare distinctionem de imminuta & ablata actione, verbis Galeni, quæ erant, Vtriusque

noxa ab eadē dispositione procedente, quæ ubi vehementiùs intēditur, simul cum memoria ratio quoque deperditur: quæ affectio stultitia nominatur. Quid inde colligit? negandū ne in lethargo deliriū? absit tantus error. Nam Galenus eo loci de læsione memoriæ agēs optimè docebat ipsam sæpe lædi cū ipsa ratione, sicut & ratio ipsa solet lædi cum memoria, ejus verba sunt. Memoria enim sæpe vnà cū læsione quadam rationis fieri conspicitur: quemadmodū & rationis læsio unà cū memoria læsa utriusque noxa ab eadē dispositione procedēte: quæ ubi vehemētius intēditur simul cū memoria ratio quoq; deperditur, quæ affectio stultitia nominatur. Hæc sunt integra Galeni verba, ex quibus qui voluerit ostēdere negādū aut cōcedendū in lethargo deliriū, nō poterit eādem stultitiæ dispositionem nō subire. quid enim stultiùs, aut magis fatuum dici poterit? quam verba Galeni de ablatione memoriæ & rationis, adaptare lethargo? dicet tamen pro Sanctio aliquis, quod Gal. ipse eadem verba tribuere videtur lethargo, quia subdit, Sic in lethargo etiam atq; omnibus soporosis affectionibus utræq; pereūt, &c. ubi verbum, sic, videtur similitudinem denotare ad memoriæ & rationis ablationem, ac si diceret, eodem modo in lethargo & omnibus soporosis affectionibus memoria & ratio pereunt: atque in ipsis sequetur eadē affectio, quæ stultitia nominatur, & nō deliriū. hunc dicēdi modū si amicus Sāctius attingere

valuisset,

valuiſſet, certam ſibi polliceretur victoriam, atque proclamaret protinus vel ex ipſo Gal. in lethargo nō delirium, ſed potiùs ſtultitiam eſſe concedendā. Sed audiat ipſe & reliqui omnes, quibus modus ille dicē di placere poterat, qualiter verbum illud, ſic, interpretetur doctiſsimus, neque unquā ſatis pro meritis laudatus doctor Thomas Rodericus, ſignificat, inquit, Quemadmodū febris nōnunquā ipſa morbus eſt, aliquādo morbi alterius ſymptoma: ita læſiones has, vel ipſas perſe, ceu abſolutas affectiones affligere, vel ſequi, ceu lethargi aut catochi ſymptomata. hæc ille doctiſsimus vir: per quæ maximam lucem affert ad caput citatum de memoriæ & rationis læſionibus. in quo Gal. priùs docet ipſas cognoſcere quādo perſe & veluti abſolute ſunt affectiones, deinde quando morborū ſunt veluti ſymptomata. & propterea notanter, Ego poſt illa verba, ſic in lethargo, &c. ſubjungebam alia, quæ habent. Itaque læduntur etiam cum febre, &c. ut videlicet ex utriſq; colligeret amicus Sāctius neceſſariò in lethargo dādum eſſe delirium perpetuū. quare verbū illud, ſic, non ſimilitudinē ad affectionē, ſed potiùs ſimilitudinē ad modum, quo læſiones principum functionū cōtingere ſolent, referebat. Verū quod nec amicus Sanctius, nec ejus Iudices voluerunt colligere, ego modò interpretabor: dicens igitur Gal. in lethargo vtraſque functiones perire, & poſtea ſubdens, Itaquæ læduntur etiam cum febre principales animæ functio-

Eodē. 3. de loc. affect. c. 4. p. 126

functiones, ut in phrenitide & lethargo, interdum sine febre vitium est, ut in mania & melancholia, &c. apertè significat in lethargo dandum esse delirium. nam si in lethargo læduntur principales animæ functiones cum febre, sicut in phrenitide, necessariò eodem modo lædentur, sed in phrenitide læduntur cum delirio, ergo & in lethargo, quod autem tale delirium in lethargo debeat esse perpetuum, sicut in phrenitide, ex eodem Gal. in eodem capite demonstro. Nam Gal. eò loci prædictas quatuor affectiones phrenitim scilicet, lethargum, maniam, & melancholiam dicit posse cōtingere per primogeneam cerebri affectionem, & per consensum: atque utrumq; distinguere docet inter alia ex perpetuitate, aut intermisione symptomatis, subdens, Quemadmodum modò per consensum, modò primaria affectione cerebri. cum igitur propriis accidētibus exactè discernuntur hujusmodi vitia, & perpetua sunt, neque aliis præcedētibus supervenerunt primogenea affectione: cum verò propriis accidentibus discerni non possunt, neque perpetuò permanent, atque ad alias affectiones cōsequuntur, per cōsensum ipsa constare dicimus, &c.

Cap. 4. Eamdem doctrinam confirmabat lib. 5. ejusdem, ex quibus ita concludo. Lethargus verus per primogeneam cerebri affectionē morbus est delirium efficiens: ergo erit tale continuum seu perpetuum. Cōsequētia adeò patet, ut vel hoc solo testimonio mea

suffi-

mea sufficienter demonstretur sententia. nec propterea credendum est, eamdem esse affectionem lethargum & phrenitim. nam licet in genere, & in ipsius generis propriis symptomatis, quæ sunt febris continua & delirium, conveniant: in aliis separantur, quemadmodum supra annotabamus, & paulo post particulariùs adhuc interpretabimur. Nunc alias afferamus Sanctii solutiones & interpretationes.

Quartò conatur reprobare illam rationem, quã pro mea sententia afferebam. Cum enim ad eam supponerem ex cõmuni medicorum schola, lethargum esse tumorem præter naturam in cerebro. ipse putavit ab hoc axiomate exclusum fuisse Galenum, & pro omni schola fuisse sumtum Avicẽnam, quod modò non dicet, si meam hac de re superiùs allatã enarrationem voluerit assequi. Sufficienter enim demonstravi lethargum ex sententia etiam Galen. esse inflãmationem, & ex consequenti tumoré præter naturam, qualem videlicet substantia cerebri mollis, & ex pituita putrescéte potest subire, quemadmodum eò loci annotabamus: non diversam facientes argumentationem ab ea, quam modò in mei gratiam conficit, dicens, *Quid inde colligit amicus doctor? Illud ne, si lethargus est tumor, in eo perpetui delirii inesse necessitatem.* Ita enim ait, nam & si humor efficiens lethargum sit frigidus, putredinem tamen sibi adjunctam habet, cujus causa calorem & acre-

dinem contrahit, quæ sunt in causa dementiæ, aut delirii: in cujus confirmationē adducit Galeni verba ex text. 45. lib. 3. epid. com. 3. &c. hæc sanè mea sunt verba, quibus exactissimè demonstratur, quod propositum erat, quemadmodum superius destinctius explicavimus. non placebant autem amico Sanctio, quia ipsa fortasse noluit conspicere. Nam subdit, *Quibus rationem Galenus reddit, cur ea tempestate peribant quidam cum lethargo phrenitici, quod nos ex humorum permistione fieri posse minimè negamus*, Hæc ille, qui ut manifestissima verba subterfugeret, ea affirmativè transcripsit, quæ cū negatione scripta sunt. Gal. enim eò loci rationem rimatur, propter quam dixerat Hippocrates, nec phreniticorum insanivit quispiam, non ut ipse inquit, cur quidam cum lethargo phrenitici peribant: quod falsum est, & contra Galeni interpretationem, dum inquit: Si non prædiceret nec phreniticorum insanivit quisquam: sed simpliciter dixisset præsentes phreniticos veterno periisse, nō erat absurdū accipere eos cōversione in lethargū facta, ita defunctos esse. Nūc cū sit prædictū, nec insanivit quisquā: probabilius est periisse cū sopore perpetuo phreniticos, hoc est, demētes, &c. ex quibus verbis cōstat nō agere eò loci de phrenitidis & lethargi permistione, sed de una solū affectione, scilicet de lethargo, quod & causa, ex qua affectionē dicebat oboriri, sufficiētєr demōstrat. dicit enim, nō est igitur novū in corpore crudis collectis humoribus,

bus, ut ex creméta cómostrarút, esse sopitos illos, simul & deméces evasisse: sopitos quidé, ex multitudine & frigore crudorũ succorũ: deméces, quod acredine pariebant & calorem putrescétes, hæc Gal. ubi verbũ, putrescétes, refert humores crudos, quéadmodum superius annotabamus eadé verba trãscribentes: quæ modò iterũ refero, ut omnes conspiciant me dixisse & docuisse quòd amicus Sanctius nec potuit dicere, cũ falsò verba trãsferret: nec docere, cũ præter illa verba ex primo Prorreth. text. 1. allata & fortasse nó perspecta nihil amplius afferri potuerit. quamvis dicat, *Quin ex Galeno ipso superiùs affectioné affectionisque causas docuimus & quo nã nomine ab Hippocrate, & aliis, appelletur, indicavimus, &c.* Qualiter aũt hæc præstiterit, intelligét qui hac de re doctisimorũ professorũ animadversiones perlegerint, quas cósultò prætermitto, ut ostédá doctoré Fráciscũ Sáctiũ, quæ adduxerat verba ex Prorrhet. nó solũ nó explicasse, sed etiá nó advertisse. Si enim cósideraret verba illa, quæ habét (ego verò quoties ad finé usq; tũ desipiétia, tũ coma persistunt affectioné hác ex phrenitide & lethargo mistá appello. quidam typhomaniá vocaverunt. Hippocrates cataphorá pigram nominat) nequaquam in lethargo deliriũ negaret. quoniá potisima causa, propter quá quidam falsò putarunt in lethargo nó esse delirium, est quia non conspiciunt lethatgicos, sicut phreniticos delirare, aut vana loqui. non advertentes Hippocratem

 phreni-

phreniticos appellasse etiam illos, qui non delirant, hoc est, qui alto oppressi somno vana non loquuntur, & secundum hanc sententiam dicebat. 3. epid. tex. paulò supra citato nec phreniticorum insanivit quispiam, quæ verba affert Gal. lib. Prorrhet. Sed dices, non delirant, nec vana loquuntur, quo pacto phreniticos, & dementes appellat? est facilis responsio, aut solutio, quia in se ipsis habent sufficientem delirandi causam, ut pote inflāmationem in substātia cerebri, à qua plus justò incalescens cerebrum necessariò intemperiem contrahet, propterquam vana loquerentur, nisi somno premerentur, quo pacto de geometra dormiente dicere solemus geometrā esse, quia cum primum à somno excitatus fuerit geometriam exercebit. tantūdem de lethargico dicere poterimus phreniticum & delirantem esse, quia cū primum à somno fuerit excitatus delirabit, & vana loquetur, quemadmodū optimè annotavit Aetius, ut paulo post latiùs dicemus. Cum igitur lethargici veri dicti in se ipsis delirandi affectionem habeant, deliros esse non negamus. nam ob eamdem rationem dicebat Gal. in affectione illa mista utrumque perseverare usque ad finem, delirium quidem & soporem. per quæ verba significat, quod nec negare poterat, deliros etiam esse, quando sopore sunt correpti. Si enim eo tempore non essent deliri, nequaquam dixisset, utrumque ad finem usque perseverare: Qui potest capere, capiat: sed dicet amplius

amicus,

amicus Sanctius, aderit quidem delirium in lethargo, & illud perpetuum erit, quando lethargus ex cerebri inflammatione ortum duxerit : cum tamen posſit citra inflāmationem consistere, quemadmodum nonnulli peritiſsimi aliàs medicinæ professores prodiderunt, poterit similiter sine delirio contingere. dicam quod sentio, eosdem professores, rarò quidem posse citra inflāmationem consistere, affirmare comperio. ac proinde ex sententia illorũ etiam lethargus ut plurimum dicetur delirium perpetuum habere. &, quod majus est, si penitiùs illorũ rationes perpenderimus, inveniemus dubio procul, ipsas nihil concludere, probabilioremque aliorum sententiam esse, qui asserunt nũquam nec lethargũ, nec phrenitim citra inflāmationem cerebri posse cõtingere. inter quos est doctiſsimus doctor Bravius meritiſsimus medicinæ in celeberrima Salmanticensi Academia professor, verum cum doctor Bravius veritatem illius sententiæ in phrenitide, de qua ibi sermo erat, tantum ostendat, facilè nos poterimus eamdem veritatem in lethargo ostendere, cũ utrobique eadem sit cerebri inflāmatio, quemadmodum satis sufficienter supra demonstravimus. & probat Trincavellius lib. 1. epist. per hæc verba: Puto, inquit, neminem negaturum, quod sicut à bilioso humore membranæ in tumorem attolluntur, ita etiam à lethargo cerebrum, & quod is tumor sit calidus, mihi satis liquidò constare posse videtur, ut

1. progn. com. 23.

Trincavellius.

 pote

pote,qui & febrem continentem,&delirium comites habeat.pituita enim dum suam naturā sinceram servat,& frigida omnino est,nequit febres vel inflāmationes cōcitare:ubi verò à sincera illa sua natura degenerat,& vel alterius humoris mistione, vel cōtracta putredine,caloré eatenus sibi comparat,ut febres posʃit accendere,poteſt etiā inflāmationis esse auctor.eamdem sententiā idem auctor in eodem libro cōfirmabat,dicés,si tamen experientia & omniū ferè medicorū sententiis velimus credere,ex pituitoso & melācholico humore poteſt fieri inflāmatio. nam lethargus cerebri inflāmatio est à materia pituitosa originé habens.& in comētariis ad librum secūdum de different.febriū,idem eamdem sententiam constituebat dicens,Priores enim,inflāmationé in universum appellant omné tumoré calidum cū multa flāma,unde lethargū vocant inflāmationé in cerebro genitam ex pituita: phrenitim auté membranarum cerebri inflāmationé ex bile ortam, &c. hæc doctisʃimus hic auctor memoriæ prodidit : per quæ apertisʃimè asserit ex sua & ceterorum ferè omnium medicorum sentētia lethargum,sicut & phrenitim,inflāmationem cerebri esse, notāter videlicet dicens, omnium ferè medicorum,quia intelligebat quosdam esse, qui contenderent posse interdum duas has affectiones citra inflammationem contingere ex sola humoris in cerebro redundantis copia, qui putrescens, antequam inflammationem inferat,

rat, poterit febrem concitare, ac proinde erit lethargus, aut phrenitis, citra inflammationem: cum præsertim in prima statim morbi die nulla conspiciantur inflammationis indicia. hæc est potissima illorum ratio, quæ tamen nihil videtur concludere. nam humor calorem & acredinem ex putredine acquirens non poterit in substantia molli qualis cerebri est, vel meningum, contineri, quin protinus ipsam calidiorem præter naturam reddat, & inflammationem inde oboriri faciat: cum enim febrem incẽdat, necessariò etiam inflammationem cõcitabit, quæ à prima statim invasionis hora inflammatio erit vocanda, quamvis minima sit, & nullum ipsius conspicuum appareat indicium. morbi enim in principio quando exigui admodum sunt, ita ut vix percipiantur, non differunt à se ipsis quando vigẽt, & omnibus fiunt manifesti. quemadmodum optimè docebat Gal. lib. 1. de loc. affecti. dicens, Morbus verò & calidus & frigidus & siccus protinus ab initio cum primũ corpus temperaturæ, quæ bonæ valetudini debetur, limites excesserit, eamdem sibi ipsi naturam habet. quamvis enim interdum adeò sit exiguus, ut nec à nobis cognosci, nec laborantium sensu percipi posit, nihilominus tamen propriam habere speciem censetur. haud aliter inflammatio quoque in quacumque animalis parte constiterit, sive maxima, sive minima fuerit, unus atque idem erit affectus, non specie quidem, sed magnitudine

Cap. 2.

tudine varius,&c. qnæ in eamdem ſententiam proſequitur, per pulcro guttæ aquæ ſaxum excavantis
Tex.1. exemplo confirmans. vnde jure optimo lib.1. Prorrhet. incipientes acceſsionum invaſiones medico cognoſcendas eſſe,& tamquam jam factas dicēdas, proclamat: Res enim hæc,inquit,non aliter, quàm plantæ recens è terra ortæ, dignoſcitur. quas ruſticus quidem, vel qui in herbis omnibus dignoſcendis eſt peritus,confeſtim internoſcit : cæteris verò incognitæ manent. Agros ſiquidem,herbas,germinatione ſimillimas ſæpius ferre conſpicimus, quas nos quidem non internoſcimus, ruſtici vero internoverunt,quid nam ſcilicet ex his herba eſt,quid triticum nuper natum,quid hordeum,quid zea, & quidnam aliorum unumquodq;. ad eumdem hunc quoq; modum res habet,in arboribus nempe & eas cum omnibus ſuis partibus abſolutæ ſunt, univerſi cognoſcimus, cum vero enaſci incipiunt, omnino à paucis cognoſcuntur. hæc Gal. quæ memoranda ſunt, ut diſcamus incipientes ſtatim morbos dignoſcere : atque ſimul intelligamus,nequaquam tūc differre à ſe ipſis in ſummo vigore conſiſtentibus,& ex conſequenti in prima ſtatim,non ſolum die, ſed etiam hora, cum humor putreſcens in cerebro incipit febrem accendere, ſtatim etiam incipit ſubſtantiam ipſius cerebri, vel membranas ejus inflāmare. quamvis nullum inflāmationis appareat indicium.
Cap.7. Ex quibus liquidò conſtat verba Gal. lib. de ſympt. cauſis

causis. 2. tradita (quippe phrenitis non tantùm ex calidis ortum habet succis, sed supra id etiã phlegmonem in cerebro, & ejus involucris excitat, &c.) non esse intelligenda de phrenitide confirmata, ut quidam volunt: sed potius de phrenitide incipiente, quando humores calidi in cerebro vel in ipsius involucris incipiunt intemperare: simul enim incipiunt inflãmare, seu tumorem concitare præter naturam, quamvis præ exiguitate minimè conspici posit. tantũdem de lethargo erit sentiendum. nec obstat quod idem Gal. lib.1. Prorrhet. dixerit, Phrenitis, quæ exquisita est, & nulli alteri morbo permiscetur, fit cum flava bilis locum, in quo princeps animæ residet, prehenderit: lethargus verò cum locum eumdem humectarit, dilueritque pituita, &c. nam intelligendum est juxta explicatam ab eodem doctrinam lib.2. de sympt. causis, & 13. meth. si enim pituita humectans & diluens solum substantiam cerebri, lethargum cõcitaret, sequeretur, quod in omnibus rheumaticis affectionibus, in quibus cerebrũ multa pituita redundans humectum, & veluti dilutum est, esset lethargus: quod maximum est absurdum. & ex consequenti pituita non dicetur lethargum efficere, nisi putrescat, & per putredinem calorem & acredinem concipiat, atque substantiæ cerebri inflammationem inducat. Idem erit de humore bilioso judicium. Hinc patet qualiter sit intelligendus Hippocrates lib.7. Aph. dicẽs, A peripneumonia

Tex.1. *Cap.7.* *Cap.21.* *Aph. 12.*

 phre-

phrenitis malum. & Gal. in cōm. dum inquit. Cum à calido humore fit peripneumonia ea multis vaporibus in caput ſublatis replet cerebrum & phrenitim efficit, &c. Vbi dicit fieri phrenitim ex vaporibus ab humore calido ſublatis, & caput replentibus, intellige, dummodo ibi impacti & coadunati inflammationem effecerint: niſi mavis dicere, non eſſe illam veram phrenitim, ſed potius paraphrenitim phrenitim dicendam, ſicut illam, quæ ex inflammatione ſepti tranſverſi facit perpetuum delirium, auctore eodem Gal. nam citrà humoris calidi effluxum, à quo cerebrum, vel ejus membranæ inflammantur, nō fit vera phrenitis, ut cumq; tam etſi ſufficienter demonſtratum eſt ab illo noſtro axiomate, non fuiſſe excluſum Galenum, nec aliquem alium medicinæ doctorem, quantumvis reclamet amicus Sanctius, qui naturam phrenitis & eſſentiam lethargi hucuſque obumbrare voluiſſe videtur, cū in ipſis inflammationem non agnoſcat, atque proinde nec quæ ex ipſis componitur, affectionem explicaſſe cō vincitur: qui enim ſimplicia ignorat, & quæ ex ipſis componuntur ignorare certum eſt. deſinat jocari: poſſe quidem nos dicere, nequaquam tamen docere ſymptomata illa in lethargo reperire, quæ ipſe putabat typhomaniæ eſſe propria. nam illud ſatis ſufficienter docuimus, ſimul demonſtrantes, longè diverſa eſſe ſymptomata lethargi (quem exiſtimat eſſe tumorem ædematoſum) & phrenitidis (quam

eryſipe-

eryſipelatoſum vocat) quamvis in quibuſdam conveniant. quod nequaquam tollit rationem & naturam ſignorum pathognomonicorũ, ut poſtea eidẽ objicienti oſtendemus. nunc alteram illius ſolutionem & admirandam interpretationem expendamus.

Quinto loco conatur reprobare illam noſtram argumentationem, quam ipſe à ſimili vocat. in qua admittens & libenter concedens aſſumtum, negat ſequellam. Erat autem argumentatio: Qui ab alto ſomno oppreſsi excitati vix conſentanea loquuntur, deliri ſunt. tales ſunt lethargici, ergo deliri ſunt dicendi. hæc eſt integra argumentatio, quam ipſe cùm non poſſet inficiari, ut pote ab Aetio confirmatam ita ſubterfugere conatur: *Libenter, inquit, admitto aſſumtum, ut videat nihil tale ex ipſo colligi, imo quod auctores lethargicos à ſomno primùm excitatos vana loqui animadverterint, eoſdem plenè expergefactos conſentanea eloqui, invenire videntur. nam ſi perpetuò tenerentur delirio, fruſtrà tam breve tempus indicarent: dicturi potiùs perpetuo vana effutire, ut qui perpetuo delirent*, hæc ille. Per quæ (antequam ulterius progrediamur) apertè fatetur, quod hucuſque conſtanter negaverat, nempe adeſſe delirium in lethargo: illud tamen non eſſe perpetuum. cum tamen hucuſque dixerit nequaquam deliros eſſe lethargicos, nedum perpetuò delirare. Idem etiam confirmat ad ſeptimam argumentationem, in qua erat propoſitum

 ſatiſ-

satisfacere Aetio, qui conceptis verbis meam confirmabat sententiam, dum inquit, Atq; dũ excitantur aliena loquũtur & obliviosi sunt. amicus Sanctius videns se convinctum hac auctoritate, putans subterfugere magis se illaqueavit dicens, *Quorsum isthæc? num probaturus lethargicos perpetuo delirio teneri, satis se fecisse putat, si de eis Aet. scripserit dum excitantur aliena loquuntur & obliviosi sunt? quod si Aet. & omnes quotquot de medicina scripsere, literis mãdarent lethargicos aliquando delirare, nũquid colligendũ inde esset, eosdem perpetuo delirio teneri?* Hæc Sanctius: quibus fatetur deliros quidem esse lethargicos, non tamen perpetuò delirare, sed cum primum excitantur. verum enim verò cum amici ingenium agnoscam atque certò sciam protinus esse negaturum, quod modo concedere fatetur: aliumque sensum his verbis esse daturum, quãtumvis nullum aliũ recipere posint, oportebit particularius adhuc ostendere ex illis Aetii verbis, & ex nostro assumto necessariò colligi, in lethargo delirium adesse perpetuum: admirandáque esse hanc amici Sanctii interpretationem, quã ipse pro suo arbitrio fingens, nec ratione nec auctoritate unquam confirmare poterit. Vtrumque simul puto facilè posse ostendi si iterum afferamus hanc verè ejus interpretationẽ, *Imo quod, auctores inquit, lethargicos à somno primũ excitatos vana loqui animadverterint, eosdem plenè expergefactos consentanea eloqui innuere videntur.* Certè non possum non admirari cum hanc lego inter-

ter-

terpretationem: nam si auctores illi medicinæ lethargicos plenè expergefactos consentanea eloqui conspexere, cur illud non annotarũt? dicet fortasse, quia facilè ex his, quæ literis mandarunt colligi poterat. dicunt enim, cum à somno excitantur vana loquuntur, & obliviosi sunt. sed demus illi quod vult, lethargicos videlicet plenè expergefactos non vana loqui: ergo eadem ratione nec tunc obliviosi erunt, nam si vana loquuntur, & obliviosi sunt cum à somno excitantur, cum plenè fuerint excitati nec vana loquentur, nec obliviosi erunt. & ex cõsequẽti nec oblivio erit perpetua in lethargo, sicut nec delirium. Quod ipse tamen nequaquam fatebitur, cum dicat lethargum oblivionem esse otiosam, perpetuòque cum morbo consistere: si igitur lethargici plenè expergefacti obliviosi permanent, necessariò etiam tunc deliri erunt. Nam quemadmodum permanente causa obliviosi existunt, ita & permanente causa deliri erunt. Permanere autem utriusque causam, constat, quia causa ipsius effectus permanet, hoc est, pituita in cerebro putrescens. Quare auctores medicinæ, cum asseruerũt lethargicos à somno excitatos vana loqui & obliviosos esse: voluerunt nos docere, ipsos quando sopore sunt oppresi, deliros quoque & obliviosos esse, quod cum ipsis dormientibus non posit agnosci, excitentur à somno inquiunt: ut apertè cognoscatur deliros esse, quia vana loquuntur: & obliviosos, quia non recordan-

tur, & ita quocumque tempore,& quacumque hora à ſomno fuerint expergefacti inveniemus ipos vana loqui, & obliviosos eſſe. quemadmodum fateri poſſunt omnes medici,qui veros lethargicos cõſpexere. Hanc eſſe veram horum verborum interpretationem apertiſsimè ſignificavit Paulus capite de lethargo dicens, Quocumq; modo interpellentur, vix reſpondent,obliviosi,mente moti,&c. notanter videlicet dicens, Quocũque modo. Hanc eamdem interpretationẽ eadem ſimilitudine,quam ſupra de Geometra dormiente afferebam, ita & demonſtro, ut nullus relinqui dubitationi locus poſsit. Fingamus Geometram dormientem,in quo appareat indicium, per quod agnoſcere poſsimus, talem hominem eſſe Geometram,adſitq; aliquis,qui geometrã illum eſſe certò ſciat:cui tamen nolumus fidem dare, dicet ſanè qui Geometram eſſe agnovit, excitetur a ſomno, & protinus conſpicietis,ipſum verum eſſe Geometram. deinde excitatus jam à ſomno, & Geometriam per ſuas demonſtrationes docens,omnes conſpicient, quod antè ignorabant, verum illũ eſſe Geometram: nec aliquis ſuſpicabitur ipſum plenè expergefactum Geometriam eſſe amiſſurũ, cujus artem in ſe ipſo haberet, ad eumdem prorſus modum nequaquam dubitare aliquis poterit lethargicos delirium eſſe amiſſuros quamdiu in ſe ipſis delirii cauſam habuerint,hoc eſt, inflammetionem cerebri ex putreſcente pituita obortam.Nullũque aliud

aliud evidentius posse indicium ad conspiciendum ipsorum delirium, quam illud quod Aetius docuit, ut à somno excitentur; nam si à somno expergefacti vana loquuntur, deliri dicentur, & erunt, perpetuòque ipsi delirantes, si perpetuò excitati à somno fuissent, quamdiu inquam delirii causa affuerit, hoc est, ipsa cerebri inflammatio, quam consultò sæpius refero, ut vel sic possim Amicum Sanctium ab illo suo lethargo excitare. Sed reliqua absolvamus.

Conabar in meo epistolio eamdem sententiam demonstrare ex natura, & peculiari conditione signorum, quæ pathognomonica & essentialia medicis vocantur, quæ semper morbum ipsum concomitantur, & unà cum ipso invadunt, sufficereque ut talia dicantur, quod per omnia tempora morbi persistant, & in hujus rei confirmationem adducebam locum Galen. ex lib. 3. epid. com. 3. 34. & ex lib. de const. art. med. cap. 15. quæ omnia referens doctor Franciscus Sanctius veluti per ironiam subdit, *Colligit quidem rectè, sed cum amico hac in re sentire neutiquam possum. nec id ægre ferat, precor. quãdo nullum ex his, qui hactenus medicinam scripserunt, indicabit auctorem, qui lethargi pathognomonicum signũ delirium esse affirmet: ut videat quàm longè absit, ut credam hoc apud omnes auctores esse receptissimum.* Hæc amicus: cui non possum gratiam non reffere, quòd hac in re mecum consentire non potuerit, nec

nec id graviter fero, ægriùs quidem laturus, si illius habuissem consensum. Crediderim me deceptum fuisse in re, de qua solus amicus Sanctius dubitare poterat. Ceteri enim medicinæ professores & auctores, qui artis præcepta & sancita decreta caluerunt, & interpretati fuerunt, apertissimè intelligũt, delirium in lethargo signum esse pathognomonicum, quippe qui plures ex ipsis inter signa demonstrantia essentiam lethargi ennumerant delirium, ut superius ostendebamus. atque proinde verè ego in meo epistolio dicebam, receptissimum esse apud auctores & omnes medicinæ scriptores. nec oportet spectare (quod fortasse decepit D. amicum Sanctium) ut in auctorum monumentis reperiatur, hoc est signum pathognomicum: satis enim erit quod inter signa demonstrantia essentiam & peculiarem naturam alicujus morbi reperiatur, ut dicatur pathognomonicũ: quia talia unam & eamdem debent participare nomenclaturam. quod autem delirium sit pathognomonicum lethargi signum, demõstro tum ex eo, quod superiùs ostendebam, delirium scilicet, esse signum pathognomonicum inflãmationis cerebri, & ex consequenti lethargi, qui inflãmatio cerebri dicebatur: tum vel maximè ex eo, quod

Aph. 12. Galenus docebat lib. 1. Aph. & cõmuniter ab omnibus doctoribus recipitur, quinque esse genera signorum, quæ in ægris consideranda sunt, pathognomonica, assidẽtia, coctionis & cruditatis, critica,

&

& prognoſtica. quo ſuppoſito eſt facilis demonſtratio, delirium in lethargo nec eſt ſignum prognoſticum, nec criticum, nec coctionis & cruditatis, nec aſsidens: ergo pathognomonicum. Hanc ſignorum per ſua genera diſtinctionem & propriam cujuſque vim & naturam ſi amicus Sāctius priùs perſpexiſſet, non diſcederet ab amico, quem ipſe novit nūquam ſine auctore fuiſſe locutum. (et ſi rectè ſciverim eſſe miſerrimi ingenii ſemper inventis uti, & nūquam inveniendis) atque proinde non erat quòd unum expoſtulaſſet auctorem, qui diceret delirium eſſe ſignum pathonomonicum, cum omnes illud affirmaſſe jam modo intelliget, quando inter ſigna demōſtrantia eſſentiam lethargi illud conſtituiſſent. quod ex ſufficiēti enumeratione neceſſariò pathognomonicum erit dicendum. quātumvis reclamet amicus Sanctius. qui deinde dicit meam argumentationem deſtruxiſſe Galenum, in cujus confirmationem, inquit. *Galeni locum adducit: veſtrum erit Galeni verba expendere, & an ex illis ſuam aptè interpretationē, fuerit cōmentus judicare. dum liceat ex eodem Galeni loco perpetuum delirium ad phrenitis eſſentiam eodem modo interpretari: ut phrenitis non ſit niſi per totum morbum adjunctum delirium fuerit. unde juxta D. Salzedo ſenſum eadem omnino lethargi & phrenitis pathognomonica ſigna ſtatuentur. Audiamus verò Galenum hanc præcedentem argumētationem atque inauditum iſtud dogma ſimul deſtruētem.*

 phre-

1. Prorrh. tex.com.1. *phrenitim non appellant omnes homines, nisi febriat æger, & continuè deliret. continuitate igitur delirii (inquit Gal.) quodque simul cum febre fiat phrenitim agnoscemus. hinc rectiùs fortaßis colligeret, delirium perpetuum cum febre, pathognomonica phrenitis signa esse. Alienum tamen satis à ratione judicabit, ut affectionum contrariarũ eadem sint pathognomonica signa. quod si adhuc perstat in affirmanda perpetui delirii ad lethargi essentiam necessitate: quæ Gal. de phrenitide nos rectè docuit, ille de lethargo falsò pronunciare sequenti oratione tenetur: continuitate delirii, qodque simul cum febre fiat lethargum agnoscemus, quo quid absurdius dici poßit, ipse unus mihi judex atque index sit.* Hæc amicus Sanctius: quæ non minus inurbanè quam eleganter essent dicta, si aliqua ex parte medicam eruditionem redolerent; à qua quantum distent ejus rationes, facilè indicarem si par pari esset referendum. obtemperandum tamen erit amico, qui & indicem & judicem me constituit. Iudicis officio nequaquam fungar ea in re, in qua ille alios habuit judices doctissimos & integerrimos, ut ipse vocat, vel potiùs patronos, ut ego video. Iudicis tamen munus obire nitar: fortassisque amico indicabo quæ ipse hucusque conspicere noluit. Atque in primis non erat quod ad judices relegaret, ut expenderent verba Galeni, quæ ipse interpretari priùs debuerat, si æquum judicum judicium & non patrocinium spectaret: sed

ſed patrocinentur ut libuerit, nihil enim adverſum veritatem valere poterunt. in primis credit abſurdum eſſe valde, quod ex mea argumentatione colligi videtur, eadem eſſe ſigna pathognomonica, quæ in phrenitide conſiſtunt, lethargo tribuerim. verum quod in quibuſdam conveniant phrenitis & lethargus, deſinet mirari cum intellexerit in genere quoque, hoc eſt, in inflammatione cerebri convenire. nam demonſtratum ſupra eſt phrenitim & lethargum ejuſdem generis eſſe ſpecies, cujus ratione communia quoque habent indicia, nempe febrem continuam & delirium perpetuum. in aliis autem diſtinguũtur tamquam ſpecies ex contrariis humoribus ortæ. quinimo & in ipſo delirio, atque febre etiam ſeparantur. Nam nec delirium in lethargo ita loquax, vigilans, & tumultuarium eſt, ſicut in phrenitide: nec febris ita acuta ut ex Hippocrate, & Galeno & aliis medicinæ auctoribus ſuperiùs adductis facilè intelligent, qui non oſcitanter nec protervè illorum doctrinam conſequi ſtuduerint. nec falſò cõcipiat amicus Sanctius ex hoc tolli vim & naturam ſignorum pathognomonicorum, quorũ nullũ per ſe ſumtum ita proprium alicui morbo eſſe poſſit, ut omni, ſoli, & ſemper conveniat. nam & delíriũ perpetuũ cum febre cõjunctũ aliis à vera phrenitide convenit. nempe inflammationi ſepti tranſ-

versi quemadmodum longa oratione docet Gale. lib. 5. de loc. affect. ostendens qualiter à vera phrenitide separetur. & ita meritò idem Gal. lib. 1. de de different. feb. & sæpe alibi signorum pathognomonicorum, alia vocat propria, quæ scilicet conveniunt omni, sed non soli, ut febris acuta in phrenitide, & febris lenta in lethargo: alia inseparabilia, quæ conveniunt soli, sed non omni, ut pulsus ad serræ instar convenit soli pleuritidi, non tamen omni: omnia tamen signa propria & inseparabilia simul juncta, quæ in uno morbo reperiuntur, & ipsius essentiam constituunt, in alio nunquam poterunt reperiri, qualia sunt quinque dolorem pleuriticum constituentia, & cetera, quæ simul in unoquoque morbo concurrunt. quæ longum esset modo recensere, & facile ex auctoribus nostræ medicinæ, præsertim ex Galeno in lib. de loc. affect. de differentiis feb. & 2. de criticis disci poterunt. in quibus interdum concursum signorum pathognomonicorum, syndromen appellabat, & lib. 4. de ratione victus per hæc verba, Nempe pathognomonica syndrome morbi speciem demonstrat, &c. notanter scilicet dicens, speciem morbi, hoc est, totam essentiam, & non solum genericam, sed etiã specificam. quemadmodum in ipso lethargo ostẽdit Aurelianus lib. 2. de acutis morb. dum inquit, Vnum enim quicquam singulare, ut est præssura, vel

Cap. 3. (margin, beside "lib. 5. de loc. affect.")
Com. 62. (margin, beside "tione victus")
Cap. 3. (margin, beside "dit Aurelianus")

vel febricula, non significat lethargum, sed plurima atque sibi convenientia, ut concursus multorum signum faciat indicabile lethargi. adde etiam nonnūquam signa propria inseparabilia: sicut è converso inseparabilia propria vocare consuevit, ut pote qui de exactiori significatione parum studeat, cum res ipsa constiterit. quare indicis adhuc munere fungens amico Sanctio indicavi quod & ipse adhuc negare videtur. nempe delirium continuum cum febre conjunctum nequaquam ita indicare phrenitim, ut in aliis non reperiatur. nam constat & ex ipso Galeno reperiri in inflāmatione septi transversi sicut in lethargo, & in mania cum febre, juxta Aureliani sententiam: quinimo & illud ampliùs indicabo phreniticos appellasse Hippocratem non solùm qui vera & exquisita phrenitide premuntur, sed & etiam reliquos omnes, qui cum febre insanire sunt visi, quemadmodum annotarunt peritissimi quidam nostræ medicinæ professores, inter quos est doctissimus doctor Franciscus Vallesius meritissimus protomedicus, qui in suis cōment. ad lib. 3. epid. in fine illius com. ita scripsit, Vocat verò, ut cum aliàs, tum vel maximè toto hoc opere constat: phreniticos non eos solum, qui bus calidis excrementis abundat cerebrum, sed ut cumq; alienatos mente, in quibus sunt etiam lethargici, & typhomania laborantes, &c. tanti viri Com. 3. 6.

auctoritatem non audet repugnare doctor Sanctius, cùm præsertim multum illi, ut æquum est, tribuat: eam tamen consultò hucusque distuli, ut pateretur, quæ prius adducebam legere. nam si à principio doctoris Vallesii illa verba attulissé, protinus proclamasset Sanctius amicus dandum in lethargo delirium. dicit enim, In quibus sunt etiã lethargici. verùm nõ desinet amicus interpretationẽ ex uberrimo suo ingenio promere ad hæc verba, quãvis nullam aliam patiãtur. Erit igitur in lethargo delirium perpetuum cũ febre conjunctum, nec propterea phrenitis dicetur, cum alia habeat symptomata & indicia, per quæ à phrenitide longè latèque distat. quod autẽ hac in parte subdit, (Atqui si quæ modò proponit, essent quæ in cõsultatione adduxerat, haud illi dixissem, fefellit te profectò Antonius ab Altomari, quando nec Antonius hoc dicit, nec me aliud unquam asserentem audierat, quàm infirmas esse & imbecillas duas in lethargo rectrices potentias cum memoriæ deperditione) videtur prorsus oblivisci verborum, quæ in consultatione, & postea sequenti die mihi coram doctissimis cõmilitonibus dixerat. nec mirandum est dixisse, Nam decepit te Antonius ab Altomari, quia conspexerat tantum, quæ doctissimus hic vir in principio capitis attulerat, ex quibus existimavit meam confirmari sententiam: principio enim

ita

ita ſcriptum reliquit. Quinimo cum ipſa memoria ratio quoque perit auctore Galeno 3. de loc. affect. & lib. de different. ſympt. poſtea vero majori diligentia caput totum legens vidit eumdem Donatum affirmaſſe in lethargo imaginationem eſſe infirmam, & veluti deffinientem. atque credens ſuam conſtituiſſe opinionem, auſus eſt negare quod priùs dixerat: ſed parum refert ſive fateatur, ſive neget, dummodo intelligat Donatum nō ſuam, ſed potiùs meam confirmaſſe ſententiā, quatenus in lethargo delirium conſtituit, quantumvis oſcitanter proferat poſſe etiam interdum à pituitoſo ſucco putreſcente citra cerebri inflammationē excitari. dū inquit. Verùm cū & ipſe lethargus, ut dicemus, nō tantū ex cerebri inflāmatione orta à pituitoſo ſucco excitari poſsit, verùm etiam ex ipſa pituita citra inflammationem in cerebro putrefacta, propterea inter ſymptomata, ipſum cōnumerabimus functionum principum, memoriæ videlicet ac rationis abolitæ, imaginationisque infirmæ & veluti deficientis, &c. hæc ille. ubi noto verbum, Memoriæ & rationis abolitæ, per quod intelligit læſionem illam, ad quam ſequitur delirium. Nam ſi ratio perit neceſſariò delirium ſequetur. hunc autem eſſe illorum verborum ſenſum patet, quia confirmat dictum Aetii cap. de memoria amiſſa, in quo dicebat, Pereunt autem ambo

hæc

hæc, de memoria & ratione loquens, in lethargo. Qualiter autem pereat ratio, ipse Aetius postea explicavit c. proprio dicens, Cum excitantur, vana loquuntur, & hanc esse Galen. sententiam lib. 3. de loc. affect. paulò supra luce meridiana clariùs ostendimus. addit autem Donatus imaginationem infirmam, & veluti deficientem esse lethargo. quia putavit posse ipsum excitari citra cerebri inflammationem. Quod quidem si contigerit non erit verus lethargus, sed potiùs communiter dictus de omnibus soporosis affectionibus, in quibus imaginatio imbecillis & infirma existit. Quæ omnia cum juxta veritaté Galen. & alioru͂ nostræ medicinæ procerum demonstrata hucusque sint

Li. 7. epi. 3 (à qua doctissimus Manardus lib. epist. ne latum quidem unguem recedit. dum, inquit, Nomen ab oblivione sortitur, licet cum memoria etiam Galeno auctore, ratio tollatur) tutò poterimus receptui canere, atque victoria non inanis gloriæ & popularis auræ, sed potiùs veritatis inventæ & explicatæ feliciter frui. si tamen victoria de amico parta læta esse possit, nec ipsam retardabit Iacotius, quamvis doctor Sanctius dicat mutilata à me fuisse illius verba, quæ jam superiùs integra protuli, eamdem sententiam multo adhuc apertius ostendentia. nec item victoriæ gloriam adimere poterunt, quæ ab ipso amico Sanctio ostenduntur senten-

ſententia à Valentinis, & Complutenſibus profeſſoribus, ut ipſe affirmat, prolatæ: nullam enim vim habet judicium, nec ſententia, quæ lite non conteſtata, & contra inauditam partem profertur: cum præſertim (pace tantorum virorum dixerim) indignæ ſint, ut à medicinæ profeſſoribus reddi poſsint. Quemadmodum ipſimet fatebuntur, ſi ea, quæ hucuſque attulimus attento & benevolo animo, omni amore & odio depoſitis perlegerint. Sed audiamus quæ ipſe oſtendit Valentiæ & Complutі decreta & judicia.

Veſtras, inquiunt Valentini, viri graviſsimi in propoſita quæſtione tractanda rationes, variaque auctorum in medium prolata teſtimonia (ſumma quoad fieri potuit) æquitate ac diligentia expendimus. Ac cum duo ſint rerum judicandarum inſtrumenta, ſenſus & ratio, his judicibus, Perpetuum delirium in lethargo reperiri non poſſe, omnes uno ore pronunciamus, atque ut hanc rem atteſtemur, nomina noſtra hic ſubſcribimus. Valentiæ, &c.

Hæc eſt doctorum Valentiæ ſententia, in qua nullam reddunt rationem, quia veri judices non tenentur reddere rationem ejus, quam proferunt ſentētiæ. quamvis ſatis puniatur judex in eo, quod contra legem facit, ut habetur apud juriſprudentiam. hanc puto ſubituros eſſe Valentinos judices ignominiæ pœnam, quia contra manifeſtiſsima omnium noſtræ medicinæ procerum ſancita

K decre-

decreta pronuntiare visi sunt, apertissimè suo ore profitétes se ipsos nec umquam lethargicos ægrotantes conspexisse, quod mirandum non est: nec essentiam lethargi, aut de inflammatione cerebri, excitatas quæstiones discipulos suos docuisse, quod omnem excedit admirationem. illam enim præterire doctrinam, in qua magna nostrorum ingenia insudarunt, summa est desidia, (vestra dixerim pace) ac vereor ne verè in Valentinos doctores proferri possit quod Galen. alibi dicebat, utroque crure sanè claudos esse, qui nec in particularibus sunt exercitati, nec universalium Theorematum doctrinam fuerunt consecuti. Sed ipsi viderint, quos tamen obsecro, ut meliùs posthac sapiant, nec ita vel temerè deliciis & blandimentis amicitiæ capiantur, ut quæ à veris studiosis proferuntur penitiùs scrutentur.

6. de cóp. secund. locos c. 3. 9. meth. c. 6.

Sed audiamus Complutenses, quos refert seorsim sententiam in sui favorem pronunciasse, atque unum dixisse.

No es necessario que el lethargo tenga delirio perpetuo para el complemento de su essentia, ni aun delirio es de la essencia de lethargo, porque solo con sueño profundo y fiebre continua y lenta se contenta: y la lesion que el lethargo causa en las rectrices es resolucion, ò diminucion de memoria, y el delirio es depravacion de las dichas actiones, la qual proviene de calor, no de frio, ò redūdancia de humores frios.

frios, porque estos causan segnicie y torpeza en las actiones, que es diminucion y no depravacion, que es delirio.

Hæc ille quisquis fuerit, qui planè solum Hispanè protulit quod Franciscus Sanctius amicus Latinè scripserat. illud solùm addens, errare quidem rationem in lethargo ob defectum memoriæ, & ut interpretatur alter doctor Complutensis, quia memoria non refert cogitativè species integras & perfectas, quod ipse his verbis protulit.

El lethargo es impossible tenga delirio proprio, que es el que nace de causa caliente: el improprio, que es el que nace de vicio dela memoria por no offrecer las species a la cogitativa enteras y perfectas estè con el como tengo dicho en mi respuesta firmada.

Hanc ego nō vidi. ceterùm ex unguibus leonē. hi doctores nec lethargi essentiam videntur agnovisse (bona venia dixerim) dū dicūt, Ad ipsius essentiam sufficere somnum profundum, & febrem continuam lentā, non intelligentes, aut veriùs non advertentes, febrem à causa frigida nūquam posse excitari, ac proinde humorē pituitosum lethargi auctorem necessariò putrescere in cerebro, unde calorem necessariò contrahet, ut febrem excitare & inflammationem in cerebro præstare posit: quēadmodum multò latiùs demonstratum habemus. Quare illud dicamus, tantum modo rationem quam proferunt de speciebus & simulacris

à memoratrice ad cogitatricem oblatis, non esse medicam. nam medicus ad intemperies tantum refert rectricum, sicut aliarum functionum læsiones, sive imminutæ, sive ablatæ, sive vitiosæ fuerint actiones, ut superiùs interpretabamur, & ita Gal. interpretabatur memorandam illam Hippocratis sententiam, Si abit in mentem, melancholicum: si in corpus epilepticum reddit, lib. 3. de loc. affect. deinde lib. 4. cap. 2. agens de affectibus linguæ secundum eamdem sententiam, dicebat, Si aliquando tota anterior cerebri pars afficitur, supremum ipsius ventrem ei consentire necesse est, atque cogitandi quoque actiones vitiari, &c. Vbi notanter dixit supremam cerebri partem affici, & inde vitiũ in cogitatrice provenire. ejusmodi autem affectionem non ad delationem specierum, sed potiùs ad intemperamentum referens, quod & in omnibus aliis fecisse tãquam verum medicum certò scimus. à cujus medicina Complutenses medici toto, ut ajunt, cælo discedere convincuntur, dum læsionem facultatis ratiocinatricis in lethargo non ad intemperiem, sed potiùs ad species imperfectas & truncatas referunt. sed dicent se philosophos agere. dicent quidem, sed non poterunt ostendere ad mentem Arist. fuisse locutos. nam quod magnus philosophus sensui cõmuni tribuit, medici illi Complutenses memoriæ referunt, non advertentes poten-

tiam

tiam hanc ultimam esse, & veluti thesaurum eorum omnium, quæ in aliis potentiis internis, & sensibus externis comparâtur. sed de his alibi: Nunc sufficiat demonstrare ipsos medicorum personam exuere, dum manifestam Galeni causam relinquũt, in cujus operibus se non videntur admodum exercitatos & versatos, pace eorum, satis superque patefaciunt. quod & illi testantur, qui in hunc modũ sententiam protulerunt.

El delirio es accion depravada de facultad rectrix, y es impossible ser accidente pathognomonico de el lethargo, ni en toda la enfermedad, ni tampoco en los tiempos universales: y aunque algunas vezes se puede hallar delirio en el (el qual es necessariamente proprio) pero es ex accidente, porque puede estar sin el la tal enfermedad sin impedimẽto: y assi no es accidente pathognomonico como tengo declarado largamente, y este es mi parecer.

Hæc sunt, quæ doctor Franciscus Sanctius, & ejus patroni Valentini, atque Complutenses protulerunt: quæ quantum à veritate & à receptissima Galeni, & aliorum medicinæ procerum distent sententia, omnes spero esse luce meridiana clarius inspecturos, si hæc, quæ modò scripsi, non oscitanter perlegerint.

Deo gratiæ habeantur.

